TÜRK HRİSTİYANLARIN PATRİKHANESİ

SÜLEYMAN YEŞİLYURT

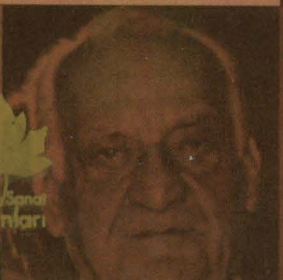

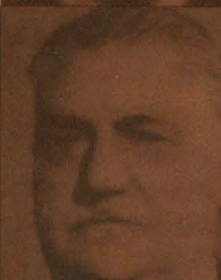

Kültür Sanat Yayınları

TÜRK HRİSTİYANLARIN PATRİKHANESİ

SÜLEYMAN YEŞİLYURT

KÜLTÜR SANAT
YAYINLARI

Türk Hristiyanların Patrikhanesi
Süleyman Yeşilyurt

o

Kapak Tasarım
Karizma Reprodüksiyon
Sevgi Tekeci

Dizgi - Mizanpaj
Kültür Sanat Grafik
Evrim Yeşilyurt

ISBN
975-8997-11-4

Baskı Tarihi
I. Baskı Merhaba Yayıncılık - 1995
II. Baskı Serajans Yayıncılık - 1997
Genişletilmiş III. Baskı-Kültür Sanat Yayınları - Ağustos 2006

Baskı
BELEN Matbaacılık
Gersan San. Sit. 657. Sk. No: 77 Ankara
Tel-Faks: 0312 - 256 01 35

Kültür-Sanat Yayınları
Menekşe Sokak Moda İşhanı
No: 21/113 A/2 Blok Kızılay-ANKARA
Tel: 0312-425 80 91 Faks: 0312-425 82 91

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....7
Giriş.....11
Akdağmadenli Hristiyan Türkler.....19
Kayseri'de Kurulan Türk Hristiyan Ortodoks Patrikhanesi.....23
Kimdir Bu Konstantinos.....62
Papa Eftim ve Hamdullah Suphi Tanrıöver Dostluğu.....65
İstamat Zihni'nin İhaneti.....71
Amerika'dan İthal Edilen Fener Rum Patriği Athenagoras.....75
Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Restorasyonu.....91
II. Türk Ortodoks Patriği Turgut Erenerol.....96
II. Patrik Turgut Erenerol ve Kıyafeti.....100
Şişli Rum Mezarlığı.....104
I. Türk Ortodoks Patriği Eftim'in Çocukları.....110
III. Patrik Selçuk Erenerol.....112
Heybeliada Ruhban Okulu.....116
Bartholomeos ve Fener Rum Patrikhanesi
Vatikan Olma Yolunda.....126
Kimdir Bu Bartholomeos.....132

Fener Rum Patriği Bartholomeos Size Açık İthafta Bulunmakta Mahzur Görmüyorum 141
Fener Rum Patrikhanesi'nin Konumu ve Muhalif Ortodokslar 144
Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'un Belirttiği Görüşlere Aydınlatıcı Açıklamalar 146
Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'la Ankara'da Son Buluşmamız 152
Turani Türkleri ve Gökoğuzlar 157
Papa Eftim'in Doğduğu Yer Akdağmadeni'ndeyim 164
Heybeliada Aya Triada Manastırındaki İzlenimlerim ve Aya Nikola Kilisesindeki Ruhani Ayin 174
Sonuç 183
Kaynakça 189
İstatistiki Bilgilere Göre Dünyadaki Türk Hristiyanlar 191
Türk Ortodoks Patrikhanesine Ait Belge ve Resimler 193-208

Elinizdeki kitap büyük ölçüde Türk Hristiyanlar'ın Patrikhanesi'ni ihtiva etse de, yıllar içerisinde onlarla büyük çekişmeler içerisine giren Fener Rumları'nı da değerlendirmeye almış bulunmaktadır. Tabii ki burada yazarın (konuların detayına inebilmesi açısından) Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol ve aile bireyleriyle müteaddit defalar görüşmesi, gözardı edilemez. Şimdiye kadar Türk Ortodokslar hakkındaki kitaplar genellikle kaynakça kullanılarak yazıldığından, bazı bilinmeyen gerçeklerin gün yüzüne çıkmadığı kaçınılmaz bir durumdur. İşte bu nedenle yazar, uygulamaya koyduğu farklı tarzdaki üslup ve çalışma sistemiyle Selçuk Erenerol ve kızı Sevgi Hanım'la yakın temas kurarak, hatta onların atalarının doğum yeri Akdağmadeni'ne kadar giderek Erenerol ailesinin Türk olup olmadıklarına dair yıllardır tartışılan ikilemlerin belgelerini ortaya çıkarmıştır. Türk Ortodokslar'ın kurulduklarından bugüne kadar ki mücadelelerini, Atatürk'ten ve gelmiş geçmiş tüm hükümetlerden gördükleri yardımları, tarihi hatalarını, Fener Rumları'na karşı yeterli direnci gösteremediklerini **"Türk Hristiyanlar'ın Patrikhanesi"**nde tüm açıklığıyla öğrenip, hakikatların tanığı olacaksınız...

Kültür Sanat Yayınları

Yazarın yayınlanmış eserleri:

- Ermeni Yahudi Rum Asıllı Milletvekilleri 4. Baskı
- Türk Hristiyanların Patrikhanesi 3. Baskı
- Türkiye'nin Büyük Masonları 6. Baskı
- Bayar Gerçeği 3. Baskı
- Atatürk'ün Gönül Galerisi 3. Baskı
  (Ata'nın Hayatındaki On Dokuz Kadın)
- Atatürk-İnönü Kavgası 4. Baskı
- Atatürk-Karabekir Kavgası 3. Baskı
  (Zirvedekiler ve Unutulanlar)
- Macellan'ın Dramı
- Nâzım'ın Kadınları
- Asrın Başbakanı ve İz Bırakan Aşklar
- İnönü ve İhtilalcilerin Gizli Görüşmeleri
- Mareşal ve İnönü'nün Bitmeyen Kavgası

ÖNSÖZ

1994 yılı Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı halen üyesi bulunduğum "İlesam"ın ev sahipliğinde Ankara'da yapıldığından, Sovyet rejiminin yıllarca baskısı altında kalmış olan birçok değerli Türk yazarı tanımak mutluluğuna eriştim. Bu değerli yazarlarla zaman içerisinde konuşma, fikir teatisinde bulunma ve kitaplar üzerinde değerlendirmelerimiz oldu. Kitapların telif hakları ve yayınevleri'nin durumlarından bahsederken, topluluktaki Gökoğuz Türkleri'nden birkaç yazar, Ankara'da Türk Ortodoks Kilisesi'nin var olup olmadığını sordular. O güne kadar kiliselerle ilgilenmediğimden, bu hususta yeterli bilgimin olmadığını söyledim.

Türk Ortodoks ismi beni düşündürdüğü için, Rum Ortodoks İstanbul'da bir hayli var ama, Türk Ortodoks'un olması mümkün değil demiştim. Gökoğuz asıllı yazarlar, siz yanılıyorsunuz, 1922 yılından bu yana İstanbul'da bir Türk Ortodoks Patrikhane'si ve dört kilise'si var. Bizler orada ruhani orun bile yaptık diyorlardı.

Sovyetler'den koparak bağımsızlıklarına kavuşan "Türk Cumhuriyetleri'ndeki bir kısım Türkler'in ***Hristiyan*** *ve* ***Şamanist*** *olduklarını bildiğim halde, Türkiye'de böyle bir patrikhane'nin varlığından habersiz olmam, beni fazlasıyla etkilemişti.*

Kaldı ki, yakın tarih araştırmacısı bir yazar olarak bu konudaki bilgi yetersizliğim asla geçerli mazeret sayılamazdı.

Bugünkü patrik'in Selçuk Erenerol adında bir Türk olması, ilgimi daha da artırarak, Türkiye'deki ***Türk Hristiyan Ortodoks'****ları araştırmama neden oldu. Derin araştırmalarım neticesinde tıpkı benim gibi birçoklarının da bilmediği Türk Hristiyanları tanıtırken, herkesçe bilinen Fener Rumları'nın patrikhane ve kiliselerini de yeterince tanıtıp, her iki patrikhane arasındaki çekişmelerin değerlendirmesini yaparak gerçekleri ortaya çıkarmaya çalıştım. Böylesine önemli hususlar ve Fener Rumlar'ı hakkında kendisinden bir hayli detay belgeler aldığım Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'u (beklentileri doğrultusunda tarafgir bir davranış sergilemediğim için) kırdığımı da bilmekteyim. Ne var ki gerçek yazar, gördüklerini yazabilen yazardır. Bu nedenle Fener Rum Ortodoksları'nı eleştirmemin yanında, Türk Ortodoksları'nın da hatalı taraflarını yazmışsam ortaya objektif bir eser çıkmış demektir. Bu kitabın hazırlandığı anlarda İstanbul ve Ankara'da müşterek görüşmelerimiz olan Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol ve sevgili kızları bazı gerçekleri kabullenmek zorundadırlar.*

Fener Rumları'nın Cumhuriyetten bu yana hıyanetleri ne kadar büyükse, Türk Ortodoksları'nın da ihmalkârlıkları o kadar büyüktür!.

Yakın tarihin perde arkasında kalarak, toplumumuzda pek tanınmayan Türk Hristiyan Ortodoksları'yla, yıllardır bilinen Fener'in Rum Ortodoksları'nı okuduğunuzda bazen üzülecek, bazen de güleceksiniz...

Yaşadığımız zaman devranı içerisinde hep üzüntüler olsaydı, sonuçta ruhsal problemler doğabileceğinden, gerçek hayat-

tan kesitler vererek (yazılarımdaki esprilerle) üzüntüyle-gülme arasındaki dengeyi sağlamış olduğum inancındayım.

Türk Ortodokslar'ın Atatürk'ün bilgisi dahilinde kurulup Kayseri'den İstanbul'a nasıl geldiklerini, Fener Rum Patrikhanesiyle olan mücadelelerinde başarılı olup olamadıklarını yakından müşahede edip gördükten sonra, Fener Rumları'nı okurken; Canavar Papaz Yakovas'ı, II. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Amerika'dan Çankaya'ya davet ettiği çift pasaportlu ithal Patrik Athenagoras'ı, özürlü (homoseksüel) Papaz Meliton ve Heybeliada Ruhban Okulunu tanıdığınızda, üzüntüyle memleket sevdasını birarada yaşayacaksınız...

Türk Ortodoks Patriği'nin çıkarılan özel kanunla mabed dışında ruhani kıyafet giyebilir serbestliğinin belgelerini görünce, Türk Müslüman din adamlarına neden yasak var diye belki de uygulanan çifte standart'a karşı olup, bu yasayı ya kaldırın, ya da hakkaniyeti sağlayın deyip, yeni bir çığırın başlangıcının yolunu açarak, çok bilmiş geçinen ulemaları makam hırsı uykularından uyandırıp, hakikatları hayata geçiren gerçek bilgeler olduğunuzu göstereceksiniz.

Türk ve Rum Hristiyan Ortodokslar'ı çok net ve duru bilgilerle tanımladığım, kaynakça olarak umumiyetle Patrik Selçuk Erenerol'dan muhtelif görüşmelerimiz esnasında (sözlü ve yazılı belge içeren) önemli bilgiler aldığım eserimdeki konular, geçmişten günümüze tamamiyle yaşanmış olaylardır.

Yaşanmamışı yaşanmış gibi yazmak, zaten araştırma ve belgesel eserlere yakışmayan bir durumdur.

Şu kadarını açıklıkla söyleyebilirim ki öykü ve roman yazmadığımıza göre, bu tür ciddi araştırmalarda birtakım çekintilerin girdabına kapılıp belirgin saklantıların içerisine girerek

hakikatlardan uzak kalmak, ölmüş insana elbise giydirmek gibi bir şey olur.

Gerçeklerin ışığında bu iki patrikhane hakkında (benden çok) kendi değer ölçülerinizle karar verip, hakkaniyetin dengesi olacaksınız.

Benim şahsi kanaatime göre ülkemizin ebedi rahatsızlığı olan patrikhane, kilise ve manastır'lar, varlıklarını sürdürdükleri müddetçe gelecek kuşakların vazgeçilmez sıkıntıları olmaktan geri kalmayacaklardır. Tabii ki burada yüzyıllardır ülkemizde çöreklenen ve Hahambaşılar'ın yönettiği Yahudiler'in ibadet yerleri olan, eskilerin tabiriyle (havra) adıyla bilinen sinagogları da gözardı etmememiz gerekir.

Bu ve benzeri nedenlerden dolayı yaşadığımız coğrafyadaki hıyanet yuvalarını yakından tanımak, ülkemiz insanlarının vazgeçilmez ülküleri olacağından, ***bizden sonrakilere müreffeh bir Türkiye bırakabilmek ümidiyle, bütün mutlulukların Türk İslâm alemine ebedi olmasını en kalbi duygularımla temenni ederim...***

GİRİŞ

Koca bir İmparatorluğa payitahtlık yapmış İstanbulumuz' un içerisinde Rum, Ermeni, Yahudi azınlıkların patrikhane, kilise ve sinagogları'nın olması, Osmanlı'dan günümüze her Türk insanı tarafından bilinen bir gerçektir. Türk Hristiyanlar'a ait olan patrikhane ve kiliselerin varlıkları ise, ancak araştırmacıların bir kısmı tarafından bilinmekteydi.

Gökoğuz (Gagauz) Türkleri'nden adını duyduğum böylesi bir Türk Hristiyan Patrikhanesi, benim ülkemde olmamalıydı ve olmasını düşünmek bile istemiyordum.

İstanbul'u fetheden yüce Fatih'ten Cihan Padişahı Kanuni'ye, Kanuni'den Egemenlik Meclisi'ne kadar, ancak azınlıkların açabildikleri patrikhane ve kiliseler'i Türk vatandaşlarının hayata geçirebileceklerine hiç mi hiç, ihtimal vermiyordum.

Bir vesile ile görüşme imkânı sağlayabildiğim Türk Hristiyanlar'ın Patriği Selçuk Erenerol'la 6 Temmuz 1995 perşembe öğleden sonrası karşılaşmamız, hüzünle şaşkınlığımın arasında bir münazara içinde geçmişti...

Patrik'le karşılaşmadan önce, Karaköy'deki geniş avlulu pembe binayı uzaktan gördüğümde, Türk bayrağı giriş kapısının üst kısmında nazlı nazlı dalgalanıyordu.

İnanmadıklarım ve inanmak istemediklerimi, gözlerimle görmeye başlamıştım. Ana kapının girişinde, **Türk Hristiyan Bağımsız Anadolu Ortodoks Patrikhanesi yazmaktaydı.** Avludan beş on adım yürüdüğümde karşıma patrikhane'nin ibadet yeri olan Panayia Kilise'si çıkıyordu. Az daha ileriye gittiğimde beni kapıda beyazlar giymiş güleryüzlü bir bayan rahibe karşıladı. Bayan rahibe'nin göğsünde oldukça büyük altın bir ay-yıldız ve boynunda da istavroz haç, kolye takılıydı...

Aman Allah'ım ay-yıldızla, haç'ın belirgin bir tezat teşkil etmesi hazanla baharın mevsimler boyu birleşmeyen zıt iklimler oluşları gibiydi...

Beni ikinci kata patrik'in yanına çıkaran ve düzgün Türkçesiyle dikkatimi çeken rahibe'nin, çok geçmeden patrik'in kızı Sevgi Hanım olduğunu öğreniyordum. Patrikhane'nin geniş salonunda karşılaştığımız Selçuk Erenerol bana hitaben, hakkınızda edindiğim bilgilere göre **"Siz Oğuz Türklerindensiniz, ben de Gökoğuzlar'ın Turani boyundanım"** anlaşılıyor ki her ikimiz de özbe öz Türk'üz diyordu...

Bir nehrin iki kola ayrılması gibi "Siz Müslüman Türkler'den, biz de Hristiyan Türkler'deniz" sözlerini kullanırken içimdeki üzüntüleri bilmelerini istemiyordum. Patrik'in beni hiçbir zaman tatmin etmeyen bu sözleri içimi sızlatsa da, çok önemli bilgileri elde edebilmem gayesiyle, duygularımı belli etmemem gerekirdi.

Selçuk Erenerol, 1991 yılında ağabeyi II. Patrik Doktor Turgut Erenerol'un ölümü üzerine 2780 sayılı yasa gereği III. Türk Hristiyan Ortodoks Patriği olduğunu söylüyordu.

III. Patrik, uzun görüşmelerimiz esnasında patrikhane'nin lehinde olan her yazara kapılarının açık olduğunu söylemekten

geri kalmazken, Fener Rum Patrikhanesi'nin bazı Türk yazarları kendileri aleyhine teşvik ettiklerini belirtmekteydi.

Türk Ortodoks Patriği, her sene bin kadar Türk gencinin müracaatta bulunup Hristiyan olmak istediklerini belirtirken, kendilerine çok hazırlıklı gittiğim için "Sizin babanız Keskin Metropoliti iken neden Fener Rum Patrikhanesi'nin emrinde çalışıyordu" demekten kendimi alamadım.

Benim felsefemde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan Rum, Ermeni Hristiyan ve Musevi azınlık olabilirdi, fakat **gerçek bir Türk, Müslüman doğar, Müslüman ölürdü.** Şanlı tarihimizin akışı içerisinde **Türk deyince Müslüman, Müslüman deyince Türk akla gelmeliydi...**

Patrik Selçuk Erenerol, son derece hassas ve dikkatli sorularım karşısında, bu bir devlet politikası olduğundan Anadolu'daki Türk Hristiyan'lar İstanbul Fener'e bağlı bulundukları için, bilerek veya bilmeyerek Rumlar Ortodokslar'a hizmet etmişlerdir demekteydi.

Efendim siz kiliselerin üst kurulları olan Sen Sinod üyelerinin belirlediği kurallara göre bir metropolit'in albay, patrik'in paşa rütbesine haiz olduğunu biliyorsunuz da, babanızın bilerek veya bilmeyerek Fener Rum Patrikhanesi'ne hizmet edip etmediğini nasıl bilmiyorsunuz? diye sorduğumda; bana cevaben "aradan yıllar geçmiş, şimdi bugünkü Türk Hristiyanlar'ı tartışalım" demekle yetiniyordu...

Bütün eserlerimde olduğu gibi, araştırmalarımı ciddi ve titiz yapmak vazgeçilemez prensibim olduğundan, Selçuk Erenerol'la uzun süren karşılıklı görüşmemizdeki ilk intibamdan sonra bu patrikhane'yi öncelikle (ruhani ve siyasi olmak üzere) bilinmeyen yönleriyle ele almakta kararlıydım.

Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin nüvesini teşkil eden Türk çocukları da vardı ve bu durum beni çok mu çok üzüyordu.

Ancak şu an kendini büyük Türkçü gösterip, Gökoğuzlar'ın Turani Türklerindenim diyen **Selçuk Erenerol**'un atalarının gerçek Türk olduklarına kalben ve ruhen inanmıyordum.

İnanmamak çözüm olmadığına göre, siz değerli okuyucularım ve hedef durumundaki sevgili patrik, mutlaka belge isteyeceklerdir. Bu belgeleri kitabımın içeriğinde bulduğunuzda; Bugünkü Türk Ortodoks Hristiyanları'nın Patriği Selçuk Erenerol'un Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu halde, soykökü' nün Türk olup olmadığına belgelerin ışığında, benden ziyade sizler karar vereceksiniz.

Gayemiz hiçbir zaman insanları karalamak değildir ve olmayacaktır da. Selçuk Erenerol'un ahfadı ne kadar Türktür, ne kadar değildir, bunu hep birlikte görüp öğreneceğiz...

Patrikhane'nin ruhani işyarlığı ve politik konumundan çekinen bazı dostlarım, bana sakın böyle birşey yapma ve yazma öğüdünde bulundular. Ben de onlara "Böylesine manasız ürküntülerle sanki bu ülke'de kendimi azınlık gibi hissediyorum; Diyanetten, hatta devletin yetkili kurumlarından çekinmeyen insanlarımız, patrikhane'den çekiniyorlar, bu acz ifadeleri bizler için ne büyük ayıptır" diyordum.

Türk Hristiyan Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'un şahsıma bazı sıkıntılar verebileceğini hiç önemsemeden, Türk İslâm sentezinin gerçek doğrultusunda siz okuyucularımı detay bilgilerle aydınlatmak bana yeryüzündeki saadetlerin en büyüğünü bahşedecektir.

Doğruları yazmak ve doğrulardan ayrılmamak ana prensibim olduğuna göre, bu eserdeki gerçekler doğrultusunda, tarihi

şanlarla şereflerle dolu bir ülkenin içerisinde Türk Hristiyan Patrikhanesi olmaz, olamaz diyorum!..

Bazı büyüklerimizin yetmiş küsur yıldır söyledikleri gibi, burası Fener Rumları'na karşı devlet tarafından kurulmuş bir patrikhane, aman zarar vermeyelim derken, öyle zaman gelecek ki bu ülkenin asil evlâtları olan anası babası Müslüman Türk çocuklarını bir bir kaybedeceğiz.

O zaman yapılacak tek şey, Türkiye'nin hayrına olmayan her iki patrikhane'yi de kapatmak olacaktır. Kapatmak olamıyorsa ıslahları cihetine gidilmesi, sanırım en akılcı yoldur. Bu eseri hazırlarken yukarıda da belirttiğim gibi "aman dikkatli ol, burası uluslararası alanda Fener'e karşı bir denge unsurudur, zarar vermeyelim" sözleriyle hep karşılaştım. 1922'den günümüze varlığını sürdüren Türk Ortodoks Patrikhanesi, Rum'un Fener Patrikhanesi'ne karşı denge unsuru mu olmuştur? Yoksa Rumlar'ı hiç sevmedikleri halde, dirsek temasında mı bulunmuşlardır? Bunları hep birlikte belgeleriyle göreceğiz.

Hakikaten Türk Ortodoks Patrikhanesi amacı doğrultusunda çalışmış olsaydı, azınlık statüsündeki Fener Rum Patrikhanesi'nin durumu aradan geçen üç çeyrek asırlık zaman sürecinde yok olma noktasına gelirdi. Ne acıdır ki, Türk kimliğini taşıyan ve devletin maddi manevi bütün imkânlarından faydalanan Türk Ortodoks'ları, Rum'un azınlık **Fener Patrikhanesi** karşısında kendileri azınlık durumuna düşmüşlerdir. Bu durumun tek sorumlusu, zaman içerisinde Rumlar'la başta din olgusu olmak üzere kilise ve mezarlık müştereğinde birleşen Türk Ortodoks Patrik'leri olmuşlardır.

Burada Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni yönetenler, mazeret beyan edemezler. Uluslararası tüm milli davalarda Fener'in danışıp icazet alması gereken yer Türk Ortodoks Patrikhanesi ol-

duğuna göre, bu güne kadar Fener'e yapılacak olanı yapmamışlarsa, (geçmişten günümüze) birleştikleri dini konular nedeniyle bundan sonra da yapamayacaklardır.

İşte bu yüzdendir ki, bugünkü Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin varlığıyla, çalışma sistemi tartışılır duruma gelmiştir. Öyleyse bunu hep birlikte tartışalım...

Buradan üçüncü Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'a soruyorum, Türk Devleti devamlı olarak sizlerin yanında olduğu halde babanız Papa Eftim'den bu yana; Fener Rum Patrikhanesi'nin CIA Ajanı ve Yunan istihbarat görevlisi Yakovas'ı, hain Papaz Athenagoras'ı, onun akıl hocası Patrik Meliton'u Amerika'dan ithal edilen bir başka akıl hocası Meletyos'u durduramamışsanız, kimi, kime şikayet ediyorsunuz? Üstad Teoman Ergene 1951 yılında yazdığı **"Türk Ortodoksları"** adlı eserinde, hıyanet yuvası Fener'i karşısına alıp, sizlere olanca desteğini verdiği halde cemaatlerinizin yarısından fazlasını çoğalacağız ihtirasıyla Rumlar'dan seçmeniz, bazı kiliselerinize Rum papaz'lar almanız, ölme noktasına gelen ve bu devleti dünya'ya Jurnalleyen, hain Fener Rumları'nı ve papazları'nı sayenizde hayata döndürmüştür. Siz Türk Ortodoks'ları, bu insanlarla dil birliği, din birliği derken tarihi fırsatı kaçırdıktan sonra, yaşadığınız saray hayatı ve dersaadete rağmen hâlâ ilgisizlikten yakınıyorsunuz. Bu memleketin yazarları çizerleri, 1922'den bu yana yanınızda olup, aleyhinizde kalem bile oynatmadılar. Artık sizler yeterince çalışmadığınız için, bu görev Türk tarihinin araştırmacı yazarlarına düşmektedir. Burada kurulduğu günden bu yana Türk Ortodoksları'nı ve vurdumduymazlıklarını anlatırken, Türkiyemiz'in ebedi kamburu fesatlıkların anası, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin ihanetlerini gözler önüne sereceğim... Sırasıyla üç patrik gören Türk Orto-

doks'lar, bütün imkânlara sahipken, Fener'in büyük Bizans hayaliyle yanan palikaryalarını yok edip bitiremeyişlerinin ötesinde bugünkü konumlarıyla azınlık durumuna düşmüşlerse, bunu kendi acizliklerinde aramalıdırlar. Lozan sonrası mübadeledeki büyük değişimin kendilerini engellediği bir gerçektir. Ortada tevil edilemez bir gerçek varsa, o da 1. Türk Ortodoks Patriği Papa Eftim'in tarihi yanılgısıdır.

Büyük zaferden sonra, Fener Rum Patrikhanesi'nin Sen Sinod Meclisindeki metropolitleri'nin görevlerine son verilmiştir. Yeni seçilen Sen Sinod heyetinin başkanlığına Rum asıllı İznik Metropoliti Kilinkos getirilir. İlk iş olarak Fener Rum Patriği'nin ruhani işyarlığına son verilip, Papa Eftim Fener Rum Ortodoks Patrik Vekili seçilerek görevine başlar. Kendi ifadesiyle Turani Türkleri'nden olduğunu söyleyen ve İstiklâl Harbinde Anadolu'nun yanında yer alan Eftim, Sen Sinod Meclisi'nin papazları'nı Rumlar'dan seçerek, hayatının tarihi hatasını yapmıştır. Yeni patrik seçilinceye kadar Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin vekaleten mümessilliğini yürüten Eftim, patrikhane'nin iç işlerini yönetmek için Rum asıllı Maçka Metropoliti Kirillos ve Niksar Metropoliti Potosingeleos'u önemli görevlere tayin edince, kendi ipini kendisi çekmiş oluyordu. Bu görevlere Türk Hristiyan papazları'nı atamış bulunsaydı, belki de bugün (sırtımızdan bir türlü atamadığımız) Fener belası Türk Milletinin kamburu olmayacaktı...

Böylesine kritik bir dönemde, Ankara'ya ziyarete giden Eftim, kendi seçtiği Sen Sinod Meclisi'nin papazlar'ı tarafından aldatılarak gıyabında yapılan seçimle, vekaleten yürüttüğü Fener Rum Patrikliğini Kadıköy Metropoliti Girigoryos'a kaptırır.

Bu haberi Ankara'da devlet görevlilerinden öğrenen Eftim çılgına döner. Hiç beklemeksizin aile efradıyla birlikte alelace-

le İstanbul'a dönen Eftim, kendi seçtiği Rum asıllı Sen Sinod azaları ve metropolitlere, Fener Rum Patrikhanesi'ne el koyduğunu söyler.

Kural dışı davranışıyla Milli Egemenlik Hükümeti'ni uluslararası platformda zor durumda bırakan Eftim, işgali altında bulundurduğu Fener Rum Patrikhanesi'ni on yedi gün sonra terketmeye mecbur kalır.

Eftim'in bizzat atadığı Rum asıllı Sen Sinod azaları tarafından patrik seçilen Girigoryos, yapılan danışıklı oylama neticesinde Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne resmen oturur.

Rum azalar atayarak patrikliği kaptıran Eftim, Fener Rum Patrikhanesi'ni elinden kaçırarak, Türk Devleti'nin baş belası olan bu hıyanet yuvasını farkında olmadan bizlere ebedi emanet bırakır. Sonradan ki çırpınışlar fayda vermeyeceğinden, Eftim için tek çare Kayseri'deki Türk Ortodoks Hristiyan Patrikhanesi'ni İstanbul'a taşımak olacaktır. Ekim 1922'den itibaren Fener Rum Ortodoksları'na alternatif gösterilen Türk Hristiyan Ortodoks Patrikhanesi, milletçe çok arzuladığımız halde hain Fener Ortodoksları'nı söndürmüş müdür? Yoksa kendileri mi sönmüştür? Hep birlikte göreceğiz. Başlangıçta tarihi fırsatı kaçıran Papa Eftim ve ondan sonraki ahfadı, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında **Yunanistan Hükümeti** adına çalışan Fener'in hain Rum papazları'na ne yapmışlardır veya ne yapabilmişlerdir? Bütün bu gerçekleri, yakın tarihin ışığı altında, Türk Milletinin asil insanlarına belgeleriyle açıklamak en kaçınılmaz görevlerimizin ana ögesi olacaktır...

AKDAĞMADENLİ HRİSTİYAN TÜRKLER

Bozok Vilayetine bilhassa Osmanlı'nın kuruluş yıllarından sonra, Orta Asya'nın Turani boylarından Hristiyan Türk ve Müslümanların yerleştiği bir gerçektir. Gökoğuzlar'ın Turani boylarının zaman içerisinde Romalı'lar tarafından Hristiyanlaştırıldığı bütün tarihçiler tarafından kabul görmüştür. Anadolu'da Hristiyan ve Müslüman Türkler'in yanısıra; Ermeni, Süryani Kadim Cemaatine ait topluluklar ve yerli Rumlar da oturduklarından, bu azınlıklar Müslüman Türkler'le birlikte asırlar boyu aynı topraklarda içiçe yaşamışlardır.

Osmanlı'nın son dönemlerinde İstanbul'da altı ruhani metropolit bulunurken, Anadolu kiliseleri yetmiş iki metropolitlik'ten ibaretti. Anadolu'da bu kadar fazla ruhani topluluk teşkil ettiği halde, bu bölgelerdeki Hristiyan din adamlarının tamamı Fener Rum Patrikhanesi'nin hizmeti ve emrindeydi. Orta Asya Gökoğuz Turanileri'nden olduğu kendi aile bireyleri tarafından açıklanan ve sonraları Türk Ortodoks Hristiyan Patriği ünvanına erişen Papa Birinci Eftim, Bozok Vilayeti'nin* Akdağmadeni ilçesinde (1300-1884) senesinde dünyaya gelir.

Ailenin daha önce doğan iki çocukları yaşamadığından, üçüncü çocuk Eftim, bezirgân babanın gözbebeği olur. Bezir-

---

* Bozok: Cumhuriyet öncesi Yozgat Vilayeti'nin adıdır. Bozok, 24.10.1926 tarih ve 4248 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Yozgat adını almıştır.

gânlık, yani bugünün manifaturacılığı, o günlerde Anadolu'da katır sırtında köyden köye ve kasabalara gidilerek yapıldığından, küçük Eftim'in babası Baraş Efendi o yörenin insanlarına pazen türü kumaşlar satarak, parasını harmandan harmana (hasat zamanı) alırdı.

Harman kalkınca köylüden alınan arpa, buğday, mısır gibi ürünler Bozok pazarında paraya çevrilince, küçük Eftim'in babası zaman içerisinde katır sırtındaki meşakkatlı işi bırakarak, Akdağmadeni'nde İstanbul'lu Mahallesi yakınlarında bir manifaturacı dükkânı açar.

O zamanlar Müslüman Türk insanlarına bu tür ticari faaliyetler yasak olduğundan, Müslüman ve Hristiyan vatandaşların büyük çoğunluğu Eftim'in babasının dükkânından alışveriş yaparlardı. Buraya gelen papazlar'dan feyz alan küçük Eftim, İsa Mesihi ve Hristiyanlığı öğrenmek için büyük gayretler sarfederdi. Çok geçmeden Akdağmadeni'ndeki Hristiyan cemaatin ileri gelenleri 22 yaşındaki Eftim'i kendilerine ruhban yaparlar. Eftim'in başarılı çalışmaları yerli Rumlar'ın takdirini kazandığından, bu durum bağlı bulundukları Fener'e bildirilir. Fener Rum Patrikhane'si 1918 yılında Eftim'i ahimandirit rütbesiyle Keskin Metropolit'i tayin eder. Eftim, Keskin Metropolit'i seçildiği yıllarda Ankara ile arası iyi olduğundan, Milli Mücadele başlayınca çoğunlukta Yahudi ve Ermeniler'in oturduğu Samanpazarı'ndaki **Gayrimüslim Mahallesine** yerleşir. İstanbul işgal altında bulunduğundan, Fener Patrikhane'si doğal olarak İngiliz yanlısıdır. Yunanlılar'ın, İtilaf devletleri ve İngilizler' in desteğiyle Anadolu'yu mutlaka almasını isterler. Zira Büyük Bizans hayalleri bu patrikhanenin vazgeçilemez ihtiraslarından başlıcasıdır. Bilerek veya bilmeyerek ilk ahimandirit olduğu günden bu yana, Fener Rum Patrikhanesi'ne Anadolu'nun bir

kanadı olarak hizmet veren Eftim, 1920 yılında Fener Patriği Doreteos'a isyan bayrağını açar. Ankara'nın her yerinde ateşli nutuklar atarak, halkı galeyana getirir. Atatürk'ün tabiriyle Eftim, artık bizden biridir. Başta Başbakan Rauf (Orbay) olmak üzere, Hükümet Erkânı da kendisini benimser. İşte tam o günlerde üç kız çocuğunun ardından, 1920 yılında Eftim'in* dördüncü çocuğu Turgut (Yorgi) dünya'ya gelir.

Burada düşünülmesi gereken bir konu, Metropolit Eftim bu ateşli nutuklarını acaba gelecekteki Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurtuluşu için mi, yoksa bağımsız bir Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin lideri olmak için mi atmıştır?

Bütün bunları belgeleriyle gün ışığına çıkarmak, araştırmacı bir yazarın en kaçınılmaz görevi olduğuna göre, genellikle alâkalı kişilerle birebir görüşerek elde ettiğim kaynak bilgilerin kılavuzluğunda gerekeni yaptığıma içtenlikle inanmaktayım.

O dönemin ünlü simalarıyla yakın dostluklar kurması nedeniyle Milli Mücadele günlerinin Antalya Mebusu (dönemin Milli Eğitim bakanı ve Türk Ocakları'nın kurucusu) Hamdullah Suphi Tanrıöver, Eftim'in en büyük destekçileri arasındadır.

Burada birşeye açıklık getirmek lâzım, 1914'te patlak veren Birinci Cihan Harbi Osmanlı'nın kayıp yılları ve 1918 Ankarası'nın zor ve bitkin bir halde olduğu zamanlardır. Papa Eftim bu zor yıllarda değil de, Anadolu'daki tüm isyanlar bastırıldıktan sonra Kuvayı Seyyare fesh edilip, düzenli ordular kurulunca neden ateşli bir Ankara taraftarı oluvermiştir? Artık harbin seyri büyük ölçüde şekillendiğine göre, nutuk atmak çok kolaydı ve öyle de olmuştur.

---

* Papa Eftim, o günlerde **Yorgi** koyduğu oğlunun adını zaman içerisinde samimi olduğu hükümet üyelerine şirin görünmek için, daha sonraları **Turgut** olarak değiştirmiştir.

Papa Eftim hakkındaki yorumumu belgelerin ışığında kitabımın son bölümlerine bıraktığımdan, Türk Ortodoks Hristiyan Patrikhanesi'nin kuruluşundan bahsederek, yakın tarihin gerçeklerini ortaya çıkarmak daha faydalı olacaktır görüşündeyim.

Eftim, Ankara Taşhan* ve Egemenlik Meclisi'nin duvarlarında attığı nutuklarda "Harbi mutlaka kazanacağız" derken, o günün hükümet büyüklerine telkinlerde bulunarak Kayseri'de, Fener'e alternatif bir Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin kurulmasını mutlaka istiyordu. Bazı muhalif milletvekilleriyle hükümet üyeleri ise ne Rum Fener, ne Türk Ortodoks istiyoruz, biz bize yeteriz diyorlardı.

Zaferden sonra Eftim'in İstiklâl Madalyası hamili olması bazı çevrelerce yadırganırken, kendi tabiriyle Turani Türk'ü olan bu zat "Anadolu'daki metropolitlerimle işgalcilerin işbirlikçisi Fener'i ben susturdum, zaferi kazanmakta payım vardır; benim bağımsız bir patrikhane kurma isteğimi mutlaka yerine getirmelisiniz" diye diretmekteydi.

* Taşhan: Ankara'nın Ulus semtinde I. Meclis'in karşısındaki tarihi bina; zaman içerisinde yıktırılan bu yerde 1940'lardan buyana Sümerbank bulunmaktadır.

KAYSERİ'DE KURULAN TÜRK HRİSTİYAN ORTODOKS PATRİKHANESİ

Adliye (Adalet) Bakanlığı'ndan patrikhane kurulması için izin alarak, Nevşehir ve Ürgüp bölgelerini dolaşıp oralardaki Ortodoks Hristiyanlar'la görüşerek günlerce konaklayan Papa Eftim, bu gezintilerinden sonra Kayseri'ye gelir.

Uzunca bir süre Kayseri'de kalan Eftim, burada çok iyi karşılanır ve Zincidere* Manastırı'nda misafir edilir. Bu Manastır'da yapılan toplantıda Türk Hristiyanlar tarafından ateşli nutuklar atılır. Heyecanlı nutukları söyleyenlerden Antalya'lı Çeneoğlu Filip ve sonraları Eskişehir'den üç dönem milletvekili seçilen İstamat Zihni (Özdamar) göze çarpanlar arasındaydı. Papa Eftim'in ilk büyük başarısı, Adliye Bakanlığıyla kurduğu diyalog neticesinde Kayseri cezaevindeki otuz kadar mahkûmu serbest bıraktırmasının yanısıra Erzurum'da sürgünde bulunan bin beşyüz kadar Hristiyan'ı kefaletle evlerine döndürmek olmuştu. Bu yaptıklarından dolayı Ortodoks Hristiyanlar arasında Eftim'in yıldızı parlar.

Bilhassa Türk Hristiyanlar arasında itibarı artan Eftim, Fener'e bağımlı olup tereddüt içinde bulunanları da teşkilatına almayı başarır.

---

* Zincidere: Kayseri'de bir semt.

Birinci Cihan Harbi sonunda İstanbul işgâl edilince, Fener Rum Patrikhanesindekiler kilise kanunlarına aykırı davranarak, (İngilizler ve İtilaf devletlerinin destekleriyle) Yunan tebasından Meletyos'u patrik seçerler. Aslında kiliseler'in yürürlükteki kanunlarına göre patrik'in mensubu bulunduğu devletin tebasından olması gerekirdi.

Yasadışı patrik olan Meletyos, yapılan ilk toplantıda gayri kanuni Sen Sinod Meclisi kurarak, dini politikaya alet etmiştir. Fener Rum Patrikhanesi'nin bu kanun tanımaz tahrikleri karşısında, bilhassa Anadolu'daki Hristiyanlar üzerinde büyük etkinliği olan Papa Eftim, zaferden sonra bir Türk Ortodoks Hristiyan Patrikhanesi'ni kurmayı ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmek ister.

İşte bu günlerde (21 Eylül 1922) Kayseri Zincidere Manastırı'nda Konya Metropoliti Prokobiyos'un başkanlığında toplanan kongre üyeleri Çeneoğlu Filip, Boyacıoğlu Kozma, Kostaki, Fehmi, Yorgi Orologos, Teofilos, Ayhanoğlu Todor, Çömlekçioğlu Mihaliki, Bulluoğlu İstamat Zihni'nin oy çokluğuyla aldığı kararlar neticesinde, Kayseri'de ilk **Bağımsız Türk Ortodoks Hristiyan Patrikhanesi'ni kurarlar.** Artık bu patrikhane'nin baş ekiskopos'u Eftim* Efendidir.

Aslında dünyadaki bütün Hristiyanlar, daha önceleri Roma Merkez Kilisesi'ne bağlıydılar. Zamanla şarktaki Hristiyan cemaat ve kiliseleri, Roma'nın ve onun Sen Sinod üyelerinin yürürlükteki mevcut kilise anayasasına aykırı hareket ettiklerini iddia ederek, İstanbul'a yeni Roma adını verip, bu tarihi şehri

---

* Papa Eftim'in Kayseri'de patrik seçilmesi hakkındaki bilgiler, İstanbul ve Ankara'da müteaddit defalar görüştüğüm III. Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'dan alınmıştır.

bütün kiliseler'in merkezi haline getirmişlerdir. Böylece Garb Katolik Roma'ya, Şark Kiliseleri İstanbul'a bağlanmış oluyordu. İşte bugün İstanbulumuz'da bulunan hıyanet yuvası Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin hikâyesi böyle başlamıştır. Kayseri'de Papa Eftim'in kurduğu Türk Hristiyanlar'ın Ortodoks Patrikhanesi "Bu palikaryalar üzerinde ne kadar etkili olmuştur, ne kadar olamamıştır?" Yetkili kaynaklardan aldığım bilgiler ve gerçek belgelerle, bu konuları kitabımın içerisinde açıklamaya çalışacağım.

Türk Ordusu'nun büyük zaferinden sonra, İstanbul Fener Rumları'nı bir korku sarmış ve hükümet'in patrikhane'yi yıkmak için Papa Eftim'e Kayseri'de Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni kurdurttuğu şaiyalarını, her yere yaymaya başlamışlardı. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz misali bu dedikodular Papa Eftim'i Kayseri'den ayırarak, Ankara'da yaşamak mecburiyetinde bırakmıştır.

Hayli gergin geçen Lozan görüşmelerinde yapılan andlaşmaya göre Anadolu Türk Ortodoksları'nın kiliseleri'nin kapanmasına karar verilmesi, Fener Rum Patrikhanesi'nin korkularını bir nebze olsun gideriyordu. Fener Rumlar'ı büyük bir başarı elde etmişçesine böbürleniyor ve Türk Ortodoksları'nın patrikhane'sini kapattırdık diyorlardı.

Bu olumsuz gelişmeler neticesinde Ankara'da yaşayan Papa Eftim'e o günlerin Başbakanı **Fethi Okyar**, Kayseri'deki patrikhane'nin kapanmasını uluslararası anlaşmaların gereği olduğunu hatırlatıyordu. Bunun böyle kabul edilmesini, başkaca yapılacak birşey olmadığını beyanla, tesellide bulunmaktaydı. Aralarında geçen konuşmalar esnasında Fethi Okyar, maddi manevi destek verdiği Papa Eftim'e şunları söylüyordu:

"- Hükümet adına sizden yeni hizmetler beklemekteyiz.

- Ne gibi hizmetler efendim?

"Lozan Andlaşması gereği, İstanbul Fener Rum Patrikhanesi ve İstanbul Rumları mübadeleden muaf tutulmuşlardır. Yalnızca Anadolu Rumları Yunanistan'a gönderilerek mübadele edileceklerdir. Bu sebeple patrikhane, hükümetimizle kestiği ilişkilerini yenilemek zorundadır. Biz hükümet olarak, Rum Patrikhanesi'nin bu isteklerini pek dikkate almadık. Bu şartlarda sizi İstanbul'a göndererek patrikhane'yle gayri resmi temas kurdurup, edindiğimiz bilgiler neticesinde, kati kararımızı vermeyi düşündük. İstanbul'da onların dindaşı sıfatıyla fikirlerini anlamak fırsatını bulup, Rumlar'ın hükümetimiz ile anlaşma arzuları varsa, yola geleceklerini ve verecekleri her sözü tutacaklarını garanti ediyorlarsa, durumu bana bildirip, vereceğim talimatı beklerseniz. Rumlar patrikhane'nin vaziyetini arzuladığımız şekilde düzene koysunlar ki, kendileriyle öyle anlaşabilelim. Bu surette sizler kilisenize ve İstanbul'da yaşayacak dindaşlarınıza şefaat etmiş olursunuz."*

Başbakan Fethi Okyar'ın bu teklifini tereddütsüz kabul eden Papa Eftim, hemen hazırlanarak Ankara Emniyet Müdürü Dilaver Bey'in kardeşi Saffet'le birlikte akşam trenine binerek İstanbul'a gider. Papa Eftim'i, Haydarpaşa Garı'nda patrikhane'den karşılayan bir tek papaz yoktur. Çünkü o Fener'deki Sen Sinod üyeleri ve metropolitler tarafından istenilmeyen bir adamdı. Bu durum karşısında hayli tedirgin olan Eftim, Ermeni asıllı Tokatlıyan kardeşlerin oteline yerleşir. Bu arada Fener Rum Patrikhanesi'ne nasıl gireceğini düşünmektedir. Geçen

---

* Lozan Andlaşması gereği yapılan mübadelede Anadolu'daki Rumlar Yunanistan'a gönderilirlerken, Pire limanından Türkiye'ye gönderilen bir gemi dolusu çingene Trakya, Marmara, Ege ve İçanadolu bölgelerindeki kasaba ve köylere yerleştirilmişlerdir.

zaman içerisinde Ortodokslarla kurduğu yakın temaslar sonucu Papa Eftim'i otelde birçok Rum ve Ermeni ziyaret etmişti. Ankara Hükümetiyle anlaşma isteğinde bulunan patrikhane, dünya görüşlerine ters düşen Papa Eftim'i bir türlü davet etmiyordu. Nihayet Ankara Hükümeti'nin de ısrarlarıyla mecbur kalan Fener Rum Patrikhanesi, Tokatlıyan Oteline Maçka Metropoliti'nin başkanlığında bir heyet gönderir. Ayağına kadar gelen bu fırsatı kaçırmak istemeyen Papa Eftim, hemen ertesi günü Fener Rum Patrikhanesi'ne iadei ziyarete gider. Patrikhane'nin cümle kapısında elindeki asa ile istavroz çıkarttıktan sonra, baş diyokos konumundaki iki papaz ve yetkililer tarafından gayri memnun bir şekilde karşılanmıştı.

Papa Eftim, patrik odasına girince şaşkınlık geçirir. Buna sebep, patrik'lik makamına patrik değil, Sen Sinod Meclisi Başkanı Kayseri Metropoliti Nikolaos'un oturmasıydı. Nikolaos'un sağında ve solunda da ikişer metropolit oturmaktaydılar. Papa Eftim hürmet göstermek için, Patrik Vekili Nikolaos'un önünde eğilip daha sonra da elini öper. Buna karşılık Nikolaos da Eftim'in alnından öper. Kendisine gösterilen yeri nezaketle red eden Papa Eftim,* papazlar'a dönerek şu söylevde bulunur:

"Şeraflü aziz başkan babalar; kutsal huzurunuza kabulümden dolayı minnet ve şükranlarımı arzederim. Şu anda kendimi Hristiyanlığın en mesut bir ferdi addediyorum ve büyük bir iftihar duyuyorum. Bildiğiniz gibi kutsal kilisemiz'in son günlerde karşılaştığı zorlukları izale etmek ve vaziyeti tanzim ile, eski şerefli mevkiine yükseltmek için siz babalarıma yardımda bulunmak vazgeçilmez görevimdir. Hepinizin sağ elini öperek, derin saygı ve hürmet eylerim."

---

* Papa Eftim'in Fener Rum Patrikhanesindeki konuşmaları hakkındaki bilgiler, oğlu III. Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'dan alınmıştır.

Ankara Hükümeti'nin Başbakan'ı Fethi Okyar, desteğini baştan sona esirgemediği Papa Eftim'i patrikhane'ye çeki düzen ver diye gönderiyor; sözde büyük Turani Türkü olduğunu iddia eden Eftim, yukarıda belirttiği acz ifade eden sözleriyle, dindaşları olan bu Rum palikaryalarının karşısında adeta ezilip büzülüyordu.

İşte yıllardır bazı büyüklerimin bana, yazma-çizme dedikleri büyük papa, sözde Türk Ortodoks'u Eftim'in, Fener Rum Patrikhanesi'ne karşı ilk icraatı böylesine bir ezilmişliğin içerisinde başlıyordu...

Biz Türk çocukları, Papa Eftim'den İstiklâl Harbinin zor günlerinde Egemenlik Meclisi'nin önünde ve Anadolu'da attığı ateşli nutukları, burada kendi dindaşlarının yanında da atmasını beklerdik. Ne yazık ki din bağı bazı şeylere mani oluyordu.

Ertesi günlerde yapılan görüşmelerde, Papa Eftim'e haklı olarak bazı telkinler yapılmış olacak ki, Eftim nazik tavrını değiştirerek, patrikhanede karargâh kurup büyük Bizans hayaliyle yaşayan Rum papazlar'ın üzerlerine gider. Bu şartlarda Ankara Hükümeti'nin arzuladığı durumlar olmadıkça, herhangi bir şekilde münasebet kurulmasının imkânsız olduğunu belirtir. Hükümetin; Fener Rum Patrikhanesi'nden istediği konulara aykırı olarak yapılan hataların acilen düzeltilmesi gerektiğini söyler. Başbakan Fethi Okyar Kabinesi amansız bir Türk düşmanı olan ve yurt dışına kaçan, aynı zamanda Yunan tebasında bulunan Patrik Meletyos'un Sen Sinod Meclisi'nce patriklik'ten iskatını istemektedir. Papa Eftim'in kararlılık içerisindeki bu sözleri Rum Sen Sinod Meclisi'ni şaşırtır. Sen Sinod Başkanı kısa bir tereddütten sonra "Evlâdım Papa Eftim, bu hususta bizlerle konuşmaya yetkilimisin" diye çıkışta bulunur.

Bu soruya karşılık, Papa Eftim:

"Hükümet bu iş için patrikhane'ye resmi bir memur gönderilmesini arzu etseydi, herhalde beni göndermezdi. Ben ancak Anadolu kilise ve cemaatleri genel vekili olarak bu görevi yapıyorum, demekle yetinir."

Papa Eftim'den şifahi izahatlarının karşılığı yazı vermesi istenir. Aynı gün Tokatlıyan Oteline dönen Eftim, izahatnameyi ve söylemiş olduğu sözleri yazıya alarak, yardımcılarıyla patrikhane'ye gönderir. Eftim, verdiği gözdağıyla işleri hallolmuş kabul ediyor ve birkaç güne kadar patrikhane'nin yola geleceğini düşünüyordu.

Ertesi gün Rumca gazeteleri okuduğunda, hayretler içerisinde kalmıştı. Rumca yayınlanan gazeteler, Papa Eftim'in hiçbir resmi sıfatı olmadığı halde, patrikhane'ye hükümet adına bazı tekliflerde bulunduğunu yazıyorlardı. Rumca gazetelerin yaptıkları bu yayın, Sen Sinod üyelerinin Papa Eftim'e karşı oyalayıcı siyasetlerini belirlediği gibi, eskiden bu yana patrikhane'nin faaliyetlerini beğenmeyen muhalif Rumlar'ı da harekete geçirmiş oluyordu.

İstanbul'daki gidişattan memnun olmayan Rumlar, mübadelede Yunanistan'a gönderilmediklerinden dolayı hükümete şirin görünmek için günü kurtarmak gayesiyle şartların gereği Papa Eftim'in yanında yer alarak, patrikhane'ye tavır koymuşlardı. Tokatlıyan Oteli'nin bir odasında Ankara'ya dönme hazırlığı yapan Eftim, sürprizden de öte şaşkınlık içerisinde kalabalık bir ziyaretçi topluluğuyla karşılaşıyordu. Gelenler Galata, Kurtuluş, Kumkapı ve Balat Rum Ortodoks cemaatlerinin gruplarıydı. Papa Eftim'i, Fener Patrikhanesi'ni yönetenlere karşı ruhani bir kurtarıcı ve hak yoluna bir ulaştırıcı olarak gördüklerini söylemekteydiler.

Bu insanlar can derdine düşmüş olacaklar ki İstanbul, İngiliz işgali altındayken Fener Rum Patrikhanesi'ne biat edip, kayıtsız şartsız bağlı kalmışlardı. Şimdi ise kendilerini kurtarmak gayesiyle, Türk Ortodokslar'ın ruhani lideri Eftim'e yardakçılık yaparak Ankara Hükümetine şirin görünmenin gayretleri içerisindeydiler.

Rumca gazetelerin yazdıklarını lanetleyerek, Fener Rum Patrikhanesi'nin iki güne kadar Sen Sinod* Meclisi'ni toplayıp, hayırlı kararlar alacağını söylemekteydiler. Bu sözleri yalvarıp gözyaşı dökerek söylediklerinden, Papa Eftim "üzülmemelerini Allah'ın ve İsa Mesih'in yanlarında olduğunu" belirterek gönüllerini alıyordu.

Kendisine gösterilen yakın ilgiden dolayı Ankara'ya dönmekten vazgeçen Eftim, Sen Sinod Meclisi'ne etrafında toplanan şakşakçı Ortodoks Rumları'yla gelerek, patrikhane'de hazır bulunacaktı. Bu karma cemaatlerdeki her fert, Papa Eftim'e itaat edeceklerine dair yemin etmişlerdi.

Nihayet beklenen gün geldiğinde Papa Eftim, Saffet Bey ve umumi kâtibi Yakup'la patrikhane kapısının önünde otomobilden inince, kendisini heyecanla bekleyen bir kalabalıkla karşılaşır. Bu kalabalığın önünde Sen Sinod Meclisi Başkâtibi Metropolit Yermonos ve birçok papaz'lar da vardı. Papa Eftim'i hürmetle selamlayan Yermonos, kendilerini makam odasına kabul ederler. Bu sırada Papa Eftim, Sen Sinod Meclisi'nin kendisini çağırmasını beklemekteydi. O esnada korkudan sararmış bir vaziyette olan Metropolit Yermonos, titreyerek:

---

* Sen Sinod: Patrikhane'de kilise yöneticileri ve patrik seçimleri hakkında önemli kararlar vermeye yetkili ruhani üst meclis kuruludur.

"- Papa Eftim Efendi, size Sen Sinod Meclisi namına şu kısacık kararı tebliğe memurum. Sizden başka izahat alınmasına lüzum görülmemektedir." diyordu.

Papa Eftim sinirle karşarını çatarak, hızla yerinden kalkıp dışarıya çıkar. Dışarıdaki (kendisiyle gelen Rum cemaatlere) Sen Sinod Meclisi'nin hakkındaki olumsuz kararını, usta ve kışkırtıcı bir üslûpla söyler:

"- Böyle karşılanacağımı bildiğim için Ankara'ya dönmeye karar vermiştim, beni ne diye yolumdan ayırdınız ve bu hakarete uğramama neden sebep oldunuz?"

Bunun üzerine halk coşmuş, hep bir ağızdan:

"- Kodoi sindos. Ano o Eftim (Sen Sinod dışarı, Eftim yukarı) diye bağırmaktaydılar."

Çoğunluğu İstanbul Rum'u olan halkın gösterdiği bu coşkun tezahüratla, sesini biraz daha yükselten Papa Eftim:

"- Vekiliniz olarak, arzularınızı yerine getirmek vazifesinin artık bana düştüğünü anlıyorum. Haydi arkamdan geliniz" diyerek, tepkisini gösterir. Daha sonra korkudan tir tir titreyen Metropolit Yermonos'a "düş önüme, bizi Sen Sinod'un olduğu salona götür" diye haykırır.

Papa Eftim ve Saffet Bey önde olmak üzere, arkadan gelen Rum cemaatle birlikte hızla içeriye girerler.

Toplantı halinde bulunan Sen Sinod Meclisi azaları bu ani baskın karşısında şaşırıp kalmışlardır. Sen Sinod Başkanı Nikolaus korkudan ayağa kalkarak, Papa Eftim'e cevap vermeye çalışmaktaydı.

Papa Eftim gürleyerek:

"- Dinleyin beni, buraya kilise ve cemaat genel vekilleri sıfatıyla geldim. Yazılı olarak daha önce bildirdiğim ve uzlaşmaya yanaşmadığınız isteklerim hakkında sizlere son ihtarda bulunuyorum. Daha fazla beklemeye tahammülüm kalmamıştır.

Bu sebeple Meclisinize yarım saat müsaade veriyorum. Aksi halde Sen Sinod'u feshedip, hepinizi bir daha geri dönmemek üzere kilise'den defedeceğim."

Sen Sinod'un azaları uğradıkları bu ani baskın karşısında aralarında sessiz bir şekilde fısıldaşıyorlardı. Başgösteren sessizliğe tamamen sinirlenen Papa Eftim, daha şiddetli bir çıkışta bulununca, bu çıkış tesirini göstermişti.

Bezgin ve bitap durumda oturduğu koltuktan kalkan Sen Sinod Başkanı Nikolaus, ellerini oğuşturarak:

"- Oğlum Papa Eftim!.. İnan ki tekliflerin hakkında hiç vakit kaybetmeden müzakereye başlayıp, sizi memnun eden bir karar alacağız. Yüce Hristos adına bundan emin olabilirsin."*

Papa Eftim, Nikolaus'un bu teklifi karşısında:

"- Kararınızı salon kapısı önünde bekleyeceğim. Tekrar ediyorum; müzakereyi oyalama bahanesiyle münakaşaya döküp bizi kapı kenarında uzun müddet bekletmeyiniz!" diyerek, hızla salonu terkeder.

Aradan geçen kısa bir süre içerisinde kararını veren Sen Sinod Meclisi üyeleri, kaçak Patrik Meletyos'un iskat edildiğini, kendilerine tevdi edilen diğer istek ve tekliflerin peyderpey görüşülerek karara bağlanacağını belirtmekteydiler. Papa Eftim, zaman kazanmak için böyle davranıldığını anlamakta gecikme-

* Hristos: Hazreti İsa.

di. İşte o anda hırçınlaşan Eftim'in yüksek sesi patrikhane'yi çınlatıyordu...

Metropolit Yermonos'a öfkeyle bağırarak:

"- Şimdi git içerdeki Sen Sinod üyelerine, kilise ve cemaatlerine kararımı tebliğ et! Sen Sinod'un faaliyetlerine şu andan itibaren son verilmiştir. Hiçbir mazaret üretmeden derhal salonu terk etsinler."

Papa Eftim bu kararını açıklayıp Fener Rum Patrikhanesi'nin Sen Sinod'unu ve kaçak Patrik Meletyos'u gıyabında iskat ettikten sonra, patrikhane'de boş bulduğu odalardan birine topladığı kendine yakın cemaat üyeleri ve diğer alâkalılarla beraber, yeni Sen Sinod Meclisi'nin teşekkülüne koyulmakta gecikmedi.

Azalardan altısını öteden beri Patrik Meletyos'la arası açık metropolitler'den, diğer altısını da Sen Sinod'un içinde etkin konumda bulunan Rum görevlilerinden seçer.

Araştırmalarımın giriş bölümünde bahsettiğim gibi, Papa Eftim patrik olma uğruna Rumlar'a akılalmaz tavizler vererek, onları Sen Sinod üyeleri yapıp, bir tane Hristiyan Türk'ü yetkili olarak görevlendirmemiştir. Yetmiş küsûr yıldır yazılamayan ve çizilemeyen gerçek budur. İşte bu nedenlerden dolayı Türk Ortodoksları devletten sağladıkları bütün imkânlara rağmen, hıyanet yuvası Fener Patrikhanesi'ne karşı hiçbir zaman alternatif olamamışlardır. Papa Eftim, bu tarihi hatasını yapmamış olsaydı, bugün başımızın derdi hain Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi diye bir şey olmayacaktı. Lozan Andlaşması hükümleri söz konusu olduğu halde henüz mübadele başlamamış, Anadolu'da binlerce Hristiyan Türk cemaatten söz ediliyor, buna rağmen

fesh edilen patrikhane'nin Sen Sinod'unu yeniden Rumlar' la teşekkül etmek, onulmaz hataların en büyüğüdür. Anadolu kahramanı olduğunu her yerde söyleyen sözde Turani Türk'ü Papa Eftim, neden ve niçin Fener Patrikhanesi'nin Sen Sinod'una yeniden Rumlar'ı seçtirmiştir? Anlamak mümkün değil!..

Yeni Sen Sinod'un Başkanlığını Papa Eftim'in huzurunda İznik Metropoliti Kilinikos yapmaktaydı. İlk işleri, dağılan Sen Sinod ve kaçak patrik Yunan vatandaşı Meletyos'un görevlerine son vererek, tasdikli ilan etmeleri oluyordu.

Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi bir şekilde elde edilmişti, ama Sen Sinod üyelerinin Rum asıllı olmaları, ileride mutlaka bir terslik çıkartabilirdi.

O günlerdeki patrikhane operasyonundan dolayı çok yorulmuş olan Eftim, biraz dinlenmek ve elde ettiği başarıyı Ankara'ya bildirmek gayesiyle yeni Sen Sinodlar'dan izin alarak daha önce kalmakta olduğu Tokatlıyan Oteline gitmek istedi. Bu durum karşısında Sen Sinod'lar, yeni mümessilimiz olduğunuza göre patrikhane'de kalmanız gerekmektedir, ikazında bulunurlar. Tokatlıyan Oteline bir görevli gönderen Papa Eftim hesabını kapatarak, eşyalarını istetir. Şimdilik mümessil konumunda olan Eftim'i, kendi seçtiği Sen Sinod'lar en kısa zamanda mutlaka asli patrik yapacaklardır görüşü herkeste hakimdi...

Eftim'in de bundan hiç kuşkusu yoktu. Yalnız unuttuğu bir şey vardı, o da bizzat kendisinin seçtiği bütün azaların tamamına yakınının Rum olmalarıydı. Bütün bu handikaplara rağmen **Papa Eftim vekaleten de olsa Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin tek yetkilisiydi.**

Çok geçmeden şahsi eşyalarının gelmesiyle birlikte patrikhane'ye yerleşen Eftim'e Sen Sinod azalarının hepsi de iltifatlar yağdırıp, mükellef sofralar hazırlamaktaydılar. Papa Eftim de bu hain palikarya dindaşlarına inanarak, gözlerinden akan yaşları sile sile mukaddes kitaptan ve İsa Mesih'ten bahisle:

"- Kilise, tüm Ortodokslar'ın selamet ve saadeti için yapılması gerekli gördüğü şeyleri hayata geçirmek vazifesini benim aciz ve cahil şahsiyetime mukadder etti, ne mutlu bana! Benim vasıtamla vatan ve milletime, kilise ve din kardeşlerime yaptığı bu büyük iyilikten dolayı Tanrı'ya binlerce şükür olsun..."

Orada hazır bulunan Rum asıllı Sen Sinod azaları, Papa Eftim'in bu sözlerinden ruhani zevk duyduklarını belirterek, kendisini uzun uzun alkışlarlar.

Ertesi gün toplantı halindeki Sen Sinod Meclisi, yeni patrik seçilinceye kadar patrikhane işlerini idare edecek şahısların tayinlerini yapar. Patrikhane'nin özel işleri için, Kirillos ve Niksar Metropoliti Potosingeleos göreve getirilirler.

Hani nerede sözde büyük Türkçü Eftim Efendi'nin Anadolu'daki binlerce cemaatinden bir tek insan yokmuydu da, Ankara'dan büyük yetkiler aldığı halde bu Rum palikaryalarını önemli görevlere getirmekteydi. Çünkü bu hain Rum'lar, kendisine Fener'in asli patriği olacağı garantisini vermişlerdi. Bu sahte pohpohlamalar, yıllarca Keskin Metropolitliği yapan Akdağmaden'li Eftim'in işine geliyordu. Ne de olsa İstanbul'da ruhani liderlik yapmak, Anadolu'dan çok farklıydı...

Bu arada büyük zaferden sonra alınan kararlar doğrultusunda İngilizler de, yavaş yavaş İstanbul'u terke mecbur kalıyorlardı. Aslında Eftim'in korkacağı hiçbir şey kalmamıştı. Emni-

yet açısından herşey istediği doğrultuda seyrediyordu. Kendilerine iletilen ulak habere göre, üç gün sonra Şükrü Naili Paşa kumandasındaki kuvvetler resmen İstanbul'a gireceklerdi. Bütün Müslüman vatandaş ve kurumlar paşa'yı ve kuvvetlerini karşılamak için büyük hazırlıklar yapmaktaydılar.

Papa Eftim ise, karşılama merasiminde Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi adına papazlar heyeti ile büyük bir Rum kalabalığı konuşlandırmak ve samimi gösterilerde bulunmak istiyordu. İstanbul'un ve Anadolu'nun işgal günlerinde Türkler'e yapılmış hıyanetlerin Rum Milleti'ne değil de, bir kısım gözü dönmüş siyaset ve ikbal düşkünü işbirlikçi Rumlar'a maledilmesini anlatmak düşüncesindeydi.

Burada patrik olma uğruna Eftim'in unuttuğu bir şey vardı. Şükrü Naili Paşa'yı karşılamak için topladığı ve masum göstermek istediği bu yerli Rumlar, işgal kuvvetleri İstanbul'a girdiğinde, İngiliz askerlerini Galata Köprüsünden Pera'ya kadar sırtlarında taşımışlardır.

Bir cumartesi günü Papa Eftim, kendi oluşturduğu Sen Sinod Meclisi'ni bu husus için toplantıya çağırdıktan sonra düşüncelerinin kabul edilmesini sağlar. Alınan karar gereği dört metropolitten müteşekkil bir karşılama heyeti seçilerek, heyet başkanlığına da Papa Eftim getirilir. Bu heyet Hristiyan cemaatinden oluşan büyük bir kalabalıkla, Rum papazları'yla birlikte Türk Ortodokslar'ı adına; İstanbul'a giren Türk askerlerini Sirkeci'de karşılar. Heyet bilahere Şükrü Naili Paşa'yı, üniversite binasını karargâh olarak kullandığı yerde ziyaret eder. Yetkili subaylar bu ziyaret ve karşılamanın Papa Eftim'in ısrarıyla yapıldığını anlamakla birlikte, Rum papazlar'a gayet iyi davranırlar. Eftim'in yardımcısı konumundaki Rum metropolit'ler ise hiç ummadıkları bu iyi muameleden dolayı hem sevinirler, hem

de şaşırırlar. Ne olursa olsun Şükrü Naili Paşa'nın maiyetindeki subay ve erler tarafından gösterilen bu iyi niyet, yerli Rum'lar üzerinde gayet olumlu tesir yapmıştı. Papa Eftim ise, bu durumdan son derece memnun kalarak, hayatının her döneminde bağlılığı ile iftihar ettiğini söylediği Türk Milleti adına sevinç duymuştu. Bu aşırı heyecan esnasında meydana gelen bir dalgınlık Papa Eftim'in geçici de olsa canını yakar. Sirkecide'ki coşkulu karşılama merasiminden sonra ordugâh'a gitmek için otomobiline binerken sağ elini kapıya sıkıştıran Eftim, (Selçuk Erenerol'un anlattıklarına göre) kanayan eline tütün döktürerek sargı beziyle bağlatıp, tören kafilesini takip etmişti.

Karargâhı ziyaret ve tazim esnasında Şükrü Naili Paşa, Papa Eftim'e sargılı elini sorar. Bakışlarını imalı bir şekilde, paşa'ya doğru gezdiren bir gülüşle:

"- Paşam ödenmesi icabeden kanı, ben ödemiş oldum" demekle yetinir.

Şükrü Naili Paşa ise; "Müsterih olunuz" diyerek, Papa Eftim'in yanındaki metropolit ve papazlar'a tebessüm dolu bakışlarını gezdirerek, onlara kan dökülmeyeceği hususunda ümit vermiş oluyordu.

O güne kadar, tereddütler içerisinde bulunan yerli Rum'lar ve patrikhane'nin işgalcilerle işbirliği yapan hain palikaryaları mutluluktan sevinç çığlıkları atıyorlardı.

Osmanlı'dan bu güne, Türk insanlarından daima iyi muamele gördükleri halde sanki bütün bunları unutmuşlar gibi, gereksiz kuşkuları biranda mutluluğa dönüşmüştü...

Hain Rum papaz'lar bu arada Papa Eftim'e azizler arasında yer vererek, istavroz çıkartarak takdis etmeyi de unutmamışlardı. Mutlu ve rahat bir hayat sürdürebilmek uğruna Rumlar için

hiçbir şey farketmezdi. Dün işgalci İngiliz Generali, bu gün de Papa Eftim takdis olunuyordu. Rum Milleti'nin hasletindeki sahte olgu, kim gelirse gelsin el etek öpüp, günü kurtarmaktan başka bir şey değildi.

O günlerde, Papa Eftim'in tek düşüncesi patrikliğe kimin seçileceği idi. Metropolitler'in kendisine üstü kapalı sorduğu sorulara cevap vermediğinden dolayı, Ortodoks cemaatini teşkil eden bir çok kimseler patrikliğe Eftim'in seçileceğini söylüyorlardı. Eftim, her ne kadar Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin (geçici konumdaki) yetkili mümessili olsa da, bu patrikhane'yi Türklüğe bağlı bir "Metropol" olarak hayata geçirmeyi düşündüğünü, Sen Sinod Meclisi azalarına belirttiği gibi bu konuda Ankara'ya gidip hükümet yetkililerinin fikirlerini almayı münasip görüyordu.

Başlangıçta Eftim'in tarihi hatasından bahsetmiştim. İşte bu görüşlerini (Fener'in, Türk Ortodoks ismini alması düşüncesini) **Rum Sen Sinod Meclisi üyelerine anlatması,** uyuyan Rumlar'ı uyandırınca, bu hain papaz'lar kendilerince başlarına gelecek felaketi çoktan hesaplamaya başlamışlardı.

Papa Eftim, bu hususta Ankara'ya gideceğini yalnızca Sen Sinod azalarına bildirmişti. Ankara'da trenden iner inmez doğruca Adalet Bakanlığına giden Eftim, İstanbul Fener Rum Patrikhanesi'nin vekili olduğunu belirterek vekaletnameyi Adalet Bakanlığı'nın masasına koyar.

Bu durumu, Türk basını ve (Anadolu'daki halk arasında yerli Rum tabir edilen) Türk Ortodoks Hristiyanlar'ı hoş karşılamazlar. Papa Eftim'in (patrik olma uğruna) Fener Rum Patrikhanesi'nin vekilliğini kabul etmesi, çeşitli dedikodulara neden olur.

Burada sırası gelmişken Ortodoks'lar adına tarihi ve kıymetli bir vesika addedilen (bizzat Selçuk Erenerol'dan temin ettiğim) Türk Ortodoks Patriği Eftim'in, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne vekalet ettiği beyannameyi aynen aktarıyorum:

"İSTANBUL PATRİKHANESİ PROTOKOL NO: 4825

İstanbul'da mevcut metropolitlerden müteşekkil Sen Sinod Meclisi derecat itibariyle Erdek Metropoliti Kilinkos Efendi'nin tahtı riyasetinde olarak 4 Teşrinievvel 1339 (1923) tarihine müsadif Perşembe, günü içtimaında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin nezdinde bir patrikhane mümessilliği ihdasına müttefikan karar verildi.

Anadolu'daki Türk Ortodoks kiliseleriyle, cemaatlerinin vekili umumisi İkonomos Eftim Efendi'nin gerek hükümeti muhteremimize ve gerek ise Anadolu'daki Ortodoks Hristiyanları'na ve kiliseleri'ne sepkat eden hizmet meşkuresi Sen Sinod Meclisince takdir olunarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti nezdinde selâhiyeti vasia ile mumaileyh Papa Eftim Efendi müttefikan, patrikhane mümessili ve vekili umumisi intihap ve tayin edilmiştir. 4 Teşrinievvel 1923. İş bu mazbatai intihabiye, Ankara'da Büyük Millet Meclisi Hükümetine ibraz etmek üzere cihan patrikhanesi mümessili İkonomos Eftim Efendi'ye vesika olarak ita kılındı.

Cihan Ortodoks Patrikhanesi 4 Teşrinievvel 1339 (1923) tarihinde Sen Sinod'u temsil edenler:

Reisi: Erdek Metropoliti Kilinkos, Azalar: Kadıköy Metropoliti Girigoryos, Niksar Metropoliti Agathangelos, Silivri Metropoliti Evgenyos, Söke Metropoliti Tomas, İznik Metropoliti

Vasiliyos, Bursa Metropoliti Konstantinos, İnoz Metropoliti İakim, Maçka Metropoliti Kirillos.

Cihan Ortodoks'ları merkez Patrikhanesi'ni temsil ettiğini, Sen Sinod'un yukarıdaki umumi vekaletnamesinin sureti aslına mutabık olduğu tasdik kılınır."

Kâtibi adil mührü...

Yukarıdaki Sen Sinod üyelerinin isimlerinden anlaşıldığı gibi, Papa Eftim'in ekibinde bir tane Türk Hristiyan Ortodoks'un olmadığı görülmektedir.

Burada tarafıma gelecek her türlü itiraz ve eleştirilere hazırım. Eftim Efendi, Milli Mücadelede ruhani işyarlık hedeflerine ulaşabilmek için azınsanmayacak gayretlerde bulunduğu halde, patrikhane olayında ise Rumlar'la dirsek temasında olduğu apaçık görülmektedir. Benim şahsi görüşüm, patrikhane tarihçesini en ince ayrıntılarına kadar araştırdığım için söylüyorum; Papa Eftim patrikhane olayında, Fener Rum Ortodoks veya Türk Hristiyan Ortodoks farketmez düşüncesinin ihtirasına kapılmıştır. Gerçekten fikirlerindeki büyük Türkçülüğü savunan bir insan Hristiyan bile olsa, patrikhane'deki Sen Sinod azalarından hiç değilse bir tanesini Türk Ortodokslar'dan seçerdi. 4 Teşrinievvel 1339 (1923) tarihli protokoldaki Rum asıllı yönetici ve metropolitleri gördükten sonra, Akdağmaden'li Papa Eftim'in ahfadının Türk olup olmadığından kuşkulu olduğumu söyleyebilirim. Kitabımın içeriğinde, bilhassa masa başı kitap ve makaleler yazan akademisyenlerin üç çeyrek asırdır gündeme getirmedikleri bu hususları (belgeleri ve detaylarıyla) hep birlikte tartışacağız.

Papa Eftim, Ankara'da olduğu günlerden birinde patrikhane'den bir mektup almıştı. Mektupta "Anadolu'da bulunan bü-

tün Ortodoks Hristiyanlar'ın boşanma işlerine Şeriat Mahkemeleri müdahale ediyor" yetkililerle görüşerek, biran önce bunun önüne geçiniz denilmektedir.

Papa Eftim fevkalâde hassasiyet içeren bu durumu pek uygun görmese de, patrikhane ile arayı açmamak için vaziyeti ilgili makamlara isteksiz bir şekilde bildirir. Bizzat görüşüp bilgi aldığı Adalet Bakanı, yakında yürürlüğe girecek medeni kanunla bütün bu eksikliklerin kökünden halledileceğini söyler.

Zaferden sonraki zor geçiş günlerinde, Batı Trakya'daki Müslüman Türkler'e Yunanlı'lar tarafından ağır işkenceler yapıldığı haberleri duyulunca, bu durum haklı olarak Türk halkını galeyana getirmişti. Böylesine zıt kutuplaşmalar temin edilmek istenen huzuru bozduğundan, Türkiye'deki azınlıklar tedirgin durumdaydılar.

Ankara'da yapılan görüşmeler neticesinde, Batı Trakya Türkleri'ne yapılan zulüm ve işkencelere biran önce son verilmesi istenmekteydi.

Türk halkı, tahammül sınırlarının dayanılmaz hale geldiği günlerde Batı Trakya'da dindaşlarımıza yapılan zulmün aynısının, İstanbul'daki Rumlar'a yapılmasını ve intikam alınmasını istiyordu. Hükümet üyeleri gazetelere beyanatlar vererek, galeyana gelen milletimizin haklı isteğinin biran önce yerine getirileceğine dair sözler veriyorlardı. Meydanlarda yapılan heyecanlı mitingler, gazetelerdeki üzücü haberler Papa Eftim'i Fener Rum Patrikhanesi'nin Patrik Vekili olması sıfatıyla, çok güç durumlara düşürmekteydi.

Eftim içine düştüğü bu sıkıntılardan kurtulmak gayesiyle, Cumhuriyet Hükümeti'nin yeni Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Vekili İsmet (İnönü)'yü ziyaret eder. İsmet Paşa, o güne kadar

şahsen tanışıp görüşmediği, daha önceki Başbakanlar Rauf (Orbay) ve Fethi (Okyar)'la aralarının iyi olduğunu bildiği Papa Eftim'i çok iyi karşılar. Milli Mücadeledeki ateşli tavırlarından dolayı Eftim'in Türkler'in arasında bir Hristiyan Türk Ortodoks olarak huzur içinde yaşamak hakkına sahip olduğunu belirterek, kendisini tebrik eder. Bu övgüler, Eftim'in günlerdir kafasında yerleşen olumsuz düşünceleri silmeye fazlasıyla yeterli olmuştu.

Eftim patrik vekilliğini koruyup, patrik olabilmek gayesiyle, Yunanlı'lar tarafından Batı Trakya'daki Türkler'e yapılan işkenceleri verdiği yazılı ve sözlü demeçlerle devamlı surette telin edip lânetliyordu. Tabii ki bütün bunlar politik varyasyonlardan başka birşey değildi. Bu arada vaziyeti idare etmek ikilemiyle Rum halkının suçsuz olduğunu belirterek, onları adeta savunuyordu. Makam ve mevki uğruna verilen böylesine çelişkili beyanatlar, Büyük Turani Türk'ü Eftim'e yakışan şeyler değildi. Ama bir yerde patrik'liği korumak sevdasıyla, dindaşlarını Türk olmasalar da savunmak mecburiyetinde kalıyordu. Papa Eftim'in seçtiği Sen Sinod Meclisi'nin Rum azaları ise; Batı Trakya'daki Müslüman Türkler'e yapılan bu işkenceleri sessiz bir şekilde izliyorlardı...

Şahsına atfedilen övgü dolu sözlerden sonra İsmet Paşa'nın huzurundan büyük bir sevinçle çıkan Papa Eftim, derhal postahaneye giderek patrikhane'ye şu telgrafı çeker:

"Yunanlılar tarafından Garbi Trakya'daki Türkler'e yapıldığı sizlerce de malûm olan mezalimin insaniyet namına patrikhane'ce protesto edilmesi, İstanbul'daki dindaşlarımızın bugünkü ve yarınki selamet ve menfaatleri icap ve iktizasındadır, kanaatindeyim. İcabının derhal icrasını rica ederim."

Fener Rum Ortodoks Patrik Vekili Eftim.

Bu telgraf, Fener Patrikhanesi'nin Sen Sinod üyeleri arasında tepkiyle karşılanır. Çok güvendiği bu Rum azaları, büyük Türk'çü Eftim Efendi bizzat kendisi seçmişti. Ama onlar yine de bildiklerini okuyorlardı.

Fener Patrikhanesi'nin Rum asıllı Sen Sinod üyeleri hiç beklemeden, Ankara'daki mümessilleri Eftim Efendi'ye protesto niteliğinde sert üsluplu bir mektup gönderdiler. Bu mektupta şu ibareler yer almaktadır:

"Patrikhane, mektubunuzu siyasi mahiyyette gördüğünden bu hususta şahsınıza bildirildiği gibi, herhangi bir teşebbüste bulunamayacağımızı ve sizin de mümessilimiz sıfatıyla bu gibi işlerle meşgul olmamanızı, Sen Sinod Meclisi emriyle, size tebliğ ve bu tebliğe riayet etmenizi tavsiye eylerim."

Hiç beklemediği böylesine sert üslûplu mektubu alan Papa Eftim, beyninden vurulmuşa döner. Bu arada hükümet üyeleri tarafından Büyük Millet Meclisine bir takrir (önerge) verilerek, İstanbul Rumları'nın tamamının sürülmesi istenmişti.

Ne yazık ki, İsmet Paşa (İnönü) Papa Eftim'e verdiği (rahat olunuz) mahiyetindeki sözünde durarak, Büyük Millet Meclisi'ne verilen takriri reddettirerek, İstanbul Rumları'nı bekleyen acı akibetten kurtarmaya muvaffak olmuştu!..

Yıllar yılı başımızın belası olan Fener Rum Patrikhanesi'nin bu iki büyük kurtarıcısına, Fener Rum Patrikhanesi kutlu mutlu olsun...

Her platformda Fener'i iki kez söndürdük diyen Türk Hristiyan Ortodokslar'ın III. patriği Selçuk Erenerol, bu gerçeklerin aksini iddia edebilir mi? Kendileri sözde azılı bir Rum düşmanıdırlar. Keşke şimdiki düşmanlıkları başlangıçta peder beyleri zamanında olsaydı da, bu günlere gelmeseydik.

İstanbul'dan-Ankara'ya gelen Papa Eftim, ziyaretinin on beşinci gününde aldırdığı İstanbul gazetelerinde gördüğü haberleri okuyunca kahrolmuştu. Gazetelerin yazdıklarına göre, Fener Rum Patrikhanesi Eftim'i tanımıyor ve alacağı hiçbir görevi kabul etmiyordu. Üstelik o günlerde Eftim Efendi, Ankara Hükümetine, İstanbul Rumları'nın suçlu olmadıklarını devamlı söylemekteydi.

30 Ocak 1923'te Lozan'da imzalanan muahedenin (aradan geçen on aylık zamanda) mürekkepleri henüz kurumadan, Yunanlı'lar İstanbul'da Fener papazları'yla elele vererek, çeşitli entrikalar çevirmeye başlamışlardı. İstanbul'da misafir olan Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Politis, bir bahane ile Ankara'ya dönmeyi geciktirerek, Rum papazlar'la işbirliği yapıp, Papa Eftim'in gıyabında Sen Sinod Meclisi'ni toplatır. Buradaki toplantının esas gayesi, patrikhane'nin Yunanistan'ın talimatları doğrultusunda hareket etmesidir. Devamlı olarak Eftim'in tarihi yanılgısından bahsetmiştim. Olayların akışına baktığımızda, bu yanılgı tarihin hiçbir döneminde tevil edilemez. Eftim, patrikhane'yi ele geçirdiğinde patrik vekili olarak inandığı metropolitler arasından Sen Sinod üyelerini seçmişti. Bu üyelerden hiçbirinin Türk Hristiyan olmadığını, hepsinin Rum asıllı papaz'lar olduklarını isimleriyle belirttim. İşte bu Rum papazlar'dan Eftim'in en güvendiği ve Sen Sinod'un baş azası olan Kadıköy Metropoliti Girigoryos, yapılan gizli toplantı sonucu resmen Fener Rum Ortodoks Patriği oluvermiştir. Hem de Eftim Ankara'da iken, Sen Sinod Meclisi'nin tamamının çoğunluk oylarıyla seçilmişti. Eftim Efendi, Ankara'da bu insanların haklarını savunacağım ve kahramanlık yapacağım derken, zor şartlarda ele geçirdikleri hıyanet yuvası Fener Patrikhanesi'ni kendi hatalarıyla ve affedilemez yanılgılar içerisinde (Başbakan

sıfatına haiz) bir devlet büyüğümüzle birlikte, Türk Milletine ebedi miras olarak bırakmışlardır.

Sonradan İstanbul'da Atatürk'ün bilgisi dahilinde hükümet üyelerinin destekleriyle açılan Türk Hristiyan Ortodoks Patrikhane'si, Fener'e karşı denge unsuru olacak diye hep boş hayaller kuruldu. Ne yazık ki Papa Eftim, büyük fırsatı baştan kaçırmıştı. Bu tarihi fırsat, tarihi yanılgıya dönüşmüşse, bugünkü Türk Ortodokslar'ın ağlamaya sızlamaya, şikayete hakları yoktur, olmayacaktır da!..

Eftim, Ankara'dan patrikhane'ye yazdığı acılı mektupta seçtirdiği Sen Sinod üyelerine sitemler yağdırıyor. Çok inandığı kadim dostu Kadıköy Metropoliti Girigoryos'un patrik'lik makamına getirilişine inanmak istemiyordu.

Eftim mektubunda, patrikhane'nin matbuata verdiği "Patrik seçimi" haberlerinin tekzib edilmesini istiyordu. Hiçbir basın organında tekzib olmadığı gibi İstanbul'da Rumca yayın yapan gazeteler, Papa Eftim'in Sen Sinod üyelerini tehdit ettiğini yazmaktaydılar.

Ankara'da Adalet Bakanı'nı ziyarete giden Eftim, oradaki görevliler tarafından eline tutuşturulan **İkdam Gazetesinde** bu haberleri okuyunca, çılgına dönmüştü. Olumsuz gelişmeler karşısında paniğe kapılan Eftim, ne yapacağını şaşırmış vaziyetteydi. Aynı gün patrikhane'ye ivedi telgraf çeken Eftim'in telgrafına gelen karşı cevapta: "İstanbul'a gelmeniz şimdilik muvafık görülmemiştir" yazılıydı.

Bu duruma fena halde sinirlenen Eftim, patrikhane'ye yeniden bir telgraf çekerek, patrik seçiminin ileri bir tarihe atılmasını istemekteydi.

Esas gayesi, Sen Sinod üyelerine bir müddet daha Ankara'da kalacakmış hissi vererek, aniden İstanbul'a gitmekti. Aynı günün akşamı Papa Eftim, aile efradıyla adamlarını yanına alarak apar topar İstanbul'a hareket eder. Ertesi sabah Haydarpaşa Garı'na vasıl olduklarında, kendine yapılanları hazmedememiş olacak ki hâlâ sinirden tir tir titriyordu.

Ailesini Beyoğlu'ndaki akrabalarının yanına bırakan Eftim, habersiz bir şekilde patrikhane'ye gider. Ani gelişi, patrikhanedekileri fazlasıyla telaşlandırmıştı. Herkeste bir tedirginlik ve panik hasıl olmuş durumdaydı. Diğer üyelerin çekintilerine rağmen Sen Sinod Başkanı Kilinikos, Papa Eftim'le yüz yüze gelerek konuşmak cesaretini gösterebilmişti. Geniş salonun ortasında sakalını sıvazlayarak yürüyen Kilinikos:

"- Efendi siz patrikhane'nin vekilisiniz değil mi?

- Evet aziz başkan baba, sözüm ona vekilinizim.

- Aynı zamanda buranın papazı'sın da!..

- Eeeh, şöyle böyle...

- Bu şartlarda bizden müsaade almadan İstanbul'a gelmenizin büyük suç teşkil edeceğini bilmeniz gerekir.

- Kilinikos Hazretleri, şunu iyi bilmeniz gerekir ki bana itimat göstermeyip, beni kandırıp oyalayanların, entrikalarla patrik vekili seçenlerin isteklerine boyun eğecek kadar aptal değilim."

Hayli gergin olan Papa Eftim, o geceyi Beyoğlu'nda misafir kaldığı akrabalarının evinde geç vakte kadar çalışarak geçirir. Tek düşüncesi Sen Sinod üyelerini yola getirmekti.

Sabahleyin evden çıkıp, patrikhane'ye gitmek üzere adamlarını bir taksi çağırmaları için gönderir. Bu kadar gerginliğe rağmen hemen sonra, patrikhane'nin otomobillerinden bir tane-

si Papa Eftim'i almak için kapıya yanaşır. Eftim, kendisi için sürpriz sayılabilecek bu nazikane hareketi pek hayra yormamakla birlikte memnun görünür. Rumca konuşan şoför, otomobilin kapısını açarken şunları söyler:

"- Ankara'ya avdet buyuracağınız güne kadar emrinizde bulunmak için, Kilinikos başkanımızdan emir aldım Papa Hazretleri...

"- Ya öyle mi? Sağ olsun başkan babalar" demekle yetiniyordu.

Sen Sinod Meclis'inin her günkünden erken toplanışına bir mana vermeyen Eftim, bunun sebebini birkaç saat sonra öğrenebiliyordu. Çünkü günün ilk ışıklarında yapılan toplantıda gereken bütün kararlar alınmıştı.

Patrikhane'nin salonlarında sinirli bir şekilde dolaşarak bekleyen Eftim, Papa Tor'la karşılaşır. Aralarında geçen kısa bir konuşmadan sonra Papa Tor, alaycı bir tavırla:

"- Ne o Papa Eftim Hazretleri, hâlâ Sen Sinod'dan haber mi bekliyorsunuz? Tavşan kaçtı, dağları da aştı hâlâ senin haberin yok. Patrik seçimi sabaha karşı çoktan oldu bitti bile, çek arabanı buradan!"

Söylediklerinin tam aksine patrikhane'yi hızla kendisi terkeden Papa Tor, Eftim'i fazlasıyla üzmüştü. Anlaşılan o ki, evine kadar gönderilen özel otomobil de Sen Sinod üyeleri tarafından uygulanan aldatmacanın bir parçasıydı.

Oysa bundan kısa bir süre önce Eftim, bu insanları Ankara'da devletin yetkililerine karşı savunmuş ve Başbakan İsmet (İnönü)'ye Rum'lar suçlu değillerdir demişti. Şimdi ise kendisi boşluğa düşmüş vaziyetteydi.

Papa Eftim, kendisine gıyabında oynanan bu oyunlardan son derece müteessir bir durumdaydı. O güne kadar sarfettiği emekler, dindaşlarına olan hoşgörüsü nedeniyle onların adına Ankara'da yaptığı çalışmalar hep boşa gitmişti. Her şeye rağmen gayesine güzellikle ulaşmak istediğini belirtiyordu.

Aynı gün, daha önce kendisinin seçtirdiği Sen Sinod azalarından dört metropolit, kapısını vurmaya gerek bile görmeden Eftim'in bulunduğu patrik odasına girerler. Odasında kendisine yapılan bu hürmetsizliğe karşı Eftim, yalvarıcı bir sesle:

"Aziz babalar, yapılan bu emrivaki karşısında beni aydınlatmanızı istiyorum. Bu yaptığınız kanunsuz patrik seçimi, kilisemiz'in hayrına değildir. Bu hareketiniz evvelce yaptığımız konuşma ve anlaşmalara aykırıdır. Yangından mal kaçırır gibi, ben yokken patrik seçtiniz. Hristos (İsa) aşkına söyleyin, bana bunu neden ve niçin yaptınız?.."

Metropolit'ler, Papa Eftim'in bu sözlerini sanki hiçbir şeyden haberleri yokmuş gibi dikkate almıyorlardı. Nihayet, cevap vermeye gerek bile duymadan, alaycı tavırlarla ard arda odadan çıkıvermişlerdi. Patriklik beklerken yapılan danışıklı toplantıyla mümesillikten de (Patrik Vekilliğinden) iskat edilen Eftim, kahır içerisinde başını sallamakla yetiniyordu. Çünkü çok güvendiği kadim dostu Girigoryos patrik seçilmişti. O üzülmesin de, kimler üzülsün dü...

Papa Eftim, metropolitler'in bu garip halleri karşısında (safiyane duygularla), Sen Sinod azalarının patrik seçiminden haberleri olmadığı zehabına kapılır.

El insaf doğrusu!..

Eftim Efendi, matbuat herşeyi baştan sona yazmış, Sen Sinod gıyabınızda toplanıp patrik seçmiş, siz hâlâ bu insanlara güvenip, patrik'in seçildiğine inanmamaktasınız...

Nihayet akşama doğru gerçekleri kabul eden Eftim, patrikhane mümessilliği görevinde kalmanın manasız ve gülünç olduğunu anlamıştı. Bu şartlarda hemen ilişkisini kesip patrikhane'den ayrılmak ve ondan sonra da neler yapacağının düşünceleri içerisindeydi. Karmaşık duygular içerisinde ellerini başına koyup odasında bir istifa mektubu hazırlayarak, Sen Sinod Başkanı'na gönderir. Kendisini kaale almadıkları için, bu istifaya Sen Sinod'lar arasında aldırış eden bile olmamıştı. Hatta oradaki metropolitlerle papazlar, alaycı tavırlar takınıp gülmekten kendilerini alamıyorlardı.

İstifa mektubundan sonra, çeşitli yerlere telefonlar açan Eftim, Sen Sinod üyeleri arasında büyük kuşkular uyandırır. Acaba bir baskın mı olacak gibilerden düşünceler, ortalıkta kol gezmeye başlamıştı. Şahsına yapılan kandırmacalar karşısında bir anda kararını değiştiren Papa Eftim, geçte olsa herşeyi anladığından, kendisine biat etmeyen patrikhane görevlilerini dize getirip kıvrandırmaya kararlıydı.

Vakit ertesi gün öğleden sonradır, Eftim patrik'liğe seçilen Kadıköy Metropoliti Girigoriyos'a bir mektup yazar. Bu mektupta, "Kanunlara aykırı bir şekilde patrik seçildiğini ve derhal istifa etmesi gerektiğini" bildirir. Papa Eftim bu mektubunu elden, Girigoryos'un oturduğu Kadıköy Metropolithanesi'ne gönderir. Artık olan olmuş ok yaydan çıkmıştı. Papazlar'ın arasındaki ruhani kavganın dönüşü yok gibiydi. Türkiye'nin başının belası olan Fener Rum Patrikhanesi çok şeylere gebe görünüyordu. Girigoryos'a yazdığı mektubun cevabını hiç bekleme-

den özel adamlarına emirler veren Eftim, ani bir baskınla tüm patrikhane çalışanlarının içtimaya dizilmesini sağlar.

Akşam olduğunda burada görevli bulunan papaz, memur ve tüm müstahdemler tir tir titriyorlardı. Daha önce yasal olarak ele geçirdiği bu hıyanet yuvasını kendi hatalarından dolayı kaptırınca, patrik olma ihtirasıyla kanunsuz bir şekilde basan Eftim, maddi manevi desteğini gördüğü Türk Devletini de zora sokmuş oluyordu.

Olay akşamı patrikhane'de adeta esir aldığı bütün görevlilere hışmını gösteren Eftim:

"- Şu andan itibaren tüm Ortodoks Kilise ve Cemaatleri Umumi Vekili olarak patrikhane'ye el koyuyorum, işlerinde sadakatla kalmak isteyenler kalabilir" diyerek, kalmak istemeyenleri hiç beklemeksizin kapı dışarı eder.

Anadolu Ortodoks Hristiyanı olması nedeniyle mübadele hükümleri gereği ailesiyle birlikte Yunanistan'a gönderilmekten (Atatürk'ün dahliyle) son anda kurtulan Eftim, makam mevki uğruna hatalı adımlar atmaya başlamıştı. Zorla da olsa ipler eline geçince, kendisinden izin alınmadıkça hariçten gelecek hiçbir Sen Sinod üyesi, metropolit ve papaz'ın patrikhane'ye alınmaması hakkında talimatlar veriyordu.

Bu esnada bütün adamları, patrikhane'nin önemli yerlerine gruplar halinde gelerek yerleşmişlerdi. O geceyi uykusuz geçiren Eftim, patrikhane'nin her tarafını baştan aşağı dolaşarak, görevlilerin ne gibi işlerle meşgul olduklarını dikkatli bir şekilde kontrol eder. Bu girişim, aslında geç kalınmış bir kurnazlıktı. Fener Patrikhanesi'ne yasal uygulamalarla geçme şansı elde edilmişken, antiyasal olarak birtakım şeyleri zorlamak, ülkemizin hayrına olmazdı.

Eftim Efendi Rum Ortodoks Patriği olacak diye Fener Patrikhanesi'ndeki sözde Türk Hristiyanlar için, (Türk Devleti'nin itibarını) kanun dışı kilise baskınıyla kimsenin zedelemeye hakkı olamazdı.

Yaptığı ani denetim ve kontroller esnasında Papa Eftim, bazı papazlar'la, diyokos ve hademelerin kumar oynadıklarını görünce son derece sinirlenir. Böylesi bir durumda Türk Hristiyan olsa ne olur, Rum Hristiyan olsa ne olur. Anlatmak istediğimiz, bu insanlar ruhani orun yapılan patrikhane'de kumar oynayabiliyorlarsa, dinlerine karşı ne kadar bağlı olduklarını da açıkça belirginleştirmiş oluyorlardı.

Kumar oynayanlara nasihatlerde bulunan Papa Eftim, siniri yatışınca hepsine nazikâne davranmaya başlamıştı. Bir bakıma onları kendi saflarına çekme düşüncesindeydi.

Bu arada yeni bir ihanetle karşılaşırım kuşkusuyla, sabaha kadar pencereden patrikhane'nin kapısını kontrol etmeye koyulmuştu. Daha önce Sen Sinod davasında başına gelenlerden dolayı, görevli memurların yanısıra diyokos ve odacılara da itimat edemiyordu.

Nihayet, sabaha karşı bu düşüncelerinde yanılmadığını anlamıştı. Patrikhane'nin ana kapısından girdiğini gördüğü dört insanı tam olarak teşhis edemez. Rum asıllı kapıcılar da, içeri girenleri bilinçli bir şekilde görmezlikten gelmişlerdi. Durumdan şüphelenen Papa Eftim, yaptığı kısa bir araştırma sonucu, içeri girenlerin dört Sen Sinod azası olduğunu görmüş ve yakalamıştı. Karşısında duran bu kişilerden Sen Sinod azası papaz Yermonos'a hitapla:

"- Ben seni dürüst ve şahsiyetli bir insan sandığım için, yaptığım son değişiklikle Sen Sinod'da bıraktım. Artık yanıldı-

ğımı anladım. İyi niyet sahibi bir insan olsaydın, ne yapar eder gıyabımda yapılan bu emrivaki patrik seçimini önlerdin. Kilise ve cemaatlerin umumi vekili sıfatıyla, şu andan itibaren görevine son veriyorum. Arkana bile bakmadan patrikhane'yi derhal terk et."

Papa Eftim, sarfettiği bu öfkeli sözlerin ardından Yermonos'un dışarı çıkmasında ısrarcı davranmaya başladı. Beklenmedik bir direniş göstererek patrikhane'den çıkmayan Yermonos, muhatabına kafa tutmaya başlayınca, Eftim ve çevresindekiler bu papazı kollarından tutup sürüyerek, zorla dışarıya çıkarırlar. İçerdeki hava son derece gergin bir hal almıştı. Fener Ortodoksları, baskıncılara nefretle bakıyorlardı. Bu esnada Papa Eftim, diğer metropolit ve Sen Sinod üyelerine de kibarca yol vererek büyük ölçüde rahatlamıştı.

Fener papazlar'ı, patrikhane'den zorla alaşağı edilip kovulduktan sonra Kadıköy Metropolitliği'nde, Girigoryos'un etrafında toplanmaya başlamışlardı. Papaz'lar kendi aralarında heyetler kurup İstanbul Valiliğine müracaat ederek, gelişmeler hakkında ayrıca telgrafla hükümete de bilgi vermişlerdi.

Başlangıçta Rum papazlar'a inandığı için kandırılan Eftim, şimdi ise mutad adamları vasıtası ile bunlar hakkında günü gününe bilgiler ediniyordu. Basın ve matbuata, "Sen Sinod Meclisi'nin kanunsuz patrik seçimi nedeniyle patrikhane'ye el koyduğunu ve en kısa zamanda yeni Sen Sinod üyelerinin seçileceğini" açıklamaktaydı.

Faaliyetlerine kararsızlıklar içerisinde devam eden Papa Eftim, el altından müracaatla azalık teklif ettiği çoğunluğu Rum asıllı olan metropolitler'in bu teklife yanaşmadıklarına bizzat tanık oluyordu. Anadolu'daki bazı metropolitler de, Fener Rum Patrikhanesi'ne Sen Sinod azası olmak istemiyorlardı.

İstanbul'daki metropolitler'in hemen hepsi Girigoryos'la elele verip, Papa Eftim'le uğraşmaya karar alırlar. Hayatlarının her gününde "Büyük Bizans" hayaliyle yaşayan bu papazlar, Türkiye Cumhuriyeti yasalarına saygılı gibi görünseler de, Yunanistan'dan aldıkları talimatlara göre hareket etmekteydiler. Bu arada Papa Eftim taraftarı olan Rumlar'ı da, türlü vaad ve tertiplerle kandırmaya çalışıyorlardı. İlgili makamlar Eftim'in yanında yer alarak, Rum papazlar'ın şikayetlerine pek ehemmiyet vermemişlerdi. Bu duruma hayli öfkelenen Rum papaz'lar, başta Girigoryos olmak üzere bütün gazetelere Rumca beyanatlar vererek; Papa Eftim'in patrikhane'ye cerbi müdahalesi ve Sen Sinod'a uyguladığı taarruzunu, hükümet'in desteklediğini söylemekten çekinmezler.

Bu arada anavatanları Yunanistan'ı gelişmelerden haberdar eden Rum papaz'lar, Venizelistleri* (Venizelos yanlılarını) ve kendi taraftarı Yunan gazetelerini ayaklandırarak, Türkiye aleyhine ağır yazılar yazdırmaya başlamışlardı.

Papa Eftim, yaptığı kural tanımaz hareketlerin Türkiye aleyhine çirkin dedikodular meydana getirmesine son derece üzülüyor ve devamlı diken üzerinde duruyordu.

Nihayet bu davranışlarının uygun bir durum olmadığına karar veren Eftim, işgali altındaki patrikhane'yi on yedi gün sonra terkediyordu. Hatta bu yüzden hükümet'le, Yunanistan arasında çıkabilecek muhtemel ihtilaflara neden olduğunu açıkça kabulleniyordu. Hep söylediğim gibi, Papa Eftim Patrik Vekili iken gerekeni yapmalıydı. İkinci hareketi ülkemizin geleceği açısından son derece hatalı ve olmaması gereken bir durumdu. Lozan Muahedesi hükümlerinde alınan kararlar gereği İstanbul

---

* Venizelos: Dönemin Yunanistan Başbakanı.

Rumları Yunanistan'a gönderilemediklerine göre, şartlar ne olursa olsun **"Türkiye Cumhuriyeti Devleti"** bir patrikhane baskınıyla yıpratılmamalıydı.

Artık bundan böyle Papa Eftim, patrikhane dışında savaşına devam etmeye kararlıydı. Hiçbir yetkili makamdan bu hususta yazılı ve sözlü emir almayan Eftim, patrikhane'yi bir zamanlar çok güvendiği yeni Patrik Girigoryos'a kendi elleriyle teslim ediyordu. İstanbul'daki Yunan ve Rum Ortodokslar, Eftim'in patrikhane'yi hükümetin baskısıyla terkettiği şaiyasını yayıyorlar ve bu yalanlarıyla taraflar arasında yeni bir kargaşa yaratmaya çalışıyorlardı.

Papa Eftim, patrikhane'den çekildikten sonra Beyoğlu Tarlabaşında kiraladığı bir eve beş çocuklu ailesiyle birlikte yerleşir. Artık hiç dışarı çıkmıyor, yakın arkadaşları haricinde kimsenin ziyaretini kabul etmiyordu. Tam bu sıralarda Galata Rum Ortodoks Cemaati arasında bir ihtilaf belirlemişti. Bu ihtilaf kilise hususi heyetleri içerisinde idari olmaktan çok siyasiydi. Hiçbir zaman Türkiye'nin yanında olmayan bu palikaryalar, Venizelist ve Kralcılar olmak üzere ikiye ayrılmışlardı. Sözde dinle uğraşıyor görünüyorlar, ama siyasetin dik alâsını yapmaktan geri kalmıyorlardı.

O günlerde Patrik Girigoryos'a şiddetli bir muhalefet gösteren Galata Rum Ortodoks Merkez Heyeti Başkanı Damyanidis, Fener papazlar'ı tarafından aforoz edilmek isteniyordu. Bu kargaşaya, Damyanidis'in daha önceki Patrik Meletyos'u tanımayıp gayrimeşru ilan etmesi neden olmuştu. Kendisine yapılan bu davranıştan hayli müteessir olan Damyanidis, Sen Sinod azalarını mahkemeye vermişti. Bu tartışmalardan dolayı Galata Rumlarıyla, Fener Patrikhanesi arasında fırtınalar esiyordu. Uzun yargılamalar neticesinde Damyanidis'i haklı gören mah-

keme, davalıları hapse atarak tazminata mahkûm etmişti. O sıralarda birbirleriyle kavgalı grupların aracısı olarak gönüllerini yapan Papa Eftim, her iki tarafı da davalarından vazgeçirerek yeni bir barış paktı kurmaya çalışır.

Aradan geçen zaman içerisinde kavga yeniden nüksedince Fener Rum Patrikhane'si taraftarları, Galata Kilisesi'nin Damyanidis'in elinden alınmasını istiyorlardı. Bu sebeple kalabalık bir cemaatle Patrik Girigoryos'a başvurarak, gereken işlemin yapılmasını istemekteydiler.

Patrik Girigoryos, Damyanidis'in Eftim'in tarafında olduğunu hissettiğinden tarafları kuşkulandırmak istemediği için Fener yanlısı Rumlar'ın bütün isteklerini geri çevirir.

Böyle bir karar beklemeyen Fener taraftarları, Damyanidis ile kendilerinin şahsen uğraşmaları gayesiyle izin isterler. Patrik, dindaşlarının bu ricalarını bizzat yerine getirerek, kabul eder. Müracaatçılara hizmetleri karşılığında ayrıca para yardımında bulunulacağını da vaadetmişti. Bunun üzerine Damyanidis ve arkadaşlarıyla sözde ona bağlı gibi davranan Rum Ortodokslar, Papa Eftim'e katılmayı kararlaştırırlar. Bu bölünmeler tamamiyle çıkar amaçlıydı. Çok geçmeden Galatalı'lar, Fener Patriği Girigoryos'tan aldıkları muvaffık vekaletnameyi Papa Eftim'e sunarlar.

Papa Eftim İstanbul'da Galata'lı Rumları kendi saflarına çekmeye uğraşırken, Lozan şartlarına göre mübadele kaçınılmaz oluyordu. Hamdullah Suphi Tanrıöver'in bütün yalvarmalarına karşın Atatürk, Anadolu'daki Ortodoks Hristiyanlar'ın, Batı Trakya ve Yunanistan'daki Müslüman Türkler'le mübadele edilip değiştirilmelerini istemekteydi. Atatürk'ün bu hususta duygusal davranması gayet doğaldı. Zira kendisi de Makedonya sınırları içerisinde dünyaya gelmiş bir Rumeli'liydi.

Hamdullah Suphi Tanrıöver, Atatürk'e: "Yapmayın paşam, bunlar özbe öz Türk'türler, bu insanlar Rum değillerdir, bunları mübadeleye tabi tutmayalım" demiştir.

Anadolu Ortodoks'ları, her ne kadar Gökoğuz ve Turani Türkleri'nin soyundan geldiklerini söyleseler de Hristiyan olduklarından, Türk halkına göre büyük bir bölümü Rum kabul ediliyorlardı. Aslında Yunan'la işbirliği yapan yerli Rumlar'ın büyük bir bölümü Trakya sınırını aşarak, çoktan kaçmışlardı. Anadolu'da kalan bir kısım yerli Rum da, Türk Ortodokslar'la birlikte ruhani orunlarını yapmaktaydılar.

Yıllar sonra Celal Bayar'la, Hamdullah Suphi Tanrıöver aralarında geçen bir konuşma esnasında; Celal Bayar, Hamdullah Suphi'ye:

"- Atatürk'ün Anadolu'daki Türk Ortodoksları'nı Yunanistan'a göndermesinden dolayı çok üzüldüğünü bizzat duydum" demesi, Hamdullah Suphi'nin (mübadele hususunda) Atatürk'e olan kırgınlığını gideremez.

Hamdullah Suphi, Celal Bayar'a:

"- Ben zamanında söylemiştim, fakat geç duyulmuş bir pişmanlık, demekle yetiniyordu."

Hamdullah Suphi geç duyulmuş pişmanlık diyordu ama, özbe öz Türk dediği bu insanlardan İstamat Zihni, kilise'yi birlikte kurduğu Eftim'e daha sonraları hıyanet içerisinde bulunarak, kendimi Türk gibi hissetmiyorum deyip, din birliği içinde olduğu Rumlar'a ölümüne kadar hizmet etmeyi şeref saymıştır. Üstelik bu insan Türk Ortodoks Kilisesi'nin icazetiyle üç dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin Eskişehir Milletvekilliğini yaptığı dönemlerde, İsmet Paşa'nın da gözde adamı olmuştur.

Lozan Muahedesine göre (30 Ocak 1923), aylardan sonra Türkiye'nin Anadolu'sunda bulunan yerli Rum ve Türk Ortodoks Hristiyan'lar münavebeli olarak Yunanistan'a gönderilerek, karşılıklı mübadele edilmişlerdir. İstanbul Rumlar'ı patrikhane ile birlikte, altı kilise ve görevlileri mübadeleden muaf tutulurlar. Daha önce de belirttiğim gibi Türk Ortodoksları'ndan Papa Eftim ve aile efradı Atatürk'ün emirleri gereği 2 Ağustos (1340) 1924 tarihinde Yunanistan'a gönderilmemek üzere, daimi olmak suretiyle İstanbul'da ikamet ettirilirler. Bu tarihi kararın belgesini kitabımın son bölümlerinde yayınlayarak, siz okurlarımı bilgilendirmiş olacağım.

Karşılıklı uygulanan mübadele gereği Türk Ortodokslar'ın tamamına yakını, yerli Anadolu Rumları'yla birlikte Yunanistan'a gönderilirler. Lozan'dan sonraki o karışık günlerde bu insanların Hristiyan Türk, Helen veya Rum olduğunu ayırmak çok zor olduğundan, hatalarıyla sevaplarıyla onbinlerce kişi değişime uğramıştır.

Burada birilerini siz bunları göndermeliydiniz veya göndermemeliydiniz diye suçlamak, yanlış olur kanaatindeyim. Aslında mübadele şartlarına göre, gerekli olan işlem yapılmıştır. O günün şartlarında Türk Hristiyan'lar ve Anadolu Rumlar'ı mübadeleye tabi tutulmasalardı, Yunanistan ve Batı Trakya'daki Müslüman Türkler'i kurtarmak hiçbir zaman mümkün olmayacaktı. Bu hususta en büyük itiraz, Yunanistan'daki işe yaramaz çingenelerin bizim tarafa gönderilmeleriydi. Ve bu şikayetler mübadeleden bu yana hâlâ süregelmektedir.

Anlaşmalar ve mütarekeler ahvalinde, devletler önce kendi ırk ve dindaşlarını düşünmek zorundadırlar. O günlerdeki Egemenlik Hükümeti'nin Kayseri'ye bir Türk Ortodoks Patrikhane'si açtırması ne kadar yanlış ise, hatalardan erken dönülerek

bu insanların zorunlu mübadeleye tabi tutulmaları da, o kadar doğru harekettir görüşünü kabullenmek gerekir. Çünkü Anadolu toprakları, bugünkü şartlarda sayıları tükenme noktasına gelse de Türk'ün Hristiyanı'nı bağrında taşıyamaz.

Ailesiyle birlikte mübadeleden muaf tutulan Eftim'in en büyük arzusu, Fener Rum Patrikhanesi'ni elden kaçırdığına göre İstanbul sınırları içerisinde yeni bir Türk Ortodoks Patrikhanesi kurmak doğrultusundaydı. Mübadele gereği yeterli cemaati kalmadığından, Papa Eftim'in bu isteği yetkili kurumlar tarafından bir süre beklemeye terkedilir. Doğal olarak en sıkıntılı dönemlerini yaşayan Eftim için beklemekten başka çare yoktu.

Nihayet 18 Mart 1926 tarihinde, patrikhane'nin Kayseri Zincidere'den İstanbul'a taşınmasına karar verilir. O güne kadar Fener Rum Ortodoks Patrik Vekilliğini kısa bir süre de olsa yürüten Eftim, prezbiterlik dinsel aşamasındaydı. Panayia Kilisesi'nde yapılan ruhani törenle, ekiskoposluk aşamasına yükselir. Bu ünvanların neticesinde yeterli cemaate de ulaştığından, İstanbul Galata Kiliseleri ve Türk Ortodoksları'nın Patriği olmaya hak kazanmıştı.

Eftim'i Kayseri Metropoliti Amarsiyos, Erdek Metropoliti Kirillos, Adalar Rum Metropoliti Agatangelos, Panayia Kilisesinde takdis ederler.

Artık, bundan böyle İstanbulumuz'da Türk ve Rum Hristiyan Ortodoks olmak üzere iki patrikhane vardır.

Türk Hristiyan Ortodoks ve Fener Rum Ortodoks Patrikhaneleri, dini yönden müşterek, ırki yönden kısmen de olsa ayrılıklar teşkil etmekteydiler.

Galata Kiliseleri ve Rumları'yla birleşen Eftim, Damyanidis'in katkılarıyla Panayia, Hristos, Aya Yani, Aya Nikola Kiliselerini ruhani oruna açar.

Kongre üyelerinin ittifakla aldıkları karar gereği patrikhane'nin bahçesindeki **Panayia Kilisesi**, Türk Ortodoksları'nın merkezi seçilmişti.

Kimdir bu Kongredeki Türk Ortodokslar'ın isimleri, hep birlikte görüp kararımızı verelim.

Eftim'in ruhani reisliğindeki kongre üyeleri; İstamat Zihni Özdamar, Damyanos Damyanidis, Zamba Zambaoğlu, Dimosteni Papadopulas, Yani Bilbiloğlu, Koço Papadopulas, Sokrat Karahisarlıoğlu (Eftim'in amcası), Kiryak Gölcüoğlu, Anastas Manoloğlu, Nikola Vasilyadis ve Kiryako Pamukoğlu Efendilerdir.

Yukarıdaki isimlerden de anlaşılacağı üzere hıyanet yuvası Fener'e alternatif olacak Türk Ortodoksları'nın Turani Türkler'i bu hazretler ise, benim felsefemin doğrultusunda bunlar değil Turani, olsa olsa ruhani Türkleri'dir, kanaatindeyim.

Muhtelif platformlarda devamlı görüşüp aynı masalarda yemek yediğim bugünkü Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol,* belirttiğim isimlerden bir tanesinin Türk olduğunu ispat etsin, bütün sözlerimi geri almaya hazırım. Kongrenin en etkili isimlerinden İstamat Zihni'nin oğlu Yorgo Özdamar'ın yirmi yıl önce Yunanistan'a kaçtığını (çocukluk arkadaşı olmaları nedeniyle) kendileri çok iyi bilmektedirler. Bu şartlarda zikrettiğim isimlerin, Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin kurulduğu günden bu yana Fener'e denge unsuru olabilmeleri nasıl mümkün

* Selçuk Erenerol'un Ankara Kent Otelde verdiği kahvaltı ve yemek davetlerine, Kılıç Ali'nin oğlu Gazeteci Atemur Kılıç da zaman zaman katılmıştır.

olabilir? Yoksa buradakiler kendilerini Türkleştirilmiş Rum kabul ederek, zamanla Fener Ortodoksları'yla işbirliği mi yapmışlardır, bunu hep birlikte göreceğiz.

Fener Patriği Meletyos'un 10 Temmuz 1923'te sürgün edilerek Aynaroz'a kaçmasıyla, aynı senenin kasım ortalarında Eftim Ankara'da iken Sen Sinod'un seçtiği Girigoryos, Rum Ortodokslar'ın Patriği olarak görevine iştahla sarılmıştı.

Bilindiği gibi Eftim Fener Patrik Vekili iken, Girigoryos Sen Sinod azası idi. Şimdi ise iki eski kadim dost ayrı patrikhaneler'in patrikleri olarak, amansız birer rakiptiler.

Olayı Türk Hükümeti açısından düşünecek olursak, yetkili makamlara bilgi verilmeden seçilen Girigoryos'un patrik'liği yasal değildir. Ayrıca Panayototos ve İkomenikos rütbesinde olan bu kişinin hükümete danışmadan patrik olması, kural dışıdır. Eftim'in tarihi yanılgısıyla, Sen Sinod tarafından patrik seçilen Girigoryos'un haksız seçimi, bugünkü **Fener Patriği Bartholomeos'un patrikliğini gayri kanuni hale getirmektedir.** Hukuki bir dava açılacak olursa Cumhuriyet'in kuruluşundaki kanunsuz patrik seçimi, bugünkü patriğe emsal gösterilerek, tarihi hata düzeltilmiş olur. Bu şartlar altında patrik Bartholomeos' un patrikhanesi meşru olmaktan öte, gayrimeşrudur. Bu gayrimeşru yere gerekenin yapılamayacağını bildiğim halde, sizleri aydınlatmakta fayda görmekteyim.

1926 yılı sonlarına doğru Papa Eftim'i bazı Fener papazlar'ı da ziyaret ederler. Aslında mütevazi bir tarafı olan Eftim, Tranda ve Kileobas adındaki Rum diyokoslar'ı kendisine bağlamıştı. Galata, Fener, Feriköy ve Balat Rumları Eftim'in cemaatlerinin çoğunluğunu teşkil etmekteydiler. Hal böyle iken çok azı Turani ve Gökoğuz (Hristiyan Gagauz) Türk'ü olan bir

kilise'de, Fener Patrikhanesi'yle nasıl mücadele edilebilirdi? Edilemeyeceği gün gibi aşikârdı.

Tam bu sıralarda eski kadim dost, sonraki amansız düşman Patrik Girigoryos, sektei kalpten hayata veda eder. İdeallerine kavuşamayan ve Fener Patrikhanesi'ni ona kaptıran Eftim, büyük bir sevinç içerisindeydi...

Fener'li bütün metropolit ve ahimandirit'ler Venizelist olduklarından, kralcılar kendi adamlarının patrik seçilmesini istemekteydiler. Nihayet Yunan'lılar ve yerli Rum'lar usulen de olsa Eftim'e danışarak, yeni patrik adaylarının nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu sorarlar. Eftim, Konstantinos'un Fener Patrikliğine lâyık bir zat olduğunu açıklıkla söyler.

Papa Eftim Efendi, Türkiye Cumhuriyeti bütün imkânlarını sana seferber ederek, İstanbul'un en gözde yerinde Türk Ortodoks Patrikhanesi açacak, sen de Fener Rumları'nın patrik adayına olur vereceksin. Bu nasıl muhalefet, nasıl denge unsurudur anlamak mümkün değil!..

Nihayet Yunanistan'da çok güçlü olan kralcılar, Venizelistlerin adayını devre dışı bırakarak Konstantinos'u patrik seçtirmeye muvaffak olurlar. Şimdi buradan soruyorum? Hani Fener Patrikhanesi Yunanistan bağlantılı değildi!..

KİMDİR BU KONSTANTINOS

Türk Hristiyan Ortodoks Patriği Eftim Efendi'nin olumlu gördüğü Konstantinos, 17 Kasım 1926 günü ölen VII. Patrik Girigoryos'un yerine, Yunanistan'daki kralcıların Sen Sinod Meclisine tesir etmesiyle oldu bittiye getirilerek, alelacele VI-II. Fener Rum Ortodoks Patriği seçilir.

Patrik Konstantinos, Cumhuriyet hükümetince mübadeleye tabi tutulan Rumlardan'dır. Kendisi de bunu inkâr etmediği halde, metropolit konumunda olduğundan istisna tutulmasını ister. Mübadele hükümlerinde istisna diye bir kayıt yoktur. Devlete zararlı görülen her azınlık, makamı ve mevkisine bakılmaksızın mübadeleye tabi tutulabilir, hükümleri geçerlidir. Bu şartlarda ister vatandaş, ister metropolit olsun Konstantinos'un konumu sade bir Rum'dan farksız olmaktadır.

Girigoryos gibi patrikliği yasal olmayan Konstantinos, patriklik makamına oturur oturmaz kendini müdabeleden kurtarmak için provokatif girişimlere başlar. Çok geçmeden dünya kiliselerine telgraflar çekilerek; patrikhane'nin tehdit altında bulunduğu, patrik sınır dışı edilip, büyük kilise'nin yıkılmak istendiği yalanlarını söylüyordu.

Görüyormusunuz, Büyük Türkçü Eftim Efendi'nin benimsediği Rum Patrik Konstantinos'un Türkiyemiz'e yaptıklarını ve dünya'yı ayağa kaldırdığını!

Yunan Hükümeti meselenin Lahey Adalet divanına götürülmesini kararlaştırarak, Cemiyeti Akvan'a başvurur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti her yönüyle kararlı olması nedeniyle bu palikaryaların önü arkası kesilmeyen şikayetlerine taviz vermez. Ve vermemiştir de...

İşte Papa Eftim'in dünya görüşü, işte Türk Hükümeti'nin şahsiyetli kararı.

Bütün dünya kiliseleri birlik olduğu halde, Fener Rum Patriği Konstantinos 30 Ocak 1927 sabahı henüz iki aylık patrik' ken, Polis Müdürü İsmail Hakkı Bey ve iki görevli memur tarafından patrikhane'den alınarak, Sirkeci Garı'na getirilip, Avrupa Ekspresiyle Selanik'e gönderilir. Her fırsatta kargaşa yaratan bu hain kara cübbelilere o günlerde verilmeyen tavizler, bugün de verilmemiş olsaydı, Türkiyemiz dünya'nın en müreffeh ülkelerinden birisi olurdu.

Hemen bu olayın akabinde Atina, sanki bir savaş hali varmış gibi umulandan fazla askeri silah altına alır. Yunan Hükümeti Lozan şartlarının çiğnendiğini söyleyerek Fransa ve İngiltere'den, Türkiye'ye müdahele etmelerini ister. İki ülke arasındaki savaş biteli birkaç yıl olduğu halde, basit meselelerden dolayı bir bardak suda fırtına koparılmak isteniyordu.

Yunan kiliseleri bütün dünya metropollerine gönderdikleri ültümatomda, Türkiye'ye karşı harekete geçilmesini deklare etmekteydiler. O günlerde bu protestoların en büyük destekçisi **Korfu Metropoliti Athenagoras'tır. Aynı protestocu Athenagoras, 1949 yılında Türkiye'ye Amerika'dan ithal edilen Fener Rum Ortodoks Patriği olacaktır...**

Konstantinos'un sürülmesiyle, Yunan İçişleri Bakanı General Kondilis, patrik'in hiç bekletilmeksizin İstanbul'a geri dön-

mesini ister. Yunan basını, Başbakan Mihelekopulos'un Genelkurmayla Yunan Ordusunun durumunu görüştüğünü ve Türkiye ile savaşa hazır olduklarını belirtiyordu.

Türk Ortodoks Patriği Eftim'in desteklediği Konstantinos, Avrupa ve Amerika liderlerine beyanatlar verip Türkiye'yi karalayarak, Türkler bir asır evvel **"Ortakapı"**da Patrik V. Girigoris'u idam ettikleri gibi, bu defa da milletlerarası andlaşmaları hiçe sayarak, bir patrik'i sürgün ettiler demekteydi...

Lozan'da Yunanistan'ın büyük savunucusu İngiliz heyetinin temsilcisi Lord Curzon, bu meselenin halledilmesi için patrikhane'nin nakli gerekir savunusunu öne sürer. Konstantinos ve eski sürgün Patrik Meletyos da patrikhane'nin Selanik'e taşınmasını isterler. Ne var ki bizim hazretler bu hususta herşeyi ağızlarına yüzlerine bulaştırdıklarından, patrikhane'nin İstanbul'da kalmasına adeta göz yummuşlardır.

Zaman içerisinde Yunanistan'ın (patrik'in sürgünü) hakkındaki çırpınışları bir netice vermeyince, eski Terkos Metropoliti ve Fener Rum Patriği Arapoğlu Konstantinos, Selanik'ten (Yunan İçişleri Bakanı Kondilis'in bilgisi dahilinde) zorunlu istifa mektubunu Türkiye'ye gönderir. Sanki gnödermekle Yunanistan bağlantılı bu hain palikaryaların sonları mı gelecekti!..

PAPA EFTİM VE HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER DOSTLUĞU

Sen Sinod üyelerini umumiyetle Rum azalardan seçen Türk Ortodoksları'nın, bu şartlarda Fener Rum Ortodoksları'yla mücadele vermesi çok zor bir durumdu. Papa Eftim'in cemaatini genişletebilmesi için Hamdullah Suphi Tanrıöver* büyük gayretler gösterir. 1935 yıllarında Romanya'da Büyükelçilik yapan Hamdullah Suphi, Romanya'nın birçok bölgelerini dolaşarak, oradaki Hristiyan Türkler'le yakından ilgilenir. *"Şu gördüğümüz nehir bu kasabayı ikiye bölüyor. Bunların biri Müslüman, diğeri Hristiyan söğütçesidir. Her ikisinde de aynı coğrafya aynı iklim, aynı ırk mevcuttur. Ayrıldıkları tek yön dindir. Biri Müslüman, diğeri Hristiyandır"* sözlerini sarfeden Hamdullah Suphi, bu tavrıyla Türk Hristiyanları'na ne kadar değer verdiğini gösterir. Hamdullah Suphi'nin en büyük ideallerinden biri de Romanya'daki Hristiyan Türkleri, İstanbul ve çevresine yerleştirmekti. İkinci Dünya Savaşının patlak vermesi ve Dobruca şehrinin işgal edilmesiyle, bu isteklerini gerçekleştiremez. Ancak Hamdullah Suphi, İkinci Dünya Harbinden önce 1935 yıl-

---

* Hamdullah Suphi Tanrıöver: İstanbul 1886, Galatasaray Lisesi, Fransızca Lisan, Eğitim ve Diplomasi, Darülfünun (üniversite) Müderrisi, Osmanlı Meclisi Mebusanı 1. dönem Antalya, I, II, III, VIII, X'uncu dönem İstanbul, VII'inci dönem İçel, IX'uncu dönem Manisa Milletvekili. Maarif Vekili (Milli Eğitim Bakanı), ölüm tarihi: 11.6.1966 İstanbul.

larında yetmiş kadar kızlı erkekli Hristiyan genci İstanbul'a getirterek, çeşitli mekteplere yerleştirir.

Okullarını bitiren bu gençlerin nüfus cüzdanlarına Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün onayıyla, 16 Eylül 1943'te çıkan bir kararla Hristiyan Türk Ortodoks yazılır. Artık onlar Hamdullah Suphi ve onun gibi düşünenlere göre özbeöz Türktürler. Bu gençler Papa Eftim'in has müridleri olup, Panayia kilise korosunun değişmez müdavimleri arasında yer alırlar. Zaman içerisinde istikbâl kuşkusuna düşen Romen asıllı Türk Ortodoks gençlerin büyük çoğunluğu kendi istekleri doğrultusunda sözde Müslüman olurlar. Tabii ki pek de inandırıcılık arzetmeyen bu takiyeye, menfaat gözetiminin söz konusu olabileceğini de çekinmeden söyleyebiliriz.

Sanki bu gençler zorla İslâmlaştırılmışlar gibi Papa Eftim, Hamdullah Suphi'ye: "Benim yetmiş kişilik gencime sahip çıkmadınız. Müslümanlığın kitabında yetmiş kişi mi noksandı" diye sitem etmiştir. Romanya'dan getirilen bu devşirme insanlar topluluğunun, Galatasaray Sultanisi ve Darülfünun mekteplisi Hamdullah Suphi'nin bir fantezisi olduğunu düşünmek doğru olur inancındayım.

Dağların yükseklerine yağan karlar, nasıl şiddetli bir lodos esince bir oraya, bir buraya düşerlerse, bu Romen gençlerin yağan karlar misali bir o dinde, bir bu dinde olmaları pek tabii bir olaydır. O nedenledir ki Türk tebasına geçirilen bu Romen gençlerin ne tam Hristiyan, ne de tam Müslüman olmaları düşünülmez ve düşünülemezdi. Çünkü böylesine suni değişimler, hangi milliyetten olursa olsun insanların öz benliklerini kaybetmelerinden başka hiçbir işe yaramaz.

Papa Eftim'e göre Romen gençlerin Müslümanlaştırılması, Türk Ortodoks Hristiyanlar'ın ikinci yıkımları oluyordu. Birincisinde **Anadolu Ortodoksları** Yunanistan'a, sizler Rumsunuz

diye gönderilmişlerdi. Bütün bu olaylarda Papa Eftim'in serzenişleri kendi açısından haklı olabilirdi, ne var ki İstiklâl Harbinden çıkmış bir millet, Pontus Rumları'nı ve yerli Rumlar'ı mübadele ederken, bunlarla aynı kiliselerde ruhani ayin yapan Türk Ortodoks Hristiyanları'nı, o kargaşada siz Türksünüz veya değilsiniz diye tam olarak ayırd edemezdi.

Ayrıca yıllar içerisinde Yunanistan'da işkence gören onbinlerce Müslüman Türkü düşünmek zorunluğu kaçınılmaz olduğuna göre, bu karşılıklı değişim o günkü Egemenlik Hükümeti'nin yapması gereken önemli görevlerinden bir tanesiydi. Müslüman Türk'ler esaret altında iken, zaman içerisinde dinsel orunlarda Rumlar'la birlikte olan Türk Ortodoksları'na kıyıldı demek, yanlış olur kanaatindeyim. Ancak herşeye rağmen Fener Patrikhanesi ve İstanbul Rumlar'ı kesinlikle gönderilmeliydi. Türk Ortodokslar, bir nebze burada haklı olabilirler. Yetmiş küsûr yıldır bizim Türk Ortodoks cemaatimiz dağıtıldı diyerek, bu devlete hergün sitem edeceklerine, bir cemaatin insanları sınır ötesine mübadele edilirlerken, onların baş ekisposu konumundaki Papa Eftim'in binlerce insanının önünde kendisi gitmesi gerekirdi. Asıl liderlik vasfı da budur.

Türkiye'deki rahat hayatı tercih ederek, değişimleri haklı veya haksız, kendi insanlarını yalnız bırakan bir ruhban liderin, o insanların arkalarından ağlamaya hakkı yoktur. Ve olamaz da. Hak var denilecekse, bu insanların en başında (iyi günde, kötü günde) diye söyledikleri gibi, kendileri olmalıydı...

Bu günkü Türk Ortodoks Bağımsız Patrikhanesi'nin duvarlarında, Anadolu Kilise'si yazmaktadır. Gelin görün ki bu teamüle hiç uyulmayıp, Anadolu Kilise'si isim olarak var, cisim olarak yoktur. Patrikhane'nin içindeki kilise'nin adı Anadolu yerine Panayiadır. Hem Türk Ortodoks'um diyeceksiniz, sonra da kiliselerinize Yunanca Hristos, Aya Yani ve Aya Nikola gibi

isimler koyacaksınız. Bu gün bile **Türk Ortodokslar**'ın yasal kuruluşlarındaki Anadolu ismini tabelada kullanıp, tatbikatta neden kullanmadıklarını anlamış değilim...

Kurulduğunuz günden bu yana devletten her türlü maddi imkânı sağlayıp hıyanetler yuvası Fener Patrikhanesi'ne karşı denge unsuruyuz diyeceksiniz, kilise ve mezarlık müştereğinde hemfikir olup, din bağını ırki bağa tercih ederek, manevi birleşimin içine gireceksiniz.

Asıl önemli faktör, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan ziyade, sizlere **Türk Ortodoks Hristiyanlar** olarak verilen hüviyete sahip çıkmanızdır. Bütün kuruluşlarınıza Helenizmi çağrıştıran Yunanca isimler vererek Türklüğe sahip çıkıyoruz derseniz, bu aldatmacalara ancak kendinizi ve din bağınız bulunan Rum Ortodokslar'ı inandırırsınız.

Galata Kiliseleri'nin kendilerine katılmasıyla güçlenen Papa Eftim, 6 Haziran 1926 tarihinde Panayia Kilisesi'nde bir kongre yapar. İstanbul'un muhtelif semtlerinde oturan Rum Ortodoks cemaatleriyle mübadeleden muaf tutularak İstanbul'a yerleşmiş Anadolu Türk Ortodoksları'nın murahhasları, büyük bir topluluk halinde bu kongreye iştirak ederler. Kongrede alınan kararlar şu noktada toplanmıştı:

1- Fener Rum Patrikhanesi'yle kesin olarak bütün alâkaların kesilmesi.

2- Kayseri'de daha önce kurulmuş olan Türk Ortodoks Merkez Kilisesi'nin İstanbul'a nakli ve başkanlığa Papa Eftim'in getirilmesi.

3- Ortodoks Kilisesi'nin bağımsız olması.

4- Panayia Kilisesi'nin, Türk Ortodoksluğu'nun merkezi olarak tanınması.

Büyük bir katılımla gerçekleşen kongrede alınan kararları hükümete tasdik ettiren Eftim, resmen Türk Ortodoksları'nın başkanı oluyordu olmaya da; ya bu topluluğun içerisindeki Rumlar'la nasıl başedecekti? Tabii ki bu hayli zor bir durumdu. Fener Patrikhanesi'nin metropolitleriyle papazları, içerdeki ve dışardaki elemanlarını Eftim'e musallat etmeye başlamışlardı.

Galata Kiliseleri'nin Eftim'in elinden alınması için her türlü çareye başvuruyorlardı. Rum Ortodokslar kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri bu kiliselerin, hemen teslimini istemekteydiler. Bu girişimlerinde başarılı olamayan Fener'li Ortodoks' lar, Eftim'in Rumlar'ı Türkleştirdiğini söylüyorlardı.

Büyük Turani Türkü olduğunu her ortamda söyleyen Eftim'in, ne yazık ki Türk Devleti'nin kendisine verdiği imkânları sağlıklı kullandığı söylenemez. Sözde Fener'e karşı denge unsuru olacağım diye patrikliğe soyunan bu hazret, cemaatinin artması gayesiyle herkese inanıp, önüne geleni ayrım yapmadan Türk Ortodoks Kilisesi'ne davet etmiştir. Fener Ortodoksları'nın casus olarak Türk Ortodoksları'na gönderdikleri Kavala'lı Dimitro Zaharos ve Korfu'lu Rum Konstantin Teofanidis ile adamlarını Panayia Kilisesi'ne kabul eden Eftim, bu davranışıyla kendini ateşe atmış oluyordu. İstanbul'a sahte pasaportlarla gelen bu insanlar, birer Eftim hayranı görünerek kilise'de kalmaya başlarlar. Papa Eftim, artık bu iki azılı casusun dert ortağıdır. Bu Rum casuslar, Fener Patrikhanesi'nden Barba Çorbacıoğlu ve Kiryoki Sotirakis'e Türk Ortodokslar'ı hakkında devamlı olarak bilgi verirler. Kısa zamanda Türk Ortodoks Patrikhanesi abluka altına alınmış vaziyetteydi. Papa Eftim'e karşı son derece samimi davranıp, Türk dostu gibi görünmeyi başarırlar. İstanbul Rumları'nın büyük bölümünün Fener'den koparılarak, Türk Ortodoksları'na kazandırılacağını söyleyen Dimitro Zaharos ve Konstantin Teofanidis, kısa zaman içerisinde

patrikhane'ye göstermelik cemaatler getirirler. Ayrıca Yunanistan'daki Türk Ortodoksları'nı getirebilmek için emir beklediklerini Papa Eftim'e sahte gözyaşları dökerek söyleyip, inandırıcı olurlar. Eftim, bu Rum asıllı insanların gösterdiği aşırı derecede atılganlıklarını, Türklüğe olan bağlılıklarının icabı sayıyordu. Bu gizli bozguncular, bir taraftan da Eftim'in papaz ve diyokoslarına el atıyorlardı. Papazlar'a, Eftim'in kiliselere bakmadığını ve devletten sağladığı imkânları çarçur edip zimmetine para geçirdiğini aşılayıp, artık uyanın demekteydiler. Zaten çokları Rum asıllı olan Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin papazlar'ı, kandırılmaya her an müsait durumdaydılar.

Yunan pasaportu taşıyan bu casuslar, Papa Eftim'in külliyetli miktarda parası olduğunu, bu paraları el altından istediklerine dağıttığını söyleyerek, papazlar'ı asıl yerleri olan Fener Rum Patrikhanesi'ne ilticaya teşvik ediyorlardı. Nihayet aradan geçen birkaç haftalık zaman süreci içerisinde (papaz ve diyokoslar'ı) Eftim'den soğutmayı başarırlar.

Şimdiye kadar Fener'i elde etmek için birçok fırsatlar kaçıran Papa Eftim, bu papazlar'ın gidişlerini haklı bulup, onları özürlü insanlar saymıştı.

Papa Eftim Efendi, sizin büyük Türkçülüğünüz böyle mi olmalıydı? Sizden bu yana ahfadınız, yetmiş küsûr yıldır Fener Patrikhanesi'yle mücadele ettiğini söyler durur. Mücadele, gidenleri affetmek ve ne olduğu belli olmayan bu Rum casuslarını devlet'in size emanet ettiği Türk Ortodoksları'nın yanına almak değildir.

Bu Patrikhane Türkiye Cumhuriyeti'nin maddi manevi destekleriyle size Fener'i söndürün diye açıldığı halde, siz din birliği yaptığınız casus kimliğine bürünmüş vatan hainlerinin karşısında ne yazık ki kendiniz sönmüşsünüz...

İSTAMAT ZİHNİ'NİN İHANETİ

Kimdir bu İstamat Zihni? Kendisini her fırsatta büyük Turani Türkü gösteren bu insan Eftim Efendi'nin gözdesidir. Patrikhane arşivleri ve güvenilir kaynaklara göre Kayseri Zincidere Manastırı'nda ilk Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni kuranların ateşli öncülerinden sayılır. Zaman içerisinde Fener'in hain papazları'yla işbirliği yapan bu insan, Damyanos Damyanidis, Zamba Zamboğlu ve Papadopulas'la birlikte kadim dostları Eftim'e isyan bayrağını açıp, **Hristiyan olduklarından kendilerini Türk gibi hissedemediklerini söylerler.** Cumhuriyet kurulduğundan bu yana, devletin her türlü imkânlarından yararlanan bu insanlar daima hoş tutulmuş, ne acıdır ki Eftim'e ihanet ettikleri yetmiyormuş gibi, Türk Devleti'nin de kara gölgesi olmuşlardır. Fener'deki kara cübbelilerin karanlık emellerine alet olan bu insanlar, onlara iltihak ettikten sonra birbirlerini tebrik edip, Rum papazlar'a el etek öpmeye başlamışlardı. Cumhuriyet döneminin Denizli Hakimi ve Avukatı, sözde Turani Türkü olduğunu söyleyen İstamat Zihni, diğer heyet azaları ile birlikte Panayia Kilisesi'ni ani bir ziyaretle, patrikhane hesaplarını tetkik etmek isterler. Aslında baskın tarzındaki bu hareketlerini Fener'in emriyle yapıyorlardı. Hep hata ve yanılgıların içerisinde olan Papa Eftim, geç de olsa aklı başına geldikten sonra bu has adamlarına nihayet "ideal dönekleri" diyebiliyordu. Makam ve mevki uğruna bütün muarızlarına hoşgörülü davranan

Eftim, aynı hoşgörüyü dünün eski dostları, bugünün hain baskıncılarına da göstermişti. Tam bu sıralarda Eftim, önemli bir yerlerden akıl almış olacak ki, son anda kilise defterlerini inceletmekten imtina eder. Olumsuz gelişmeler nedeniyle hayli sinirlenen İstamat Zihni ve arkadaşları mahkemeye başvururlar. Bu insanlar verdikleri ifadelerde Papa Eftim'in iki yüzlü bir kişi olduğunu, Türk dost ve taraftarlığı kisvesine bürünüp, el altından Yunanlılar'la anlaştığını söylüyorlardı. Neydi bu dönek insanların ve sözde eski dostların ciddi iddiaları:

"İstanbul limanındaki Kılkış Krüvazöründe papaz'lık eden eski arkadaşını ve hain iki Yunanlı'yı Eftim'in koruduğu, kilise'ye ait paraları, bu papaz'la benzeri insanlara harcadığını isnat ve iddia etmekteydiler."

Eftim'in beraber yola çıktığı bunca insan böyle ciddi şeyleri hep bir ağızdan söylüyorlarsa, vardır bir bildikleri...

Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni Fener'e alternatif olsun diye kuran bu insanlar, üç kuruşluk menfaatler uğruna ihtilafa düşüp, mahkeme salonlarında (ağza alınmayacak sözlerle) birbirlerine hakarete varan tartışmalarda bulunmaktan çekinmiyorlardı. Nihayet gecikmeli de olsa uyanan Papa Eftim, en güvendiği gözdesi Avukat İstamat Zihni'nin hareketini "kahpece" demekle yorumluyordu. Bu dönek insanların Eftim'e yaptıkları menfi davranışları duyan Fener Patrikhanesi'nin kovduğu Feriköy Rum papazlar'ı, çok geçmeden Türk Ortodoks cemaatine dahil olurlar. Tam bu sıralarda İstanbul Rumları'ndan birçok topluluk da Eftim'e katılarak, destekten ziyade sığınacak bir liman bulmuş oluyorlardı.

Şimdi burada yıllarca Türk Ortodoksları hakkında yazmayan, çizmeyen üstadlarıma soruyorum. Bu kadar Rum'u

bünyesinde barındıran Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin Fener'den bir farkı var mıdır acaba?

Papa Eftim, cemaatinin yüzde sekseni Rum olan bu toplulukla Balıklı Hastahanesini ele geçirmeye teşebbüs eder. Nihayet Fener Rumları'na karşı olan bu teşebbüsünde muvaffak olur. Menfaat tatlı bir şey olduğundan Balıklı Hastahanesi idare heyetine girmek isteyenler, birer ikişer Eftim'in kapısını aşındırıyorlardı. Bunların arasında Fener Patrikhanesi'ne iltihak ettikten sonra, Eftim'le mahkemelik olan İstamat Zihni de vardı. Eftim'in kendisine kırgın olduğunu bildiğinden, görüşmekten çekiniyordu. İstamat Zihni, sinsice bir taktikle Halk Partili dostlarına başvurarak, o zamanın İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'dan kendisini Papa Eftim'le barıştırmasını ister. Önceleri şahsını Türk gibi hissetmediğini söyleyebilen bu insan, birtakım menfaatler uğruna tekrar dönek olabiliyordu. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'nın tarafların arasına girmesiyle, Papa Eftim kilise baskınında "kahpe" dediği İstamat Zihni'yle yeniden barışıyordu. Bütün bu tulûat oyunları aklın alacağı işler değildi. Eftim, kendi listesinin başına yazdığı bu dönek insanı, Balıklı Hastahanesi'nin Başkanı seçtirir. Kısa bir süre sonra da (sanki kavga edenler onlar değilmiş gibi) İstamat Zihni, Eftim'in tavassutuyla Eskişehir'den milletvekili seçilir.

İstamat Zihni'nin milletvekilliğinden; Ermeni, Yahudi, Rum Asıllı Milletvekilleri adlı kitabımda detaylı bir şekilde bahsetmiştim. Fener Patrikhanesi'yle kol kola olan bu insan, kısa bir müddet sonra Eftim'e yeniden isyan bayrağını açar. İstamat Zihni bu ebedi dönekliğinde Fener Rumlar'ı adına, Papa Eftim'i ve herşeyini yıkmaya kararlıydı. Oysa ki bu insanlar, Cumhuriyet öncesi birlikte yola çıkmışlardı. Kendini Rum gibi hissettiğini söyleyen İstamat Zihni, başta Hastahane Başhekimi

Doktor Yusuf Pertaki olmak üzere **Balıklı Hastahanesindeki bütün Türk Ortodoks'ları kovar.**

Kayseri'de sıradan bir papazken **Papa Eftim**'i kendisinin yarattığını ve asla Turani Türkü olmadığını belirterek, onu kendi elleriyle bitireceğini söylüyordu.

İstamat Zihni'nin bu tür açıklamalarından sonra başlangıçta Türk müdür, değil midir diye tereddüt ettiğim Eftim'i, kitabımın sonuç bölümünde üç kuşak özgeçmişiyle ele alacağım.

Papa Eftim, cemaatini güçlendirip geliştirmek gayesiyle, hiçbir ayrım gözetmeksizin her önüne geleni patrikhane'ye kabul ettiğinden, tahminlerin tam aksine yalnızlığa terkedilir. Artık çevresinde (maddi yönden güçlendirdiği) akraba ve yakın dostlarından başka kimseler yoktu.

Zorunlu olarak amcazadelerini, yeğenlerini ve o sıralarda tıp tahsili yapan oğlu Turgut'u da (Yorgi) papazlığa aday gösterir. Heyette bulunan yüz kırküç kişi, Papa Eftim'in gösterdiği adayları, kutsal ve ruhsal işyarlığa uygun görerek kabul ederler. Kilise konumuna uygun olarak alınan bu kararla amcazadesi Akdağmaden'li Sokrat Ermiş ve yeğeni Nikola'ya (Doran) adlarını vererek papazlığa, büyük oğlu Turgut'u da diyokosluğa tayin edip her üçünü de ruhani ayinle takdis eder. Geleceğin II. Türk Ortodoks Patriği Turgut (Erenerol) böylece ruhani hayata atılmış oluyordu.

Papa Eftim'i hatalarıyla sevaplarıyla, Milli Mücadeleden bu günlere kadar anlattık. Şimdi de Fener'in çift pasaportlu ithâl papazlarını anlatalım ki, imtiyazlı bir Rum Patriği Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde nasıl karşılanmış; geleceğe ümitle bakan Müslüman Türk gençleri, geçmişte yaşanan bu acı gerçekleri bütün yönleriyle görsünler...

AMERİKA'DAN İTHAL EDİLEN FENER RUM PATRİĞİ ATHENAGORAS

Athenagoras, 1886 yılında Osmanlı topraklarına bağlı Yanya'da doğar. 1910 yılında Heybeliada Ruhban Okulu'nu bitirir. 1923 yılında Korfu Metropolitliği'ne getirilen bu çift pasaportlu papaz, 1931 yılından 1948 yılına kadar Kuzey ve Güney Amerika Metropolitliği yapar. Hayatının 1919'la 1923 yılları bir sır gibi gizlidir. O yıllarda Mavri-Mira Rum çeteleriyle Osmanlı vilayetlerinde casusluk faaliyetlerinde bulunup ülkeyi yıkma propagandalarında rol oynadığı, tarihi kaynakların arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.

Amerikan Devlet Başkanı Truman'ın 1949 yılında Türkiye'ye patrik diye gönderdiği, (Amerikan vatandaşı) Athenagoras'ı, Ankara Hükümeti sanki siyasi bir zafer kazanmış gibi sevinçle karşılamıştır.

Athenagoras'ın gelmesiyle birlikte, İsmet İnönü döneminde Amerika'nın dayatmasıyla Fener Rum Patrikhanesi'ne yeniden siyasi hüviyet veriliyordu.

1948 yılının son aylarında Amerika'da patrik olan Athenagoras, 1949 yılının ilk günlerinde **Devlet Başkanı Truman**'ın özel uçağıyla İstanbul'a gelir. Birkaç gün sonra Anadolu Ekspresine bağlanan özel vagonlarla, maiyetindekilerle birlikte Ankara'ya vasıl olur. Ankara Garı'nda Athenagoras ve metropolit-

lerini Cumhurbaşkanı adına Özel Kalem Müdürü Haldun Derin, Başbakanlık Özel Kalem Müdürü Ali Derinsu, İstanbul Milletvekili Hamdullah Suphi Tanrıöver ve bir Yunan Ataşemiliter karşılarlar. Sanki bir Hristiyan papazı değil de Amerikan Devlet Başkanı Türkiye'nin başkentine geliyordu. Bu imtiyazlı durum karşısında Türk heyetindekiler, adeta şaşkınlık içerisindeydiler. Amerikan Devlet Başkanı'nın patriğine, Ankara'ya ayak basar basmaz **Şemsettin Günaltay** Hükümeti özel iltifatlarda bulunmaktan geri kalmaz. Athenagoras'ın ilk isteği Papa Eftim'in kilise'sini dağıtmaktır. Aslında Eftim, eline geçirdiği tarihi fırsatları değerlendirmiş olsaydı, işler bu safhaya hiç mi hiç gelmeyecekti. Rumlar'la dirsek temasında olması, kimlik ayrımı yapmaksızın kendisine müracaat eden herkesi cemaatine kabul etmesi onu bugünlere getirmiştir. Eftim Efendi, şahsına ve kilisesi'ne yapılan ihanetler nedeniyle daha sonraları amansız bir Rum düşmanı kesilmiştir, ama neye yarar...

O günlerin Başbakanı Şemsettin Günaltay ve kabinesi gücünü yitiren Eftim'e, yeni seçilen Rum Ortodoks Patriği'ne boyun eğmesini bildirir. Bunların başlıca sebebi, Amerikan yardımının o dönemde başlamış olmasıydı. Neydi bu Amerikan yardımı? Türkiye ile arası açık olan Rusya, Fener Patrikhanesi'ni mutlaka ele geçirmek istiyordu. Türkiye geçmişte Kars, Ardahan ve boğazlar meselesinde Rusya'ya taviz vermemişse, şartlar ne olursa olsun patrik konusunda da Amerika'ya taviz vermemeliydi. Amerika, Athenagoras'ın patrik'lik makamına oturmasını, Rusya'ya karşı Türkiye'nin lehine Amerikan yardımı olarak kabul ediyordu. **Sen Sinod Meclisi tarafından 18 Kasım 1948'de ittifakla seçilen Athenagoras, Türkiye'deki Fener Rumları'nın ilk ithal patriğidir.**

Athenagoras'ı 1949 Şubatında görkemli bir şekilde karşılayanlar onun sıradan bir kilise papaz'ı olduğunu unutup, devlet başkanı muamelesi yapmışlardır. Acı ve ıstırap verici bir olaydır ki bu Amerikan papaz'ı, Cumhuriyet tarihinde ilk defa Çankaya'ya çıkan patrik ünvanına sahip oluyordu. Athenagoras'ı Çankaya Köşkü'nün merdivenlerinde bizzat karşılayan Milli Şef İsmet İnönü, bu çift pasaportlu ithal papaz'ı samimi bir dost gibi içtenlikle kucaklamıştı.

İnönü'nün yanında uzunca bir süre kalan Athenagoras, daha sonra Hariciye Köşkü'ne giderek Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak'ı ziyaret eder. Yeni patrik'in şerefine Ankara Palas'ta bir öğle yemeği verilir. Ziyarette hükümeti Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu temsil eder. Milletvekillerinden Feridun Fikri Düşünsel, Raif Karadeniz, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Nihat Pepeyi, İstanbul Valisi Lütfi Kırdar ve Emniyet Genel Müdürü Gafur Soylu da yemekte bulunurlar. Hayatı Türk Devleti'ne hıyanetlerle geçmiş bir papaz'ı düşman çatlatacak kadar ihtişamlı bir şekilde karşılamak, ancak böylesine yüce devlet büyüklerine yakışırdı. Acaba değil Amerika'ya, dünya'nın küçük bir Hristiyan ülkesine bizim din adamlarımızdan bir tanesi gitse, böyle karşılanırlar mı?

Bu hain Rum papazı'nı baştacı ederek ihtişamlı bir şekilde karşılayan devletliler, bir de istavroz çıkartsalar herşey daha güzel ve ahenkli olurdu sanırım. Din adamı olması nedeniyle, siyasi demeç vermemesi gereken patrik, Ankara Radyosuna götürülerek orada Amerikan milletine hitaben bir konuşma yapar. Konuşmasının son bölümünde ise şunları söylüyordu:

"Amerikan sahillerinden ayrıldım diye, aralarında 18 yıl yaşadığım ve sevdiğim Amerikan milletini ve hükümetini unutacağımı zannetmeyin. Öte yandan tekrar edeyim ki, esas vata-

nım sevgili Türkiye'me avdet etmek ve aziz Türk Milleti arasında yaşamaktan bahtiyarım."

Atatürk için: "Hatırası daima içimde yaşayacak olan büyük inkılâpçı" diye bahseder. İnönü hakkında ise şöyle diyordu:

"Cumhurbaşkanı Ekselans İsmet İnönü tarafından lütfen kabul olundum. Kendilerine kalbi şükran ve minnettarlığımı ifade ederim. Daima benim hayranlığımı cezbeden bu muazzam şahsiyet, şimdi benim kalbimi tamamen fethetmiş bulunuyor. O cesur ve şanlı bir milletin, vazifesini tamamen müdrik bulunan büyük ve hakikaten ilham kaynağı olan bir lideridir. Türkiye, muazzam bir telakki yolunda ilerlerken, Cumhurbaşkanı İnönü Türk tarihinin parlak bir sayfasını teşkil ediyor."

Athenagoras; bütün teamülleri altüst ederek Ankara Radyosu mikrofonlarına İncil'den bazı bölümler ve Ortodoks Kilisesi'nin dualarını da okumayı ihmal etmez.

"Kudretli Tanrı'ya gökyüzünden bütün insanlara iyi niyet göndermesi için dua ediyoruz.

Tanrı, sevgili Cumhurbaşkanımız Ekselans İnönü'yü ve Türkiye'yi taziz etsin" gibi dualar eder.

Bunlarla da yetinmeyen siyasi casus Athenagoras; yeni bir patrikhane binasının en kısa zamanda inşasını ister. 1941 yılında yangın geçiren **Fener Patrikhanesi**'nin büyütülmesi için, Amerika'lı zengin Rum'lar patrik'e yarım milyon dolarlık bağışta bulunurlar. Patrik yeni binanın Ayasofya stilinde olacağından bahsederek, hayallerindeki "Büyük Bizans"ı yeniden hayata geçirmek istiyordu.

Ayrıca, Heybeliada Ruhban Okulu'nun genişletilmesi de istekleri arasındadır. Athenagoras, bu okula Yunanistan'dan daha fazla öğrenci getirilmesini ve buranın akademi olmasını istiyor-

du. Bütün bunlar yetmemiş olacak ki İstanbul Rumları'nın sosyal ve hayır işlerinin teşkilatlandırılmasına, cemiyetlerinin patrikhane tarafından idaresine de izin istemekteydi. Bu kabul olunamaz istekler, İsmet İnönü'nün zor şartlarda imzaladığı Lozan Andlaşmasına tamamiyle aykırı hükümlerdi. Ne kadar aykırı olursa olsun kısa zamanda gardı düşen İnönü, bu hain papaz'a boyun eğmek zorunda kalmıştı.

Athenagoras bu isteklerinin büyük bir bölümünü elde etmeye eder ama, Cumhuriyetle birlikte kurulmuş Halk Partisi'nin de sonunu hazırlar.

Aslında ana temamız Türk Ortodoks Patrikhanesi ve Rum patrik'ler olduğu halde, konunun akışı itibariyle istemesek de zorunlu siyasi anlatımlar yapabiliyoruz.

Türkiye bilhassa o günlerde muhafazakâr bir İslâm topluluğuna sahip olduğundan, Halk Partisi Hükümetinin Patrik Athenagoras'ı karşılamasını pek kabullenemez. Türk Halkı bu tepkilerini 1950'deki 14 Mayıs seçimlerinde sandıkta göstererek, Halk Partisi'ni iktidardan, ebedi iktidarsızlığa iter.

O günlerin (1949) Başbakan'ı **Şemsettin Günaltay,** Türk Ortodokslar'ın Patriği Eftim'e zorunlu telgraf çektirerek, Athenagoras'a bağlılığını teyid ettirir. Zaman zaman eleştirdiğimiz Eftim, tercihlerini iyi kullanabilmiş olabilseydi, bu Amerikan casusu ithal papaz'a zorunlu bağlılık telgrafı çekmezdi.

Yeni patrik, düşüncelerindeki gizli hedeflerle, Türkiye'yi adeta Vatikan* gibi Hristiyan Devleti yapmak istiyordu.

---

* Vatikan, İtalya'nın ortasında Katolikler'in merkezi olduğu gibi, Athenagoras da İstanbul'da Hristiyan Ortodokslar'ın devletini kurmak hayalperestliğinin sapkın düşüncelerini taşıyordu.

1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle Athenagoras'ın Ayasofya stilinde yaptırmak istediği yeni patrikhane, Başbakan Menderes'in taviz vermez tutumlarıyla kursağına tıkılır kalır. Artık değil yeni patrikhane inşa etmek, Fener Rumlar'ı 1989 yılına kadar mevcut patrikhanelerine tamirat bile yapamazlar. Aslında Athenagoras'ın ustası Cumhuriyet kurulduktan sonra Türkiye'den kaçan Yunan vatandaşı Meletyos'tu. Meletyos'un çırağı casus papaz, Türkiye'ye içinde yaşattığı kin tohumlarını ekmeye gelmişti. Heybeliada Ruhban Okulu, onun gelmesiyle Yunanlılar'la doldurulur. Bizler ne diyelim, onu Türkiye'ye Amerika'dan ithal edip çift pasaportlu getirenler utansınlar. Bu ayıp onlara yeter de artar bile!..

1948'in sonlarına kadar Türkiye'deki Fener Rum Ortodoks patrikleri, Girigoryos'un hileli seçimi haricinde, çalışmaları hakkında az veya çok hükümetlere bilgi vermişlerdir. Athenagoras'ın gelmesiyle birlikte çözülemez meseleler ve uçurumlar başlamıştı. Artık bundan böyle İstanbul kiliseleri'ni Yunan pasaportlu papaz'lar yönetmekteydiler. Aslında o günlerin hükümet yetkilileri bu CIA Ajanı'nı ihtişamlı bir şekilde karşılayarak, patrikhane problemini kendileri yaratmışlardı.

Athenagoras, patrikhane'ye yerleştikten sonra ilk iş olarak Sen Sinod'u kendi belirlediği isimlerden seçip, yeni bir ivme kazandırır. Bununla da yetinmeyip Yunan vatandaşı olan genç papazlar'ı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına aldırarak, patrikhane kadrosunu kabarık ve kuvvetli bir hale getirir.

Athenagoras'ın yakın mesai arkadaşları Gökçeada'lı hain Yakovas, Emilyanos ve Meliton adındaki papazlar'dır. Milli Şef İnönü dönemindeki yüce devlet büyükleri bu casus papazları, Yunan pasaportu taşıdıkları halde Amerikan Başkanı Truman'ın talebi üzerine acilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ya-

pıverirler. Devlet Erkânı'nın böylesine cömert davrandığını gören Athenagoras, yoğun çalışmalar neticesinde İstanbul kiliselerine Yunan vatandaşlarını doldurmaya koyulur. Bu insanların bir kısmı Ruhban Okulu'nu bitirmiş, büyük bir bölümü de alelacele Yunanistan'dan getirilmişlerdir. Amerika'nın desteğiyle tamamen şımaran Athenagoras; Galata Aya Nikola Papazı Panayot Ksenos, Heybeliada Papazı Anastos Ksenos, Beyoğlu Aya Trinda Papazı Andon Reponolis, Kumkapı Aya Kiryaler Papazı Konstantinos Fransıs, Yeniköy Papazı Toma Talleris, Yenişehir Kilisesi Papazı Nikolaus Kutrumbis, patrikhane'de görevli Evangelos Galanis ve Miron Metropoliti Emilyos Kostanidis'i, Bakanlar Kurulu kararıyla Yunan vatandaşlığından, Türk vatandaşlığına kabul ettirir.

Aslında bu durum Lozan'ı imzalayan İsmet Paşa'nın Lozan hükümlerine de aykırıydı. Lozan hükümleri; İstanbul patrikhane ve kiliselerinde görev alan patrik, metropolit ve papaz'lar, Türkiye Cumhuriyeti doğumlu olmalıdır şartlarını öngörüyordu. Bu sekiz Yunan vatandaşı ithal papaz, mevcut hükümleri hiçe sayarak İstanbul kiliseleri'nde görev alırlar. Athenagoras, kısa denilebilecek bir zamanda (imtiyazlı olması nedeniyle) düşüncelerindeki casusluk şebekesini tam teşekküllü olarak hayata geçirmiş oluyordu.

1962 senesine gelindiğinde, o günün idarecileri sanki geçmişten ders almamışlar gibi, 29.5.1962 tarih ve 6549 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla 1928 doğumlu Yunan pasaportlu, (Papa Eftim döneminde Türk Ortodoks kiliseleri'nde ve Rum Ortodoks kiliseleri'nde görev yapmış) Evangelos Galanis, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yapılıyordu.

Gördünüzmü büyük Türkçü Eftim Efendi, sizin kiliselerinizden yetişen Yunan pasaportlu casuslar, Rum Patriği

Athenagoras'ın yanında yer alıp, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olabiliyorlar. Sizin bu insanlarla Fener'i yıkmanız zaten mümkün olamazdı ve olmamıştır da...

Acaba bugün bile Lozan hükümlerini ve mevcut kanunları çiğneyip, Yunan pasaportuyla Rum kiliseleri'nde görev yapan papaz'lar yok mudur?

Burada Türk Milleti adına, çok acı bir konuya temas etmekten kendimi alamayacağım. Athenagoras'ın İstanbul'a patrik olarak geldiği 1949 senesinde, Heybeliada Ruhban Okulunda 11 öğretmen ve 16 öğrenci bulunmakta olup, bunların tamamı Rum asıllı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıydı. O yıllarda İstanbul Rum Erkek Lisesi'nde bulunan iki bin'in üzerindeki öğrenciden yüzde biri bile Heybeliada Ruhban Okulu'na gitmek istemiyorlardı. Patrikhane ve Athenagoras'a verilen tavizlerle bu öğrencilerin çokları kendilerine yapılan tazyikler neticesinde Ruhban Okulu'na gönderilmişlerdir.

1962'lerdeki (ihtilal sonrası) Gürsel ve İnönü dönemine gelindiğinde, 81 öğrencisi bulunan **Heybeliada Ruhban Okulu**'nun 11 öğrencisi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, 70 öğrencisi ise Yunanistan'dan maksatlı bir şekilde getirilen papaz adaylarıdır. 1963 yılında ise 76 öğrenciden yalnızca 12'si Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı statüsündeki öğrencilerdir. O günlerdeki hükümetimiz, Ruhban Okulundaki Yunan uyruklu öğrencilere ileride nelerin olabileceğini hesaplamadan ikamet tezkereleri verir. Kanunlara aykırı olduğu halde patrikhane, Yunan uyruklu gençleri kiliseler'de stajyer papaz olarak görevlendirdiğini belirtiyordu. Bunların büyük bölümü Türkiye aleyhine faaliyet gösteren casuslardı.

1957 senesinde Başbakan Adnan Menderes, Patrik Athenagoras'ın bu siyasi oyunlarını hemen farkederek Yunan uyruklu

öğrencilerin Heybeliada Ruhban Okulu dışındaki kiliselerde staj yapmalarına izin vermez. Sıkı bir gözetim altına alınan bu Yunan pasaportlu öğrenciler, yetkili makamlardan izin almadan Ruhban Okulu'ndan dışarı çıkamazlar.

Her ne hikmetse 1962'lerde yeniden izin verilen bu Yunan uyruklu papaz adayları, Türkiyemiz'in içerisinde casusluk faaliyetlerini "Büyük Bizans" ve "Kutsal Ayasofya" adına yürütmekten çekinmezler. Bu tarihi hatalardan 1971 senesinde arınılarak, Ruhban Okulu'nun (Akademi) bölümü gecikmeli de olsa Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla iptal edilir.

Bu Fener Rum papazları'na neden CIA ajanı diyorsunuz soruları, mutlaka karşımıza çıkacaktır. Amerika'nın Türkiye'ye gönderdiği Athenagoras'ın, en has adamlarından Rum Ortodoks Papazı Yakovas, tescilli bir CIA ajanıdır. Yakovas, Amerikan idarecileri tarafından maddi manevi desteklenen Yunan dikta rejiminin ve ihtilaciler grubu olarak anılan "Albaylar Cuntasının" savunuculuğunu da yapmıştır.

Yunan Milli İstihbaratı, gizli faaliyetlerde bulunması için çok büyük miktarda paraları Yakovas'a vermiştir. Yakovas'ın, ülkemizi yıkmak gayesiyle yaptığı faaliyetler anlaşıldığı anda, kendileri 1958 yılında sınırdışı edilirken, Türk Emniyet teşkilatının yetkilileri bu hain papaz'ın Yunan İstihbaratı adına çalıştığını söylemişlerdir.

Atina Hükümeti bu iddialara itiraz ederek, Türkiye'nin ana gayesinin Fener Rum Patrikhanesi'ni yıkmak olduğunu deklare ediyordu. Yıllar sonra Yunan basın mensupları bile Yakovas'ın Türkiye'de, Atina adına casusluk yaptığını başmanşetten haber verirlerken, şer güçleri bu gerçekleri kabullenmiş oldukları halde, hain haçlı ittifakı ise suspus olmaktan öteye gidememişti.

Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, Yorgi Yakovas adındaki Yunan casusunu Türk vatandaşlığına neden almıştır? Bu hususu açıklamakta yarar görüyorum.

Aile kökeni Gökçeada olmasına rağmen 1920 (1336) yılında Yunanistan'da doğan Yakovas, 1941'de Yunanistan Alman işgaline uğrayınca Türkiye'ye sığınarak, eğitimini Heybeliada Ruhban Okulu'nda tamamlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti kanunlarındaki yasakları bildiği halde, Yunan vatandaşı olarak dört yıl İstanbul'daki Ortodoks kiliseleri'nde görev yapar. Athenagoras 1949'da Fener Rum Patriği olunca, her yönüyle çok beğendiği bu papaz'ı Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul ettirir. Metropolitlik yaptığı on üç yıllık süre içerisinde Yakovas Türkiye'ye değil, ruhani ve siyasi yönden bağımlı olduğu başka ülkelere hizmet etmiştir. 1958'de casusluk faaliyetlerinden dolayı sınırdışı edilirken, hiç utanıp sıkılmadan:

"Atatürk ilkelerine bağlıyım, vatanıma karşı her zaman vazifemi yaptım" demekle yetiniyordu.

Yeşilköy Havaalanı'ndan Amerikan vizesiyle Newyork'a giden casus Papaz Yakovas, hemen akabinde ustası ve akıl hocası Athenagoras tarafından terfi ettirilerek Newyork Başpiskoposluğuna atanır.

Buradan da anlaşılıyor ki gerek Patrik Athenagoras, gerekse canavar Papaz Yakovas, hiç tartışmasız Amerikan ve Yunan casusudurlar. Athenagoras 7 Temmuz 1972'de öldüğünde, perde arkasındaki Meliton, patrik'lik için Yunanistan ve Amerika tarafından da destekleniyordu.

Daha önceleri on yıl İngiltere'de yaşamış olan Papaz Meliton, çok özel durumu nedeniyle, Yunanistan ve Amerika'nın

sesini kendiliğinden kestirmeye yetmişti. Bir türlü açıklanmayan bu hâl o kadar açık ve seçikti ki, Meliton'u destekleyen ülkeler, çıkacak bir skandaldan çekinerek desteklerini sessizce geri çekmişlerdir. Neydi bu özel durum denilecek olursa, Meliton çok genç papaz adayı diyokoslar'ı hiç yanından ayırmaz ve hep onların gönüldaşı olurdu.

Burada Fener Rum Patrikhanesi'nden veya devletlerarası bir durumdan çekinip, bazı şeyleri üstü kapalı yazdığım sanılmasın. Türk İslâm sentezi terbiye ve ahlâkıyla yetişen bir yazar, ancak bu kadarını açıklayabilir. Sizlerin de ne demek istediğimi, anladığınızı sanmaktayım.

Amerika ve Yunanistan'da, hatta Hristiyan aleminde böylesine gayri ahlâki ilişkiler normal olduğundan, haçlı ittifakını destekleyen ülkeler ısrarla Meliton'un patrikliğini istedikleri halde, Türkiye'nin bu tür hayasız durumları kabullenemeyeceğini bildiklerinden, zorunlu olarak geri adım atmak durumunda kalmışlardır.

Meliton'un bu arzuları yerine gelmeyince, Athenagoras'ın yerine; **Fener Rum Patriği Dimitrios Papadopulos olur.** Fakat gene de perde arkasındaki asıl patrik ve akıl hocası Meliton Sotiri Hacis'tir...

Meliton, aslında 1913 yılında İstanbul'da doğduğu halde yasalara aykırı olmasına rağmen Yunan pasaportu ile dolaşıyordu. Zaten ondan Türk olması beklenemezdi. 1937 yılında Heybeliada Ruhban Okulu'nu bitirdiğinde, Fener Patrikhanesi'nin Sen Sinod Meclisi tarafından İngiltere'ye özel görevle gönderilmişti. Gerekçe, lisan eğitimi bahanesiydi. İngiltere'de hem özel, hem de tüzel görevlerde bulunan Meliton, 1947 yılında yeniden İstanbul'a patrikhane'ye dönüyordu.

O günlerin Rum Ortodoks Patriği Athenagoras ve Amerika Devlet Başkanı Truman'ın arzularıyla, İsmet İnönü'nün delaletindeki Şemsettin Günaltay Hükümeti, Meliton'u* 4 Mart 1949 gün ve 3/8912 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul eder. Daha sonraları İmroz ve Bozcaada Metropolitliği yapan Meliton "İmroz ve Bozcaada Yunan adaları idi, ne yazık ki şimdi Türkler'indir" diyerek, eski defterleri karıştırıp tahrik unsuru olmaya başlamıştı. Bu İngiliz casusu, Yunan uşağı papaz'ı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına getiren heyeti zevat, kara cübbelilere boyun eğdikleri için yüzlerce binlerce kez utanmalıdırlar. O günlerde bu talihsiz kararları verenlerin bir diyokos olmadıkları kalmış, belki bu hain papaz'lar teklif etse idiler, kilise'ye gidip o görevleri de ifa etmekten geri kalmazlardı.

Kıymetli büyüklerimiz Türkiye'ye emanet bıraktığınız böylesine acı miraslar, bugünkü Müslüman Türk gençliğinin yıllar boyu ebedi ıstırapları olmuştur. Sizlerin sözde çağdaşlaşma uğruna hayata geçirdiğiniz, belki de telafisi asırlara dayanacak bu affedilemez olumsuzlukları hangi tarih tekzip edebilir?..

Özel hayatı kendi cemaati tarafından da bilinen bu özürlü papaz, **İmroz** ve **Bozcaada Metropoliti** olduğu zamanlarda, bütün Rum okullarını kendi yönetimi altına alır. Daha da ileri giderek İmroz ve Bozcaada Rumları'nı tamamen Yunanlaştırmak için, büyük gayretler gösterir. O dönemlerde Rum gençlerin eğitimi Yunanistan'dan gelen Yunan vatandaşı öğretmenlerin idaresine terkedilmişti. Rum liselerini bitirenler İstanbul yerine, Atina'ya yüksek öğrenime gönderilmekteydiler. Meliton'a göre Bozcaada'dan esen rüzgârlar, Yunanistan'la birleşiyordu.

---

* Meliton Sotiri Hacis'in Türk vatandaşlığına geçmesi: 4 Mart 1949 tarihli resmi gazete ve 3/8912 sayılı Bakanlar Kurulu kararı.

Bidayette Amerika'ya göç etmiş zengin İmroz'lu Rum'lar, Türkiye aleyhindeki keskin çıkışları nedeniyle Meliton'la devamlı ilişki içerisindeydiler. Meliton, "Yeni Dünya"daki* Rumlar'ın İmroz'a dönmeleri için hep çırpınıp durmuştur.

1963 yılında sözde İmroz'dan uzaklaştırılan Meliton, Aydın Metropolitliğine getirilir. Aydın'da üç yıl kaldıktan sonra, metropolitliklerin en kıdemlisi ve en gözde yeri olan İstanbul Kadıköy Metropolitliğine atanır. Geldiği sene içerisinde Meliton, patrikhane'nin kendisine verdiği görev nedir bilinmez, kalabalık bir heyetle birlikte Moskova ziyaretine gider. 1966 senesi Mart aylarında Sovyet Ortodoks Patrikliği ile uzun görüşmeler yapan Meliton'un, devamlı irtibat halinde olduğu Amerikan istihbarat elemanlarının bilgisi dahilinde Moskova'ya gittiği bilinen bir gerçektir. Meliton bu seyahatlerden sonra, Atina'da albaylar cuntasının gerçekleştirdiği ihtilal neticesinde Yunanistan'a giderek Girit Adasını dolaşır. Oradan Yunan hariciyesinin bir görevlisi ile gizlice Kıbrıs'a geçerek, Makarios'la görüşmeler yapar. Yakovas gibi bir canavar papaz, Yunan istihbaratı ve CIA ile temas edip yıkıcı faaliyetlerde bulunur da, bu özürlü metropolit hiç bulunmaz mı? Elbette bulunur...

Sözde din işleriyle uğraşır görünen Meliton, sanki devletleri birbirlerine düşürüp yıkmak için tayin edilmiş bozguncu bir kurye gibi çalışmıştır. Metropolit olduğu halde, Athenagoras' tan sonraki Patrik Dimitrios Papadopulos hep Meliton'un gölgesinde kalıp, ondan daima akıl ve görüş almıştır. Türk Ortodoks Patrikhanesi'ndekiler ise bu hain papazlar'ın faaliyetlerini yalnızca seyretmekle yetinmişlerdir.

---

* Yeni Dünya: Amerika Birleşik Devletleri.

Nasıl seyretmekle yetinmişlerdir denilecek olursa; Cumhuriyet döneminde belirlenen yedi Rum Metropolitliği'ne Patrik Athenagoras ve perde gerisindeki Meliton, çok kısa denilebilecek bir zamanda on üç metropolit'lik ihdas ederek mevcut sayıyı yirmiye çıkarırlar.

Bu siyasi casus papaz'lar, Lozan hükümlerine aykırı davranıp, doğu ve batı kiliseleri'ni birleştirme yoluna giderek, Girit Adası'nı ve Aynaroz'u Türk Hükümetine danışma gereği bile duymadan Fener Rum Patrikhanesi'ne bağlamışlardır. Ayrıca Metropolit Yakovas Amerika'ya giderek, Türkiye'nin aleyhine çalışacak senatörleri Amerikan Parlamentosuna sokmayı başarıp, yıkıcı faaliyetleriyle (pasaportunu taşımaktan gurur duyduğu) Yunan milletine hizmet etmiştir. Cumhuriyet kanunları metropolitlikleri yedi olarak sınırladığına göre, sonradan Fener'e bağlanan on üç metropolit'lik asla meşru değildir. Bütün bunları gerçekten çok arzuluyorlarsa; Yunan Hükümeti Atina veya kutsal din merkezleri Aynaroz'a* bağlasın ki, devletimiz sırtındaki on üç hörgüçten kurtulup, geriye kalan yedi kamburu bertaraf etmeye çalışsın.

---

* Aynaroz: Yunan ve Rum Ortodokslar'ın kutsal din merkezlerinin bulunduğu bir ada'dır. Buradaki Manastır'da din adamlarının vazgeçilemez hükümranlıkları nedenleriyle kurallar son derece katı bir şekilde işlemektedir. Sözde kendilerini uygarlığın beşiği sayan Yunanistan'da kadınlar, dişi sineğin bile girmesinin yasak olduğu Aynaroz Manastırı'na girip ibadet edebilmek için büyük mücadele vermektedirler. Yıllar içerisinde Avrupa Parlamentosu da dahil bütün yetkili kurumları zorlamalarına rağmen, bu mücadelelerinde başarılı olabilmiş değillerdir. Ortodoks papazlar'ın almış oldukları kararlar gereği, Aynaroz'a **M.S. 1045** yılından beri kadınların girmeleri yasak. Bu yasağın kaldırılması için Avrupa Parlamentosu'nun 2002 ve 2003'teki çabaları bile gözardı edildi. Kendilerini Avrupa Birliği'nin vazgeçilemez parçası gören hiçbir Yunan Hükümeti, devletin anayasal unsuru sayılan güçlü Ortodoks Kilisesi'ne söz geçiremediği gibi, geçirmesi de mümkün olamaz. Çünkü bu küçük ülkede din olgusu, devlet kurumlarının üstünde olmakla kalmayıp egemen güç olarak varlığını daima hissettirmiştir.

Çoğalan bu metropolitlikler hep Athenagoras, Yakovas ve Meliton üçgeni zamanlarında teşekkül etmiştir.

Burada devletin yıllar içerisinde maddi manevi büyük imkânlar sağladığı Türk Ortodoks Patrikhane'si köşesine çekileceğine, her şeye rağmen Papa Eftim'in başkanlığında kaçınılmaz mücadelesini vermeliydi. Rum Ortodokslar'ın metropolitlikleri politik kurnazlıklar neticesinde çoğalıp, aynı zamanlarda Heybeliada Ruhban Okulu'na Yunanistan'dan ithal öğrenciler getirilerek bu yer yüksek okul seviyesine ulaşmışsa; bunlara alternatif patrikhane'yiz diyen Türk Ortodoksları'na mevcut ahimandirit, papaz ve diyokoslarınızı da Rumlar'a kaptırıp, kendi sonunuzu kendiniz hazırlamışsınız derim.

Türk Ortodoks'ları, zaten sizin papazlarınız ve cemaatinizin yarıdan çoğu Rum değil miydi? Hal böyle olunca kişilerin özüne dönmesi hayatın kaçınılmaz gerçekleridir. Büyük Turani Türk'ü dediğiniz, kilisenizin Papa Eftim'den sonraki büyüğü (aynı zamanda Eskişehir Milletvekili sıfatına haiz olan) hain İstamat Zihni bile oğlu Yorgo'ya Yunanistan'a gitmesini vasiyet etmemiş miydi? Oğul Yorgo da diğer kardeşi Niko'yla birlikte Yunanistan'a iltica ettiklerinde, yerden aldıkları Yunan toprağını öperek ana vatanımıza kavuştuk diye ağlamamışlar mıydı?

Bugünkü Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol, Yorgo Özdamar sizin çocukluk arkadaşınız değil mi? Anlaşıldığı kadarıyla siz onu bizlerden daha iyi bilirsiniz. Demekki din birliği günün birinde ne kadar olmaz denilse de, insanları gönüllerinden kopan ruhani duygularla gerçek vatanlarına bağlayabiliyor.

Türk Devletinin bugünkü idare edenleri asıl önemli olan şudur ki; **Rum Ortodoks, Türk Ortodoks,** bunlar Cumhuriyetin

kurulduğu yıllardan bu yana (eskilerin tabiriyle) her ne kadar it dalaşı yapsalar da, din bağıyla bir yerde birleşmektedirler. Yüksek menfaatleri uğruna düşman gibi görünen, Hristos ve Panaiya adına yaptıkları ruhani orunlarda hemfikir olan bu Hristiyanlar'ın mezarları da müşterektir. Ayrıca doğal olarak vazgeçilemez kutsal kitap bağları da vardır. Bu sebepledir ki sakın ola bunlardan biri faydalı, diğeri zararlı deyip, bir yerlere yaranmak uğruna hamaset yaparak geçmişteki gafletlere kapılmayın. Görüldüğü kadarıyla, Gayrimüslimlerden oy almak uğruna işi politize edip siyaset yapmanın modası çoktan geçti. Yapabiliyorsanız her iki patrikhane'nin de ıslahı veya iskatı cihetine gidiniz. Onlar gittikleri yerlerde (tıpkı burada olduğu gibi) ara ara kavga etseler de, bir yerde birleşeceklerdir. Onun içindir ki Fatihler'in, Kanuniler'in İstanbul'una camiler, külliyeler, medreseler yakışır. Kilise'ler, patrikhane'ler, sinagog'lar ana vatanlarına dönsünler ki; bizler bizlerle başbaşa kalalım. Bu ebedi saadet hepimize yeter de artar bile...

FENER RUM ORTODOKS PATRİKHANESİ'NİN RESTORASYONU

1941 senesinde Fener Rum Patrikhanesi'nin bir bölümü yangından zarar görür. 1949 senesinde Ankara'ya ziyarete gelen Patrik Athenagoras o günlerin Şemsettin Günaltay Hükümetinden tamirat için şifai söz aldığı halde, 1950 ilkbaharında tam yazılı kanun çıkacakken iktidar değişir. Aslında daha önce de belirttiğimiz gibi, **Patrik Athenagoras'ın** en büyük isteği Eyüp ve Unkapanı sahil yolunda Ayasofya büyüklüğünde bir kilise yaptırmaktır. Bu casus papaz, içinde yaşattığı muhteris arzularıyla sanki Eyüp Sultan'a ve Ayasofya'ya nazire yapacaktı. Değil yeni kilise yaptırmak, Adnan Menderes ve kabinesinden yanan patrikhane'nin restore işlerine araya giren hatırlı ülkelere rağmen bir türlü izin alamazlar.

1959 senesine gelindiğinde İstanbul büyük bir imarın içerisine girmişti. Yunanistan'dan getirilen mimarlar eski patrikhane'nin tamirini ve Eyüp'te yeni kilise'nin yapımını mutlaka istemekteydiler. Tam o günlerde Tophane Caddesinden yol geçmesi mecburiyeti hasıl olunca, Türk Ortodokslar'ın Hristos Kilise'si* istimlak edilerek yıkılır. Papa Eftim ve oğlu Turgut Erenerol, yıkıma çok üzüldükleri halde şartların gereği duruma say-

---

* Hristos Kilise'sinin yıkımı hakkındaki bilgiler, Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'dan alınmıştır.

gı duyarlar. O senelerde, bu günkü Tarabya Oteli'nin olduğu yer Ortodoks Rumları'nın Büyük Kiliseleri'ydi. Adnan Menderes'in yoğun Kıbrıs görüşmeleri yaptığı günlerde kilise'nin önünden imar geçince, Rum'lar bu uygulamada kasıt arayarak dünya'yı ayağa kaldırırlar. Başbakan Menderes, Türk Ortodokslar'ın bir kilise'si yıkıldı, İstanbul'un imarı için sizin büyük kiliseniz de yıkılacaktır demekteydi. Kamuoyunu ve Avrupa'yı günlerce meşgul eden bu durum karşısında Menderes, Mart ayının ortalarında papazlar'ın ağlayıp sızlamalarına aldırmadan tarihi kilise'yi yıktırır. Athenagoras, Rum dindaşlarına "yıktıramazlar" ben varım diyordu. Menderes de İstanbul yansa bu kilise'yi yıkacağım, Türkiye bağımsız ve hür bir devlettir diye haykırmaktaydı. Bu kilise yıkılınca, şimdiki patrikhane' nin de yıkılmasına kesin gözüyle bakılır. İmar Bakanlığı, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin yıkılması yolunda blok istimlâk hazırlıklarına başlar. O yıllardaki plâna göre Fener mutlaka istimlak edilecektir; kararı gündemde bulunur. Bu durum karşısında ABD başta olmak üzere Türkiye'ye, dünya'dan ve Hristiyan aleminden tepkiler yağmaktadır. Menderes bunlara hiç aldırmaz. Bir büyük devlet adamının hayata geçirmek istediği manevi arzular tam gerçekleşecekken, 1960 ihtilalinin ağır darbesiyle, patrikhane'nin yıkımı maalesef akim kalır!..

İstanbul'a her gidişimde, Büyük Tarabya Otelini beyaz bir martı gibi gördüğümde, burada yıkılan kapkara kilise'nin şimdi beyazlar içerisinde olması, rahmetli Menderes'in ruhunun aydınlığıdır diyorum.

1980 yılında Amerika'da patrik olan Türkiye sürgünü canavar papaz Yakovas, Amerika eski Başkanı Carter'i devreye sokarak, Fener Rum Patrikhanesi'nin tamirini ister. Adnan Menderes'in yıkmak istediği bu hıyanet yuvasına, yıllar sonra 1989

yılında o günün Amerikan bağlantılı (Turgut Özal Hükümeti) restorasyon izni verir.

Yunanistan ve Amerika'nın katkılarıyla büyük bir restorasyon geçiren Fener Rum Patrikhane'si, 1989'da müthiş bir Rum Ortodoks şovuyla açılış merasimi yapar. Yunanistan'dan bakanlar, hükümet sözcüleri, Meclis Başkanı ve birçok işadamı bu açılışta hazır bulunurlar. Ünlü Türk büyükleri; Sosyal Demokrat İstanbul Belediye Başkanı Nurettin Sözen, sözde büyük milliyetçi Turizm Bakanı İlhan Aküzüm ve İstanbul Valisi Cahit Bayar vatan kurtaran kahramanlar gibi basın mensuplarına poz vererek, Rum palikaryaların arasından etrafa gülücükler saçmaktaydılar. Bu restorasyonda en büyük pay sahibi olan Belediye Başkanı Nurettin Sözen, sarmaş dolaş kucaklaştığı papazlar'ın karşısında adeta Kavala Kadısı gibi sırıtıyordu. Bir tek ellerinde asalarıyla, boyunlarında istavroz haçları eksikti. Bir de o olsaydı, o zaman Patrik Athenagoras'tan ne farkınız kalırdı? Sonraları valilikten alınan Cahit Bayar, Kıbrıs'a Büyükelçi olur. Demek ki bu palikaryalar kendilerine hizmet edenleri unutmuyorlardı. Makam mevki uğruna üçbuçuk oy için bütün bunlara değer miydi, sevgili Türk büyükleri!.. Sizler bu patrikhane'yi ihya etmekle, içi kokuşmuş bir viraneyi kâşaneye çevirdiniz. Dünya kamuoyunun dikkatini çektirerek, bu Rum palikaryalara sözde Vatikan olma yolundaki 540 senelik hayallerinin ilk adımını attırdınız. Merasime katılan siz Türk büyüklerine, kara cübbelilerin "Megalo idea'sı" kutlu olsun. Sizlere de bu yakışırdı zaten...

Fener Rum Patrikhanesi'nin restorasyonu nedeniyle yapılan açılışına, Nurettin Sözen'in katılması gayet doğal bir durumdu. Konumuzun dışında olduğu halde Sözen'in öğrencilik dönemlerine kısaca bir göz gezdirecek olursak, arkadaşlıkları

uzun yıllara dayanan saygın Rum dostları olduğunu görürüz. Şu anda Atina'da öğetim üyesi olan Profesör Doktor Neoklis Sarris, 1960'lı yıllarda Cumhuriyet Halk Partisi gençlik hareketi içerisinde Nurettin Sözen'le birlikte en ateşli öncülerdendi. O yıllarda Yunanistan'da üniversite tahsili yapan Doktor Neoklis Sarris, Demokrat Parti iktidarını yıkabilmek için, Halk Partisi gençlik hareketinde etkin bir kişi olduğunu kendisi itiraf ediyor. Ailesi İstanbul Galata'da oturan Neoklis Sarris, Atina-İstanbul gidiş gelişlerinde, yıkıcı politik faaliyetlere nasıl zaman ayırmış, anlamak mümkün değil!..

Nurettin Sözen'le öylesine sıkı dostlukları olmuş ki, ev oturmaları, akşam davetleri ve Doktor Sözen'in Madam Sarris'i tedavi seansları bu iki gözüpek politik insanı sık sık biraraya getirmiş. Doktor Neoklis Sarris'le, Nurettin Sözen'in sarsılmaz dostlukları Rum asıllı Sarris ailesinin Türk vatanına zararlı faaliyetlerde bulundukları sebebiyle, 1964 yılı Temmuz'unda uygulanan ebedi sürgünle sona erer.

Nurettin Sözen'in ateşli eylemci, Rum kökenli dava arkadaşı Doktor Neoklis Sarris, bugün Atina Üniversitesinde profesör sıfatıyla görevini sürdürürken Türkiye aleyhine yazılar yazmayı da ihmal etmiyor. Nurettin Sözen gibi Türk büyüklerinin gençlik yıllarında Rum asıllı Sarris'le, Halk Partisi gençlik hareketinin içerisinde bulunması çok olağan bir durumdur. Bu sebepledir ki Nurettin Sözen'in Fener Rum Patrikhanesi'nin restorasyonuna sıcak bakıp açılışına katılması, Yunan asıllı eski Rum dostlara gösterilen bir vefa örneği olsa gerek!..

Anlaşılan o ki, anne ve babasıyla birlikte yıllarca bu vatanın ekmeğini yiyen Neoklis Sarris ve ailesi, zararlı faaliyetlerinden dolayı yedikleri 1964 sürgününü hâlâ içlerine sindiremişlerdir.

Neoklis Sarris, artık Osmanlı'nın elinden kaçan topraklarda yaşayanlardan değil, saygıyla yaklaşılması gereken Yunan ulusunun varlığından bahsedelim diyor. Türkiye sürgünü bu Rum vatandaşı, Atina Üniversitesinde hergün Yunan'lı öğrencilere, İzmir ve İstanbul'u alma hayalleri yaşatmakta! Hatta İzmir' den, Yunanca **"Symirna"** diye bahsetmektedir.

Neoklis Sarris bir zamanlar Türkiye'de sol bir partinin gençlik temsilcisiydi. Üstelik Nurettin Sözen gibi bir Türk büyüğünün de dava arkadaşıydı. Şimdilerde ise Atina'dan, Türkiye'ye yıkıcı fikir eylemlerinde bulunuyor. Tıpkı Türkiye'den sürülmeden önce, İstanbul'da yaptıkları gibi...

Bütün bu durumları gördükten sonra, Harput'lu Türk büyüğü Sözen'le, Atina'lı Rum Sarris'in siyasi dostluklarını yadırgamak politikanın ahlâkına ters düşer. Her asrın sonunda böylesi büyük politikalar çıkacak ki, ülkeler huzur ve saadete ersin. Yoksa bizler Yunan'lı palikaryaların patrikhanesi'nde eğilip, el oğuşturacak insanları nasıl bulabiliriz ki? Merak etmeyin sayın Sözen, bu asırdakiler göremese de, bundan sonraki kuşak Fener Rum Patrikhanesi'nin ebedi kapanışını mutlaka görecektir. Zira tünelin ucundaki ışık görünmeye başladı bile!.. Harput'lu Sözen siz bu palikaryalar'la dostluk kurmaya devam edin, zaten politik miadınız çoktan doldu. Anlamadığım tek şey, eski Yahudi Hahambaşısı David Aseo ile de yakın dostluğunuz vardı. İnsan, ister istemez kuşku duyuyor. Yoksa ceddinizin bu dinozorlarla özel bir bağlantısı mı var?..

II. TÜRK ORTODOKS PATRİĞİ TURGUT ERENEROL

Sene 1960 Şubat ayı, I. Eftim 76 yaşındadır. Sağlığı günden güne bozulan Türk Ortodoks Patriği Eftim, yaşadığı streslerin neticesinde felç geçirir. Birinci Meclis'in kurulduğu günlerde Ankara'da dünya'ya gelen büyük oğul Turgut Erenerol, 2780 sayılı yasa gereği II. Eftim, Türk Ortodoks Patriği olur. İstanbul Tıp Fakültesini bitiren patrik, 1955 yılında Amerika'nın Newyork kenti Sörler Hastahanesinde doktorasını yapmıştır. Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin hıyanetlerini hep açıklarken, üzülerek de olsa, Türk Ortodokslar'ın aczlerini (edindiği bilgiler doğrultusunda izah etmek) bir araştırmacının en kaçınılmaz görevidir.

Burada Turgut Erenerol ve şu anki Patrik Selçuk Erenerol Türk isimleri taşırken, Turani Türk'ü olduklarını iddia eden bu insanların, 1990 yılında Amerika'nın Dallas şehrinde ölen en büyük ablaları ve diğer iki kız kardeşlerinin neden Türk isimleri kullanmadıklarını açıklamaktan kaçınmayacağım.

Ben, bu insanlar Hristiyan Ortodoks olmalarına rağmen Türk değillerdir demiyorum; olabilirler de, olmayabilirler de!..

Bu fevkalâde hassas konuyu, son Patrik Selçuk Erenerol'u tüm detaylarıyla anlattıktan sonra, isim isim izaha çalışacağım. Şişli Rum Mezarlığı, konusu itibariyle hassas bir öneme haiz

olduğundan, bu hususta (bana patrikhane'nin kapılarını açan) Selçuk Erenerol'la muarız olacağımı bildiğim halde, Papa Eftim ve Turgut Erenerol'un mezarlarının neden burada olduklarını belirtmek durumundayım. Papa Eftim hayatını hatalarıyla sevaplarıyla dine vakfettiği halde, II. Patrik **Turgut Erenerol** patrik seçildiği 1960 yılından itibaren, kilise ve çevresini ticari bir konuma getirmeye çalışır. Bu girişimleriyle de yetinmeyip, kardeşlerini ve amcalarını din üzerinden ticarete yönlendiriyordu. Papa Eftim, Osmanlı ve Cumhuriyet kuşağının insanı olduğundan, bu durumlara katiyetle müsaade vermemekteydi.

Uzun süren hastalık döneminden sonra Eftim, 14 Mart 1968 senesinde seksen dört yaşında hayata veda eder. Patrikhane o güne kadar devletin sağladığı bütün imkânlara rağmen mezar meselesini halletmediğinden, Eftim'in cenazesi mecburen Şişli Rum Mezarlığına* gömülecektir.

Türk Ortodokslar, hiç istemedikleri halde yıllardır haklı veya haksız mücadele içinde oldukları Fener Patrikhanesi'nden mezar izni isterler. Fener Patriği defin için izin vermeyince, cenaze zorunlu olarak Şişli Rum Mezarlığına getirilir. Beyoğlu Metropoliti, Fener Patriğinden izin alınmadan cenazenin gömülemeyeceğini söyler. İki Hristiyan cemaat arasındaki olaylar büyüyünce, İstanbul Emniyetinin müdahalesiyle Papa Eftim'in mezarı emrivaki ikazlarla kazdırılarak defin işlemi yapılır. Papa Eftim'in ölümü İsmet İnönü'yü derinden etkilemiş olacak ki, Türk Ortodoks Patrikhanesine çektiği uzun telgraf, milliyetçi övgüler içermektedir. Turgut Erenerol'a görevinin devamında başarılar dileyen İnönü'nün temennisi, Fener'e karşı mücadele yönünden değil de, ticari yönden ne kadar başarılı olabil-

---

* Şişli Rum Mezarlığı'nın 18.04.1968 tarihli defin kayıtları. I. Türk Ortodoks Patriği Eftim Erenerol'un gömütü halen burada bulunmaktadır.

miştir, hep birlikte göreceğiz. Papa Eftim'in ölümünden sonra, Galata Aya Yani Kilisesi'nin karşısına Erenerol ailesinin iş hanlarının temeli atılır. Paşa İşhanı adı verilen bu altı katlı geniş bina, o günlerin mega iş yerlerinden birisi sayılabilirdi. Devletin tahsis ettiği vakıf mallarına dokunulamaz kaidesini dinlemeyen II. Patrik Turgut Erenerol, Panayia Kilise'si ve patrikhane'nin bulunduğu geniş alanın dış çevresine muhtelif iş yerleri açtırarak, buraları kiraya vermekten çekinmez.

Bu gün tapuda kendi mülkiyetleri olarak görünen Paşa İşhanı hariç, vakıf yasasına tabi bu yerlerin gelirleri, bir cemaatten ziyade, bir ailenin tekeline gitmektedir. Şu anda Panayia Kilise'si ruhani oruna kapalı olduğuna göre, işlevi olmayan bir yerin etrafındaki iş yerlerini patrik değil, ancak vakıflar kiraya verebilir. Patrikhane kisvesi altındaki bir aile şirketinin, vakıf mallarını Türk insanlarına kiraya vererek nasıl lüks yaşadıklarını yerinde görmek ve bilmek gerekir.

Değerlendirmelerime göre Necatibey Caddesiyle,* Karaköy Fransız çıkmazı civarlarında bir çok iş yerleri kiraya verilmiş durumdadır. Ülkemizde resmi göreve haiz hiçbir Müslüman din adamının aleni ticaretle uğraşmadığı bilinirken, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Türk Ortodoks Patriği Turgut Erenerol, devletin imkânlarını aile bireylerine seferber ederek devamlı olarak ticaretle iştigal etmiştir.

Türk Ortodoksları tarafından yıllardır Fener Ortodoksları'na karşı verilen mücadele, yabancı eşlerle evlilik ve çocukların

---

* Necatibey Caddesi, Karaköy Fransız çıkmazı ve Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin etrafındaki işyerlerinde bizzat konuştuğum kişiler, buraları patrik Selçuk Erenerol'dan kiraladıklarını söylemişlerdir. Çok eskiler ise, II. Patrik Turgut Erenerol zamanından kalma kiracılar olarak iş hayatlarını sürdürmeye devam ediyorlardı.

dünya görüşlerinin değişmesi, din tercihinden sonra, milliyet tercihi meselesini de yavaş yavaş ortadan kaldırır. Ailenin yetişen gençleri papaz'lık, diyokos'luk yerine, patrik hazretlerinin izinden yürüyerek ticari faaliyetleri tercih ederler. Bu tercihler, Fener Rumları'yla uğraşmak yerine, devlet'in vakıf mallarını kiraya verip, havadan kazanılan paralarla Avrupa ve Fransa'da şatafatlı hayatlar yaşamaktan geçer. Aile şirketi olarak tezgâhı öyle güzel kurmuşlar ki, "Biz olmazsak Fener Patrikhanesi'nin faaliyetlerine mani olamazsınız" demekteler. Üstelik kuruldukları günden bu yana kendi keselerini doldurmaktan başka hiçbir iş yapmadıkları halde...

Bu insanlara (hatalarıyla, sevaplarıyla) ya babanız Eftim gibi ödevlerinizi yerine getirin, ya da oraları bırakın gidin demek gerekmektedir. Papa Eftim, ruhani görevlerinde sadakat sahibi olduğu halde, yıllar içerisinde süregelen yanılgılarıyla Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin sonunu bizzat hazırlamıştır. Bugün ticari işlev yapan ve devlete faydası olmayan bir yer, ancak geri iade edilir. Edilmezse Akdağmadeni'nden, İstanbul'a uzanan dersaadet, nesiller boyu sürecek demektir...

II. PATRİK TURGUT ERENEROL VE KIYAFETİ

Kişilik olarak, aslında Türk İslâm sentezini yaşayan bir yazar olduğumu devamlı belirttiğim halde, burada bilhassa kıyafet yönünden haklarını yeteri kadar aramayan bazı büyüklerimizin (uygulamasalar bile) haklarının verilmesi düşüncesindeyim. Bunlar belgeli gerçekler olduğundan bu durumun uygulaması yetkili makamlara kalmaktadır. Kitabımın son bölümlerinde deklare edeceğim belgeleri, bizzat III. Patrik Selçuk Erenerol'dan almış bulunmaktayım.

Sene 1964, II. Patrik Turgut Erenerol yetkili makamlara müracaatta bulunarak, mabet dışında ruhani kıyafetle dolaşmasına izin verilmesini ister. Esasen 12.6.1935 yılında çıkan bir kanunla, Türk Ortodokslar'ın* (T.C. vatandaşı olmaları nedeniyle) dışarıda ruhani kıyafetle dolaşmaları yasaklanmıştır.

1964'lü yıllardaki geçiş dönemlerinin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Koalisyon Hükümetinin Başbakan'ı ise İsmet İnönü'dür. Türk Ortodoks Patriği'nin mabed dışında ruhani kıyafetle dolaşabilmesine, 5 Şubat 1964 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla izin verilir. Bu durum 19 Mart 1964 tarihli resmi gaze-

---

* Türk Ortodoks din adamlarının mabet dışındaki kıyafetleri hususundaki her iki değişiklik 1935 ve 1964 olmak üzere, İsmet İnönü'nün Başbakanlığı dönemlerinde yapılmıştır.

tenin 11660 sayılı bölümünde yayınlanır. II. Patrik Turgut Erenerol, bu tarihten 1991 yılındaki ölümüne kadar kilise dışında ruhani kıyafetle serbestçe dolaşabilmiştir. Amerika'da Sörler Hastahanesinde tahsil gören II. Patrik, bu kararı o günün hükümetine nasıl çıkarttırabilmiştir, anlamak mümkün değil!..

Burada neredeyse yarım asra yaklaşan bir süre içerisinde, din adına çifte standart uygulandığı apaçık ortadadır. Diyanet İşleri Başkanı veya herhangi bir müftü ile Türk Ortodoks Patriği, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kimliği taşıyorlarsa bu kıyafet uygulamasındaki çifte standardı ya hepten kaldırın, ya da iki tarafa da uygulayın gerçeği ortaya çıkmaktadır. Ben tarikat ehli olmadığım halde bu araştırmaları yapabiliyorsam, çok bilmiş geçinen bazılarına lâf üretmeyin haydi iş başına görevinizi yapın, kendi özümüze ve manevi değerlerimize uygulanan bu yanlış kararı düzeltin diyorum. Yok düzeltilmesin diyorsanız, o zaman oturduğunuz sıcak makamlar, sizleri günün birinde farkında olmadan bir bir terkederler.

Lâf üretme yerine, detay araştırma ve sarih belgeler, bazı yıkılamayan tabuları günün birinde mutlaka yıkacaklardır.

II. Patrik Amerika'da yetiştiğinden, konumu itibariyle lobilerin adamı olup bazı açılamayan kapıları açmışsa, din âlimlerimiz ve ulemalarımıza, Turgut Erenerol'a uygulanan bu imtiyazlı kararı iptal ettirmeleri için açık belge sunuyorum. Türk Ortodoks Patrikhanesi, mevcut hükümetlerden yeterli yardım almadığını söyleyip sızlanır durur.

Bundan iyi yardım daha nasıl olabilir?

Bu ülkenin ibadet yaptıran din adamları cami dışında resmi kıyafetlerini giyseler, cezayı müeyyideye tabi tutulurlar. Türk

Ortodoks Hristiyan Patriği* dünya'yı ruhban kıyafetiyle dolaşsa itibar görür. Bu nasıl iştir, nasıl kanun hükümünde karamamedir? Bu vaziyeti hep birlikte adaletin terazisine koyup, tartarak hakkaniyeti sağlayalım. Aksi halde kıyafettir şekildir derken, istisnalar hariç bilinçsiz ve populist kavramlarla yetişmekte olan Türk çocuklarını bu tavizlerle çok acıdır ki, Papa Eftim'den sonra belirgin bir cemaat kurma sıkıntısı çeken Hristiyan Türkler'in Patrikhanesi'ne kaptırmamız kaçınılmaz olacaktır. Büyüklerimizin yıllar yılı Fener'e denge unsuru dedikleri Türk Ortodoks Patrikhanesi çok doğrudur ki, bir tek ruhani kıyafette dengeyi sağlayabilmiş!..

Türk Müslüman din adamları da bunların imtiyazlı durumları karşısında, boynu bükük öksüz evlât misali önemli haksızlıklara uğramışlardır.

II. Patrik'in Amerika'da yetiştiğini ve o ülkenin kültürüne göre büyüdüğünü, bugünkü aile bireyleri dahi kabul etmektedirler. II. Patrik Turgut Erenerol Amerika'da doktorluk yaptığı yıllarda, Newyork'lu bayan Şarlot'la evlenir. Bu izdivaçtan bir kız ve bir de erkek çocukları olmuştur. Babası Papa Eftim'den sonra tam otuz bir yıl Türk Ortodoks Patrik'liği yapan Turgut Erenerol, 1991'de öldüğü zaman devrin önde gelen siyasileri cenazesiyle yakından ilgilenirler. Nedenine gelince; sözde çağdaşlaşma uğruna (sosyete dediğimiz entel kesimin öncülüğünde) bilhassa son yirmi yılda kiliselere gitmek moda oldu. Bunun aksini hangi aklıevvel inkâr edebilir!..

---

* Türk Ortodoks Hristiyan Patriği'nin yanı sıra, Fener Patriği Bartholomeos'da ayrıcalıklı olarak ruhban kıyafetiyle dolaşabilmektedir. Üniter bir hukuk devletinde bu tür ayrıcalıkların kaldırılarak, kılık kıyafet kanunundaki kuralların uygulanması gerektiği inancındayım.

Patrikhane'yi tamamen ticarethaneye dönüştüren II. Patrik lobilerin insanı olduğundan, çok güçlü bir çevreye sahipti. Babası Eftim'le aralarındaki en belirgin fark birinin yetiştiği devrin icaplarına göre içine kapanık ve kuralcı olması, diğerinin ise her yönüyle sosyal bir görünüm ihtiva etmesiydi. II. Patrik tarihi fırsatı, 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle İstanbul'u terkeden Rumlar'ın yerine, Türk Ortodoks'ları teşkilatlandırmamakla kaçırmıştır. Türk Ortodoks Patrikhanesi (görünürde alternatif bir din kurumu hüviyetiyle) gerçek manada denge unsuru olabilmiş duruma gelseydi, o günlerde panik halinde olan, cemaatlerinin büyük çoğunluğu Yunanistan'a kaçan Fener'in sonunu hazırlayabilir, hatta bitirebilirdi de!.. Her iki patrikhane'nin din konusunda doğal olarak aynı görüşleri paylaşmaları, mezarları müşterek kullanmaları, Turgut Erenerol'un Amerika'lı eşi Şarlot'un Müslüman Türkler'den ziyade Hristiyan azınlıklara sempati duyması, Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin Fener'e karşı olan etkinliğini büyük ölçüde azaltmıştır. Erenerol ailesini Fener'e mahkum bırakan en önemli etken saydığımız din birliğinin yanında, cenazeler için Rum Patrikhanesi'nden izin almak durumunda olmalarıydı. Türk Ortodokslar'ın neden mezarları yoktu ve Rum mezarlığına gömülüyorlardı; bu konuları detaylarıyla gündeme getirdiğimizde, kendilerinin mutlu hayatlar yaşamak uğruna ne kadar umursamaz bir dünya görüşüne sahip olduklarını hep birlikte göreceğiz...

ŞİŞLİ RUM MEZARLIĞI

Ömrümün geçen kırk beş senesinden sonra, ilk defa bir patrikhane ve kilise'yi yakından görmüş ve tanımıştım. Şişli'deki Rum Ortodoks Mezarlığına giderken ileri attığım adımlarım, sanki geriye dönüyor gibiydi. Mezarlığın kasvetli taş duvarlarının önüne geldiğimde, karşıma çıkan keşiş suratlı bir papaz, siz kimi ziyaret ediyorsunuz, cenazenize İsa Mesih adına dua yapayım diyordu. Papaz'ın kötü Türkçe'sine aldırış etmeyip hiç cevap vermeden hızla yürümeye başladım. Bana hep ölümü hatırlatıp korku veren selvi ağaçlarının arasından yürürken beyaz mermerli, çoklarının üzerlerinde resimler bulunan mezarlar beni tuhaf duygulara sürükleyip fazlasıyla ürkütüyordu. Fatihler'in, Yavuzlar'ın, Kanuniler'in ecdadlarının ülkesinde sanki kendimi bir başka dünya'da gibi hissediyordum. Mezarlığın içindeki dar patika yoldan az daha yürüdüğümde, gözlerime inanamadım. Kara cübbeli iki papaz, gömütlerdeki mermerlerin üzerlerine konan taze çiçekleri ziyaretçiler gittikten sonra alelacele toplayıp hırpani kılıklı birilerine veriyorlardı. Genç yaştaki üç dört kişi, papazlar'a para verdikten sonra süratle çiçekleri dışarıya götürüp, tekrar dönmekteydiler. Gençlerden bir tanesine sorduğumda bana cevaben "Biz Teşvikiye'de çiçekçiyiz, hergün mezarlıktan parayla çiçek alıyoruz. Yunanistan'dan turlarla sürekli ziyaretçiler geldiğinden, İstanbul'un en lüks semtlerinde bile olmayan değerli çiçekleri burada bulabilmek

mümkün. Üstelik çiçeklerin mezar taşlarının üzerlerinde kurumalarını da önlemiş oluyoruz. Bu şartlarda papazlar da kazanıyor, bizler de kazanıyoruz" demekle yetiniyordu.

Anlaşılıyor ki din'in ticareti yalnız Türk Ortodoks Patrikhanesi'nde değil, Şişli Rum Mezarlığında da varmış. 1995 senesinin bir Temmuz sabahı, alışılmamış rüzgârın ardından kıyamet kopacak gibi yağmur yağmaya başladı. Kalben istemesem de, hayatımda ilk defa bir Gayrimüslim mezarlığına gelmiştim. Yüce Allah'ım; razı olmamış olacaksın ki şimşekler çaktırıyorsun diye düşüncelere kapılıp, varlığına binlerce defa dualar ediyordum. İnşallah bu ilk ve son gelişim olacaktı. Herşeye rağmen kendilerini Turani Türkleri kabûl eden, Erenerol ailesinin mezarlarını görmeden gitmemeye kararlıydım.

Düzenli ve dar patika yolların arasında yaptığım kısa bir gezintiden sonra, ismiyle ilk defa tanıştığım Mariya Erenerol'un mezarıyla karşılaştım. Eftim eşi yazdığına göre Mariya Hanım, II. Patrik Turgut Erenerol ve III. Patrik Selçuk Erenerol'un anneleri olmalıydı. II. Patrik'e ilk iki görüşmemizde anne ismini sorduğumda, neden söylemediklerini şimdi çok daha iyi anlıyordum. Mezarlığın en dip tabir edilen köşe kısmına geldiğimde, I. Patrik Eftim ve II. Patrik Turgut Erenerol'un gömütleri baba-oğul yan yana bulunmaktaydı. Kimbilir belki de bu durum aile arasında, yaşadıkları yıllarda belirlenen bir vasiyet olabilirdi. Mezarlığı bir süre daha dolaştıktan sonra, acemi kılavuzlar gibi Rum mezarlığında Türk isimleri aramaya koyuldum. Oda ne? Sokrat Erenerol, Niko Erenerol, Evanfiye, Resbina ve Meri Erenerol isimleriyle karşılaşıyordum. Bunlar bugünkü patrik'in baba, ağabey, amca ve halalarıydı. Cumhuriyetin kuruluşundan buyana bizleri yöneten devlet büyüklerimizin Turani Türkler'i dedikleri insanlar, demek bunlardı. Sokrat ve

Niko Erenerol'un, Eftim'in yardımcı papazlar'ı ve amcazadeleri olduklarını mezar taşlarından öğreniyordum. Dünyada herşey yalan söyler, ama bir insanın şeceresini yazan mezar taşları yalan söylemezlerdi.

Sokrat ismini, çocukluğumda tarih kitaplarında okumuştum ve ünlü bir Yunan bilgini olduğunu hocalarımız anlatmışlardı. Bu Sokrat Erenerol, demek ki büyük Turani Türklerinden'di. Hep söyledikleri gibi Erenerol ailesinin bireyleri gerçekten Türk iseler; peki öyle ise iki ayrı millet arasında (Rumlar'la) böylesi bir isim benzerliği nasıl olabilir? **Sokrat, Niko, Evanfiye, Mariya, Resbina** ve **Meri** isimlerinin hakemliklerini Türk halkına bırakıyorum.

Gerçekten bu isimlere Turani Türkleri'nin isimleridir derlerse, benim hiçbir itirazım olmayacaktır. Yok değildir derlerse, bugünkü Patrik Selçuk Erenerol'un ahfadının Türk olduğu tartışılır derim. II. Patrik'i anlattıktan sonra, Akdağmaden'li bezirgan büyükbaba ve eşi büyükanneyi de tanıtınca, biliyorum ki Selçuk Erenerol'la aramızda fırtınalar kopacak. Roman yazmadığıma göre, araştırmacı yazarlığın zorlu risklerini şimdiden kabullenmeye hazır olmalıydım. Ve öyle de oldu. Çünkü yukarıda belirttiğim isimler, Helen ve Grek isimleriydi. Mezarlıktan üzüntüler içerisinde ayrılırken, bir papaz'a Türk Ortodokslar'ın mezarlarının neden burada olduklarını sordum. Papaz bana "1969 senesinde Ulus Etiler Yahudi Mezarlığı'nın yanında Türk Ortodoks dediklerinize devlet yer gösterdi, orayı beğenmediklerini söyleyip burayı kabullendiler. Dinlerimiz ve inandığımız kitap aynı, isimlerimiz benzerlik içerisinde olduğuna göre, gerisini siz anlayın" demişti. Evet, yukarıda da belirttiğim gibi isimler, Yunan ve Helen isimlerinin aynılarıydı. Fakat bu papaz, geçmişte yaşanan ihtilaflardan dolayı yanlı konuşabilir di-

ye istemesem de Türk Ortodoks Patrikhanesi'ne yeniden gidip, Selçuk Erenerol'dan mezarlık gerçeğini öğrenecektim.

Patrikhane'ye yeniden gittiğimde bu hususun en ince ayrıntılarına kadar yaptığımız karşılıklı söyleşide beni pek ikna edemeyen III. Patrik, bana 1951 yılında çıkan Türk Ortodoksları'na ait eski bir kitap hediye etti. Ben o kitabı daha önceleri okuduğumdan bahsedince, patrik bana "bu kitap çıktığında siz küçük bir çocuk olmalısınız, hayret kırk dört sene önceki bir kitabı nasıl buldunuz" diye şaşırıyordu. Aslında patrik'in hediye ettiği kitabı bir yıl önce okumuş ve karşılıklı çanak soruların devamı olan diyaloglarla yazıldığından, kendi düşüncelerime göre yetersiz bulmuştum. III. Patrik, "mezarlık konusunda inkâr etmiyorum, devlet bize Türk Ortodoks cemaati olarak Ulus Etiler Deresi Mahallesindeki Musevi Mezarlığı'nın yanında yer gösterdi. Ağabeyim Turgut ve ben fazla kıyıda köşede olduğundan beğenmedik. Sonra başka bir yer gösterdiler, belediye harç rüsum kanunu gibi bürokratik meselelerle uğraşmak istemediğimizden, işin peşini bıraktık" demekle yetiniyordu.

Burada Türkiye Cumhuriyeti Devleti üzerine düşen görevleri fazlasıyla yaparken, Türk Ortodokslar'ı yer beğenmeyip, dinsel birliktelikleri ve isim bağları uyuşan Rum Mezarlığını tercih etmişlerse, biz ne diyebiliriz ki?

Benim anladığım kadarıyla ne hıyanet yuvası Fener, ne de ticaret odağı Türk Ortodoks, Türkiye'nin sırtındaki kambur olmaktan ileri gidemezler. Görüldüğü kadarıyla bu kamburların tümseği büyük ölçüde erozyona uğramaya başladı. Burada Türk Ortodokslar'a konunun dışında olduğu halde, bir misal göstermek istiyorum. Çok uzak değil, bundan on yıl kadar önce Midyat Darül Zafaran ve Güneydoğu Bölgesinden İstanbul'a gelen

Süryaniler'e bile, bu devlet ayırım göstermeden Topkapı Müslüman Mezarlığı'nın yanında yer vermiştir.

Bu örnekten yola çıkarak, siz Türk Ortodokslar'a diyorum ki, 1922'den bu yana yetkili makamların size gösterdiği yerleri kabûl etmeyip, ölülerinizi Rumlar'ın mezarlığına gömdüyseniz, burada Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yapacağı daha ne kalmıştır? Kalmadığını sizler de bildiğiniz halde, ikide bir de "alternatif patrikhaneyiz, bize daha fazla sahip çıkılsın" gibilerden mırıltılar koparıp, başağrısı oluyorsunuz.

Şimdi her cenazeden sonra Fener Patriği izin verecek, Beyoğlu Metropoliti sorguya çekecek diye düşünün durun bakalım. Sizler devletten nemalandığınız üç çeyrek asırdır ne yaptınız Allah aşkına!..

Fener Patrikhanesi sizden izin alacakken, sizler izin alacak hatta muhatap kabul edilmeyecek duruma düşmüşseniz, hiçbir mazeret üretmeksizin kabahatları kendinizde aramanız gerekir. Ticaret ve safahat tatlı geldiği için ha Rum, ha Yahudi, ha Süryani farketmez demişsiniz. Bunun aksini konuşursanız, belgeli gerçekler karşınıza kapı gibi dayanır.

Zorda kalınca biz Türkiye'nin Rumlar'a karşı denge unsuruyuz deyip, işin içinden çıkıveriyorsunuz. Sizlerin ve geçmişteki devlet büyüklerimizin gafletleri yüzünden, gizli misyonerlerin teşvikiyle 1986 yılında İstanbul'un Tünel Semtinde Türk Protestan Kilise'si açıldığı halde, hiç oralı bile olmadığınız bilinen durumlardır. Dün Ortodoks, bugün Protestan, yarın Katolik Kilise'si açılırsa, ne olacak bu milletin hali!..

Tünel Protestan Kilise'si fazla cemaati olmayan küçük çaplı bir papaz'ın önderliğinde açılıp, görevli diyokosların yoğun gayretleriyle çağdaş kitap ve kuş resimli amblemlerini ev ev,

kapı kapı dağıtarak İsa Mesih'i okuyunuz derlerken, Türkiye'yi ayrı mezheplere karşı kendine göre sözde koruma görevi üstlenen Türk Ortodokslar'ı* aile boyu ticaretinizi yapmaya devam ediniz. Bu davranışlarınızdan dolayı misyonunuzu yitirdiğinizi sizler de bilmektesiniz. Son zamanlarda büyük şehirlerin cadde ve sokaklarında bedava dağıtılan İncil sizlerin marifeti olmasa da, sempatiyle baktığınız bu durum diğer Hristiyan mezheplerle de dirsek temasında olduğunuzun en belirgin işaretidir. Daha da önemlisi, 22 Haziran 2006'da Bartholomeos'un Ekümenik Patriklik safsatalarına destek için Erivan'dan Türkiye'ye gelen Ermeni Katolikos'u II. Karekin ve maiyetindeki papazlar'ın Heybeliada Ruhban Okulundaki gövde gösterilerine bilinçli bir şekilde sessiz kalmanız, asla kabul edilemez durumlardır.

Günü geldiğinde bu memleketin asil evlâtları; çeşitli gruplara bölünüp asli görevlerinin dışına çıkan kilise ve patrikhane'lere, gerekli cevabı mutlaka vereceklerdir inancındayım.

---

* Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin Basın ve Halkla İlişkiler sorumlusu Sevgi Erenerol, 22 Ekim 2002 tarihinde yaptığı basın toplantısında verdiği demeçte Türkiye'de son iki yılda 200'ü aşkın kilise kurulduğunu, sekiz milyon bedava İncil dağıtıldığını, 100'er USD verilerek Türk gençlerinin Hristiyanlaştırıldığını, en kısa zaman içerisinde İstanbul'un %10'unun Hristiyan yapılmasının temel hedef olduğunu belirtmiştir.
Fener Rum Patrikhanesi'ne alternatif ve denge unsuru sayılan bir patrikhane'nin sorumlusunun bu açıklamaları, her ne kadar eleştiri gibi algılansa da, bilhassa bedava İncil dağıtımı konusundaki gelişmelerden hoşnut olduğu kanaatini taşımaktadır.

I. TÜRK ORTODOKS PATRİĞİ EFTİM'İN ÇOCUKLARI

I. Patrik Papa Eftim'in çocuklarından bahsederken, kitabımın konusu itibariyle yalnızca Dr. Turgut ve küçük kardeşi Selçuk Erenerol'un isimlerini açıklamıştım.

Papa Eftim, Keskin'de Ahimandirit olduğu günlerde 1908 yılında eşi Mariya'dan bir kız çocuğu sahibi olur. Türk Hristiyanlar o yıllarda Fener Rum Patrikhanesi'ne bağlı olduklarından, Anadolu ve İstanbul Ortodoks'ları arasında gözle görülür bir sorun yoktu. Dikkat edilecek olursa Eftim'in iki oğlu 1920 ve 1926 doğumlu olduklarından Türk isimleri almışlardır. Bu tarihler Eftim'in Fener'le bağlarını kopartıp, Atatürk ve çevresine girdiği zamanlardır. 1920'den önce doğan üç kızının isimleri sırasıyla **Meri, Polyanna** ve **Natalia**'dır. Acaba bu çocuklar Cumhuriyet sonrası yıllarda dünya'ya gelselerdi, Helen ve Grek isimlerini alabilirler miydi?

Hiç sanmıyorum, zira Eftim'in esnek politikası oğullarına Türk ismi vermesiyle zaten belirlenmiştir. Yalnız büyük oğul Turgut'a (Yorgi) evde Rum, dışarıda ise Türk ismiyle hitabedilmiştir. Kendilerinin iddia ettiği gibi ve bilindiği kadarıyla bu zat Turani Türkler'inden değil miydi? Akdağmadeni nüfus kayıtlarındaki şeceresini incelediğimizde önce Gökoğuz Turani Türkleri'nin tarihlerini, sonra da Eftim'in baba ismini belirle-

miş olacağım. Buradaki esas gayem, kimseyi yıkmak ve karalamak değildir. Büyük tarihçilerin dedikleri gibi isimlerin anlamı, insanları soyköklerine götürür. Bu tespitten yola çıkarak Türk Hristiyan Ortodoks Bağımsız Patrikhanesi'ni kuran ve bu saltanatı babadan oğula devam ettiren, Eftim ve Mariya Hanım'ın ahfadının soy kütüğüne dikkatli bir araştırma neticesinde ulaştığımı söyleyebilirim.

Birinci kız Meri Hanım, genç yaşında Türkiye'den ayrılarak, hareketli bir hayat yaşadığı Amerika'nın Dallas kentinde 1990 yılında hayata veda eder.

İkinci kız Polyanna hakkında Selçuk Erenerol'la yaptığım müteaddit görüşmeler esnasında yeterli bilgi edinemediğim için, yazmaktan imtina ediyorum.

Üçüncü kız Natalia Hanım, ilerlemiş yaşına rağmen İstanbul'da mutlu bir evlilik sürdürmekte olup, Kontoğlu soyadını taşımaktadır. Akdağmadeni'nden Keskin'e, Keskin'den Kayseri'ye, Kayseri'den İstanbul'a taşınan bu ihtişamlı hayat, zannederim nesilden nesile Türk Devleti'nin sayesinde sürüp gidecektir. Neredeyse yok denilecek kadar cemaatleri olan bu insanlar vakıf mallarını istedikleri gibi kullanıp, hatta işine gelenleri kiraya vererek refah içerisinde yaşamaktadırlar. Günümüzde hiçbir ruhani işyarlığı kalmayan bu ailenin elinden devlete ait taşınmazlar neden alınmaz, anlamakta zorluk çekiyorum.

III. PATRİK SELÇUK ERENEROL

Selçuk Erenerol 1926 İstanbul doğumlu, Boğaziçi Lisesi mezunu, 1991 yılında patrik oluncaya kadar ticaretle uğraşmış, patrik olduktan sonra devam eden ticaretine yenilerini ilave etmiş, Sevgi ve Cancan adında iki kız ve ileride hanedanı devam ettirecek Paşa adında bir erkek evlât sahibi, mutlu bir babadır. Paşa'nın anlamı Hristiyanlar'da patrik demek olduğundan, demekki sırada IV. Patrik Paşa Erenerol var!..

Zaten Karaköy Aya Yani Kilisesi'nin karşısındaki büyük işhanı'nın adı da, daha önce bahsettiğim gibi paşa amblemini taşımaktadır.

Bu kitabın hazırlık ve başlangıç zamanlarında Selçuk Erenerol'la birçok konularda (fikir alışverişi bakımından) münasebetlerimiz mutlaka olmuştur. Bir konuşma anında ben kendilerine gördüklerimi yazarım, "Fener'e kızıyorsunuz, fakat kendi faaliyetleriniz hakkında bir broşür dahi çıkarmıyorsunuz" demiştim. Bunun üzerine patrik gerçekleri görmüş olacak ki, kızı Sevgi'yi çok kısa zamanda patrikhane'nin halkla ilişkiler sorumlusu yaptı. Kendilerine Aya Yani Kilisesi'nin papaz'ı kimdir dediğimde, şimdilik orada ibadet yapılmıyor cevabını vermekle yetindiler. Israrlı araştırmalarım neticesi, **Aya Yani**'de **Süryani Kadim Cemaati** ve **Ermeniler**'in hafta sonları dinsel orunlarını yerine getirdiklerini gördüm. Pazar ayininden sonra

konuştuğum bazı kişiler, burasını Selçuk Erenerol'dan kiraladıklarını söylüyorlardı.

Buradan bütün Türk Ortodoksları'na soruyorum, bir mezhep, kendi cemaatlerinden ayrı bir mezhebe kilise'sini ibadet için verebilir mi? Olsa olsa ticaret için verebilir.

Selçuk Erenerol bu vahim durum karşısında kendilerine, (Fener Patrikhanesi'ne karşı denge unsuru derse) ben de bana onların hakkında incitecek şeyler yazma-çizme diyen büyüklerimize; "Kilise'nin ticaretinin yapıldığını, çok benimsediğiniz Türk Ortodoksları'nda gördüm" derim.

Bir konuşmamız esnasında III. Patrik, "Senede bin kadar Türk Müslüman çocuğu Hristiyan olmak için geliyor. Hristiyanlar'a yurt dışı vizesi kolay verildiğinden, ticaret için geldiklerini anlıyor ve kovuyoruz" diyordu. Kısa süren bir sessizlikten sonra, kabul edilemez bu husus hakkında:

"Evet sayın Patrik, 18-25 yaş arası manevi değerlerin bilinciyle yetişmeyen insanlara çengel atmak ve onları kilise korosuna dahil etmek çok kolaydır. Bu son çağda bazı ailelerin iyi yetiştiremediği çocuklar da çarpık eğilimler olduğunu farketmiş olacaksınız ki, avını koklayan tazı gibi fırsat kolluyorsunuz. Önce siz Fener Rumlarıyla mezar meselenizi halledin de, ondan sonra Türk çocuklarını kovmayı düşünün" diyerek mukabelede bulundum. Daha sonra Ankara'ya döndüğümde hızımı alamayarak, Selçuk Erenerol'a şu mektubu yazdım:

"Sayın Patrik, bu devlet 1922'den bu yana şahsınızı ve aile bireylerinizi himaye edip saltanat sürdürüyor, ama sizler ticaret yapayım derken hıyanet yuvası Fener'i söndüremiyorsunuz. Sanırım Rum'un Feneri'ni söndürmek bu memleketin asil çocuklarına nasip olacaktır. Panayia kiliseniz'in geniş avlu-

sunda çok lüks ve şık giyimli Türk çocukları gördüm, ama sizin gibi sözde Turani değil, gerçek Türk çocukları. Bu duruma çok mu çok üzüldüm. Sizin hiç yaşlı insanınız yokmudur da bu çocukları tercih ediyorsunuz? Bunların şık giyisileri bir yerlerden veya bahsettiğiniz gizli misyonerlerden geliyor olmalı ki, yakalarındaki ay-yıldızlı rozetle, Panayia'nın istavrozu önünde etrafa mutluluk gülücükleri saçıyorlar. Gördüğüm kadarıyla siz de onların çağdaş kıyafetli, etkileme gücü fevkalâde, istikbali-Şişli Rum Mezarlığı'na izinle gidecek olan son patriğisiniz. Patrikhane'nin ilerisindeki Aya Nikola'yı kapalı ve camları kırık gördüm, yoksa orayı da Aya Yani gibi bir başka kadim cemaate verme hazırlığında mısınız? Olur olur, neden olmasın, çağdaş patriğe de böylesi işler yakışır. Bu kitabımla, işlevini tam olarak yapmayan Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni gerçek manada sorguya çekmiş durumdayım. Lozan Andlaşması gereğince, vakıf mallarına ilave yapılamaz ve şekli bozulamaz hükmü getirilmiştir. Sizin patrikhane'nizin dış kısmındaki kiradaki iş yerlerinin, kilise'nin şeklini bozduğu esası değerlendirilecek olursa, vakıflar yasasına göre açılan bu yerlerin mevcut kanunlara aykırı davranıldığından hemen kapatılmaları gerekir.

Aslında ticaret yapacağım diye, asıl göreviniz olan kilise işleriyle hiç uğraşmamışsınız. Sıfatınız patrik ama, uğraşmadığınız şuradan belli, siz yetmiş küsûr yaşında bir insansınız, bir yıl öncesine kadar babanız Eftim'in Kayseri'de kurduğu ilk patrikhane'yi dahi bilmiyordunuz. Geçen yıl Kayseri'ye kızınız Sevgi Hanım'la gittiğinizde bir gün aradığınız halde, babanızın yerini bulamadınız. En sonunda bir askeri birliğin içinde kilise var denilince, şahsınıza kılavuzluk eden yük hamalıyla birlikte oraya gidip, ilk Ortodoks Patrikhanesi'nin Zincidere semtindeki yerini bulabildiniz. Demek oluyor ki, konumu itibariyle hassa-

siyet içeren meseleler size hep uzak kalmış. Bu şartlarda Türkiye'yi, Fener'e karşı nasıl temsil edeceksiniz? Doğrusu şimdiye kadar yaptığımız İstanbul ve Ankara'daki muhtelif görüşmelerde bu önemli konuların cevabını alabilmiş değilim."

Burada okuyucularım tereddüte düşebilirler, Panayia'da ruhani ayin yapılmıyor; bahçesinde nasıl lüks gençler görebilirsiniz, düşüncesi zihinlerde doğabilir.

Komünizmin yıkılmasıyla birlikte, Sovyetler'den koparak bağımsızlığını elde eden Türk Cumhuriyetleri açıldığından bu yana, Orta Asya'dan gelen Gökoğuz'lar, (Gagauz'lar) Çavuş ve Yakut'lar devamlı olarak Türk Ortodoks Patrikhanesi'ne* uğramaktadırlar. Benim Panayia Kilisesi'nin bahçesinde gördüğüm Türk insanlar topluluğu bunlardır. Aya Yani Kilisesi'ni emaneten Süryani ve Ermeniler'e veren bir patrik'in, yıllar süren Sovyet idaresi altında din olgusunu tam olarak kavrayamayan bu Türk çocuklarını Hristiyan cemaatine katmaya hakkı var mıdır? Bu konu bizleri aştığına göre söz, kilise ve vakıf cemaatleriyle ilgili devlet büyüklerinindir...

---

* Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol ve kızı Sevgi Hanım'la 22 Ağustos 1998'de III. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ölüm yıldönümünde Gemlik Umurbey'de karşılaştığımızda, aramızda son derece soğuk bir hava esmişti. Bayar Vakfı'nın günün anısına dağıttığı benim imzamı taşıyan kitabı, kural gereği baba-kız kerhen de olsa almak mecburiyetinde kaldılar.

HEYBELİADA RUHBAN OKULU

Rum Ortodokslar'ın her yıl Nisan ayında Büyükada Aya Yorgi Manastırı'nda **Paskalya Yortusu** bayramlarının olduğunu, araştırmalarım doğrultusunda öğrenmiş bulunmaktayım. Yortu bayramından önce Rumlar'ın arife tabir ettikleri 22 Nisan Espirinos günü, öğleden sonra kutlanan bir ön Yortudur. Önce Heybeliada'daki casus papazlar'ın yetiştiği okulu görecek, ondan sonraki günde, Büyükada'ya geçecektim. Yortu Büyükada'da olduğundan, 22 Nisan gününü Heybeli'ye ayırmıştım. Şehir hatları vapurundan inip kısa süre yürüdükten sonra, Türk denizcilerini yetiştiren Deniz Harbokulu beyaz kanatlı bir martı gibi karşımdaydı. Gördüğüm bu manzara karşısında duygulandım, gururlandım. İşte Türk'ün şanlı tarihini yazanların okulları Heybeliada'nın baş köşesinde yeralmış diye, gözlerim yaşardı. Beyazlar içerisindeki Bahriyelileri görünce sevincim bir kat daha arttı. Az daha ileriye gittiğimde Aya Nikola Rum Kilisesi'nin önünde siyah cübbeler giymiş papazlar'la karşılaştığımda, sevincim hüzne dönüşüverdi. Demek benim ülkemde din görünümü altında siyasi casus yetiştiren, Heybeli Ruhban Okulu'nun papazlar'ı bunlardı. Olmaz olamazdı!.. Heybeli Ruhban Akademisi 1971'de kapandığına göre, bu genç papaz'lar kimlerdi? Yoksa Yunanistan'dan turistik seyahat için mi gelmişler diye, kendi kendime düşünmeye başladım. İçine düştüğüm ikilemler karşısında merakım daha da artıyordu. Heybeli'de oto-

mobil bulunmadığından sahil yolu üzerinde park halinde bekleyen atlı fayton'a binerek, kısa sayılabilecek bir yolculuktan sonra **Aya Triada Manastırı**'nın bahçesindeki Ruhban Okulu'na geldim. Bahçede sıralanmış genç papaz adayları, on beş yirmi kişilik gruplar halinde başlarındaki yaşlı bir papaz'ın önderliğinde Rumlar'ın ünlü halas marşını, ellerindeki kitapçıklardan okumaktaydılar. Bütün bu gelişmeleri pürdikkat gözlemlemeye koyuldum. Bildiğim kadarıyla akademi yasal olarak kapalı ama, papaz adayları marşın bitiminden sonra bahçede bulunan sıralara oturarak, ellerindeki kutsal kitaptan sesli bir şekilde dualar mırıldanıyorlardı. Üç dört saatlik ısrarlı bir bekleyişten sonra bu grupların hepsinin, Aya Triada Manastırı'ndaki okul binasına girdiklerini gördüm. Yaşlı papaz ise, bahçede çamların arasında gezinmekteydi. Bahçe kapısının önüne doğru geldiğimde, keskin bakışlarını üzerime çeviren yaşlı papaz, bana hitaben:

"- Beyefendi siz kimi aradınız?

- Papaz Efendi, sizinle görüşebilir miyim.

- Ne görüşeceksiniz, siz Türksiniz sanirim.

- Evet Türküm ve bu okulu merak ettiğim için geldim.

- Okulimiz 1971 de kapandı, o gün bugün dir eğitim yoktir.

- Papaz Efendi, ya az önce bahçedeki siyah kıyafetli öğrenciler kimlerdi?

- Onlar manastir'in papaz adaylaridir.

- Efendim, bu okul hakkında kitap yazmaktayım, onun için soruyorum.

- Yaz efendim yaz. Ben Germonos Atayonistos, bu manastır'ın papazi'yim. Bahçede çocuklara hergün dinsel orun yaptiriyorum. Bildiğiniz gibi bizim akademi kapalidir. Kısmetse

burasi yeniden açılacak, Türk Devletine faydalı olacağiz. Yalnızca lise bölümümüz açiktir. Buraya da fazla öğrenci gelmiyor.

- Manastır'ı ve okulun içini görmek için buralara kadar geldim. Bir mahsuru yoksa müsaade eder misiniz?

- Ama şu an okula ne siz, ne ben girebilirim. Eski günler için İsa Mesih'e, ulu Pavlos'a hergün dualar ediyorum.

- Hiç değilse manastır'ın bahçesini gezsem.

- Bu mümkün değildir. Size güle güle diyorum.

- Papaz Efendi, şimdi mani olsanız da bir gün mutlaka bu okulun içini göreceğim. Şunu biliniz ki böylesine kuralcı yasaklamalarla bir yere varamazsınız."

Heybeliada Ruhban Okulu Başpapaz'ı Germonos Atayonistos'la aramızda geçen konuşmalar beni fazlasıyla düşündürdü. Devletimiz 1971'de Ruhban Okulu'nu kapattığı halde, okulun içindeki Aya Triada Manastır Kilise'si açık bulunmaktadır. Demekki bu papaz'lar, okul yerine manastır'ın kilise'sini kullanıp, ülkemize soktukları casusları şimdi de burada yetiştiriyor olmalıydılar.

Okulun bahçesi kapalı olmadığına göre, yaz eğitimine burada devam ediliyor. Anladığım kadarıyla kış eğitimi de Aya Triada Manastırı'ndaki kilise'de yapılıyordu. Mübarek okul değil, komando kampı sanki!..

Gördüğüm genç papaz adayları bir ruhban'dan ziyade, karete yapan sporcular gibilerdi. Okul ne kadar kapalı olursa olsun bu hain papaz'lar, demek oluyor ki kendilerini ve cemaatlerini perde arkasından verdiği talimatlarla Amerika'dan yöneten canavar Yakovas'ın izinden gitmekteydiler. Yakovas şu anda Amerikan Ortodoks Patriği olduğuna göre, yakında bu hıya-

net yuvasını Avrupa Birliğine girme hayalleriyle yanıp tutuşan anlı şanlı Türk büyüklerine açtırırsa hiç şaşırmam. Zira dünya coğrafyasında ekonomik bağımsızlığı olmayan ülkeler, hep aynı yaptırımlarla karşılaşmışlardır.

Ruhban Okulundan inip, Heybeli Vapur İskelesine gelirken sahilin hemen arkasındaki Aya Nikola Kilisesi'nin bahçesinde gezen genç papazlar'ı yeniden görünce, önceleri Ruhban Okulu'nun büyük bir bölümünü teşkil eden Yunan pasaportlu sahte din adamları aklıma geldi. Devlet bu okulu ne kadar kapatırsa kapatsın, haçlı ittifakı içerisindeki hain papazlar'ı anavatanlarına göndermedikten sonra, kurtuluş mümkün olmayacaktır...

BÜYÜKADA AYA YORGİDEYİM

Tarih 23 Nisan 1995 Rum Ortodokslar'ın Yortu Bayramı. Büyükada Kadıyoran Yokuşu Caddesinden araba parkına doğru yürümekteyim. Herkes kadınlı erkekli, yanlarında çocuklarıyla en şık giysiler içerisinde, telaşla bir yerlere gidiyordu. Az sonra bu telaşlarını anlamakta gecikmedim. Ada çarşısındaki balıkçının önünde durduğum bir anda, başındaki süslü melon şapkasından ve ağdalı konuşmasından Rum olduğu anlaşılan yaşlı bir madam, ihtiyar balıkçıya siparişler veriyordu:

- Monguldar Efendi, bilirsiniz ki bugün Kutsal Yortu günidir. Metropolit Simon, Aya Yorgi'ye gelicektir. Şimdi ben gidor, sen benim lakerdaları hazırla, akşama Hristaki benden meze istiyecektir. Benim koca olacak dinozorun huysuzluğini anlatmama gerek yoktir herhalde?

- Tamam Madam Eleni, ben gelemor, sen benim yerime de aziz Yorgi'yi taziz ediver.

- Seni tembel Monguldar seni, dün Espirinos'a gelmorsin, bu günde yortuya gelmorsin, vallahi ulu Hristos'a şikayet edeceğimdir seni... İşin gücün paradir. Naporsin bu paralari? Yoksa genç bir madam mi var. Ama bu göbek var ya bu göbek, seni ihtiyar Evanfiye bile istemez.

- Madam Eleni, sen benim gençliğimi bilorsun. Seni almadim diye mi böyle dir dır edersin.

- Tamamdir Monguldar. Sana Hristos adina Aya Yorgi'de, genç bir madam isteyeceğimdir.

- Bende sana lakerdalarin en feriğini ayıracağım Madam Eleni."

Büyükada çok lüks ve kozmopolit bir yer olduğundan, buradaki Gayrimüslimler aralarında böyle şakalar yapmaktan çekinmiyorlardı. Genellikle siyahlar giyinmiş şık insanların telaşlarının Aya Yorgi'ye gitmek olduğunu, Madam Eleni'nin konuşmalarından anlamıştım. İçime tuhaf bir Rum kokusu sinmiş ve kendimi ayrı bir dünya'da, sanki Yunanistan'da gibi hissediyordum. Biran aklıma Anadolu'nun tertemiz, pırıl pırıl çocukları geldi. Burada Rum palikaryalar'la, bizim Türk monşerler de vardı. Öylesine içiçe girmişlerki bu insanları ayırdetmek adeta imkânsız gibiydi. Ada'nın işçileri, yük taşıyıcıları, gündelikçi kadınları, turistik amaçla hizmet gören at ve eşeklerin bakıcıları bizim insanlarımızdı. Tarihler yaratmış bir milletin bugünkü çocukları, bu palikaryalar'a ve bizim hristik monşerlere karın tokluğuna hizmet etmekteydiler. Her birinin hüznü yüzlerinden okunuyordu. Bu acıların insanları bizim, bu monşerler de bizim, ya bu palikaryalar kimindi? Bunların kimin olduğunu bilenler, onları ait oldukları yere neden iade etmezler?..

Ada'da çok yaşlı, dinç ve hayli bakımlı zinde insanlar görünce, şaşkınlığımı anlatacak, dertleşecek birilerini arıyordum.

Yollardaki zakkum çiçekleri, bahçelerdeki güzelim begonya ve ortancalar, lüks cumbalı evler, anlaşılan bu kranta ihtiyarların ömürlerine, ömür katmaktaydılar. Biran düşünüp gördüklerimin değerlendirmesini yaptıktan sonra ada'da neden çok yaşlı ve zinde insanlar olduğunu daha iyi anlıyordum.

Anadolu'daki çileli hayat mücadelesi, bu ülkenin asil evlâtlarını demek ki erken bitirip tüketiyordu. Ülke tapusunun evlâtları üvey, mutlu hayatlar yaşayan palikaryalar öz oluyorlarsa, bu durum çok acı ve düşündürücüdür. Aya Yorgi'ye gitmeden önce, kendime otelde bir yer ayırtmak aklımdan geçti. Güzel ve şık bahçeli bir yer olan Spilendit Otele girdiğimde, resepsiyondaki bayandan oda istedim. Bu arada otelin işletmecisi geldi. Türkçesi kavruk olduğundan, adını sorup Niko olduğunu öğrendiğimde, çok açık bir şekilde otelde kalmayacağımı söyledim. Oradakiler tuhaf tuhaf bana bakmaya başladılar.

Ömrüm boyunca hiçbir azınlığa bilgim dahilinde para kazandırmak gibi bir prensibim olmadığından, o günümü sokakta da geçirsem bu insanlara maddi manevi taviz vermemeye kararlıydım.

Her Türk insanı duyarlı davranmış olsaydı bu palikarya azınlıklar, anavatanlarına çoktan gitmiş olurlardı. Şimdi ise bizim hristik monşer ailelerle, ada'nın muhteşem sahilleri ve ihtişamlı köşklerinde hayatın tadını birlikte çıkarıyorlar. Bilmiyorlar ki bu aileler, kendilerinden sonra gelecek nesillere farkında olmadan acı bir miras bıraktıklarını. İlerde lüks yaşadıkları bu cennet yerleri, dost geçindikleri palikaryalara teslim ederlerse hiç şaşırmasınlar. Bu monşerlere ancak şunu söyleyebilirim, insan-

lar milleyetleriyle doğar, milliyetleriyle ölürler. Bu sebepledir ki hiçbir Rum, Türk'ün gerçek dostu olamaz!..

Otelde kalmaktan vazgeçtiğimden elimdeki küçük çantamla Büyükada çarşısı araba parkına geldim. Hristiyanların Kutsal Yortu günü olduğundan burası her zamankinden daha kalabalıktı. Atlı faytonlardan bir tanesine binip Dil İskelesi yolundan, yirmi dakikalık bir yolculuk neticesi dinlenme parkının önüne gelerek indim. Karşıda ise ada eşeklerinin kiralama bahçesi bulunmaktaydı. Dinlenme parkının önündeki yamaçlı yolun ise Aya Yorgi Manastırı'na gitmekte olduğunu öğrendim. Oldukça dik olan bu yola ya eşekle, ya da yaya gidecektim. Bir eşek kiralayarak patika yolundaki çamların arasından kısa sürede Aya Yorgi Manastırı'na varmıştım. Rumlar'ın Aziz Yorgi dedikleri bu yer, muhteşem bir tepenin üzerinden İstanbul'u adeta cennet gibi gösteriyordu. Kendi kendime düşündüm:

"Bu Rumlar mı azınlıktı, yoksa bizler mi? Bu kadar ihtişamın din ve vicdan hürriyetinin içerisinde, bir de bizleri bütün dünya'ya şikayet ederler. Tabii ki bütün dertleri ülkeyi karıştırmak! Bu mu Yunan medeniyeti? Barbar dediğiniz Türk'ler kendi vatan topraklarında sizlere bu dersaadetleri vermişse, asıl barbar sizlersiniz, Perikles'in torunları!.."

Aya Yorgi Manastırı'nın geniş ve bakımlı bahçesi adeta labe leb doluydu. Siyahlar giymiş kranta hanım ve beyler, birbirlerine gülücükler yağdırıyorlardı. Papazlar'daki ağır parfüm kokuları, sanki ünlü Bozart'ın dükkânı gibiydi. Ahimandirit'ler, papaz'lar, diyokos'lar sıralanmış bir halde canavar Yakovas'ın çırağı **Adalar Metropolit'i Simon**'u bekliyorlardı. Bir gün önce Espirinos (Arifelerini) kutlayan Rum Ortodoks'lar, bugün de Yortu Bayramlarını yapacaklardı. Nihayet Metropolit Simon atlı bir faytondan, dört kişilik papaz grubuyla birlikte yere indi.

Aman ne inmek, Yunan bayrağının mavisi halılar ayaklarının altına serilmiş, bütün papaz'lar ve yaptıkları makyajdan adeta boyacı küpüne dönmüş lüks bayanlar yerlere kadar eğilerek, etek öpüyorlardı. **Büyükada'nın Türk vatandaşı statüsündeki Rumlar'ı Paskalya Yortusunu sevinçle kutlarlarken, Yunan'lı dostlarıyla eleleydiler.**

Metropolit Simon elindeki haç'la bahçedekileri selamlayıp, Aya Yorgi'nin ana kapısına gelmişti. Bahçedeki piyano, Rumların ünlü halas marşını çalınca, orada bulunanlar hepbir ağızdan coşuverdiler. Daha sonra herkes Metropolit Simon'un yanına gidiyor ve ululuarına dokunabilmek için izdiham yaratıyorlardı. Simon kısa bir konuşmadan sonra, takdisleri içeride yapacağını söyledi. Bu konuşmanın bitiminde, Rum Ortodoks'lar sırasıyla yavaş yavaş manastır'a girmeye başladılar. Bütün bu olanları bahçenin kenarından seyrediyordum. İçeriye girmezdim, giremezdim yoksa kendimden şüphe ederdim. Beni buralarda bir yakınım görse acaba ne derdi? O zaman kimselere bir şey diyemezdim. Artık bahçe dışına çıkıp çam ağacına bağladığım ada eşeğini çözerek, geri dönecektim. Çok merak ettiğim Yortu'yu dışarıdan da olsa görmüştüm. Üzüntülerimin bir başka yönü ise, bu palikaryaları dışarda bekleyen atlı faytoncuların hepsinin Türk olmalarıydı. Dün Rum'lar Osmanlı Türkleri'nin hizmetkârlarıydı. Bugün tarih ters dönmüş olacak ki, bizim çocuklarımız çok acıdır ki Kostalar'a, Sokratlar'a, Eleniler'e hizmet ediyorlar. Büyük yerlerde oturup büyük geçinenler, kalkın ayağa ve bu acımasız adaletsizliğe son verin!..

Aya Yorgi'nin yarı yolunda eşekten inerek, yularını elime alıp, yaya yürümeye başladım. Hayatımın her döneminde içimde yaşattığım milli duygularım beni derin üzüntülere sevketmişti. Bu palikaryalar eşi menendi olmayan vatan topraklarımızda

metropolit'likler kurup, has bahçenin vezirleri oluyorlarsa, bizim insanlarımızı rezil etmeye kimsenin hakkı yoktu!.. Devlet politikası deyip, Cumhuriyet döneminde yedi olan metropolit'liği daha sonraki yıllarda yirmiye çıkaranlar, doğru söyleyen tarih sizi hiçbir zaman affetmeyecektir.

Böylesi vatanseverlik duygularıyla dalgın bir halde ilerlerken, dinlenme parkına geldiğimi farkettim. Az ilerideki eşek bahçesine gidip kiraladığım hayvanı teslim edecektim ki, o da ne üç insan bir eşeği yere yatırıp, ayaklarını bağlamış başında duruyorlardı. Ada eşekleri tavlı* olduklarına göre, herhalde çamlıkta eşek mezbahası var diye düşündüm. Az sonra yanıldığımı anladım. Bahçenin sahipleri hayvanın dişi çürüktür, kaç gündür (sızlanıp anırmaktan) para kazanmıyor. Onun için dişlerini çekeceğiz diyorlardı. Bahçenin sahibi İzmit'li Abdi Efendi hem gülüyor, hem söyleniyordu:

"- Bu papaz'lar Aya Yorgi'ye yük taşıyan eşeklere kaba şekeri fazla verdiklerinden, genç yaşta dişleri çürüyor.

- Peki siz nereden biliyorsunuz bu hayvanın yaşının genç olduğunu?

- Ağabey eşeğin yaşını dişinden, kadının yaşını elinden anlarız. Bunu bana çocukluğumda babam söylemişti."

Etrafta bir kahkaha fırtınası esince, beni derinden sarsan üzüntülerimi de kaybetmiştim. Hayatımda ilk kez bir eşeğin diş çekimini görmek, hatıralarımda tatlı bir anı olarak kalacaktı. *"Çocukluğumun geçtiği batı yakamızın Şükraniye Köyünde, demirci Ahmet ustanın dişlerimi çektiği kerpetenin bir benzerini de burada görmüştüm."* Çok geçmeden Abdi Efendi'nin ya-

---

* Tavlı: Hayvanın bakımlı ve besili olanı.

nındaki iki görevli hayvanın alt ve üst çenesini kalın bir kenevir ipiyle bağlayıp, ağzını açtılar. Bu durumda operasyon başlamıştı. Abdi Efendi'nin elindeki büyük kerpeten, arka arkaya iki çürük dişi çekmişti bile!.. Bir kova su ile pansuman yapılıp, hemen sırtına vurulan sükseli turistik semerle, ada eşeği görev yapmaya hazır ve nazırdı.

Çekim işlemi tamamlandıktan sonra, bahçedeki görevliler artık bu akıllı eşek olur. Bundan sonra çikolata şeker yemez diye etrafı kırıp geçiriyorlardı. Peki bu eşek akıllı olmuştu da, ya bu parktaki diğer eşekler akılsız eşekler miydi? Dinlenme parkından bindiğim bir atlı faytonla Büyükada çarşısına inerek, ada'dan ayrılmak istedim. Bu defa zamandan tasarruf etmek için şehir hatları vapuru yerine deniz otobüsünü tercih ederek, Büyükada, Heybeli, Kınalı, Burgaz ve Kaşık Adaları'nı seyrederek buralara veda ediyordum.

Bir gün, ama bir gün mutlaka, bu Ruhban Okulları, manastır'lar, patrikhane'ler ve kilise'ler buralardan başka diyarlara gideceklerdir. Ömrümce ruhumun derinliklerinde yaşattığım bu amansız heyecan ve isteklerimin gerçekleşip, hakikat olacağına kalpten inanmaktayım...

BARTHOLOMEOS VE FENER RUM PATRİKHANESİ VATİKAN OLMA YOLUNDA

1989 yılında çeşitli ülkelerden İstanbul'a gelen Ortodoks palikaryaların arasında (ezilmişliklerine aldırmadan) restorasyonu tamamlanan Fener Rum Patrikhanesi'nin açılış merasimine katılan Türk büyükleri Nurettin Sözen, İlhan Aküzüm ve Cahit Bayar, dünya umuru muhterisliğindeki günü kurtarma politikalarıyla Patrik I. Dimitrios'u farkında olmadan onur payesine ulaştırmışlardır. **I. Dimitrios'un 1991'deki ani ölümüyle** onun yerine görevi üstlenen **Bartholomeos**, daha keskin çıkışlar yaparak dikkatleri üzerinde toplamaya başlar. 1989'daki açılıştan iki yıl sonra Fener Rumları'nın büyük zaferini Amerika' da kutlayıp taçlandırmak isteyen patrik, ziyaretinin siyasi bir amacı olmadığını söylediği halde, Washington Askeri Hava alanı'nda çift başlı Bizans bayrağının göndere çekilmesiyle karşılanır. Bununla da yetinilmeyip Bartholomeos'a devlet başkanları düzeyinde bir protokol düzenlenerek, yalnızca devlet başkanlarına açılan **"Blair House"** da öğle yemeği verilir. Patrik, Türkiye'ye danışmadan Amerikan Kongresinde Ermeni tasarısının ev sahipliğini yapan Senatör Robert Dole'un ödül törenine de iştirak eder. Yanlarında Yunan Başbakan yardımcısı olduğu halde, Washington ve her gittiği yerde kendilerinden **"Ekümenik Konstantinopolis"** patriği diye bahsedilir. Türkiye'de Rum Ortodoks cemaatinin din işlerinden sorumlu ruhani bir

patrik olan Bartholomeos, devlet müsaadesi olmadan bu tür siyasi görüşmelere nasıl katılabilir? Hani laiktik, hani din devlet işlerine karışmayacaktı. Bir Müslüman Türk din adamı bu işlerin teşebbüsünde dahi bulunsa, başta sosyalist kesimin kalemşörleri olmak üzere, sözde entelektüel geçinen hristik monşerler laiklik elden gidiyor diye bas bas bağırırlar. Bir Rum papaz yurt dışında Konstantinopolis Patriğiyim diyerek Türk Devleti'ni hiçe sayınca, ne yazık ki en yetkili kurumlarımız dahi suspus olmaktan öteye gidemezler.

Amerika'nın Fener Rum Patriği'ni böylesine görkemli karşılaması, dünya üzerinde yaşayan 250 milyon Ortodoks'u kendi etki alanına çekmek istemesinden kaynaklanmaktadır. Fener Rum Patrikhanesi'nin asıl gayesi ise, dünya Ortodoksları'nın merkezi İstanbul olmak üzere, Cihan Patrikliği ünvanını yeniden kazanmak istemesidir. Katolik İtalya'nın ortasında nasıl Vatikan devlet içinde devlet'se, İstanbul'umuzun ortasındaki Rum Ortodoks Fener'de tıpkı Vatikan gibi ruhani bir devlet olmak hayaliyle yanıp tutuşmaktadır. Bu nedenle patrik'in Amerika gezisi din olgusundan ziyade, siyasi evrensellik kazanma yolunda atılan tehlikeli adımlardan biridir.

Bugünkü Patrik Bartholomeos 1991'de Fener Rumları'nın başına geçince, uyguladığı siyasi faaliyetlerin Athenagoras döneminden daha tehlikeli boyutlara ulaşmaya başladığı kaçınılmaz bir hakikattır.

Son iki senedir patrikhane'de dini meclis'ler toplanarak, patrik sık sık yurtdışı seyahatleri yapmakta olup, bu arada Yunanistan Hükümeti de boş durmayarak Fener Patriği'nin Türkiye Cumhuriyeti kimliği mecburiyetinin insan haklarına aykırı olduğunu belirtip, hiç beklemeksizin kalkmasını istemektedir. Tehlikenin asıl büyüklüğü ise Ayasofya'nın Hristiyan Ortodoks

ibadetine açılması için öngörülen memerandumu Unesco' ya, Avrupa Konseyine, Amerika, Kanada ve Avusturalya Kültür Bakanlarına göndermeleridir. Sovyetler Birliğinde (Komünizmin yıkılmasıyla birlikte) Kafkaslardaki Türk Cumhuriyetleri'nin kapıları büyük ölçüde açıldığı halde, Moskova'da sermayesini Yunanlı işadamlarının verdikleri ilk Ortodoks Bank, patrik ve yardımcıları konumundaki metropolitler'in gayretleriyle kurulmuş durumdadır. Yunanistan kendi yörüngesindeki din adamlarını okşayarak, Türkiye'ye karşı bir Rus cephesi oluşturma gayretleri içerisindedir. Atina ve Moskova arasında yapılan andlaşmaya göre, Balkanlar'dan Kafkasya'ya kadar Türkiye'nin yolu kesilip, ülkemiz sinsice uygulanan plânlar neticesinde bir Hristiyan Ortodoks kıskacına alınmak istenmektedir.

Bizim Türk büyüklerinin Hristiyan alemine şirin görünmek uğruna patrikhane'yi merasimle açtıkları günden bu yana, Fener'in casus papazları çevrelerindeki evleri satın alarak, genişleme eğilimi tatbikine koyulmuşlardır. Aslında mevcut yasalara göre patrikhane'nin mülk edinme hakkı olmadığı bilinen bir gerçektir. Fener'in deneyimli politik Rum papazlar'ı bunun da bir formülünü bularak, azınlık statüsündeki sıradan vatandaşlara evler satın aldırarak, sonradan patrikhane'ye bağışlatmaktadırlar. Araştırmalarıma göre bu evleri alanlar oldukça fakir insanlardır. Öyle anlaşılıyor ki bu paraları Fener Rum Patrikhanesi ödüyor, daha sonra da bütün prosedürlerin bitmesiyle birlikte formalite bağış yaptırıyorlar.

İtalya'nın tam göbeğinde kalbe saplanan hançer gibi, Katolik Vatikan böyle kurulmamış mıydı? Allah İstanbulumuz'u Vatikan olma yolunda karanlık emelleri olanlardan ebediyen korusun...

Bu durumlara hükümet ve devlet büyüklerimiz her yönüyle tanık oldukları halde neden suskun kalmaktadırlar? Anlamak mümkün değil!

Türk Hristiyan Ortodoks III. Patriği Selçuk Erenerol, karşılıklı yaptığımız uzun bir görüşme esnasında Fener Rumları'nın (megalo idea'larını) bakınız nasıl telaffuz ediyor:

"Fener Rum Patrikhanesi'ne Lozan'a göre, sadece ruhani alanda faaliyet göstermesi kaydıyla İstanbul'da kalmasına müsade edilmişse de, buna hiçbir zaman riayet edilmeyip, hep siyasi birim olarak faaliyet içerisinde olmuşlardır. Nitekim patrik'in yabancı devlet adamlarıyla görüşmeler yapması bunun en belirgin ispatıdır. Fener Rum Patrikhanesi ideallerinden asla vazgeçmez. ***Bir gün gelecek İstanbul, Konstantinopolis olacak ve Ayasofya'da 500 çan çalınacaktır.*** *Bu (ide-a) Fener Rumları'nın 540 senelik hayalleridir."*

Evet bu tehlikeleri Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol çok doğru ve yerinde anlatıyor da, kendileri vicdanlarıyla başbaşa kaldıklarında acaba Ayasofya'da Fener Rumları'nın hayâl ettikleri çalacak 500 çanı mı isterler, yoksa ezan sesini mi?

Burada gerçekleri objektif bir şekilde değerlendirmek gerekirse, Rumlar'dan ne kadar şikayetçi olursa olsun, Türk Ortodoks Patriği de Hristiyan olması nedeniyle kalben de olsa şikayetçi gibi göründüğü; Hristos adına, inandığı din adına o çanların çalmasını mutlaka isteyecektir. Kimse kimseyi kandırmasın, ne kadar kavgalı olursa olsun her Hristiyan günün birinde müşterekte mutlaka birleşir. Bakmayın siz bugün aralarında ayrılık rüzgârları estiğine, din bir, dil bir, kitap bir, bütün semavi dinlerde ırk her zaman son kertede kalır. Türk Ortodoks, Rum Ortodoks kavgasının Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana var olduğu ka-

çınılmaz bir gerçektir. Din birliğinde, hepsi de ırki birliğe son verip, tek vücut haçlı oluverirler. Müslüman deyince Türk, Türk deyince Müslüman'ın akla geldiği bir ülkede, Türk'ün Hristiyan'ını düşünmek bile; ülke ve millet bütünlüğü gerçeklerine tamamiyle aykırıdır.

Fener Rum Patrikhanesi Vatikan olma yolunda demiştik, öyleyse anlatalım da, patrikhane açılışında mutluluk gülücükleri dağıtan üç Türk büyüğümüz dinlesinler, dinlesinler ki Türk İslâm alemi adına ne büyük hatalar yaptıklarını görsünler:

"7 - 9 Nisan 1994'te İstanbul'da yapılan vicdana çağrı toplantısında Fener Rum Ortodoks Patriği Bartholomeos'un da katıldığı uluslararası vicdan, barış ve hoşgörü konferansının bitiminde, (tıpkı Vatikan gibi) Fener Patriğinin Devlet Başkanlığı sıfatının onaylanmasının ön görüşmeleri yapılır. Konferansın kapanış bildirgesinde İngilizce metni Bartholomeos (Ekümenik Patrik) olarak imzalamıştır. Türkçe metin bu hain papaz için fazla önemli olmadığından, Ekümenik'i kaldırtarak (Patrik) olarak imzalar. Ekümenik "Baş" anlamına geldiğine göre bu palikarya Türkiyemiz'in dini Devlet Başkanı'mıdır? Bu toplantının kapanış bildirgesine, bilinçli bir şekilde Boğaziçi şehri yazılır. Aslında bu tür toplantılarda, toplantının yapıldığı şehrin adı bildirgeye mutlaka konur. Bartholomeos, maiyetindeki Sen Sinod üyeleri ve diğer din temsilcileri için İstanbul yoktur. Konstantinopolis vardır. Bu nedenle metne Boğaziçi şehrini koymuşlardır. Nitekim 20 Nisanda Fener Rum Patriği Avrupa parlamentosuna, Devlet Başkanı sıfatıyla çağrılır. Çok acıdır ki, böylesine affedilemez bir ihanete hiçbir Türk yetkili müdahale etmemiştir. Türkiye'de Halifelik Osmanlı'nın bitimiyle kalktığına göre, Bartholomeos arkasına aldığı haçlı ittifakıyla acaba yeni bir Hristiyan Halifeliği mi yaratmaktadır?"

Bu anlattıklarımı, Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin* arşivlerinde yer alan antentli belgelerden temin ettiğimden dolayı rahatlıkla yazabilmekteyim. Böylesine acı gerçekleri üç Türk büyüğüne ithaf ederken, yarattıkları onarılması imkânsız kara lekeyi nasıl temizlerler bilemiyorum.

Bugün sadece ve sadece Yunan emellerine hizmet eden Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin bütün gelirleri Yunanistan ve dünya'daki diğer Rumlar'dan gelmektedir. Türkiye sınırları içerisinde olan bu patrikhane'nin geliri hiçbir zaman sorulup denetlenmemiştir.

Tabii ki gelirini dışarıdan sağlayan bu hıyanet yuvası, kendisine faaliyetini sürdürecek finansı sağlayanlara hizmet etmek zorunluğundadır. Buradaki çifte standart'ın mutlaka kalkması gerekir. Türk Ortodoks ve diğer Gayrimüslim kiliseler'in yanında özümüz canımız İslâmi kuruluşlar, vakıfların denetimleri altında bulunuyorlarsa, Türk Devleti adına bu Rum palikaryalar'ın Fener Patrikhanesi'de denetlenmeli ve yıllardır gözardı edilen bu ihmal mutlaka düzeltilmelidir.

Bu Rum papazlar'ın özel ayrıcalıkları mı vardır da, mabedlerinin denetimleri yeterince yapılmıyor? Birileri ortaya çıkıp açıkça söylesinler ki, bizler de gerçekleri öğrenelim. Yoksa yılların ihmalini önlemek asırlara dayanır. Böylesine gaflet uykuları bizim insanlarımıza büyük zararlar vereceğinden, kabul edilecek durumlar olamaz.

---

* Türk Ortodoks Patrikhanesi arşivlerinde, Fener Patrikhanesi hakkında resmi veya gayri resmi bilgiler bulunması gayet doğaldır. Bilhassa son çeyrek asırda, şahsi menfaatleri uğruna her iki patrikhane'nin birbirlerinin açıklarını kolladıkları kaçınılmaz bir gerçektir.

KİMDİR BU BARTHOLOMEOS

Dünyevi adıyla **"Dimitrios Arhondonis"** 1940'ın, doğum gününü dört yılda bir kutlayabileceği 29 Şubat'ta Gökçeada' nın **Zeytinli Köyünde** dünyaya geldi. Arhondonis ve eşi Madam Meropi'nin üçüncü çocuğuydu. Babası yaşadıkları köyün hem kahvecisi, hem de berberiydi. Bu nasıl olur derseniz, o yıllarda küçük yerlerde ve adalarda, kahvelerle berber dükkânları müşterekti. Bilhassa bu işleri adalarda genellikle azınlıklar yapıyorlardı. Kahveci Arhondonis ve eşi Meropi, oğulları Dimitrios'un vaftizini ada'daki Aya Yorgi Kilisesi'nde kutsadılar. Gökçeada Rum İlkokulu'na devam eden Dimitrios on iki yaşına geldiğinde, yaz aylarında babasına yardım için küçükkardeşi Andon* ile birlikte münavebeli olarak çay dağıtıyor, saç sakal traşı yapıyorlardı. Ara sıra oynanan kâğıt oyunlarının manosunu ise ağabeyleri Niko topluyordu. Öğretmeni Anastasiadis, Dimitros'u çok zeki bir öğrenci olarak tanımlamakta. Halen hayatta olan bu öğretmen (Bartholomeos'la) sık sık görüştüğü gibi eski öğrencisi tarafından kendisine "Arhan" payesi verilmiştir.

---

* Fener Rum Ortodoks Patriği Bartholomeos'un kardeşi Andon halen Fransa'da berberlik yapmaktadır. Ablası Zaharo Atina'da yaşamakta olup Arhondonis ailesinin en büyüğü olan ağabeyi Niko ise Avusturalya'da içkili bar ve restoran işletmektedir. Zeytinli Köyündeki kahvelerini ise yeniden restore ettiren Beşiktaş'ın 1939-43 yıllarındaki altın ayaklı efsane futbolcusu Hristo Kaplan çalıştırmakta olup, Gökçeada'da halen (2005 yılı istatistiklerine göre) 105 hanede 167 Rum yaşamaktadır.

Ortaokul çağına gelen Dimitrios, İstanbul'un yolunu tuttu. Aynı ünitede orta bölümü bulunan Zoğrafyon Lisesi'ne kaydını yaptırdı. Bir yıllık öğretimden sonra Gökçeada'ya dönerek, tahsiline burada devam etti. Kendi tabiriyle sesi çok güzeldi. Çok geçmeden ada'nın kilise korosuna katıldı. Boş zamanlarında buradaki papaz'ın peşine takılır, çantasını taşır, bir eşeğe binerek beraberce Rum köylerini dolaşırlardı.

Dimitrios, ortaokulu bitirdikten sonra yeniden İstanbul'a geldi. Hayallerinin mektebi olan **Heybeliada Ruhban Okulu' nun lise bölümüne başladı.** Günlerinin büyük bölümünü okulun dev kitaplığında geçiriyordu. Burada kompozisyon tekniğini hayli ilerletmişti. Doğa sevgisi, kar tutkusu üzerine yazdıkları yıllar sonra "Kompozisyonlar" adıyla Yunanistan'da kitaplaştırılacaktı. Yaz aylarında Gökçeada'ya giderek babasına yardımcı oluyordu. Kâğıt oyunlarının manosunu her zamanki gibi babasıyla ağabeyi Niko topluyor, o ise kardeşi Andon'la birlikte ocakçılık, çay servisi ve berberlik derken aile bütçesine katkıda bulunuyordu.

Yıllar su gibi akıp giderken, Dimitrios Arhondonis 1961'de Heybeliada Ruhban Okulu'nun yüksek bölümünü birincilikle bitirdi. Çok geçmeden askere gitti. Yedeksubay (Asteğmen) olarak İstanbul Tuzla'da gördüğü eğitim sonrasında, Çanakkale Gelibolu-Demirtepe'den terhis belgesini aldı. Askerlik dönüşü patrikhane'nin finanse ettiği kaynaklarla beş yıl süreyle İtalya ve İsviçre'de Hristiyanlık üzerine İlahiyat hukuku okudu. Ayrıca İtalya'daki The Pontifical Gregorian Üniversitesi'nde din hukuku doktorası yaptı. En büyük ideali, Heybeliada'daki Ruhban Okulu'nda profesör olabilmekti.

Basamakları hızla tırmanan Dimitrios, İtalya dönüşü patrikhane'nin yazı işleri müdürlüğüne getirildi. 1973'te Philadep-

hia (Alaşehir-Manisa) Metropoliti göreviyle, başpiskoposluğa atandı. Manevi babası Metropolit Meliton, takdis anında kulağına eğilip fısıldadı: "Tanrı patrikliği nasip etsin."

Dimitrios Arhondonis, 1974'te Kadıköy Metropoliti sıfatıyla patrikhane Sen Sinod üyeliğine getirildi. Kendisi gibi isim adaşı olan Fener Rum Patriği Dimitrios I,* 3 Ekim 1991'de kalp krizinden öldü. Dünyadaki 250 milyon** Hristiyan Ortodoks, mevcut 14 başpiskopostan hangisinin patrik olacağını konuşmaya başlamıştı. En gözde ve ön plâna çıkan aday, Amerika ve Avrupa destekli Kuzey-Güney Amerika Başpiskoposu Yakovas'tı. Daha önce de belirttiğim gibi bu hain papaz, casusluk faaliyetlerinden dolayı 1958'de vatandaşlıktan çıkarılarak, Adnan Menderes Hükümetinin aldığı ivedi kararla sınırdışı edilmişti. Bu şartlarda, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre patrik seçilemezdi. Yine de, onun da adının bulunduğu aday listesi İstanbul Valiliğine sunuldu. 22 Ekim 1991'de yapılan açıklamaya göre; Dimitrios Arhondonis **"Bartholomeos"** Fener Rum Ortodoks Patriği seçilmişti.

270'nci patrik için 2 Kasım'da görkemli bir tören düzenlendi. Patrik'in tacını **Demre Metropoliti Hrisostomos** giydirdi. Asasını Gökçeada ve Bozcaada Metropoliti Fotios'un elinden aldı. Kilise "Asio" (layıktır) diye inlerken Yunanistan Başbakanı Konstantin Mitçotakis, yeni patrik'i elini öperek kutsadı. Bu şartlarda patrikhane bir din kurumundan ziyade, siyasi eksenli olduğunu ayan beyan belirginleştiriyordu. Aynı günkü kutsamada, dönemin ABD Başkanı George Bush'un ağabeyi William Bush da hatırlı konuklar arasında yer almaktaydı.

---

* Fener Rum Patriği Dimitrios I, Athenagoras'tan sonra 1972 yılında patrikliğe seçilmiş olup, bu görevini kesintisiz olarak 19 yıl sürdürmüştür.

** Fener Patriği Bartholomeos bu sayının abartılı olarak 300 milyon olduğunu söylese de, istatistiki kayıtlar 250 milyon'u göstermektedir.

Bartholomeos, geçmişteki diğer seleflerinden daha hızlı bir şekilde göreve başlamıştı. Henüz makamına oturmadan, William Bush aracılığıyla George Bush'a Ruhban Okulu'nun bir an önce açılması için mesaj göndermeyi ihmal etmiyordu. Aradan geçen birkaç gün sonra son model mercedes makam aracına özel numara isteyerek, sinsice bir plânla **"34 EPB 12"** plakasını taktırmıştı. Trafik tescildeki iyi niyetli memurlar fazla dikkat etmemiş olsalar da, buradaki harflerin manası **Ekümenik Patrik Bartholomeos**'tan başka bir şey değildi. Türkiye Cumhuriyeti Hilafeti terkedeli üç çeyrek asırdan fazla bir zaman olduğu halde, o hâlâ Hristiyan Halifeliği ateşiyle yanıp tutuşuyordu. Bütün bunlarla yetinmeyip, yetkili makamların nabzını yoklayarak patrikhane'nin önünden geçen **"Sadrazam Ali Paşa Caddesi"**nin değiştirilmesinin çarelerini aradı. Ancak, bu isteği gerçekleşmeyince bir müddet sesini kesmekle yetindi. Asıl gerekçe, patrikhane'nin ortakapı denilen kısmında Patrik Grigoris' un vatana ihanetten dolayı Sadrazam Ali Paşa tarafından astırılmasıydı. Anlaşılan o ki 1840'lardan bu yana süregelen bu kin fırtınası hâlâ dinmemişti. Gerçekten dinmiş olsaydı, Bartholomeos o günden beri bir duvarla örülü olan ortakapıyı açtırır ve bitmek bilmeyen kin fırtınalarına son vermiş olurdu. Patrik, on dört yılı aşkın görev süresinde cemaatinin hızla azalması nedeniyle Türkiye'yi her fırsatta Avrupa ülkelerine şikayet ederek son çırpınışlarını oynamaktadır.

Bir istatistiki bilgi verecek olursak, 1900'lerin başlarında Anadolu ve Trakya'da 2 milyona yakın Rum yaşıyordu. Balkan Harbi ve Birinci Dünya Harbi yıllarında nüfusları büyük ölçüde azaldı. Lozan Muahedesi gereğince yapılan mübadeleden sonra, demografik yapı tamamen değişti. Her iki taraftan yaklaşık bir milyon yediyüz bin kişi mübadele edilerek, yaşadığı topraklardan koparılıp başka ortamlara yerleştirildi. Bu insan-

ların bir milyon iki yüzbini Anadolu'dan Yunanistan'a gönderilen T.C uyruklu Ortodoks Rumlar; beşyüz bini de Yunanistan'dan Tükiye'ye yerleşmek zorunda bırakılmış Türk asıllı Müslümanlardı. Mübadeledeki gelişmelerin en ilginç yanı ise, sayıları ikiyüz bini bulan **Karamanlı**'nın da Rum kabul edilerek, Ege'nin karşı kıyısına yani Yunanistan'a gönderilmeleriydi. Rumlar, yani Doğu Romalılar, Trakya'nın en eski sakinleri olarak tanınmaktalar. 6. yüzyılın ortalarından itibaren Bizans'ın Yunanca'yı resmi dil olarak kabul etmesinden sonra, farklı bir Grekçe konuşmaya başladılar. Tarihi kaynaklara göre aralarında hiç **Rumca-Yunanca** bilmeyenler de bulunmakta. Onlara **"Karamanlı"** deniliyor. İşte bu Karamanlı'lar, Hristiyan Ortodokslar'dır. Tabii ki bu insanların Türk mü, yoksa Rum Ortodoks mu oldukları hâlâ tartışma konusudur. 1924'te gerçekleşen mübadeleden sonra İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada'da yaklaşık yüz seksenbin Rum'un kaldığı istatistiki bir gerçektir.

Şu anda Ocak 2006 itibariyle net rakam vermek gerekirse, Türkiye'de yaşayan Rum asıllı vatandaş sayısı **1214**'tür. Bu bilgiler patrikhane'nin arşiv kayıtlarında yer aldığı için, rahatlıkla yazıyorum. Aslında kesin rakam 1852 kişi olmasına rağmen bunların bir kısmı, **Yunanistan** ile **Türkiye** arasında mekik dokumaktalar. Patrik Bartholomeos, sayılarını her ne kadar yüksek göstermeye çalışsa da, kaçınılmaz gerçek bu! Her sene 6 Ocak'ta İstanbul'un çeşitli sahillerinde şatafatlı kalabalıklarla Rum Ortodoks gençlerini soğuk suya atlatıp denizden haç çıkarma* geleneğini sürdürse de, görüldüğü kadarıyla harç bitmiş yapı paydos olmak üzere...

---

* Denizden haç çıkarma: Hz. İsa (Hristos), İncil'e göre 25 Aralık günü dünyaya geldi. 1 Ocak'ta sünnet oldu. Çünkü Yahudiler'de doğumdan hemen sonra bir haftaya kadar sünnet olmak kaidesi vardır. Hz. İsa, yıllar sonra bir 6 Ocak günü Yahudilik'ten Hristiyanlığa geçti. Ortodoks Hristiyanlar bu nedenle 6 Ocak'ı tüm dünyada denize haç atma töreni ile kutlamaktalar.

Apoyevmatini Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni **Mihail Vasiliyadis**, tıpkı "Caretta Caretta kaplumbağaları gibi neslimiz tükenmeye başladı" demesine rağmen, inatçı patrik arkasına Amerika'yı alarak, her fırsatta Türkiye'yi karıştırmaya çalışmaktadır. Geride kalan çokları yaşlı **1214** kişilik cemaatiyle Ruhban Okulu'nun yeniden açılması için akla hayale gelmeyecek plânlar uygulayan Bartholomeos, Avrupa Birliği uydurmacalarıyla siyasi Donkişotluğa soyunup, aklı sıra Türkiye'yi boşluğa düşürmek istemektedir. Bu sahte kurnazlıklara aklıselim hiçbir yetkili inanmaz. On yıl sonra sayıları beş yüzün altına düşecek olan Fener Rumları'nın gidecekleri yegâne yer Aynaroz' dur. Şimdiden hepsine kutlu mutlu olsun...

Türk Ortodoksları'na gelince, yaptıkları tarihi hatalar nedeniyle can çekişmekteler. Fener Patrikhanesi'ne alternatif olma hikâyeleri, lâfıgüzaftan öteye gidemez. Tünelin ucu göründüğüne göre, faaliyetlerini farklı ve ticari mecralarda sürdüren bu kurumdan devlet haklı olarak vakıf mallarını geri çekerse, işlem bitti demektir. Nasıl olsa Rum Ortodoks, Türk Ortodoks din ve mezar müştereğinde birleşmiyorlar mı? Bundan sonra hayat sürecinde de birlikte olsalar ne farkeder ki!..

Fener Patriği Bartholomeos'a gelince; her ne kadar gizli taktiklerle patrikhane'nin etrafındaki yerleri yüksek paralarla aldırsa da, bunların hepsi boş bir hayal. Kafasının arkasındaki Bizans kurgusuyla İstanbul'u Vatikan'a çevirmesi mümkün değildir. Cemaatinin sayısı 1214 olmasına rağmen, patrikhane çevresindeki Fener ve Balat'ta 10 hane Rum oturmaktadır. Bunun aksini söyleyebilirler mi? Söyleyemeyeceklerine göre hayallerindeki Ekümenik Patrik'lik, otomobilinin plakasındaki **"EPB 12"** ibaresinden öteye gidemez...

22 Kasım 1991'de Fener Rum Ortodoks Patriği seçilen Gökçeada'lı Dimitrios Arhondonis, o tarihten itibaren 270'nci patrik olarak Bartholomeos adını aldı.

. Dimitrios Arhondonis (Bartholomeos) Gökçeada'da Rum İlkokulu'nda öğrenci iken. (Arka sıra sağ başta) yıl 1950.

İki eski berber çırağı birarada
Fener Rum Ortodoks Patriği Bartholomeos, Fransa'da berberlik yapan kardeşi Andon'la birlikte görülmekte.

Tıpkı Vatikan'daki gibi Hristiyan Halifeliği hayalleriyle yanıp tutuşan Bartholomeos, Papa II. Jean Paul'la birlikte.

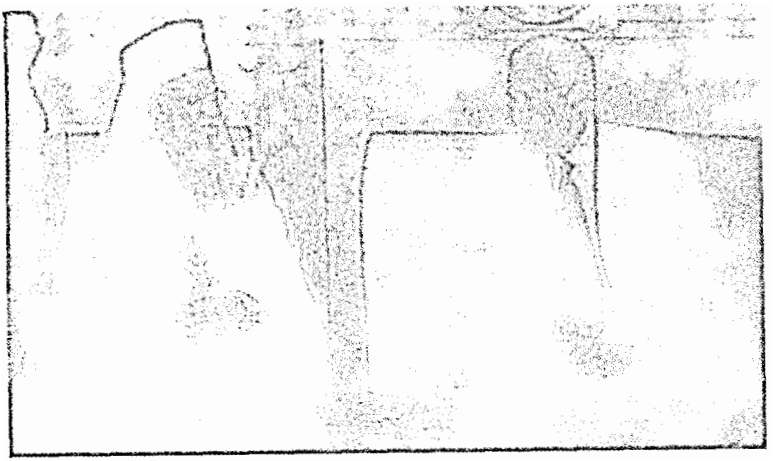

Bir din adamından çok siyasi görüşleriyle ön plâna çıkan Bartholomeos, her fırsatta Heybeliada Ruhban Okulu'nun açılması için ısrarcı olduğu ABD Başkanı George Bush'la görülmekte.

FENER RUM PATRİĞİ BARTHOLOMEOS SİZE AÇIK İTHAFTA BULUNMAKTA MAHZUR GÖRMÜYORUM

Fener Patriği Bartholomeos; 20 Nisan 1994 tarihinde Avrupa Parlamentosuna konuşma yapmaya gittiniz. Giderken Türkiye'yi temsil edeceğinizi bunun da memleketiniz için bir şeref addedileceğini söylemekteydiniz. Acaba sizden Türkiye'yi temsil etmenizi kim istemiş ki, ayrıca böyle bir yetkiye sahip misiniz? Avrupa Parlamentosu gibi siyasi bir teşekkülde bir din adamının ne işi vardır. Size Rum cemaatinin bir patriği ve din adamı olduğunuz, cemaatinizin dini ihtiyaçlarını karşılamaktan başka hiçbir görevinizin olmadığı ne zaman hatırlatılacaktır? Bu durum maalesef hiçbir hükümet döneminde hatırlatılmadığı için, zatıalinizin meydanı boş bulduğu kanaatindeyim.

Avrupa Parlamentosu gibi uluslararası bir kurumda, patrik'in (Ekümenik Konstantinopolis Patriği) yani dini devlet başkanı olarak takdim edilmesi, Türkiye'yi oldu bittiye getirmenizden başka hiçbir şey değildir. Her şeyden önce Avrupa Parlamentosu size o statüyü vermeye yetkili bir kuruluş mudur?

Bay Bartholomeos, patrik ancak dünya'da bulunan 7 patrik'in ve 14 Bağımsız kilise'nin Sen Sinod azalarının göstereceği patrikler'den kurulmuş bir meclis'in onayları ile tıpkı Vatikan Devlet Başkanı Papa gibi; (Ekümenik) sıfatına haiz olabi-

lir. Siz kendiniz de bunları bilirken, batılı ülkeleri ve bilhassa Amerika'yı Türkiye'nin üzerine göndermeniz fevkalâde yanlıştır. Türkiye'de yaşayan insanların %99'unun Müslüman olduğunu yakınen bilmektesiniz. Cumhuriyet'le birlikte Halifeliği kaldıran bir ülke, nasıl olur da bir Hristiyan Halifesini kabul eder? Bildiğiniz gibi (Ekümenik Patrik'lik) Hristiyan Halifeliği ve Devlet Başkanlığı demektir. Siz demek istiyorsunuz ki:

"- Patrik Ekümenik sıfatını alacak.

- Patrikhane Vatikan gibi olacak.*

- Ayasofya Hristiyan Ortodoks ibadetine açılacak.

- Patrik'in Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı mecburiyeti kalkacak.

- Vatikan'daki gibi federe devlet isteği gelecek.

- İstanbul'un ortasında patrikhane'nin bulunduğu alan ayrı bir din devleti olup, mal mülk kabûl edilecek."

Bay Patrik, burada görülen şudur ki geçmişte Clinton'un Türk yetkililere gönderdiği mektupta, patrikhane'ye işlerlik kazandırın denilmektedir. Şimdi de bu görevi "Haydut Devlet"in işgalci başkanı Bush ele almış durumdadır. Hasbelkader azınlık statüsünde T.C vatandaşı olmanıza rağmen bu alkolik zattan aldığınız güçle işi şımarıklığa kadar götürüp, sapla samanı birbirine karıştırmaktasınız.

---

* Patrikhane kayıtlarına göre (2005) Türkiye'deki Rumlar'ın yüzde 70'inin yaşının 60'ın üzerinde olduğu görülüyor. Balıklı Rum Hastahanesinin "ihtiyarhanesi"nde 120 yaşlı insan var. Bartholomeos'un doğum yeri Gökçeada'daki 167 Rum'un yaş ortalaması 70'in üzerinde. Bu şartlarda patrik'in hayallerindeki Hristiyan Halifeliği, ABD'nin ve Avrupa Birliğinin tüm dayatmalarına rağmen ebediyen akim kalmaktan öteye gidemez.

Öyle anlaşılıyor ki bu eski kapanmış yarayı, hocanız canavar Yakovas gibi siz de kaşıyorsunuz.

Yakovas da zamanında hep bu sevdalarla yanıp tutuşurken, 1958 yılında casusluktan sınırdışı edildi. Bütün bunları siz, bizlerden çok daha iyi bilmektesiniz. Türk Milleti ölür, asla İtalya'nın ortasındaki Vatikan gibi (Ekümenik) Hristiyan Halifeliğini hiçbir zaman kabul etmez.

Biliyorsunuz ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllarda Patrik Meletyos da hep bu (megalo idea'ların) ateşli destekleyicilerindendi. En sonunda İstanbul'u terkederek zorunlu olarak Aynaroz'a sığındı.

Sakın ola Bartholomeos, İstanbul'un ortasında Rum Ortodoks'ların Vatikan'ını kuracağım derken, sizin sonunuzda Aynaroz'a kaçıp sığınmak olmasın...

Bazen tarihler tekerrürden ibaret olmaktadırlar. Bilhassa ikibinli yıllardan sonra milli ve manevi değerler yükseliş trendine geçtiğine göre; günahlarını denizlerin bile temizleyemeyeceği patrikhane'nin ana vatanınız Yunanistan'a gitmesi gerçekleşir de, hep birlikte bu megalo sıkıntılardan kurtulmuş oluruz. Şunu hiçbir zaman unutmayınız, imparatorluk'lar kurmuş bir ırkın ahfadı, namusunu şahsiyetini hiçbir şeye değişmez. Biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti egemen bir devlet'tir, bazıları gibi azınlık olmaya tahammül edemez.

FENER RUM PATRİKHANESİ'NİN KONUMU VE MUHALİF ORTODOKSLAR

Fener Rum Patrikhanesi'ne; Türkiye'de İstanbul Kadıköy, Tarabya, Adalar, Gökçeada, Bozacaada, yurt dışında ise Girit, Oniki Adalar, Aynaroz Manastırı, Amerika, Ortodoks Mezhebini benimseyen Avrupa ülkeleri, Yeni Zelenda, Ortodoks diyasporası, doğrudan bağlı Ortodoks pisikoposluklar olduğu gibi, bu patrikhane'nin tarihten gelen önemli bir konumu da vardır. Fener Rum Patriği Bartholomeos, dünyadaki tüm patrikler arasında birinci sırayı teşkil etmektedir. Fener Patrikhanesi, Ortodoks Hristiyanlar arasında bir nevi koordinatör konumunda bulunduğundan Bartholomeos, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde ve tüm dünyada sözde Ekümenik ünvanını kullanarak, aklısıra Hristiyan âleminin halifesi gibi hareket edip (çapını ve boyunu aşan) kural tanımaz sapkınlıklar sergilemektedir. Bu durumu Türkiye asla kabul etmeyeceği gibi, Fener Patriği'nin kendi dindaşlarından sınır ötesi muhaliflerinin de olduğu unutulmamalıdır. Patrik, her ne kadar Amerika'yı arkasına alarak Ekümenik sıfatına haiz olduğunu söylese de özellikle Moskova Patrikliği, Bartholomeos'un hükümranlık kurmaya yönelik davranışlarını kabul etmemektedir. Her geçen gün yaygınlaşan muhalif çekişmelere, patrikhaneler'in çıkar çatışmaları gözüyle de bakabiliriz. Bu ve benzeri olumsuzluklardan dolayı diyaspora'da yaşayan Ortodokslar ve eskiden Sovyetler'e bağlı Doğu Bloku ülkelerindeki kiliseler üzerinde egemenlik elde etme konusunda, Fener Patriği Bartho-

lomeos ve Moskova patriği büyük bir rekabetin içerisindedirler. Hatta aralarında kavgaya varan sürtüşmeler, zaman zaman mahkemelere bile aksetmektedir.

Burada asıl tuhaf olan ve insanın içini acıtan, Türkiye'nin konumudur. Amerika ve Avrupa Birliği ile Rusya'nın post kavgasına sahne olan Fener Rum Patrikhanesi'ni, hâlâ topraklarımızda barındırmamızın geçerli bir mazereti olamaz. AB masasındaki temsilcilerimiz patlasalar da, çatlasalar da Hristiyan kulübü statüsünde olan Avrupa Birliğine bizi almayacaklarına göre, yüce devletlilerimizin yönünü kaybetmiş âma gibi düz yolu bırakıp, dağ yolunu tercih etmelerine bir anlam veremiyorum.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'nin, Fener Patrikhanesi üzerinde belirgin bir etkinliği bulunsa da günümüzde bu denetleyici unsurun yerinde yeller esmektedir. Hep söylediğim gibi Rum cemaatini teşkil eden palikaryaların sayıları bitme noktasına geldiği halde, ülke yönetiminin tapusunu elinde bulunduranların haçlı zihniyetine karşı başeğmeleri, kabul edilemez durumlardır. Bu ve benzeri durumlardan dolayı Fener Rum Patrikhanesi, Amerika başta olmak üzere Avrupa Birliği ülkeleri ile ilişkilerini en üst düzeyde tutarak bilhassa son zamanlarda, Türkiye Cumhuriyeti makamlarını nazarı itibara almamaktadır. İşin tuhaf tarafı Patrik Bartholomoeos, Sen Sinod Meclisi'ne kanunlara aykırı bir şekilde yabancı uyruklu üyeleri seçerken, azınlıklardan sorumlu Devlet Bakanlığı'na danışma ihtiyacı bile duymamakta! Bu şartlarda, (dış borçlar nedeniyle ekonomik hürriyetimizi kaybetmiş olsak da) neredeyse son çırpınışlarını oynayan bir fesat yuvasına, umursamazlıklar içerisinde belirgin tavizler vermeye hiçbir yetkili kurumun hakkı olamaz. Avrupa Birliği defteri kapandığına göre, Ekümenik Cihan Patrikliği hayalleriyle Türkiye'yi her fırsatta karalayan **Bartholomeos**'a kendi mezhebinden olan **Moskova Patrikliği** kadar muhalefet edip bu kara cübbeli papaz'ın sesini kesemiyorsak, gerçekten ağlarız gülünecek halimize...

TÜRK ORTODOKS PATRİĞİ SELÇUK ERENEROL'UN BELİRTTİĞİ GÖRÜŞLERE AYDINLATICI AÇIKLAMALAR

Bu günkü Türk Ortodoksları'nın Patriği Selçuk Erenerol, Fener Rumları'nın (megalo idealarına) tepki göstererek; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Hristiyan toprakları üzerinde kurulduğunu, Hristiyanlar'ın İstanbul ve Anadolu'yu almaya kararlı olduklarını, gün gelecek Türkler'in Hristiyan'lar tarafından geldikleri Orta Asya steplerine geri gönderileceklerini, bu görüşlerin Hristiyanlar'ın vazgeçilmez hayalleri olduğunu belirtmektedir. Burada Patrik Selçuk Erenerol, bu (megalo ideaları) Fener Rumları'nın, Büyük Bizansı yeniden ihdas etmek adına vazgeçilmez hayalleri olarak atfediyor. Sanki onlar Hristiyan, kendileri değilmiş gibi!..

Yeri gelmişken Anadolu'nun Hristiyan toprakları üzerinde kurulduğunu düşünen Türk Ortodoks Patriğine, maksatlı bir şekilde saptırmak istedikleri bu tarihçe üzerinde aydınlatıcı açıklamalarda bulunmayı, kendime ödev kabul ediyorum.

Kutsal Kitabın inanç temellerine dayalı olan Hristiyanlık, aslında Yaruşalem (Kudüs) kökenlidir. Anadolu topraklarından yeryüzüne yayıldığı tezi gerçekle alâkalı olamaz. Hristiyanlık önceleri Yahudi topluluğu inancı olarak

Yaruşalem'de (Kudüs) şehrinde çıkmışsa, üç semavi dinin kutsal merkezi olan Kudüs, Anadolu toprakları mıdır?

Belli sürelerde muhtelif aralıklarla Osmanlı idaresinde bulunan Kudüs'ü Anadolu toprakları olarak değerlendirmek yanlış olur. Bir defa bu hayal mahsulü iddia coğrafi açıdan da mümkün değildir. Hristiyanlar'ın ısrarla savundukları ana felsefe, büyük baskı ve mezalimler sonucu Yaruşalem'de kurulan bu dinin, gene baskılar ve zorluklarla Antakya'yı merkez seçmeleridir. Bugün yurdumuzun güneyinde yer alan Atatürk'ün (Kırk asırlık Türk yurdu) olarak tanımladığı Antakya, anavatana 1939 yılında bağlanmıştır. Burası altmış yedi yıldır Türkiye Cumhuriyeti'nin bir parçası olup, ebediyen de olacağı bilinirken, Hristiyanlar asırlar önce Yaruşalem'e bağlı din merkezleri Antakya'yı, Anadolu'nun tamamı olarak deklare edip, Hristiyan'lık Anadolu'dan dünya'ya yayıldı derlerse, bu saçma teoriyi yeryüzündeki hiçbir topluma kabul ettiremezler. Türkiye'nin bir parçası onun özüdür, fakat tamamı değildir.

Antakya (Hatay) 1939'da Türkiye'ye intikal etmeden gerçekten Yaruşalem'den gelen hicretle, dünya üzerindeki tüm Hristiyanlar'ın ana merkezi durumunda olmuştur. Asırlar önce olagelen bir durumu Anadolu'muzun tamamına atfetmek tamamiyle hilafı hakikattır.

Antakya'nın Türk yurduna katılmadan önce Hristiyanlığın merkezi olduğu İncil'de şöyle tefsir edilir:

"Stefonos'a çektirilen acı sonunda, darmadağan olanlar Kıbrıs'a ve Antakya'ya gittiler. Tanrı sözünü Yahudiler'den başka hiç kimseye bildirmiyordu. Ama onlardan Kıbrıs'lı ve Kirine'li bazı insanlar Antakya'ya gelip, Yunanlılar'a da, Rab İsa Mesih'in sevindirici haberini bildirdiler. İsa Mesih onları des-

tekliyordu. Bu olayları duyan Yaruşalem'deki kilise topluluğu Barnabası Antakya'ya gönderdi. Barnabas da varıp Rabbin kayrasını görünce sevinç duydu. Böylece büyük bir topluluk Rabba katıldı. Barnabas, Saul'u Tarsus'tan Antakya'ya getirdi. İkisi bir orada o büyük topluluğa bildiklerini öğrettiler. Buradaki insanlara ilk kez Antakya'da ***Hristiyan*** *adı verildi."*

İncil'in tefsirinden de anlaşıldığı gibi, ilk kilise topluluğu Yaruşalem'de kurularak **Antakya'ya nakledilir.** Hristiyanlık asırlar önce ilk adımını Antakya'da atıp yayılmışsa, o dönemlerde Kudüs'e bağlı olan bir merkezi, dünya üzerindeki hiçbir Hristiyan kuruluşu, Anadolu topraklarının tamamı olarak değerlendiremez.

Dünya Hristiyanları, (bilhassa Fener'e bağlı Ortodokslar) Anadolu Hristiyanlığın merkezidir diyerek, Antakya'yı Türkiye'nin tamamı gibi gösterip Avrupa Milletler topluluğunu yanlış bilgilendirmektedirler.

Aslında Hristiyan'lar Ankara-Konya'yı (Galatya), Adana-Mersin'i (Kilikya), Kayseri-Nevşehir'i (Kapadokya), Sivas-Trabzon'u (Pontus), Kadıköy-Sinop'u (Bitinya), Antalya-Alanya'yı (Psidia), İzmir-Bodrum'u (Truva) gibi bölgelere ayırarak, kendileri İsa Mesih adına dinlerini bilinçli ve maksatlı bir şekilde Anadolu'ya yaymak istemişlerdir.

Hristiyanlık dini Antakya hariç, Anadolu'nun tamamından dünya'ya yayılmış olsaydı, Hristiyanlar'ın bölgelere ayırdıkları bu isimler, dinlerinin kurulduğu yıllarda da olurdu. Öyle anlaşılıyor ki Hristiyanlar kendi lehçelerine uygun Helenist bölge isimleri vererek, kendileri Anadolu'ya yayılmak istemişlerdir. Ancak bu emellerini bazı bölgelerde kısmen gerçekleştirselerde, tarihin hiçbir döneminde tam olarak hayata geçirdikleri söylenemez. Zaman içerisinde (idealarında) başarılı olamayınca, o

yıllarda Kudüs'e bağlı **Antakya**'yı Anadolu'nun tamamı gibi göstererek "Hristiyanlık Anadolu topraklarından yayıldı, buralar Hristiyanlığın ana merkezidir" demişlerdir.

Bu belirtilen bölgelerde başta Antakya ve Trabzon olmak üzere, Hristiyanlar elbette oturmuşlardır. Ana gayeleri Hristiyanlığı Anadolu'ya yaymak olduğu halde, **Hristiyanlık Anadolu'dan yayıldı terimini kullanmak,** madalyonun ters yüzünü çevirmek kadar yanlış ve inandırıcı olmayan bir tanımlamadır. Bir dini yaymakla, yayılması arasındaki çok ince nüansı, Müslüman Türk çocukları çok iyi anlayıp, ona göre değerlendirme yapmalıdırlar. Aksi halde Hristiyan alemi bu mesnedsiz iddiaları 540 yıllık hayallerini gerçekleştirmek gayesiyle hep söyleyip duracaktır. Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol, aslında bütün bu anlattıklarımı kendileri de çok iyi bilmekte oldukları halde, serde olan Hristiyanlık ağır bastığından, Fener Rumlarıyla her ne kadar zıt iklimler gibi görünür olsa da Anadolu'nun tamamını Hristiyan toprakları yapıvermektedirler.

Şu isimleri Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'a iletirsem, bu komplikenin Yaruşalem ve Antakya'da toplandığını kendileri ve sözde muhalifleri olan Fener Rum palikaryaları da kabûl edeceklerdir...

Antakya şehrinin tüm dünya Hristiyanları için birinci derecede önem taşıdığı, Kalkedonya (Kadıköy) Kilise Konsülünün kararları içinde vardır.

Hristiyan kilise tarihleri içerisinde, birçok tarihsel kilise topluluklarının ana kürsüleri görülür. Bunlar Antakya Patrikliği (Meliki Arap), Ortodoks Antakya Patrikliği, Meliki Katolik Antakya, Yaruşalem Yakındoğu Patrikliği, Süryani Kadim Antakya Patrikliği ve Moranit Kadim Antakya Patrikliği'dir.

Sayın Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol; görüldüğü gibi belirttiğim altı yüksek konsül patrikliği Antakya sınırları içerisindedir. O zamanlar Antakya'nın önce Kudüs, Suriye ve Fransız bağlantılı olduğunu siz de bilmektesiniz. Antakya sonradan (1939) Türkiye'ye bağlandığına göre, anlaşılıyor ki hep söylediğim gibi, Hristiyanlık dünya'ya Anadolu'dan değil Yaruşalem ve Antakya'dan yayılmıştır. Halen çeşitli mozaiklerin varlığını sürdürdüğü Antakya bugün Anadolumuz'un bir parçasıdır, ama tamamı değildir.

Hristiyanlık Anadolu'dan yayılmadığı gibi, İsa Mesih'in irdemen (şakirt) elçilerinden, havari olan Petrus ve Pavlus Hristiyanlığın Anadolu'ya yayıcısı olmuşlardır. Bu irdemenlerden Pavlus'un Tarsuslu olması, tarihin hiçbir döneminde bütün Türk İslâm alemine maledilemez.

Genel Hristiyanlık Konsülü önderleri **Roma, İstanbul, Yaruşalem, İskenderiye** ve **Antakya**'yı önemli patriklik kürsüleri olarak belirlediklerine göre, bu belirlenen isimlerden başka Hristiyanlığın yayıldığı iddia edilen Anadolu'nun, herhangi bir il merkezini gösterebilir misiniz? Sanırım bu mümkün olmayacaktır. Çünkü gerçekler daima bir tanedir.

Bugün Antakya'da yer alan Sen Piyer Mağara Kilisesi'nde her yıl yapılan **"Sen Piyer Bayramı"** Hristiyanlar'ca büyük etkinliklerle kutlanmaktadır.

Hristiyan havarilerinden Pavlus Tarsus'ludur diye, 1992 yılında o bölgeye yabancı turistleri çekmek amacıyla ilki yapılan **"Tarsus Sen Pol Sempozyumu"** etkinlikleri, bütün Tarsus halkına maledilmiştir. Görüyorsunuz ki sayın patrik, Hristiyan'lık ince politikalarını Pavlus bu kentin insanıdır diye, o yörenin insanlarına yaymaya çalışmıştır. Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol, siz nasıl olsa Fener Rumları'yla mücadelede sınıfta

kaldınız. Arayışlar içerisinde olacağınıza, Sen Pol (Pavlus) Sempozyumunu üç beş Hristiyan turisti cezbedeceğim diye düzenleyen Tarsus'un Belediye Meclisi'nde bu kararları verenleri Panayia Kiliseniz'e davet edip takdis ediverin de, onlar da göklerdeki havarileri ulu Pavlusları'na sayenizde kavuşmuş olsunlar. Tarsus'un saygın Belediye Başkanı ve Meclis üyeleri toprağınızdan bir Hristiyan Pavlus çıkmış diye, koca bir şehri Pavlus yapamazsınız ki!..

Öyle ise şahsiyeti olmayan bu kararları kendi bölgenizin insanlarına danışıp herhangi bir referandum yapmadan, Hristiyan aleminin gönlü olsun diye nasıl verirsiniz?

Muhterem Türk Ortodoks Patriği, gördüğünüz gibi Hristiyanlık ülkemiz üzerinde asırlardan bu yana yayılmacı politikalar içerisindedir. Devletin size ve aile bireylerinize tanıdığı bunca haklardan sonra, siz olsun Hristiyanlık Anadolu'dan yayılmıştır demeyin. Hristiyanlığın Yaruşalem (Kudüs) ve Antakya' dan yayıldığını detaylı açıklamalarımdan sonra kabulleneceğinizi sanarak, bu hususta müşterekte birleşeceğimizi düşünmekteyim. Size, (bugüne kadar hiçbir varlık göstermemiş olsanız da) Fener Rum Ortodoksları'na karşı mücadelenizde başarılar diler, din olgusunu tam olarak tanımayan Türk Cumhuriyetlerindeki insanlarımıza el atmamanızı tavsiye ederim. Çünkü onlar yıllar yılı yaşadıkları Sovyet baskısından dolayı hangi yöne gideceklerini tam olarak bilmemektedirler.

Gökoğuz (Gagauz), Çavuş'lar ve Yakutlar'dan almak istediğiniz, yetmiş yıldır dünya'ya gözleri kapalı bu insanların, sizin aile şirketinizin hizmetkârları olmasına hiçbir Türk'ün gönlü razı olmaz. Bana sorarsanız bu insanlar mutlaka Türk İslâm alemine bağlanmalıdırlar. Aksi halde geçmişte cemaatlerinizi ticari menfaatleriniz uğruna Rum palikaryalara kaptırdığınız gibi, bu günahsız insanları da kaptırmanız kaçınılmazdır...

TÜRK ORTODOKS PATRİĞİ SELÇUK ERENEROL'LA ANKARA'DA SON BULUŞMAMIZ

Türk Ortodoksları'nın Patriği Selçuk Erenerol, Sovyetlere bağlı cumhuriyetler dağıldığından, bu değişimi fırsat bilerek İstanbul'da kaybettiği cemaatini yeniden toparlamak gayesiyle kendileriyle ilgili Devlet Bakanlığına Gökoğuz, Çavuş ve Yakutlar'dan üç bin kadar Türk'ün temin edilmesini ve bu hususta bir bütçe ihdasını ısrarla istemekteydi. Bununla da yetinmeyip Mithatpaşa Caddesindeki Kent Otelde karargâh kurarak din işleriyle ilgili bakanlıkların kapısını kızı Sevgi Hanım'la birlikte sürekli aşındırdığı gibi, aile dostu Muzaffer Özdağ'dan nasıl hareket edeceğine dair bilgiler alıyordu. Bu sebeple 18 Temmuz 1995 günü Ankara'da bulunan patrik ve patrikhane'nin halkla ilişkiler danışmanı kızı Sevgi Erenerol'la, uzun bir akşam yemeği görüşmesinde mevcut konuları baştan sona tartıştık. Kendilerine Gökoğuzlar'ın Hristiyan ve Şamanist olduklarını, Sovyet Rusya'daki Komünist rejimin etkisiyle Yakutistan ve Çavuş (Çuvaş) Türkleri'nin zaman içerisinde din'le uzaktan yakından alâkalı olmadıklarını izah ettim.

Aslında Yakutlar'dan olan Kuzeydoğu Sibirya'da yaşayan insanlar "Saha" olarak tanımlanmaktadırlar.

Bizans Ortodoks egemenliği her ne kadar bu insanların üzerinde hakim olmuş denilse de, Nataganya ve Tunguskaya bölgelerinde Şamanizm daha hakim görülmektedir. Çavuşistan'da ise, Kazakistan Türkleri bunlarla içiçe yaşamaktadırlar. Çavuş (Çuvaş), Tatarca yavaş anlamına gelmektedir. Önceleri Şamanistliği kabullenen Çavuşlar'da sonradan din olgusu kaybolup gitmiştir.

Uzun izahatlarımı dinleyen patrik'ten çok kızı Sevgi Hanım, devamlı surette konuşmalarıma cevap vermekteydi. Ankara Kent Otelin yemek salonunda içtiği kırmızı şarapla daha cesur konuşmaya başlayan patrik'in çok bilmiş kızı, iki patrik' li bir Vatikan'dan bahsederek:

"- Ortodokslar da Vatikan'da bir patrik'lik kuracaklar ve Hristiyan'lık dünya'ya hakim olacak" sözlerini sarfedince! Patrik:*

"- Kızım o senin dediklerin olmaz. İlerde, Katolik-Ortodoks çatışması olur" demekteydi.

Benim anladığım kadarıyla Papa II. Jean Paul ve kardinalleri Vatikan'da ayrı bir patrik'lik kurulmasını istemeyeceklerine göre; Sevgi Erenerol, herhalde İstanbul'da düşünülen Ekümenik Patrikhane'nin hayaliyle yaşıyordu. Yoksa onun hararetle savunduğu bu sapkın düşüncelerin başka türlü izahı olamaz.

Sevgi Hanım uzun yıllar Fransa'da yaşadığından, sanırım Madam Mitterand'ın havasını suyunu teneffüs etmiş olacak ki, babası Selçuk Erenerol'dan çok daha keskin ve farklı düşünmekteydi. Çünkü Türkiye'nin şartlarını ve manevi değerlere olan

---

* Son zamanlarda sürekli televizyonlara çıkan Sevgi Erenerol, o gün söylediği bu sözleri gayet iyi biliyorum ki, inkâr edecektir. Zira devletin kendilerine tahsis ettiği malların ve onların kira gelirlerinin ellerinden alınmasını hiçbir zaman istemezler.

hassasiyetini anlamadığı, her halinden belli oluyordu. Aynı sofrada ben içki içmediğimi söylediğimde, patrik bana:

"- Siz Müslümansınız, içki içmiyorsanız ben de içmeyeyim, bu akşam ayran içelim" demekle yetindi.

Sevgi Erenerol:

"- Hristiyanlık çağdaş dindir. Herkes istediği gibi davranabilir" sözleriyle ortamı yumuşatıyordu.

Uzun görüşmelerimizden sonra patrik'e:

- Cumhuriyet'ten bu yana başta babanız Papa Eftim olmak üzere, Fener Rumları'yla mücadele ettiğinizi söylemektesiniz. Şu anda geçiniz bizleri, ülkemizin yıllardır başağrısı olan Fener Rumlar'ı bile sizin patrikhane'yi ticarethaneye çevirdiğinizi bilmekteler. Bu sebepledir ki Kafkas Cumhuriyetleri'nden gelen Türkler'in, din olgusunu tam manasıyla anlayabilmeleri için İslâm alemine kazandırılmalarından yanayım.

Patrik bana:

- Yetkili Devlet Bakanlığından karar bekliyorum. Bu karar mutlaka lehimize çıkacak. Bunu siz de göreceksiniz.

Bende:

"- Hiç sanmıyorum, Türk Hükümeti gerek Türk Ortodoks, gerek Rum Ortodokslar'ın ıslahı cihetine giderse daha faydalı olur" demekle yetindim.

Anlayamadığım bir konu, Sevgi Erenerol insanların milliyet tercihi kendilerinin ellerinde değil derken, daha sonra da ben Fransa'da yaşadığım yıllarda Türklüğü savundum diyordu. Hatta devamlı taktığı büyük altın ay-yıldızını unutmuş olacak ki yukarıya çıkıp, tekrar aşağıya göğsüne takılı olarak gelmişti.

Gerek patrik, gerekse kızı, **Papa Eftim**'in büyük Turani Türk'ü olduğundan övgüyle söz etmekteydiler. Aslında doğduğu Akdağmadeni'ne bir kez bile gitmeyen bu insanlar, atalarının soyköklerini bilemezlerdi. Aynı günün sabahı yakın aile dostları olan eski Milli Birlik Komitesi Üyesi Muzaffer Özdağ'ın evine kahvaltıya gittiklerini söyleyen patrik ve kızının, dinden ziyade siyasi çalışmaların içerisine girdiklerini farketmekte gecikmedim. Baba kızın açıklıkla söyledikleri gibi Sevgi Hanım'ın **MHP*** yönetimine girmesi sağlandıktan sonra, Gagauz (Gökoğuz) Türkleri'nden bir grup Hristiyan'ın T.C vatandaşlığı statüsüne kavuşmasıyla, Türk Ortodoks Patrikhanesi yeniden güçlenmiş olacaktı.

Ayrılmadan önce patrik ve kızına, kitabımda sizleri ameliyat masasına, Fener Rum Patrikhanesi'ni de morga yatırdım deyince, aramızda esprili bir gülüşme geçti. Ve devamla:

"- Efendim, babanız Eftim'in sevapları kadar, hataları farkında olsun veya olmasın çok fazladır. Sen Sinod'a Rum üyeler almakla Fener'i elinden kaçırmış olduğunu siz de bilmektesiniz. Sanki bütün bunlar yetmiyormuş gibi dönemin hükümet üyelerine tavsiyelerde bulunup, İstamat Zihni gibi dönek bir insanı Eskişehir'den üç defa üst üste milletvekili seçtirmiştir.

"- Tamam, İstamat Zihni konusunu kabûl ediyorum. Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni birlikte kurdukları halde maalesef babama iki defa ihanet edip, bizi bu günlere o getirmiştir.

---

* Sevgi Erenerol, bu görüşmemizden kısa bir müddet sonra Milliyetçi Hareket Parti'nin Strazburg Caddesindeki Genel Merkezinde (baba-kız) huzuruna çıktıkları Alparslan Türkeş'in oluruyla parti yönetimine girdi. Devamlı temas halinde bulundukları Muzaffer Özdağ'ın, Alparslan Türkeş'le arasının uzun yıllardır açık olduğunu bildikleri halde patrik ve kızı, menfaatleri icabı her iki tarafa da şirin görünmekten geri kalmıyorlardı.

"- Ayrıca devletin patrikhanenize belli kurallarla sağladığı vakıf mallarını inisiyatif kullanarak kiraya veriyorsunuz, bu olmamalıdır" diye söylediğimde:

"- Herşey mutlaka düzelecektir, düzelecektir" demekle yetiniyordu.

Burada daha önce de belirttiğim gibi Türk Ortodoksları'nı ameliyat masasına aldığımızı ve tedavilerinin iyi bir kontrolle mümkün olabileceğini kabul edebiliriz. Daha da önemlisi ruhani işyarlıkları ve cemaatleri bitme aşamasına geldiğinden, devlet gereğini yapmasa bile görünen o ki, er geç kendilerini tasfiye aşamasına gideceklerdir. Çünkü misyonunu yitirmiş hiçbir kurum uzun müddet ayakta kalamaz.

Yıllar boyu hıyanet içerisinde olan, casusluk ve Ekümenik Patrik'lik ihtiraslarını açıklıkla ortaya koyduğumuz Fener Rum Ortodoksları'nı yazılarımla morga almış durumdayım. Sayıları ne kadar azalsa da, (tünelin ucu büyük ölçüde göründüğü halde) inanın morgdaki bu ölüyü kısa vadede kaldırabilecek birilerinin olabileceğini sanmıyorum. O zaman kokuşmakta olan bu palikaryaların mevtaları, çürüyünceye kadar Türkiyemiz'de bekleyecek demektir. Ne yapalım, gelecek nesillerimiz patrikhane'yle birlikte bu hainlerin iskeletlerini, arzuladıkları anavatanlarına götürürler de, bizlerin beceremediklerini hiç değilse onlar yapmış olurlar...

TURANİ TÜRKLERİ VE GÖKOĞUZLAR

Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol ve babası Papa Eftim'in, Turani Türk'ü "Gökoğuzlar"dan olduğunu kendilerinin sözlü beyanları ve bana verdikleri muhtelif yazılarından öğrenmiş bulunmaktayım. Bu durum karşısında önce Turani Türkleri kimdir, nedir tanıyalım ve ondan sonra Papa Eftim'in ailesi ne kadar Türk'tür, değildir bunu tartışalım.

Doğu Avrupa'ya ilk göç eden Turani (Turanlı) Türk toplulukları Hunlar'dır. Hun'lar Doğu ve Batı diye ikiye bölündükten sonra, bir kısmı batıya giderek, Kazak bozkırlarının güney kısmıyla, Çu ırmağı vadisinde bulunan Doğu Kangük'de bir siyasi birlik kurarlar. Daha sonraları bunların Kazak bozkırlarına çekildiklerini, doğudan gelen Türk-Moğol karışımı olarak bilinen Uar-Hunları'nın baskılarıyla Avrupa'da göründükleri, Atilla dönemlerinde ise Rusya ve Avrupa'da büyük bir siyasi birlik kurarak yıllar içerisinde dağıldıklarını, belgelere dayalı tarihsel kaynaklardan anlamaktayız. Burada asıl üzerinde durulması gereken konu ise, Avrupa'ya gelen Hunlar'ın (Turanlı) Hristiyanlığı kabullendiklerine dair herhangi bir belge ve bilgiye rastlanmamış olmasıdır.

Dokümanları dikkatle incelediğimizde Doğu Avrupa steplerindeki bu Türk topluluklarının önce var olduklarını, sonraları tarihin sahnesinden kaybolduklarını görmekteyiz. Kaybolmak

tamamen silinmek anlamına gelmediğinden, egemenliklerinin azaldığını gözardı etmemek daha doğru olur.

Zaman içerisinde bu Turani Türkleri egemenlik hakimiyetlerini Peçenek, Kuman ve Gökoğuzlar'a (Gagauz) teslim etmişlerdir. Daha sonraları Turani Türkleri ve Gökoğuzlar'ı Romalılar'ın Hristiyanlaştırdığı bir gerçektir. Çoğunluğu Türk-Moğol karışımı olan bu insanlar topluluğu, Hristiyan oldukları halde, çarlık döneminden sonra katı bir komünizmin hüküm sürdüğü **"Bolşevik rejimiyle"** birlikte, din olgusunu büyük ölçüde unutmuşlardır.

Turani Türk'leri umumiyetle çekik gözlü, düz diken saçlı ve yuvarlak çehreli insanlardır. Bu insanlar topluluğunun, 1800'lü yıllardan sonra Osmanlı ıslahat döneminde İstanbul ve Anadolu'ya gelerek yerli Rum ve Ermeniler'le içiçe yaşadığı tarihi bir gerçektir. Bu Hristiyan toplulukları Anadolu'da Süryani Kadim Cemaatiyle de içiçe yaşadıklarından, birbirlerinden kız alıp verme nedeniyle dörtlü bir mozaik oluşmuştur. Aradan geçen iki yüz senelik zaman zarfında, Anadolu'da katıksız Hristiyan Turani Türk'ü vardır demek doğru olmaz.

Şu anda Kafkaslar'da yaşayan Gökoğuz Turanileri'nin Ruslar'dan ayrı bir görünüm teşkil ettikleri de, kaçınılmaz bir gerçektir. Bu sebepledir ki, önce asıl konumuz olan Papa Eftim'in bizzat kendi el yazılarıyla bizzat deklare ettiği hayat hikâyesini tanıyalım. Ondan sonra da, hep birlikte Akdağmadeni'ne bir gezinti yaparak kafalarımızı hayli meşgul eden Türk Ortodoks Hristiyanları'nın Patriği I. Eftim ve soykökünü günyüzüne çıkaralım. **Türk dostu denilmesine** bile tahammül edemeyip, ben **Türk oğlu Türk'üm** diyen Papa Eftim'i kendi yazılarıyla başbaşa bırakıyorum. Daha sonra onun hayat hikâyesine, açıklık getireceğimi de hatırlatmak isterim:

"- Beni yakından tanıyanlar pekiyi bilirler ki, gösteriş ve şahsi propagandadan hoşlanmam. Bir övünme ve ululunma sayılamayacağından emin olarak biraz kendimden, şahsımla ilgili gerçeklerden konu açmama müsade edilmesini rica ederim.

Ben, 10 yaşımdan beri mukaddes kitaplarla meşgul olmaya başladım. Mukaddes kitapların leh ve aleyhinde yazılmış neye rastladımsa, hepsini okumaya çalıştım. Bundan başka kırk yıldan beri, her gün, en az 3 sabah, 2 akşam gazetesi ve birçok mecmualar okumayı da itiyad edinmişimdir. Diyebilirim ki, hayatım geceli gündüzlü, okumak ve yazmakla geçmektedir. Günde 6 saat olsun uyumaya kendimi zorlardım. Ruhumu öyle terbiye etmiştim ki, uykuda bile sanki bana bir çok yeni şeyler öğreten bilgilerle meşgul olurum, kendimi bu derece ilm-i irfana bağladığım halde, yine de bir hiç olduğum kanaatini taşımaktan asla çekinmemişimdir. Böyle olmakla beraber, ilahi bilgiler ve tecrübeler içinde itikat ve imanımla şu fani ömürden gücüm yettiği kadar zevk duymaktayım. Bunun bana bir ilahi lütûfkârlık olduğuna inanıyorum, çünkü dünya'ya geliş sebebimin insanlığa karşı ödevlerimi kavramaktan ileri geldiğine inanıyorum. Bu inanış, bedenimi ve ruhumu saadete kavuşturuyor. Ulu Tanrıma şükürler olsun ki, çok mes'ut ve bahtiyarım.

Ben Ortodoks Hristiyan olarak doğdum. Ana dilim Türkçe'dir. Rumca, Ermenice, Fransızca, Arapça, Farsça da öğrenmeye çalıştım. Dinimin ve kilisemin ana dili olan Rumca ile mukaddes kitabı ezberlediğimden, bu dili çok iyi anlarım. Diğer yabancı dilleri ise unutmuş gibiyim.

Milli ve dini duygularının sağladığı, milliyetimin Türk, din ve mezhebimin ise Ortodoks olduğundan beni hiçbir zaman şüphe ve tereddüte düşürmemiştir. Ruhanilik mesleğine girmeden önce de, yaşayaşımdaki sadelik, ahlâk ve karakterimdeki

düzgünlükten ötürü, akraba ve dostlarım beni bir (baba) sayarlar ve bana öyle hitap ederlerdi. Kendimi tanıdığım ve kavradığım günden beri yirmi dört saatin sekiz saatini ibadet, yani ruhumun gıdası ve saadetimin esası saymış ve asla ihmal etmemişimdir. Bu ibadetlerimde, bana haksız ve sebepsiz olarak kin ve garaz taşıyanlar hakkında Allah'tan daima af ve mağfiret dilemeye kendimi alıştırmışımdır. Bu gibilere karşı gönlümde dargınlık, kırıklık değil, kötülüklerden kendilerini koruyamadıkları için acı taşırım. Eğer bu duygularımda beni samimi saymayanlar bulunursa, onlara derim ki, herşeye vakıf olan Allah, eğer zerrece riyakârlığımı görürse, beni ilâhi gazab ile kahr-ü helâk etsin.

İşte bu derece samimiyet içinde olduğum içindir ki, kendime düşman olarak yine kendimi bilirim. Fert olarak hiçbir kimseye zararım ve kötülüğüm dokunmamıştır. Hiç kimse benden, haklı veya haksız bir kötülük gördüğünü iddia edemez. Vicdanım o derece rahattır ki, huzur ve saadet içindeyim. Hiç kimseden ve hiçbir şeyden korkum yoktur. Bu güne kadar korku denilen varlıktan haberdar olmadım. Atalarımın: "Kendi kusurlarımdan başka hiçbir şeyden korkum yoktur" sözüne, can ve yürekten inanmışımdır.

Milli, vatani, dini, kutsal vazifemin, herşeyden önce doğduğum, yaşadığım yurdumu ve mensup olduğum Türk Milletini sevmek, gücümün yettiği kadar bu iki mukaddes varlığı korumaktan ibaret olduğuna zerrece şüphem yoktur. Bunu bana, Ortodoks din ve mezhebim de kesin olarak emretmektedir. Bu iman ve kanaatimde benimle beraber olmayan herhangi bir Ortodoks din ve mezhep saliki varsa ortaya çıksın. Onlara derim ki: İsa Mesih, Havariyun ve bütün Hristiyan evliyası, benim

iman ve kanaatimin doğruluğuna şahittirler ve bunu emir ve telkin etmişlerdir.

İşte bunun içindir ki ben, geceli, gündüzlü bütün ibadetlerimde, dualarımda kutsal Türk yurdunu, merd Türk Milletini, onu temsil eden milletvekillerini, devlet ve hükümet başkanlarını, ordusunu, komutanlarını, erlerini, yargıçları, öğretmen ve öğrencileri, doktorları, büyük küçük bütün memurları, erkek kadın ve çocuk bütün yurttaşları ayrı ayrı anar, onlara sulh ve selâmet, sağlık, refah, saadet dilerim. Ve mensup bulunduğum bütün insanlığın da, cins ve mezhep ayırmaksızın cümlesinin sulh ve selamet içinde yaşamasını dilerim. Herkes, gündüz işinde ve geçim mücadelesinde, gece rahat uykusunda iken ben, kimseden hiçbir karşılık beklemeden bütün insanların yersel ve göksel iyiliğini temenni etmekteyim. Böylece ömrüme saadet, vicdanıma rahatlık veren bir kalbi bana ihsan ettiği için Allahım'a minnettarım.

Ben, hissim ile değil, aklım ile hareket ettiğim için yanlış yola sapmayacağıma inanırım. Bununla beraber, hata etmenin insana mukadder olduğunu bilir, müstahak olduğum bir kötülük ile karşılaşmak ihtimalini düşünerek daha beter bir fenalıktan korunduğuma hamlederek hakkımda hayırlı sayarım.

Arasıra maruz kaldığım elem ve kederden de zevk duyarım. Elem, keder ve sıkıntılardan tecrübe, tecrübeden sabır, sabırdan ise ümid, iman, sevgi doğduğuna, bu manevi duyguların insanı saadete ve rahata kavuşturduğuna çok defa şahit oldum. Otuz dört yıldan beri, hiçbir insanın tahammül edemeyeceği türlü mahrumiyetler içinde tam bir inziva hayatına kendimi mahkûm edişim, bana zevk ve saadetten başka bir şey sağlamış değildir. Hayatı, benim gibi gören ve anlayana, ben dahi ne mutlu derim.

Kendimden bu kadarlık bahsettikten sonra, asıl meseleye geçiyorum. Yaptığım mücadeleleri tam kavrayamamış veya bunları olduğu gibi göstermekten kaçınmış olan dostlara ve bana doğrudan doğruya husumet besleyenlere, bazı sitemlerde bulunmak isterim:

"Ben Türk dostu Eftim değil, Türk oğlu Türk Eftim'im."

Bazı Türk gazetecileri beni, Türk dostu Papa Eftim diye tanımak ve tanıtmak istediler. Kendilerine bir çok defalar bunun yanlışlığını izaha çalıştım ve bu tabirden duyduğum üzüntüyü açıkladım. Bu arada çok iptidai bir taassuptan doğduğuna şüphe etmediğim imzasız mektuplarla da bu konuya temas edilmektedir. Bu gibilerin iddiasına göre, benim Türk olabilmem ancak Müslüman olmamla mümkün imiş. Kendilerini aydın sayan bu vatandaşlarımın anlayışsızlıkları karşısında hayretlere düşmekten kendimi alamıyorum. Bunlar bir insanın Türk olması için mutlaka İslâm dininde bulunması şartını nereden çıkarıyorlar? Bunlar bilmiyorlar mı ki, milliyetin din ve mezheple hiçbir ilgisi yoktur. Ayrı ayrı ırktan oldukları halde bir çok milletler ve insanlar, aynı dine mensup oldukları gibi, aynı ırk ve milliyet vasfını taşıyanlar da, ayrı din ve mezhebe intisap etmişlerdir. Dinini değiştiren bir ferdin mutlaka milliyetini de ırkını da değiştirmesi gerekmez. Esasen buna imkân da yoktur. Din değiştirmek bir arzu ve irade meselesidir. Irk ve milliyet ise, insanın arzu ve iradesine değil, dile, kültüre, tarihi münasebetlere bağlıdır. Din, Allah'a ait ve vicdana merbut bir hadisedir. Milliyet ise tamamiyle içtimai, tarihsel bir vakıadır. Aynı milliyet içinde çeşitli din ve mezhepler olduğu gibi, aynı dine mensup olanlar da ayrı ırk ve milliyet duyguları taşıyabilirler.*

---

* Papa Eftim'in kendi el yazısıyla kaleme aldığı görüş ve değerlendirmeleri, Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol'dan alınmıştır.

Milliyeti din esasına bağlayışın pek cahilce bir anlayıştan ileri gelmediğine asla şüphe yoktur. Türk ırkından gelen milletler, tarihin kaydettiğine göre, bir çok defa din değiştirdikleri halde, ırk ve millet vasıflarını daima muhafaza etmişlerdir. Türk, Putperest, Hristiyan ve Müslüman olduğu zamanlarda da daima Türk kalmıştır. Bu gün yeryüzünde Müslüman Türk olduğu kadar, Hristiyan, Budist Türkler de mevcuttur. Bu gerçeği daha esaslı kavramak, öğrenmek isteyenlere, büyük hatib, muharrir ve Türk Ocakları'nın kurucusu Hamdullah Suphi Tanrıöver'in (Dağ Yolunda) adlı kitabını dikkatle okumalarını tavsiye ederim. O eserde göreceklerdir ki, bir çok Anadolu Ortodokslarının halis Türk oldukları ispat edilmiştir. Ana dili Türkçe olan bir Türk vatandaşının din ve mezhebi ne olursa olsun, Türk oğlu Türk olduğundan kimsenin şüphe ve tereddüte düşmeye hakkı yoktur.

Ben, her zaman her yerde Türk olduğumu beyan ettim. Bir yabancı Türk dostu olabilir. Kendini öyle tanıtabilir. Fakat benim gibi halis bir Türk vatandaşının bir yabancı Türk dostu gösterilmesi, onun milliyetinden şüphe edildiğine yol açar ki, bundan incinmemek, teessüf duymamak imkânsızdır. Kendi milletinin dostu olmak bir Türk için tabii, zaruri, mantıkidir. Bu böyle olunca bir Türk'e, Türk dostu demekle tezada, mantıksızlığa düşülmüş olmaz mı?

Bana Türk demeyip, Türk dostu diyenleri hiçbir suretle af edemem. Atatürk'ün ve milletin mücadelesi sonunda biz Hristiyan Türkler'de, bütün milletimizle beraber milli istiklâlimize kavuştuk ve şimdi övünüyoruz."

PAPA EFTİM'İN DOĞDUĞU YER AKDAĞMADENİ'NDEYİM

Türk Ortodokslar'ın I. Patriği, "Patriklik'ten önce" Keskin Rum Ortodoks Metropoliti, zaferden sonra Fener Rum Ortodoks Patrik Vekili Papa Eftim'in, 1884 (1300) yılında Akdağmadeni'nde dünya'ya geldiğini kitabımın içeriğinde anlatmıştım. Kendi ifadelerinden anlaşılacağı gibi "Türk dostu Eftim" denilmesine dahi katlanamayan bu zat, Türk oğlu Türk'üm diyor ve Romalılar'ın Hristiyanlaştırdığı Turani Türkleri'nden olduğunu söylüyordu. Bense, Turani Türkleri'nden olmadıklarını düşündüğüme göre, hakikatleri ispatlamak zorunluğundaydım. Akdağmadeni'ne girdiğim anda hep bu düşünceler içerisinde, şehrin etrafına göz gezdiriyordum. İlk defa geldiğim Akdağmadeni, ormanlıklar içerisinde üç-dört tepenin üzerinde kurulmuş şirin bir kasabaydı.

Akdağ çarşısına vardığımda, esnaf ve halktan bazı insanlar, akşam üzeri işyerlerinin önüne tabureler atmış, sohbet etmekteydiler. Papa Eftim'in ruhani orunda bulunduğu kiliseleri bulabilmem için, hep yaşlı insanları arıyordum. Akdağ çarşısının üzerindeki nalbur dükkanının önünde oturan yaşlı bir amcaya, İstanbul'lu Mahallesindeki kilise'yi sorunca ihtiyar, kısa denilebilecek sessizlikten sonra hemen gürledi:

- Sen ne yapacaksın kilise'yi? Hepsi kapalıdır. Bir tanesi cami olmuş, diğer ikisine de Rum'lar gittiğinden beri uğrayan yoktur. Ayıptır sorması yoksa gâvur musun?

- Aman amca o nasıl söz, ben ve atalarım elhamdülillah Türk ve Müslümanız.

- O zaman merak edip niye sormaktasın kilise'yi? Bak işte cami karşıdadır.

- Beni yanlış anladınız bey amca, ben kitap yazarıyım, o nedenle geçmişte burada yaşayan Hristiyanlar'ın, tarihleri ve kiliseleri'ni araştırıyorum.

- Şimdi oldu işte, görüldüğü kadarıyla sen alim bir insana benziyorsun zaten evlât.

- Çok sağolun efendim, beni mahçup ediyorsunuz.

Çarıklı Erkânıharb* yaşlı amca, dikkatli bakışlarla yanındaki gençlerden birine bağırarak:

"Bu alim beyefendiye acele bir kürsü getirin" deyince çok şaşırdım.

- Aman bey amca, siz beni alime benzettiniz, ama ben buraya konuşma yapmaya gelmedim. Sonra yetkili bir idareci de değilim. Sakın kürsü falan getirtmeyin...

- Olur mu evlâdım, seni böyle ayakta bekletmek, bizim Anadolu törelerine hiç yakışır mı?

- Ayakta beklemekle, kürsünün alâkasını anlamış değilim efendim. Bu ilçe'nin Kaymakamı, Belediye Reisi varken çarşı önündeki insanlara, ben ne konuşabilirim ki?

---

* Çarıklı Erkânıharb: Anadolu'da okumamış, yazmamış çok bilgili ve kurnaz insanlara verilen addır.

- Evlât, ben senden konuşmanı istemiyorum ki, yalnızca oturup bir kahve içimlik dinlenmeni rica ediyorum.

- O zaman bir tabureye oturup, izninizle biraz dinlendikten sonra kalkıp giderim efendim. Yalnız, kürsünün gelmesini istemiyorum.

Az sonra, genç birisi elinde kenarları ağaç, üstü hasırdan örülü bir tabure getirerek önüme bıraktı. Hiç tereddütsüz oturup, gelen kahvemi yudumlarken, benimle yakından ilgilenen tatlı sert mizaçlı ihtiyar amcaya, kürsünün gelmediğine sevindiğimi söyledim. Yaşlı amca, kahkahalarla gülerek:

- Evlâdım, senin üzerinde oturduğun kürsünün ta kendisidir. Onun için, konuşma yaptıracaklar diye korkup durma. Bizim buralarda, sizin tabure dediğiniz şeyin adı kürsüdür.

- Efendim kusura bakmayın, bana bilmediğim bir şeyi öğretmiş oldunuz.

Akdağ'lı ihtiyar bir tek kelimeyle, alim dediği bizleri hem düşüncelere daldırıyor, hem de kahkahalarla güldürüyordu.

Buralardaki halkın ürettiği bazı mugallit isimler, alim ve bilgin geçinen birçoklarına bilmediklerini öğretirken, çok bilmişliğin ukalâlığına kapılanların, Anadolu kültürünün zengin değerlerini kabullenmemeleri haksızlık olur.

Bin okumuşun bilemediğini, bakarsınız bir okumamış bilebilir. O zaman Anadolu'nun her yöresinden kaptığımız ve bizlere ilham kaynağı olan bu kültür mozayiğine gönülden saygı duymak lâzım.

Akdağ'lı ihtiyar amca'nın yanıma verdiği genç bir kılavuzla, işimin daha kolay olacağını anladım. Yanımdaki genç, beni kısa sayılabilecek bir zamanda Akdağ'ın en yaşlı siması Efra-

him Gökbaş'ın Tahmaz Mahallesindeki yazlık bahçe evine götürdü. Bahçe kapısını açan orta yaşlı hanım, yanındaki karabaş köpeğiyle bize Efrahim Bey'in yazlık evini gösterirken, orta boylu yanık tenli, yaşlı adam birden kapının önünde belirdi. Bana bir asırlık ömrü olduğunu söyledikleri halde, daha genç gösteriyordu. Bize yol gösteren orta yaşlı hanımın, Efrahim Bey'in üçüncü eşi olduğunu öğrenince tamamen şaşırdım. Bana anlatıldığı kadarıyla bu şahsın Selanik muhaciri olduğunu, Akdağ'ın kamyon ve nakliyat taşımacılığını onunla tanıdığını, yeterince biliyordum. Beni gayet samimi karşılayan Efrahim Bey, içerisinin sıcak olacağından, bahçede oturmamızı tavsiye etti. Çeşit çeşit ağaçlar, lale, sarmaşık ve rengarenk güllerin arasından bahçedeki çardağa doğru yürüyerek hamağın üzerine karşılıklı oturduk. Kısa bir sohbetten sonra hemen konuya girerek, bu canlı tarihten bilgiler almak istedim:

- Efendim, gördüğüm kadarıyla bu oturduğunuz yazlık ev ve geniş bahçesi Türk Ortodoks Kilise'sine aitmiş. Anlatılanlara göre siz buraları satın alarak, Akdağ'da ilk kilise sahibi kişi olmuşsunuz. Şöyle bir anılar denizinde gezinelim mi?

- Abe çocuğum burası Akdağ'dır, deniz ne gezer burada...

- Beni yanlış anladınız. Size geçmişinizi ve bu gününüzü soruyorum.

- Evlâdım, ben Selanik muhaciriyim, buralara 1923'te geldim. Yani mübadeleden hemen sonra. O yıllarda bizi Hamalbaşı Mahallesine yerleştirdiler. Bilirsiniz ki, muhacirler çok yokluk çektiğinden umumiyetle çalışkan olurlar. Çocukluk ve gençlik dönemlerimde hayli zorluk çekmeme rağmen, azim ve sebatla çalışarak kısa zamanda bir kamyon sahibi, daha sonra da buraların en büyük nakliyecisi oldum. Nihayet bu gördüğünüz ev ve arazisini satın aldım. Bu bahçenin arkasındaki kilise ve

Papaz Okulu kesinlikle Rumlar'a aittir. Buralarda Rum ve çok az da Ermeni oturmuştur. İnanmayan gelsin baksın, ben ve ailem kilise ve Papaz Okulu'na dokunmadık, olduğu gibi durmaktadır. Ancak bahçeye ağaç dikerken, zaman zaman Rumca yazılı büyük ve çocuk mezarlarına rastladık. Zaten evimin arka kısmı da, gördüğünüz gibi Rum Mezarlığıdır.

- Efendim sözünüzü kesiyorum, bu bölgenin insanı olan Papa Eftim'i tanır mısınız?

- Mübadale gereği benim ve aile büyüklerimin Akdağ'a geldiklerinde, Rum'lar Yunanistan'a gitmek üzereydiler. Yani bizlerle karşılıklı değişim yapıldılar. Siz Hristiyan Türk diyorsunuz, bildiğim kadarıyla bu dedikleriniz Orta Asya'da olabilir. Ancak buradakiler kesinlikle Rumdu. Papa Eftim'i 1924 veya 1925 yılında muhtelif aralıklarla üç defa gördüm. Akdağmadeni'ne mülklerini satmaya gelmişti. Mübadeleden muaf tutulduğundan, İstanbul'a yerleşmesi kesindi. Ancak sizin Eftim dediğinize, buralarda Pavri diyorlardı. Bizim bu evin arkasındaki kilise eskiyince, **"Pavri"** Hamalbaşı Mahallesindeki Büyük Rum Kilisesi'nde papaz'lık yapmış.

- Efendim, İstanbul'lu Mahallesindeki kilise'nin ne zaman yapıldığını biliyormusunuz?

- İstanbul'lu Mahallesindeki kilise, Tahmaz ve Hamalbaşı'ndan sonradır. Bildiğim kadarıyla ve Akdağ'ın yerlilerinden duyduğuma göre Keskin'de ahimandirit olan Pavri, 1910 yılında İstanbul'lu Mahalle Kilisesi'ni yaptırmış. Malûmunuz 10 yıl önce de (1985) bu kilise, cami'ye dönüştü.

- Efrahim Beyefendi sizce Pavri yani Eftim, Türk mü, Rum mu, Ermeni mi?

- Evlâdım bir defa Pavri Rum ismi değil, Türk ismi de değil, yalnız Pavri'nin annesi Mariya Hanım'ın Rum olduğunu kimse inkâr edemez.

- Efendim, zaten kayıtlardan babasının ve annesinin adını çıkarttım. Baba adı Baraş, anne adı da buyurduğunuz gibi Mariya'dır. Görüldüğü kadarıyla burada çok az Ermeni oturmuş. Ancak yerli Rumlar'ın çoğunlukta olduğu bir gerçek.

- Rumlar'la Ermeniler'in aynı kiliselere gidip, kendi aralarında kız alıp verme durumları da bilinen bir durumdur. Çocuğum, Türk Hristiyan'lar Akdağ'da yaşamıştır olayını aklından çıkar. Bunlar (halkın gâvur dediği) yerli Rumlar'dır. Kiliseler'in içini ve gömütleri gördüğüne göre, bunlar sana birşeyler anlatmıştır. Kim bunlara Türk diyorsa, gelsin buraları kontrol etsin, araştırıp inceleyenler her yerde, her kazıda Rumca isimler bulacaklardır. Abe çocuğum, senin görünümün Türkmenler'e benzer. Sen bu insanların Türk mü, değil mi olduklarını tipceğizlerinden biliverirsin.

Bu arada biz konuşmamıza devam ederken Efrahim Bey'in üçüncü eşi, birer bakır tas soğuk ayran getirdi. Oda ne, ayranın içerisinde saman taneleri bulunmaktaydı. Çok geçmeden hanımefendi, "bizim buralarda adettir, saman yavaş içtirdiğinden soğuk şeyler insana dokunmaz" diyordu. Böylece biz de Anadolu'da, bilmediğimiz bazı şeyleri öğrenmiş oluyorduk. Artık ayrılık zamanı gelmişti. Önce Efrahim Gökbaş Bey'in geniş bahçesinin arkasındaki kilise'yi resimleyip, daha sonra da bu Selanik'li dinç ihtiyar ve neredeyse torunu yaşındaki eşine nice uzun ömürler dileyerek, veda ediyordum...

Hamalbaşı Mahallesi ve İstanbul'lu yokuşundaki kiliseleri de baştan sona resimlemiş olduğumdan, işlem tamamdı.

Belirttiğim bu üç mahalledeki kiliseler'in Rumlar'a ait olduğu, ancak azınlıktaki Ermenilerin de buralarda, ruhani görevlerini yerine getirdikleri belirgin bir durum oluşturuyordu.

Mahallenin İstanbul'lu olması, **Islahat Fermanıyla** İstanbul'dan Akdağmadeni'ne gönderilen azınlıkların buralarda ikamet etmesindendir. Turani Türkleri'ni anlatırken, bunların Anadolu'nun batısına göç ettiklerinden bahsetmiştik. Akdağ halkı (tarihçesinden de anlaşıldığı gibi) umumiyetle Arapkir kökenli ve Selanik muhaciri olduğuna göre, burada (o dönemlerde yaşayan Rum ve Ermeni azınlıkların haricinde) Hristiyan Türkler'in olması söz konusu değildir. Gökoğuz ve Turaniler'de **Mihal, Stefan, İbrahim, Yakup, Halil** gibi isimlere rastladığımız halde; **Pavri, Baraş** ve **Mariya** isimleri kesinlikle yoktur. Yozgat şehri ve Uzunyayla'da bir miktar varolan Hristiyan Turani Türk'ü de Ermeni ve Rumlar'la içiçe olduklarından, benliklerini kaybetmişlerdir. Anadolu'da katıksız Hristiyan Türk var demek, abartıdan öte birşey değildir.

Yazılarımın başlangıcında açıkladığım, Papa Eftim'in aile soykökünü burada söylerken, **Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol**'u çok mu, çok üzeceğimi bilmekteyim.

Akdağmadeni'nde daha çok çocukluğunda, doksan yaşındaki büyük annesiyle, Eftim'in beraber gittikleri Hamalbaşı Mahallesindeki tarihi kilise'yi uzun uzun inceledim. İki yüz yıla yakın olan bu yapının iç sütunları günümüzde bile zor yapılabilirdi. O somaki mermerler ulaşımın kısıtlı olduğu yıllarda nerelerden getirtilmiş, anlamak çok zor. Kendilerini Turani Türkler'i olarak gösteren Erenerol ailesinin soykökünü bulduğuma artık inancım tamdı. Eftim'in bezirgan babasının adının Baraş, annesinin adının da Mariya olduğunu kayıtlardan öğrenmiştim. Mariya ismini Rumlar'ın ve genellikle Ortodoks Hristiyan-

lar'ın kullandıklarını, tarihle uzaktan yakından ilgilenmeyen insanlarımız dahi rahatlıkla bilebilirlerdi. Tarihi kaynaklara göre Baraş ve Pavri isimleri, gerek Süryani Kadim, gerekse eski kuşak Ermeniler'de bulunmaktadır.

Bir ihtimal Kumanlar, zaman içerisinde bu isimleri kullanmış olabilirler. Mutlu bir tesadüf, Eftim'in eşinin adı da annesinin ki gibi **Mariya**'dır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında doğan Turgut Erenerol'un adı daha önce de belirttiğim gibi aile arasında Yorgi, dışarıda ise Turgut olarak bilinmiştir. Daha açık bir ifadeyle Papa Eftim'in Milli Mücadelede Ankara'nın yanında yer aldığı zamanlar büyük oğul'un evdeki adı Yorgi, dışardaki adı ise Turgut'tur.

Başlangıçta da söylediğimiz gibi Eftim, önce doğan üç kızına Rumca isimler verirken, aralıklarla dünyaya gelen iki erkek çocuğunu Türk isimleriyle tanıtır. Turgut Erenerol'un Amerikalı eşi Şarlot Hanım bile, kocasına hep Yorgi ismiyle hitap etmiştir. Papa Eftim'in nüfus kayıt örneğini aleni yayınlayacağımdan, bu konuda herhangi bir tereddüt'ün olacağını sanmıyorum. Bu gün Türk Ortodokslar'ın Patriği olan Selçuk Erenerol, baba toprağı diye övündüğü Akdağmedeni'ne bir gün olsun gitmediğinden, oradaki mevcut kiliseler'in yapı ve tarzlarını kendilerine resimlerle göstermiş bulunmaktayım. Hatta Ankara Kent Otel'de yaptığımız kahvaltı esnasında, kızı Sevgi Hanım ve patrik'in ısrarlı istekleri üzerine bu resimlerin büyük bölümünü takdim etmek hoşgörüsünü gösterdim. Bir insan Müslüman olsun, Hristiyan olsun doğduğu topraklara karşı bu kadar vefasız olabilir mi?

Hem patrik'im diyeceksiniz, hem de babanızın yaşadığı yerleri yetmiş yıllık ömrünüzde bir defa olsun görmeyip, bir araştırmacının verdiği resimlerden tanıyacaksınız.

Bu sebepledir ki, Fener Rumları size hiç hayat hakkı tanımamışlar ve hep ezilmiş büzülmüşsünüz.

Patrik'e verdiğim resimler bir Müslüman'ın, bir Hristiyan'a olan hoşgörüsünün ifadesidir.

Kendi düşüncelerime göre görevlerimi bitirdiğimden dolayı, Akdağmadeni'nin dik ve yamaçlı yollarından Ankara'ya dönerken, tereddütlerini yenmiş insanların mutluluğu içerisindeydim. Hayatı boyunca Türk dostu denilmesine dahi tahammül edemeyen (hatta bu sözü duyunca, karşısındakileri azarlayan) Pavri torunu, Baraş ve Mariya oğlu, I. Türk Ortodoks Patriği Akdağmaden'li Papa Eftim Türk müdür, değil midir?

Bu uzun ve meşakkatlı araştırmalarımın değerlendirmesini, sizlere bırakıyor ve kati karar sizlerindir diyorum. Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol, objektif davrandığım ve sizin istediğiniz gibi yazmadım diye kırılmak gücenmek yok. Bunlar gecikmeli de olsa gün yüzüne çıkan tarihi ve belgesel hakikatlardır. Siz bana Türkiye Cumhuriyeti'nde ana adı Mariya, baba adı Baraş olan bir Türk gösterebilir misiniz?

Gösterdiğiniz anda, her türlü tecziyeyi kabullenmeye hazırım. Babanız Eftim'in, Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin Sen Sinod Meclisi'ne neden Feriköy, Galata ve Kumkapı Rumları'nı seçtiğini şimdi çok daha iyi anlamaktayım.

Burada Türk Ocakları'nın kurucusu Hamdullah Suphi Tanrıöver'i hatırlamamak ne mümkün? Çünkü o hayatı boyunca Hristiyan Ortodokslar'ı, yerli Rum olsalar bile Türkleştirme sevdalarıyla yanıp tutuştu. Ne demişti dönemin Milli Eğitim Bakanı, büyük hatip Hamdullah Suphi:

"Bunlar halis muhlis Türk'türler, Rum dediğiniz bu insanlar Türkçe'nin en güzelini konuşurlar. İtiraf edeyim ki ben An-

talya'da otururken, Ortodoks kadınlarından yüzlerce eski Türk kelimesi öğrendim diyerek "Ankara Tarihi" ni yazan Niğde Milletvekili Avram Galanti Bodrumlu'nun bile katıksız Türk olduğunu söylemiştir. Kaldı ki, Galanti'nin baba adı Mişon'dur. Bu zatın annesinin Rum, babasının Yahudi olduğunu hangi tarih tekzip edebilir? Türk Ocaklarının kurucusu Hamdullah Suphi'nin değerlendirmeleri böyle ise, vay bu milletin haline..."

Büyük hatip ve devlet kurumlarında önemli etkinliği olan o zamanın Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi, bugün hayatta olsaydı çok sevdiği milletvekili arkadaşı, (Papa Eftim'in eski dostu) İstamat Zihni'nin çocukları ve torunlarının Yunanistan'a kaçtıklarını gördüğünde, gerçekten bu insanların Turani değil, ruhani Türk'leri olduklarına inanırdı.

Şişli Rum Mezarlığında başlayan büyük kuşkuların, Akdağmadeni'nde hakikatleri öğrenmeye yetince, Türk Ortodoks Hristiyan Patrikhanesi'ni Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan günümüze kadar üç kuşak yöneten Erenerol ailesini, bunun yanında hıyanet ve casusluk yuvası Fener Patrikhanesi'ni, detay araştırmalarım neticesinde belgelerle ülkemin insanlarına tanıtmak, bana yeryüzündeki mutlulukların en büyüğünü vermiştir.

Üç çeyrek asrı aşan zaman sürecinde devletten sağladıkları imkânlarla uhdelerindeki vakıf mallarını ülkemizin öz evlâtlarına kiraya vererek, adeta kral hayatı yaşayan Erenerol ailesi bu gerçekleri kabullenmek durumundadır. Herşey ayan beyan belirginleştiğine göre (geçmiş dönemlerde olduğu gibi) mazeret üretmeleri, asla ve asla inandırıcı olamaz...

HEYBELİADA AYA TRİADA MANASTIRINDAKİ İZLENİMLERİM VE AYA NİKOLA KİLİSESİNDEKİ RUHANİ AYİN

22 Nisan 1995 tarihinde Aya Triada Manastırı'nın duvarlarının dışından Ruhban Okulu'nu izlediğim halde, manastır bahçesinden içeriye giremediğimden, bu okulu tam manasıyla tanıtamamıştım. Araştırmacı yazarlığın asıl görevi zoru başarmak olduğuna göre, ben de bazı zorlukların üstesinden gelmek mecburiyetindeydim. Aradan geçen dört aylık zaman sürecinde bir fırsatını bulup **Aya Triada Manastırı**'na girmeyi, amansız takiplerimin sonucunda nihayet başarmıştım. Daha önceki ziyaretimde yeteri kadar tanıtamadığını bu Rum yuvasını bütün gizemiyle anlatabilmek, benim yirmi sekiz yıllık hasretimi bir ölçüde sona erdiriyordu. Heybeliada Aya Triada Ruhban Okulu'nu ilk görmem 1967 yılının bir sonbaharına rastlar. O gün bu gündür içimdeki acıları sona erdirmek, bu günlere kısmet oluyordu. Daha önceki gelişimde, Papaz Germanaus'a buraya bir gün mutlaka gireceğim dediğimi, dün gibi hatırlıyorum. O zaman sözümde durmam gerekirdi. 1-15 Ağustos tarihleri Rumlar'ın Panayia günü olduğundan, 10 Ağustos Perşembeyi kendime en uygun gün olarak seçmiştim. Panayia ayinleri Heybeliada'nın merkezindeki Aya Nikola Kilisesi'nde kutlanacağından, ada'nın zirvesindeki manastır'a girebilmem daha kolay

olacaktı. Bir turizm rehberi arkadaşımın yanındaki sekiz kişilik Fransız turist grupla birlikte Aya Triada Manastırı'nın tarihi bahçe kapısının önüne geldiğimizde, bizleri manastır'ın mihmandarı Dimitri karşıladı. Ada'nın merkezinde ruhani ayin olduğundan, manastır'da papaz ve despotlar'ın* bulunmayışı, bir bakıma şansımız sayılırdı. Mihmandar Dimitri'ye turistlerin mütercimi olarak tanıtılmıştım. Aya Triada Manastırı'nın daha önceden tanıdığım görkemli bahçesini gezerken, yanımızdaki gruplarla birlikte Ruhban Okulu'nun ana kapısından içeriye giriyorduk. Dimitri, ilk etapta kapalı olan akademi'nin sınıflarını gezdirmeye başladı. Sekizer kişilik sınıflar, siyah ve piyano şeklindeki oymalı sıralardan ibaretti. Sağ ara koridorun sol taraf kapıları açıldığında, önce yatakhane sonra da toplantı salonuyla karşılaştık. Siyah muhkem masa ve koltukların bulunduğu salonda, Sağlık Tanrısı Benazis'in som altın kabartmalı resmi bulunuyordu. Bir sonraki oda ise yemek salonunu teşkil etmekteydi. Kapı açıldığında çok şaşırmıştım. Bir önceki salonda bulunan resmin daha büyük kabartmalısı, yemek salonunda asılı Yunan bayrağı ile yan yanaydı. Bu da Benazis'in daha büyük kabartmalı altın varak bir tablosuydu. Dimitri'ye, neden iki salonda da Benazis'in tablosu bulunduğunu rehber arkadaşım sorduğunda, Dimitri, Benazis'in Sağlık Tanrısı olduğunu, ona içtenlikle inanarak ve dikkatle bakan her hastanın kesinlikle iyileştiğini söylüyordu.

Ben inanarak bakmadığıma göre, hasta olsam dahi, demek ki iyileşmem mümkün olmayacaktı.

Böylesi saçma hurafelere inanmak zaten benim işim değildi. Beni en çok üzen, yemek salonunda bulunan büyükçe Yu-

---

* Despot: Manastır'ın idarecilik görevini yürüten kişidir.

nan bayrağının asılı olmasıydı. Bu manastır'ın ruhban (Ortodoks din adamı) yetiştirmek üzere, Sultan Abdülmecid'in onayı ile 15 Eylül 1848 yılında açıldığını öğrenince tamamiyle üzüldüm. Osmanlı Devleti, islahat dönemlerinde bu dünya harikası yeri Rumlar'a manastır olarak açtırmakla, telafisi imkânsız hatalara düşmüş oluyordu.

Bugün Türkiyemiz'deki hiç bir okul coğrafi olarak, böylesine muazzam ve görkemli değildir. Okulun lise bölümü açık olduğu halde, yaz tatili nedeniyle görevlilerden başka kimseler yoktu. Görevliler, mihmandar, ahçı ve bahçevandan ziyade tıpkı eğitimli korumalara benzemekteydiler.

Bütün manastır ve kiliseler'in casus yatağı olduğunu daha önceleri bildiğimden, buradaki görevlileri hiç yadırgamamıştım. **Heybeliada Aya Triada Manastırı,** Osmanlı'dan buyana Ruhban Okulu'nda **Konstantin, Meliton, Meletyos, Makarios** ve canavar **Yakovas** gibi birçok casus papaz'lar yetiştirmişti. Bu akademi Avrupa Birliği sevdaları uğruna yıllar sonra tekrar eğitime açılacak olursa, yeni casus papazlar'ın yetiştirileceği gün gibi aşikârdı...

Dimitri'ye göre Ruhban Okulu* son hazırlıklarını yapmış olup, heran eğitime açılabilirdi. Okullarında Yunan bayrağını pervasızca asan bu insanların, ülkemiz aleyhinde neler yapabileceklerini kestirebilmek için, kâhin olmak gerekmez.

Dimitri konuşmaları arasında, Türk Hükümeti'nin 1971'de Ruhban Akademisi'ni keyfi kararla kapattığını ve bu durumu Fransız turistlere anlatmamızı ısrarla istiyordu. Ben ve turizm

---

* **Heybeliada Ruhban Okulu;** yıllar içerisinde devletin önerdiği yabancı öğrenci sayısı kuralına uymadığından, zararlı faaliyetlerinden dolayı (Akademi bölümü) 12 Ağustos 1971 tarihinde kapatılmıştır.

rehberi arkadaşım üstü kapalı birşeyler söylüyor, Dimitri'yi zorunlu oyalıyorduk. Ruhban Okulu'nun arka kapısına doğru yöneldiğimizde, orta bahçede karşımıza Aya Triada Kilisesi çıkıyordu. Kilise kapısının sol tarafında beş adet çan bulunmakta olup, bu çanlardan biri diğerlerinden büyüktü. Dimitri, hiç çekinmeden **büyük çan'ın Ayasofya'yı sembolize ettiğini, beş adet çanın ise, günün birinde Ayasofya'da çalınacak beş yüz Bizans çanı'nın sembolik temsilcisi olduğunu söylüyordu.** Çok, ama çok üzülmüştüm. Burgaz'a tepeden bakan, Kaşık Adasını kuşbakışı seyreden, uçsuz bucaksız çam ormanlarıyla kaplı bir manastır'da, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imkânlarıyla oturan bu insanlar, hâlâ intikam ateşiyle yanıp tutuşuyorlardı. Kilise'nin arka kapısındaki tarihi patrik köşkü, sanki bir dünya cennetiydi. Fener Rum Patriği Bartholomeos' un dinlenme yeri olan böylesine muhteşem bir mekân, bu memleketin öz insanı kaç Türk'e nasip olabilirdi...

Aya Triada'nın kilise bahçesinde rastladığım güneş saati, bir hayli ilgimi çekmiş ve ben de büyük merak uyandırmıştı. Kilise'nin arka kısmında spor kompleksine bakan duvarda, sekiz mezar gömütü bulunmaktaydı. Bunlardan en büyüğü Osmanlı'yı, İngilizler'e teslim ediyorum diyen Patrik Konstantin' in gömütüydü. Diğer yedi gömüt ise Fener Rumları'nın önde gelen metropolitleri'ydi. Manastır ve Ruhban Okulu'nu gezdiğim anda, daha önceki gelişimde bahçe kenarında karşılaştığım Papaz Germonos'la karşılaşmamak için, dualar ediyordum. Yoksa herşey berbat olabilir, istenilmeyen tatsızlıklar yaşayabilirdik. Kendi açımdan en küçük bir korkum yoktu ama, turizm rehberi arkadaşım işinden olsun istemiyordum.

Aya Nikola'da ayin olduğundan, papazlar'ın manastır'da olmayışları da beni bir hayli rahatlatıyordu. Nihayet yemekha-

neye indiğimizde, sanki yüz kişilik yemek hazırlığı yapılıyor gibiydi. Yaz dönemi okulda kimseler olmadığına göre, bu yemekler bir yerlere gidiyor olmalıydı. Manastır yetkilileri, yıllardır kapalı olan akademi'nin açılacağına kesin gözüyle baktıklarına göre, başta ABD olmak üzere mutlaka bir garanti almış olmalıydılar ki, böylesine rahat davranıyorlardı.

Burada, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin siyasilerine ve ada çıkartması yapanlara sesleniyorum. Hepinizin bildiği gibi, Aya Triada Manastırındaki Ruhban Okulu bir casus yatağıdır. Üç buçuk oy uğruna vereceğiniz tavizler, ülkemiz aleyhine onarılması imkânsız yaralar açar. Geçmişte yetmiş beşbin Rum İstanbul'da yaşarken verilen tavizler, bugün asla verilmemelidir. Bu günkü İstanbul Rumları'nın sayısı bin ikiyüzlere kadar düşmüş durumdadır. Bunların tamamı oy verse, yarım milletvekili çıkaramazlar. O sebepledir ki akademi'ye asılan kilidi, lise bölümüne de asmak, kamburun tümseğinden kurtulmak olacaktır. Rumlar son olarak Aya Nikola'daki Panayia ayinlerinde yeterli çoğunluğu toplayamadıkları için, Yunan pasaportlu turistler getirterek, çoğunluk sağlayıp, Heybeliada halkının gözünü boyamışlardır. Bunlara kanmayıp duyarlı olursak, kendi hazırladıkları bitişlerini, kendileri seyredeceklerdir.

Aya Triada Manastırı'nı yeterince gezip merakımı yendikten sonra, on beş dakikalık bir mesafede olan Heybeli sahil caddesinin arkasındaki Aya Nikola Kilisesi'ndeki ayini izleyip, görevimi tamamlamış olacaktım. Heybeli iskelesinin karşısındaki Deniz Harp Okulu'nun bahçe duvarının önünde turizm rehberi arkadaşımı yolcu ederken, ayak üzeri vedalaştık. Bana, Rum Ortodokslar'ın ibadet yeri olan Aya Nikola'da sağladığı rande-

vu için kendisine teşekkür ediyordum. Orada idari işlerden sorumlu Diyokos Andony'i görecektim.

Akşam saat 18.00 sıralarında ada rıhtımı tıklım tıklım doluydu. Bu insanların çoğunun Yunan pasaportlu olduğu, kendilerini karşılamaya gelen Rumlar'dan anlaşılıyordu. Kısa bir yürüyüşten sonra, önceden ayarladığımız **Aya Nikola'nın Diyokos'u Rum Andony,** siyah bir cübbe içinde kilise bahçesinin önünde duruyordu. Bana ayini ancak, ayin salonunun holünden izleyebileceğimi söyledi. Ben zaten ayin salonuna girmeyi hiç mi, hiç istemiyordum. Dış kapıdan hole geçtiğimde, ayin salonu olduğu gibi görünüyordu. Andony'inin anlattığına göre, holün sol yan tarafındaki kapısı siyah perdeli yer ise, günah çıkartma odası idi. Kilise'nin mermer sütunlu büyük cümle kapısından girenler, daha çok gençlerden ibaret gruplardı. Günah odasından ayin salonuna gelenler ise, ağır parfüm kokuları içindeki şık giyinimli yaşlı Rum kadınlardan oluşuyordu. Demek bu yaşlı krantaların günahları daha çok olacak ki önce Hristos'a* günah çıkartıyorlar, sonra da ellerindeki mumla ayin salonuna geliyorlardı. Holden içeriyi gördüğüm kadarıyla Rum Aya Nikola Papaz'ı Konstantin, siyah cübbesinin yanında boyun kısmından aşağıya kadar kavuniçi peştemal gibi bir şey sarkıtmıştı. Elindeki İncil'le, ileri geri volta atıyor. Daha sonra kürsüdeki diğer papaz Niko ve karşısındaki okuyuculara işaretler vererek, koro oluşturuyorlardı. Doğrusu çok yadırgamıştım. Abdest yok, herkez ayakkabılarıyla içeriye giriyor, mini eteklisi, mini şortlusu ayine katılıyordu. Yaşlılar ise daha çok siyah kıyafetleri tercih etmişlerdi. Hol kapısının girişinde bulunan küçük mumları ahşap mumluktan parayla alan Rum Ortodoks'lar, ayin salonunun içerisindeki büyük pirinç şamdanlara mum dikiyorlardı. İbade-

---

* Hristos: Rumlar'da İsa Peygambere Hristos diye hitabedilir.

tin belli bir saati olmadığından üç beş dakikada çıkanlar olduğu gibi, ayakta izleyen veya sıralarda oturanlar da vardı.

Ayin içerde devam ederken holün önünde bir dalgalanma oldu, herkes (Veilis Sarios'un) torunlarının Yunanistan'dan ayine katılmak için geldiklerini söylüyormuş, ama ben Rumca bilmediğimden durumu kavramak nedeniyle Andony'e sordum. Andony, içeriye giren iki lüks bayan ve erkeğin, çok saygın kişiler olduğundan bahsediyordu. Kimdir bunlar dediğimde, Andony bana, bunlar 1964 yılında Türkiye'den sürgün edilen işadamı **Elefthere Veilis Sarios**'un torunlarıdır demişti. Ünlü iş adamımız Vehbi Koç'un o yıllardaki en büyük ortağının Elefthere Veilis Sarios adındaki vatan haini, Türkiye sürgünü bir Rum olduğunu öğrenince hayli üzülmüştüm. Ankara'lı Vehbi Beyimiz, Veilis Sarios'un en büyük ortağıymış da, biz Türkiye'nin mütevazi insanları bu durumları hiç bilmiyormuşuz.

Vatan haini bir Rum'un ortağı olmaktansa, sade bir Türk vatandaşı olarak yaşamak, bence kişiliklerin en erdemlisidir. 1964 senesinde Olimpic Havayolları'ndan gidiş dönüş bileti alan Vehbi Koç'un ünlü Rum ortağı Elefthere Veilis Sarios, bir daha Türkiye'ye dönememişti ama, torunları Heybeli Rum Aya Nikola Kilisesi'ndeki ayine katılıyorlardı... Rum Ortodoks'larda ibadet haftada bir gün pazarları olduğu halde, 1 Ağustos'tan itibaren on beş gün süreyle devamlı ayin yapılması, Panayia içindi. Bir anlamda Meryem Ana'nın isim gününü kutluyorlardı. Diyokos Andony'den günah çıkartma odasını görmek istediğimi söylediğimde, ancak birlikte gidebileceğimizi kabullendi. Ben Müslüman olarak içeriye giremeyeceğimi ve siyah kapı perdesinin altından bakmak istediğimi belirttim. Odanın girişine geldiğimizde Andony, perdeyi hafifçe aralayıp içeriyi gösterdi. On metre karelik bir yer olan günah çıkartma odasın-

da büyük bir İsa posteri ve diğer Hristiyan ulularının resimleri vardı. O da ne, olmaz, olamaz. Burası bir kilise olduğu halde tavanda odanın ebadında bez bir Yunan bayrağı asılıydı. Anlaşılan kiliseler'in bütün yolları Yunanistan'a gidiyordu. Diyokos Andony orada bulunan Rumlar'a günah odasında fazla kalabalık bulunmamasının ve çok durulmamasının gerekli olduğunu belirtmekteydi. İçeride gördüğüm iki genç çift, kabartma ikon resimlere kucaklarcasına sarılıp öpüyor ve ağlıyorlardı. Andony bana, bunlar günah çıkartıyorlar deyince, içimden gülmek geldi. Resimlere oda'da sarılıp ağlamakla günah çıkartılıyorsa, "haşa" dünya'daki bütün resimler Tanrı mıdır da, Hristiyan Ortodoks'lar böyle bir yolu seçmişlerdir. Hayatımda ilk defa gördüğüm bir Rum Ortodoks ayini'ni sizlere anlatırken, kilise bahçesinde bir çeşmenin dahi bulunmayışı, İslâmiyet'in ve ata yadigârı külliyelerimizin yüceliğini bir kez daha ortaya koyuyordu. Buradaki kişiler belki en şık kıyafetleriyle gelmişlerdi, ama abdestin olmadığı bir ibadet şekli hayli düşündürücüydü. Kiliselere ayakkabılarla girmek, çiftlerin günah çıkartma odasında sarmaş dolaş ağlamaları, temizliğin sembolü olan suyun bulunmayışı, içeriyi kesif bir mum ve muhtelif parfüm kokularının kaplaması, Grek ve Helenizmi dünya'ya medeni diye gösteren bu insanlar topluluğu, İslâmiyetin sembolü olan cami ve medreselerimizin temizliği karşısında sınıfta kalmışlardır.

Akşam vapurunu kaçırdığımdan, zorunlu olarak Heybeliada'da kalacaktım. Bir otele yerleştikten sonra ada'nın sahil kordonunu gezerken, deniz kenarındaki park restoranda papaz Konstantin, okuyucu Niko ve diğer papazlar'la, kadınlı erkekli grupları yemek yerlerken gördüm. Hepsi alemlerinde olduğu gibi, attıkları kahkahalarla ada sahilini inletiyorlardı. Kadeh seslerinin ardı arkası kesilmiyordu. Görüldüğü kadarıyla biralı, rakılı masada, papaz'lar gündüz yapılan ayin yorgunluğunun ak-

şanı sefasını sürüyorlardı. Gülmeler, esprili şakalar ve banttan yayılan Rum müziğiyle Türk adası Heybeli'de, sanki Yunanistan'da yaşıyor gibiydiler. Çapar* tipli Papaz Konstantin, bir Rum'dan ziyade Arnavut ve Makedonlar'ı andırıyordu. Türkiye'nin hep aleyhinde olan Ruhban Okulları ve ibadet yaptıkları kiliselerine Yunan bayrağı asma cesareti gösteren bu papaz'lar mutlaka denetlenmeliydi. Devlet bu kiliselere neden görevlilerini göndermez? Türkiye Cumhuriyeti'nin ekmeğini yiyen ve aleni Yunan'a çalışan bu Rum papazlar'ın saltanatına son verecek bir kurum veya denetleyici yok mudur?..

Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol boş demeçler vereceği yerde, Rum kiliseleri'nde asılan bu Yunan bayraklarını yerinde tespit etmelidir. Yoksa Fener Rumları'yla kuru kuruya mücadele ediyorum demek, hiçbir zaman inandırıcı olmaz. Alternatif bir patrikhane'nin görevi, diğer patrikhane ve kiliseler'in yıkıcı faaliyetlerini yerinde belirlemek olmalıdır. Buyrun sayın yetkililer ve Türk Ortodoks Patriği, Fener Rumları'nın kilise ve Ruhban Okulları'nın yıkıcı faaliyetlerini yerinde belirledim. Haydi asli mücadelenizi yapın da görelim sizleri!..

Hep söylediğim gibi günümüzde (2006) Fener Ortodoks Rumları'nın sayısı bin ikiyüzlere inmiştir. Türk Ortodoks Hristiyanları ise neredeyse bitme noktasına yaklaşmış durumdadır. Ayrı kutuplarda görünür gibi olsalar da din ve dil müştereği olan bu insanlar kendi kendilerini bitirirlerse, Türk Devleti sırtındaki çiftli hörgüçten ebediyen kurtulmuş olur. Tünelin ucu göründüğüne göre azınlıksız, Hristiyansız bir Türk İslâm dünyası, içinde bulunduğumuz asrın ortalarında hepimizin kutlu günü olacaktır. Buna bütün benliğimle, gönülden inanmaktayım...

---

* Çapar: Sarışın ve kızıla kaçan ten rengi.

SONUÇ

Sizlere Hristiyan Türkler'in, Türkiyemiz'deki seksen dört yıllık Ortodoks Patrikhaneleri'nin Kayseri'den İstanbul'a neden taşındığını, mübadaleden muaf tutularak burada Fener Rumları'yla nasıl mücadele verdiklerini, zaman içerisinde Eftim'in tarihi yanılgılarını, Papa Eftim ailesinin soyköklerini yerinde tespitlerle izah etmeye çalıştım.

Bazen esprilerle Türk büyüklerine benzetme yapmaya yeltendik. Bunda da haklılık payımız var olduğuna inanmaktayım. Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni tanımlarken, Türkiyemiz için hâlâ en büyük tehlike unsuru olan Fener Rum Patrikhanesi'ni, Athenagoras'ı, özürlü Meliton'u, canavar Yakovas'ı, sizler de benimle birlikte yaşadınız. Bir Rum Patriği'nin devlet büyükleri tarafından karşılanıp ihya edilmesine, benim kadar sizlerin de üzülmüş olduğunuz kanaatindeyim.

Bu arada hep birlikte, Fener Rumları'nın patrikhane çevresinden yerler satın alıp, yeni bir Vatikan hayalleri uğraşı içerisinde olduklarını gördük. Türk Ortodoksları'nın yeterli mücadele veremediklerinden, haklı olarak yakınıp durduk. Bütün bunlar yakın tarihimizin kaçınılmaz gerçekleridir.

Ekümenik Cihan Patrik'liği sevdasında olan ve patrikhane'nin kapılarını dış dünya'ya kapatan, işgalci Amerika'nın kuklası Bartholomeos'un yakasını yaşadıkça hiç, ama hiç bırak-

mayacağım. Korkmadan çekinmeden yazıyorum. Dünya'daki bütün patrikhane'ler birer siyasi casus yatağıdırlar. Fener Rum Patrikhanesi, aslında Lozan Muahedesinde Yunanistan'a kalacaktı. Son andaki Venizelos kurnazlığı ile İstanbulumuz'un acı hatırası olmuştur. Asıl gaye, bunların casus yatağı olan Ruhban Okulları'na izin vermemektir. Şu anda Heybeliada Ruhban Okulu kapalı durumdadır. Bir daha açılacak olursa, işte o zaman felaket geliyor denilebilir. Bu sebepledir ki, patrikhane anavatanı Yunanistan'a gidinceye kadar mücadeleyi elden bırakmamak gerekmektedir. Bugün Türkiye'de dinle ilgili okullarımızda belli kuralların dışına çıkılmayıp, hep bilinen şeyler öğretilmektedir. Ben, bu kitabımı hazırlarken yüzün üzerinde yüksek tahsil öğrencisine Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni sordum, bunların içinde iki fakülte bitirmiş gençler bile yeterli cevap vermediler. Hatta böyle bir patrikhane'nin olup olmadığı hakkında ucundan kıyıdan da olsa bilgi sahibi değillerdi. Eğitim kurumlarında hep aynı kalıplaşmış konuları öğrenmek, bir yerde belirgin sıkıntılar yaratır.

Bir Türk çocuğu, Fener Rum Ortodoks'unu bildiği kadar, Türk Ortodoks'u, Türk Protestan'ı, Ermeni Katolik'i ve buna benzer kilise teşekküllerini bilmek zorundadır. Dünya'daki bütün azınlık bireyleri din üzerine eğitim gören akademiler'de öğrencilerine dini telkinler kadar, karşıt görüşler hakkında da bilgiler vermektedirler. Hep aynı görüşü okutup öğretmek, bir insanın düşmanını ve karşı görüşünü öğrenmesini engeller.

Açık olduğu dönemlerde, Heybeliada Ruhban Okulunda dini derslerin yanısıra, öğrencilere istihbarat dersleri de verilmiş ve buradan yetişen papaz'lar ülkemiz aleyhinde zararlı faaliyetlerde bulunmuşlardır. İslâmiyette zararlı teşebbüslere elbette yer yoktur. Bilinen bir gerçek varsa bizim çocuklarımız da

karşı dinler hakkında yeterli bilgilere sahip olsunlar ki, mücadelelerini fikren ve ilmen verebilsinler.

Bakınız bugünlerde Kafkaslar'dan Gökoğuz'lar, Çavuş'lar ve Yakut'lar gelmek üzeredirler. Uzun süren katı bir Sovyet komünizminin baskısı altında yaşamak zorunda kalan bu insanlar topluluğu din olgusunu bilmedikleri halde, öz be öz Türk olduklarından hiç şüphe yoktur. Bizim evlâtlarımız dünya'ya açılmamış bu Türk insanlarını, yeterli bilgilere sahip olurlarsa Hristiyan alemine kaptırmazlar. Aksi halde, yeterli bilgilendirmeler olmadığı zaman, haçlı zihniyetine mani olamayız. Köşelerine çekilmiş bazı din ulemalarımızın, artık başlarını havaya kaldırıp gerçekleri görmeleri lâzımdır. Fener Rum Ortodoks Patriği başta Amerika olmak üzere bütün haçlı ittifakını arkasına alarak Hristiyan Halifesi olup, İstanbul'un ortasında bir Vatikan Devleti kurmak istemektedir. Bunları belgelerin ışığında söylüyorum. Bu hain palikaryalara mani olmazsak, sonradan ağlamak, sızlamak hiçbir işe yaramaz. Belli kapılar arkasına kapanan din bilginlerimize, bir üst bilim araştırma merkezi kurmalarını tavsiye ederim. Bu konuda çok geç kalınmıştır. Bu üst bilim araştırma merkezi kurulunca, Hristiyan ve Musevi alemindeki yürürlükte olan ekonomi politiği araştırıldığı gibi, kiliseler'in batı politikalarını yönlendirmedeki rolleri ortaya çıkmış olur. Böylelikle ***İslâm, Hristiyan*** *ve* ***Musevi*** *alemi arasındaki ilişkiler belirlenir. Bu suretle memleketimizde sağlıklı bir dış politika uygulanarak, kiliseler'in batı politikalarındaki etkinliklerine mani olunur. Bu gün hangi Müslüman Türk, kilise ve patrikhaneler'in Türkiye'nin yanında olduğunu söyleyebilir. Bu nedenle kurulacak olan üst bilim araştırma merkeziyle, ülkemiz ve ülkemiz dışındaki Hristiyan ve Musevi cemaatleriyle, gizli faaliyetlerde bulunan misyonerlerin önünü kesebiliriz.*

Bir örnek vermek gerekirse; 1958 yılında casusluk faaliyetlerinden dolayı Türkiye'den kovulan Heybeliada Ruhban Okulu mezunu canavar Yakovas, Amerikan senatosundaki parlamenterleri Türkiye aleyhine yönlendirip, ülkemize uzun yıllar azımsanmayacak zararlar verdirmiştir. İleride başka Yakovas' lar görmek istemiyorsak, bilgilendirmelerin ışığında kontrol altına aldığımız Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin işlevini genişletmesine imkân tanımayalım. Yoksa gelecek nesillere hiç umulmayan acı miraslar bırakmış oluruz.

Türk Ortodokslar'ın da Rumlar'la din ve mezar birlikteliği olduğundan, geçmiş yıllarda görüldüğü gibi yeterli mücadeleyi verebileceklerini sanmıyorum. Sayıları hayli azalmasına rağmen, zaman içerisinde kendi aralarında bir haçlı ittifakı oluştururlarsa, hiç şaşmamak gerekir.

Türk Ortodokslar'ın patriği son Ankara görüşmemizde, Müslümanlığın Arap milliyetçiliği olduğunu belirttiğinde, hemen müdahale ederek, bunun doğru olmadığını söyledim. Nasıl Müslümanlar Kur'andaki bütün sureleri Arapça okuyorlarsa, dünyadaki mevcut Hristiyanlar'da İncil'i Rumca ve İbranice okumaktadırlar. O zaman sayın patrik, Hristiyan'lık Rum milliyetçiliğidir desek kabul eder misiniz? Siz kabul etseniz bile, Vatikan ve başka ülkeler kabul ederler mi? Asla!.. Bu şartlarda kutsal kitaplardaki tefsirin orjinini milliyetlere göre ölçü almak yanlış olur...

Bir başka hassas konu ise Heybeliada Ruhban Okulu'dur. Anayasa Mahkemesi kararına göre, 1971 yılında akademi bölümü kapatılan bu okulun idarecileri, aynı yerin nüvesinde bulunan Aya Triada Manastırı'nda gizli eğitim yaptırıp, öğrencilerine saçtıkları kin tohumlarıyla ders başlangıcı ve bitiminde intikam yemini ettirmektedirler. Yaz aylarında bahçeye taşınan bu eğitim, dini faaliyetlerden ziyade siyasi ve yıkıcı emellere

dayalıdır. Adalar Metropoliti Simon perde arkasında olduğu halde, Yunan pasaportuyla turist olarak gelen Yunan'lı öğrencilere, Aya Triada Papazı Germonos'un dini eğitim mi, yoksa siyasi eğitim mi verdiği bilinmemektedir. Bir okulun kanunen kapanması yeterli olmuyor. Bu sebepledir ki, genç nesil Türk çocuklarına buraların yakın takipçisi olmaları öğretilmelidir. Karşı dinlerin faaliyetlerini öğrenmeden, hiçbir yere varılamayacağını devamlı olarak anlattığımdan, bir defa daha hatırlatmakta fayda görüyorum. Artık eğitimler külliyelerin dışında da, sosyal olarak hayata geçirilmelidir. Yoksa, Hristiyan Halifesi olmak isteyen Fener Rum Patriği Bartholomeos'a mani olamayız. Son zamanlarda Fener Rum Patrikhanesi'nin yüksek fiatlarla satın aldığı yerler, ikametten ziyade ebedi haç'lı hıyanetinin başlangıcıdır. Siyasilerimiz, ada'lar ve İstanbul'un muhtelif semtlerindeki azınlıklardan oy almayı hesaplayacaklarına, onurlu bir şekilde bunların patrikhane, kilise ve manastırları'nı tasfiye etmek için uğraşırlarsa, halkın gözünde daha çok yücelirler. Canavar Papaz Yakovas, seksen yaşını aşkın olduğu halde, bugün Amerika Ortodoks Patriğidir. Bir yerde Fener'e bağlı olması gerekirken, Amerika'dan Fener Patrikhane'sini yöneten ruhban durumundadır.

Bartholomeos, patrik seçildiği günden buyana Yakovas'ın emir kulu olduğunu inkâr edebilir mi? Perde arkasındaki akıl hocası Amerika'dan külliyetli miktarda paralar göndermese, İstanbul'dan mülkiyetler alıp, Vatikan olma hazırlığında bulunabilirler mi dersiniz?

Ömrü boyunca Fener Patriği olmak için yanıp tutuşan bu vatansız canavar, vatansızlığı nedeniyle olamadığı Fener Pat-*

---

* Fener Rum Patriklanesi'ni Amerika'dan hayatının sonuna kadar perde arkasından yönlendiren Yakovas, bu kitabın III. baskısının hazırlık aşamasında New York'ta öldü.

rikliği'ni, ömrünün son demlerinde (Ekümenik) Patrik olarak yaşayıp, görmek istemektedir. Yunan casusluğundan tescilli Amerika Patriği ve Amerikan ajanı canavar Yakovas, yıllar önce seni kovan Türkiye, bir daha asla kabul etmeyecektir. Hıyanetlerinizi okyanusların bile temizlemeyeceğini siz de bilmektesiniz. O halde okyanus ötesindeki Amerika, sizin son durağınızdır. Ondan sonrası Ortodoks mezarlığı, bunu çok yakınınızda hissediyorsunuz. Hissettikleriniz gerçeğe dönüşürse, bütün dünya eşi menendi olmayan din adamı görünümündeki bir siyasi casus (dinozordan) kurtulmuş olur.

Yakovas'ın yıllarca yönlendirdiği, Türkiye'deki bütün Rum Ortodoks kiliseleri mutlaka denetlenmelidir. İmtiyazlı davranmak, imtiyazsız bir gelecek vaadeder. Bu nedenle bu hıyanet yuvalarını, mutlaka ıslah edelim. Türkiyemiz'in patrikhaneler'le meselesi olmasını bizler de istemeyiz. Ülkemizin aleyhinde olmayan herkes baştacımızdır. Pek tabii ki, Bartholomeos'un Ekümenik Patrik'lik safsataları hiçbir zaman tasvip görmez. Ve görmeyecektir de! Böylesine zararlı faaliyetler gösterenlerin, gidecekleri en son yer ise anavatanlarıdır.

Günün birinde, ülkemizin ebedi ıstırabı patrikhane, Ruhban Okulu, kilise ve sinagogları tarihin derinliklerine gömeceklerine gönülden inandığım ***asil Türk çocuklarına ebedi saadetler dilerim...***

Süleyman Yeşilyurt

Ankara

KAYNAKÇA

Bu eserin kaynakçası, birkaç küçük istisna dışında, tamamiyle araştırma ve özel görüşmeler neticesinde sağlanmıştır.

ÖZEL GÖRÜŞMELER

Selçuk Erenerol: Türk Hristiyan Bağımsız Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol, 20 Aralık 2002 tarihinde vefat ettikten iki gün sonra (Fener Patrikhanesi'nin muhalefetine rağmen) İstanbul Emniyet Müdürlüğünden alınan özel izinle Şişli Rum Mezarlığına defnedilmiştir.

Paşa Erenerol: Patrik'in oğlu ve IV. Patrik adayı.

Sevgi Erenerol: Patrik'in Kızı ve Türk Ortodoks Hristiyan Patrikhanesi Basın ve Halkla İlişkiler görevlisi.

Evseviya Adasoğlu: Halen İstanbul'da yayınlanmakta olan Rum cemaatinin iki gazetesinden **"Apoyevmatini"**nin en büyük hissedarlarından.

Dimitri Karayani: İstanbul Balıklı Rum Hastahanesi Mütevelli Heyeti Vakfı Başkanı.

Efrahim Gökbaş: Akdağmadeni Eşrafından.

Germonos Atayonistos: Heybeliada Rum Ortodoks Aya Triada Manastırı Papazı.

Dimitri Fangopulo: Zoğrafyan Rum Lisesi Öğretmeni ve Müdürü.

Andony Yumurta: Heybeliada Rum Ortodoks Aya Nikola Kilisesi Diyokosu.

Teoman Ergene: İstiklâl Harbinde Türk Ortodoksları, Karaköy (İstanbul) 1951.

Maruviç Türk Dünyası Tarihi Dergisi: Yayın tarihi (Şubat 1993) yalnızca dünya'daki Hristiyanların sayıları için istatistiki bilgi alınmıştır.

Jyrkankallio: Hristiyan Gökoğuz'ların, istatistiki sayıları için bilgi alınmıştır.

Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi Kilise kayıtları: Bu kayıtlara göre Ocak 2005 itibariyle Türkiye'de yaşayan azınlık statüsünde **1244** Rum Ortodoks vardır.

Türk Hristiyan Bağımsız Ortodoks Patrikhanesi Kilise kayıtları ve arşiv bilgileri.

Gökçeada-Bozcaada Metropolitliği arşiv kayıtları: Kaynak bilgiler Metropolit Krilos Drağunis'ten alınmıştır.

Balıklı Rum Hastahanesi Vakfı* 2005 yılı kayıtları.

---

* Balıklı Rum Hastahanesi Vakfı: Patrikhane'den sonra Rumlar'ın en köklü kurumu olarak kabul ediliyor. Şifahane olarak çalıştırılan ilk bina 1456'da Fatih Sultan Mehmed'in fermanıyla kurulmuştur. Tarih boyunca "akliyye" servisi en iyi hastahane olarak kabul görmüş olup, Bakırköy Hastahanesini kuran doktorlar da model olarak Balıklı'yı seçmişlerdir. 300 dönümlük bir arazi üzerinde kurulu tam donanımlı geriatri servisi olan Balıklı Rum, bu hususta tek ayrıcalıklı hastahanedir. Halen 650 yatak kapasitesi olan hastahane tamamiyle doludur.

İSTATİSTİKİ BİLGİLERE GÖRE DÜNYADAKİ TÜRK HRİSTİYANLAR

20-23 Ekim 1994 tarihinde İzmir'de yapılan II. Türk Devlet Toplulukları **Dostluk Kurultayında** konuşan Çavuşistan Standartlar Enstitüsü Başkanı Veçislav Timotiyev, dünya'daki Türk Hristiyanlar'ın on milyon civarında olduğunu belirtmişse de bu çok abartılı bir rakam olup, önemli ve güvenilir kaynaklardan temin edilen (2004-2006 yılına ait) gerçeğe yakın istatistikler şöyledir:

Gökoğuzlar	: 312.680	2004
Çavuşlar (Çuvaşlar)	: 1.758.400	2004
Yakutlar	: 296.000	2004
Kriyaşen ve Nogay Bakları	: 114.860	Toplam ortalama
Beltilerle	: 12.400	Toplam ortalama
Tubalar	: 6.640	Toplam ortalama
Türk Adventistler	: 1.200	2004
İstanbul Tünel Protestan Kilisesi	: 180	2006
Türk Ortodokslar	: 200	2006
TOPLAM	**: 2.502.520**	

Güvenilir kaynakların verileri ve istatistiklerinden anlaşıldığına göre, dünyadaki Türk Ortodoks Hristiyan sayısı söylendiği gibi on milyon değil en iyimser (gerçeğe yakın) rakamlara

göre üç milyon civarındadır. Geçiniz dünyayı, yalnızca Türk İslâmları'nı düşündüğümüzde, Türk Hristiyanlar'ın bu küçük sayılarla gündemde olması dahi şaşırtıcı bir durumdur. Kaldı ki bu Türk topluluklarında bilinen 11.000 Sünni (Çolimer) Şamanist ve (Telegetler'den) 1000 kadar Şamanist ve Lamaist bulunmaktadır. Bir de bunlara din tercihi olmayan Orta Asya'daki (Ateist tabir edilen) büyük çoğunluğu ekleyecek olursak, dünyadaki Türk Hristiyanlar'ın yok denecek kadar az olduklarını söyleyebiliriz.

Ayrıca ülkemizdeki Türk Ortodokslar'ın bitme noktasına gelen küçük grupları ise, kendi aile bireyleri ve hatır gönül ilişkisiyle aralarına aldıkları yakınlarından oluşmaktadır. Bilhassa Patrik Selçuk Erenerol'un 20.12.2002'de geçirdiği kalp krizi neticesinde ölmesinden sonra, patrikhane'nin halkla ilişkiler görevini yürüten kızı Sevgi Hanım'ın cemaatlerini büyütüp geliştirmek için (yazılı ve görsel medya) dahil olmak üzere önemli gayretler göstermesine rağmen, başarılı olduğu söylenemez. Bunun en bariz ispatı, patrikhane'nin iç bünyesinde bulunan Panaiya Kilisesi'nin uzun zamandır ibadete kapalı oluşudur. Nasıl Fener Rumlar'ı yüzyirmi binlerden bin ikiyüzlere düşmüşlerse, Türk Ortodoksları da dönülmez akşamın ufkuna yaklaşmış durumdadırlar. Çünkü üçbuçuk yıldır dördüncü patrik'in seçilemeyişi, bunun en belirgin izdüşümüdür. Fener Rumları'nın dinozor papazlar'ı yaşları gereği birer birer hayatı terki salat ettiklerine göre, her iki patrikhane'nin de sonu yakın demektir. Görünen o ki, pek uzun sayılmayacak bir zaman devranında Türk Ortodokslar'ın kapılarına kilit vurulurken, ülkemizin ebedi başağrısı Fener Patrikhanesi de bitme noktasına gelen cemaat yetersizliğinden anavatanı Aynaroz'a dönmek ve varlığını orada sürdürmek zorunda kalacaktır.

8103

T.C.

BEYOĞLU 3/üncü
SULH HUKUK
Mahkemesi
Sayı: 942/2024 Kararname suretidir

Papa Eftim efendinin harekâtı milliyenin ibtidasından beri Türkiye davasıyla alakadar görünmesi ve Patrikaneyle arasındaki vaziyet nazarı itibare alındığı takdirde efradı ailesinin mübadeleye tabi olması düçarı felaket olacağı muhakkak bulunduğundan bir karar ittihazı talebini havi Dahiliye Vekâleti celilesinin 2/8/340 tarih ve Emniyeti Umumiye Müdürüyeti 3798 No:lu tezkeresi üzerine mumaileyh Papa Eftim efendi ve ailesinin İstanbulda yerleşmesine musaade itası İcra Vekilleri Heyetinin 5/8/340 tarihli içtimaında kararkir olmuştur. 5/8/ 340

Türkiye Reisi Cumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Başvekil ve Hariciye Vekili İsmet	M.M.V. Kâzım	AD.V M.Necati	DA.V. Dr. Refik	
MA.V. M.Abdulhak	Ü.V. Vasıf	N.V. Sırrı	ZH.V. Zekai	S.I.K.V. Dr.Refik	K.İmar ve İskân V. Hafet

Aslının aynıdır
İskân Umum Müdürlüğü
Resmi mühür ve imza

İşbu sureti beyoğlu 3/üncü Sulh Hukuk Mahkemesinin 942/2024 sayılı dosyasındaki mevcud aslına mutabık olduğu tastik olunur 15/II/942

Hakim
Resmi mühür ve imza

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Bir sureti dairesi dosyasında saklanan bu sureti ibraz edilip yine sahibine iade kılınan aslına mutabakatı tasdik olunur.

20/Mayıs/1948
Resmi mühür. T.C. Beyoğlu üçüncü Noterliği:
İmza. İ.KOKUK

İşbu sureti dairede dosyasında saklı. 20/Mayıs/1948 Tarih ve 8064 No.lu sureti daire muhasına uygun olduğunu tasdik ederim.

21/5/948

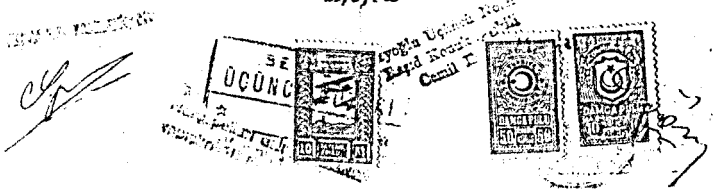

Atatürk'ün Türk Ortodoks Patriği Papa Eftim ve ailesini mübadeleden kurtarıp, İstanbul'a yerleştirdiği tarihi Bakanlar Kurulu belgesidir.

Cüzdan No. 53 1030 **Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti**

Soyadı	Erenerol
Adı	Papa Eftim
Babasının adı	Baras
Annesinin adı	Mariya
Doğum yeri ve yılı	Akdağ madeni 1300
Dini	Ortodoks
Medeni hâli	Evli
Vilâyeti	İstanbul
Kazası	Beyoğlu
Nahiyesi	Galata
Mahalle veya köyü	Kemankeş
Sokağı ve Ev No.	Akçe
Cilt ve Sahife No.	11 / 109
Ne suretle verildiği	

Vahid Agar Ankara Caddesi No. 117

Bu nüfus cüzdanında adı ve hüviyeti yazılı olan Papa Eftim Erenerol Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olarak Nüfus kütüğünde kayıtlıdır. Bu cüzdan Beyoğlu Nüfus idaresinden verilmiştir.

(Bu suret aslı gibi.)

Aslı gibidir

Papa Eftim'in Türk Ortodoks Patrikhanesi'nden alınan mühürlü ve altında Selçuk Erenerol'un imzası bulunan nüfus kayıt örneğidir. Aynı kayıtlar Akdağmadeni nüfusunda da bulunmaktadır.

Cüzdan No. 605144 **Nüfus Hüviyet Cüzdanı Sureti**

Soyadı	Erenerol
Adı	Turgut
Babasının adı	Papa Eftim
Anasının adı	Mariya
Doğum yeri ve yılı	Ankara 1920-1336
Dini	Ortodoks
Medeni hâli	Evli
Vilâyeti	İstanbul
Kazası	Beyoğlu
Nahiyesi	Galata
Mahalle veya köyü	Akçe Kemankeş
Sokağı ve Ev No.	Akçe
Cilt ve Sahife No.	11 | 109
Ne suretle verildiği	

Vahid Ağar Ankara Caddesi No. 117

Bu nüfus cüzdanında adı ve hüviyeti yazılı olan Turgut Erenerol Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olarak Nüfus kütüğünde kayıtlıdır. Bu cüzdan Beyoğlu Nüfus idaresinden verilmiştir.

(Bu suret aslı gibi.)

aslı gibidir

Türk Ortodoks II. Patriği Turgut Erenerol'un nüfus kayıt örneğidir. Turgut Erenerol'un nüfusu Yozgat Akdağmadeni'nden, doğum yeri Ankara'ya daha sonra İstanbul Beyoğlu'na aktarılmıştır.

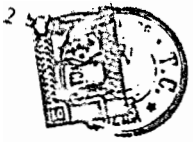

D-3730

PA TRİKHANE - İ MİLLET-İ RUM
İstanbul
Adet : 4825

İstanbul'da mevcut metropolitlerden mütegekkil Sensinot meclisi - derecat itibariyle Erdek Metropoliti Kalinikos efendinin tahti riyasetinde olarak 4/Teşrinevvel/339 tar hine müsadif Perşembe günkü içtimaında - Türkiye Büyük Millet meclisi Hükümetinin nezdinde Rum Patrikhanesi mümessilliği ihdasına müttefikan karar verildi. Anadoludaki Türk Ortodoks Kiliseleri ile cemaatlerinin vekili Umumisi İkonomos Papa Eftim efendinin gerek Hükümeti muhteremenize ve gerekse Anadoludaki Ortodoks Hıristiyanlarına ve kiliselerine faikat edan hidematı meskuresi sensinot meclisince takdir olunarak Türkiye Büyük Millet meclisi hükümeti nezdinde Patrikhane tarafından kendisine tayd olunacak kaffei umur ve mumelatı takip ve rüyet etmek üzere Selahiyeti vasıalle mumaileyh müttefikan Patrikhane mümessil ve vekili umumisi intihab ve tayin edilmiştir.

İşbu mazbata icabında ibraz edilmek üzere bittanzim mumaileyh yedine ita kılındı.

Nikoar Metropolidi Agamankelos	Bursa Metropoliti Kostantinos
Kadıköy Metropoliti Grigoriyos	İznik Metropoliti Vasiliyos
Sensinet Reisi Erdek Metropolidi	Silivri Metropolidi Ogemyos
Muğla Metropolidi Kirillos	
İnos Metropolidi Yovakim	Söke Metropolidi Tomas

İşbu metnin suretinin dairemize Papa Eftim Ekonomos tarafından ibraz edilen eski Arab harfleri ile ve Türkçe ifade üzerine yazılı aslına ve fotokopisinde alı konulan nüshasına uygun olduğunu tasdik ederim. 16/12/960

Beyoğlu 5.nci Noteri
Dr. İUR . Zühtü Tarhan
Mühür ve imza

Bu suretin dairede saklı 16/12/1960 tarihli ve 42296 sayılı aslına uygun olduğu tasdik olunur.

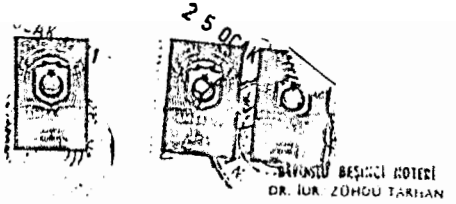

Türk Ortodoks I. Patriği Eftim'in Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda, Rum Sen Sinod üyeleri tarafından Fener Rum Ortodoks Patrik Vekilliğine seçildiğini gösteren tarihi belgedir. Tarih, 4 Teşrinevvel 1339 (1923) İstanbul.

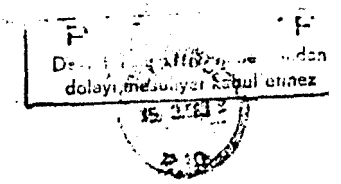

4721 ankra fono 3940 77 15/3 19/45

sayın turgut erenerol turk orta doks patrıgı karakoy ıstanbul

babanız patrık papa eftımı kaybetmekten çok mutessır
oldum babanız mıllı mucadelenın umitsiz günlerinde turk
mılletcılıginin davacısı olarak bütün bir dunyaya karsı
cesaretle vaziyet aldı mıllı mücadelenin zor günlerini
bizimle beraber geçirdi ve size çok degerli bir miras
bırakti papa eftımın azizi hatırasına saygıyı muhafaza
etmek bir ödevdir bu ödeve sadık olarak meslegınize devam
edeceksiniz size daima basarılar dileyecegim
yüksek vazifeniz türk tarihinde daima ıftaktirle hatırlanacak
desteklenecektir ismet ınonu

Türkiye'nin II. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, Papa Eftim'in ölümü nedeniyle, Erenerol ailesine çektiği anlamlı telgraf. Telgraf, orijinal metninin aynısıdır.

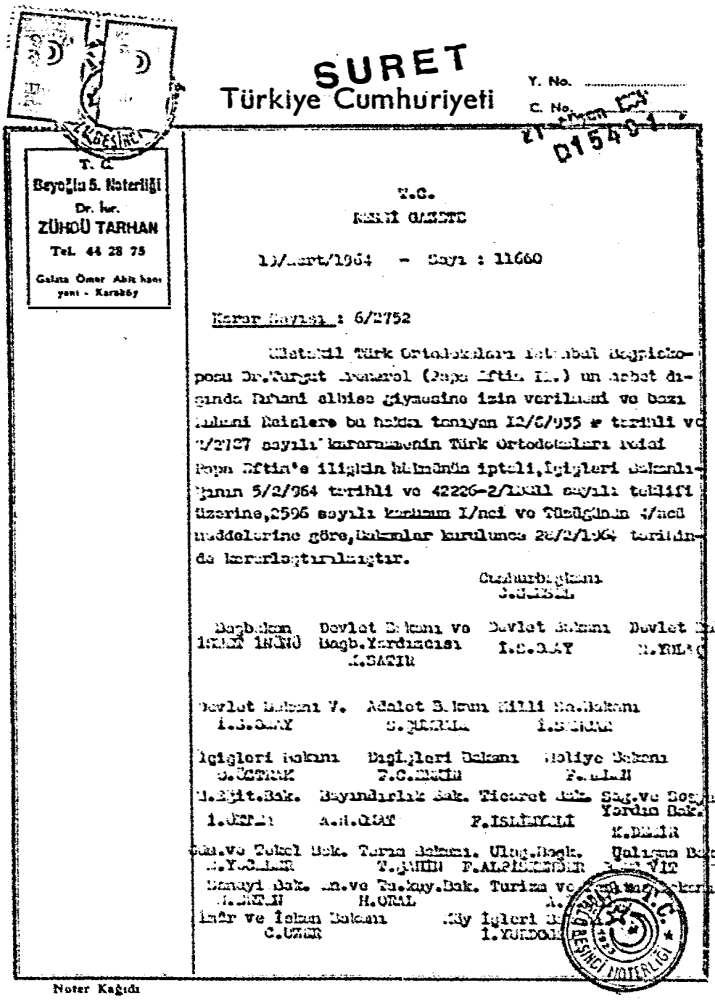

SURET

Türkiye Cumhuriyeti

Y. No. .....

C. No. .....

D154-1

T. C.
Beyoğlu 5. Noterliği
Dr. Av.
ZÜHDÜ TARHAN
Tel. 44 28 75
Galata Ömer Abit han
yanı - Karaköy

T.C.
RESMİ GAZETE

13/Mart/1964 - Sayı : 11660

Karar Sayısı : 6/2752

İstanbul Türk Ortodoksları Metropolitliği Başpiskoposu Dr.Turgut Arenerol (Papa Eftim II.) un mabet dışında Ruhani elbise giyasına izin verilmesi ve bazı ruhani Reislere bu hakta tanıyan 12/6/935 # tarihli ve 7/2727 sayılı kararnamenin Türk Ortodoksları Reisi Papa Eftim'e ilişkin hükmünün iptali,İçişleri Bakanlığının 5/2/964 tarihli ve 42226-2/1kkil sayılı teklifi üzerine,2596 sayılı kanunun 1/nci ve Tüzüğünün 4/ncü maddelerine göre,Bakanlar kurulunca 28/2/1964 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Cumhurbaşkanı
C.GÜRSEL

Başbakan İSMET İNÖNÜ | Devlet Bakanı ve Başb.Yardımcısı K.SAZAK | Devlet Bakanı İ.S.SAY | Devlet Bak. M.YOLA

Devlet Bakanı V. İ.S.SAY | Adalet Bakanı Milli Sa.Bakanı S.[illegible] İ.S.[illegible]

İçişleri Bakanı C.ÜNÜR | Dışişleri Bakanı F.C.[illegible] | Maliye Bakanı F.[illegible]

M.Eğit.Bak. İ.ÖZEL | Bayındırlık Bak. A.H.ORAL | Ticaret Bak. F.[illegible] | Sağ.ve Sosyal Yardım Bak. K.[illegible]

Gün.ve Tekel Bak. M.Y.[illegible] | Turizm Bakanı. T.[illegible] | Ulaş.Bakk. F.AL[illegible] | Çalışma Bak. [illegible] YİT

Sanayi Bak. [illegible] | Ar.ve Te.Kuv.Bak. H.ORAL | Turizm ve [illegible] A.[illegible]

İmar ve İskan Bakanı C.ÜNÜR | Köy İşleri B[illegible] İ.YURDOK[illegible]

T.C. BEŞİNCİ NOTERLİĞİ

Noter Kağıdı

1960 ihtilal'inin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ve o dönemin Başbakanı İsmet İnönü, 28 Şubat 1964 tarihinde II. Türk Ortodoks Patriği Turgut Erenerol'a, mabet dışında ruhani kıyafet serbestliği tanımışlardır. Bakanlar Kurulu ve Hükümet kararnamesi'nin noter tasdikli belgesi müteaddit defalar görüştüğüm III. Patrik Selçuk Erenerol'dan temin edilmiştir.

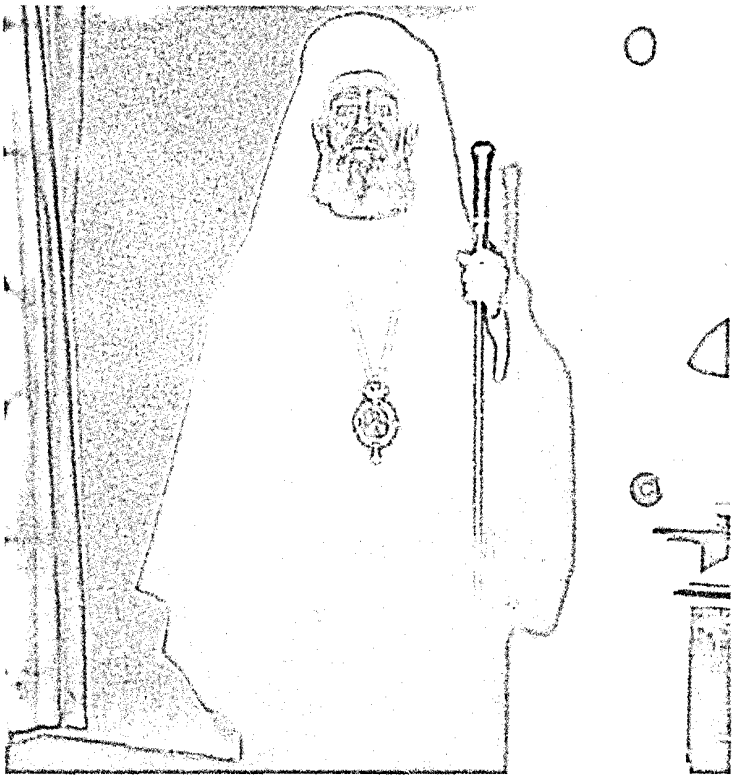

Akdağmadeni'nde dünya'ya gelen I. Türk Ortodoks Patriği, Baraş oğlu Mariya'dan doğma, kendisinin Türk oğlu Türk olduğunu her ortamda söyleyen, nüfus kayıtlarında asıl adı Pavri olan Eftim Erenerol ölümünden sonra Şişli Rum Mezarlığına defnedilmiştir.

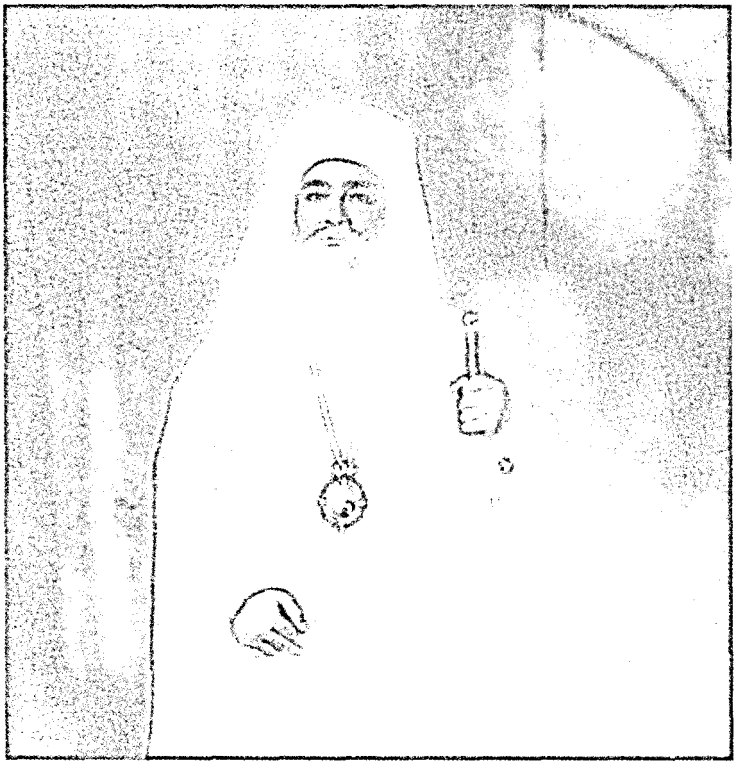

II. Türk Ortodoks Patriği Turgut Erenerol'un aile arasındaki asıl adı Yorgi'dir. 1991 yılında ölen Turgut Erenerol'un babası I. Papa Eftim'den sonra patrik olduğu yıllardaki ruhani kıyafetli resmi.

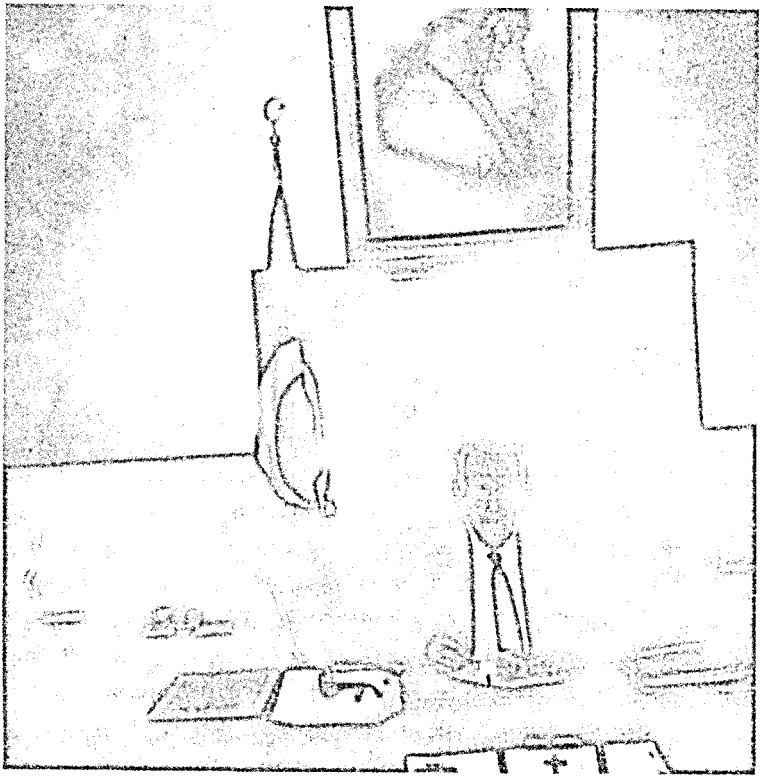

Türk Ortodokslar'ın III. Patriği Selçuk Erenerol'un İstanbul ve Ankara'daki uzun görüşmelerimiz esnasında bu kitaba belgesel katkıları olduğu bir gerçektir. Resimde III. Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol patrikhane'deki çalışma odasında görülmekte.

1926 yılında Kayseri'den İstanbul'a taşınan Türk Hristiyan Ortodoks Patrikhanesi bugün İstanbul'un Karaköy semtindedir. Bu semtte Panayia, Aya Yani ve Aya Nikola olmak üzere, Türk Ortodoksları'nın üç kilise'leri bulunmaktadır. Resimde Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin giriş bölümü görünmekte.

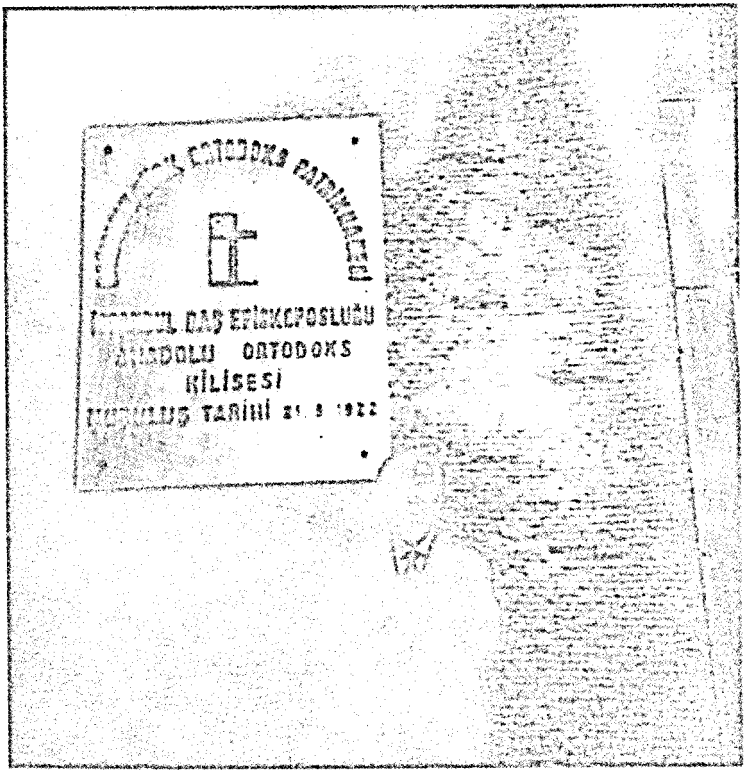

Resimde Selçuk Erenerol'un oğlu Veliaht Patrik Paşa Erenerol, Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin giriş kapısındaki amblemi önünde görülmektedir. Uzun yıllar Fransa'da hayatını sürdüren ve patrikhane'nin yakınında kendi adını taşıyan bir işhanı bulunan Paşa Erenerol, kendi ifadesiyle bugünün büyük Türkçüleri arasındadır.

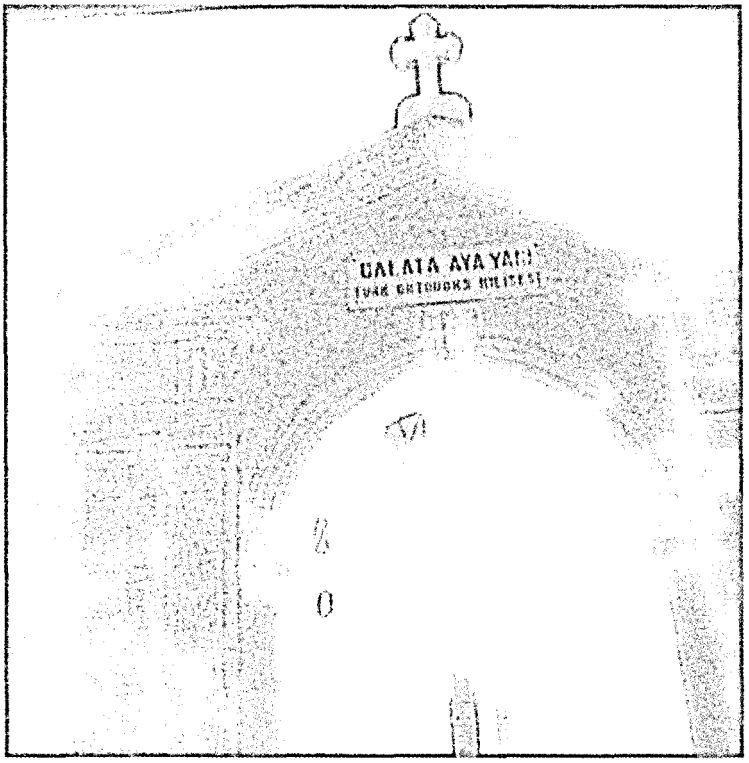

Türk Hristiyan Ortodokslar'ın, Ermeni ve Süryani Kadim Cemaatine emaneten ibadet için verdikleri Galata Aya Yani Kilise'sini bu yanılgılı hatalardan ancak yetkili makamlar kurtarabilir. Büyük Türkçü geçinen Türk Ortodoks Patriği ve aile bireylerinin Ermeni ve Süryaniler'le dirsek temasında olmaları düşündürücü bir olaydır.

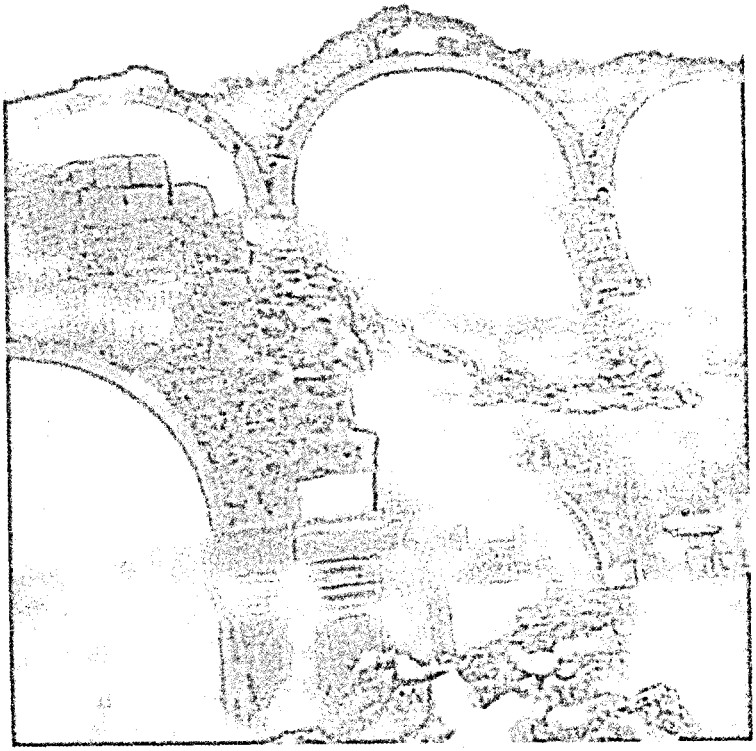

Akdağmadeni'nin Hamalbaşı Mahallesindeki tarihi kilise'nin içindeki ikon ve yazılı resimlerden anlaşıldığı üzere tamamiyle Rumlar'a ait olduğu açıklık kazanmaktadır. Kendilerini Türk Ortodoks Hristiyanları olarak gösteren Erenerol ailesi, Akdağmadeni'nde Türkler'e ait bir kilise bulunmadığını, bu belgelerden sonra kabullenmek zorundadırlar.

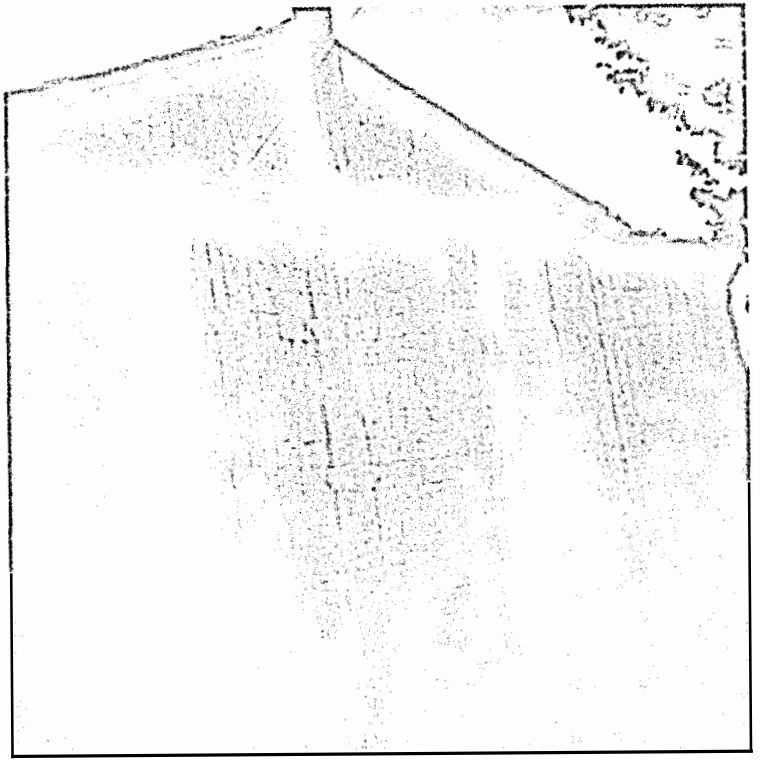

Akdağmadeni'nde dünya'ya gelen Papa Eftim'in, büyükannesi Mariya Hanım tarafından çocukken ruhani orun'a götürüldüğü (İstanbul'lu Mahalle Kilise'si) Akdağ'da cami olarak ibadete açılmış durumdadır.

Ömrünün büyük bir bölümünü Fransa'da geçiren Eftim torunu, Selçuk Erenerol'un kızı Sevgi Erenerol, yakasına taktığı büyükçe som altın ay-yıldızla, Türkçülük davasını kimselere bırakmıyor. Müslüman bir Türk'ün haç takması nasıl olmayacak bir durumsa, Hristiyan bir vatandaşın ay-yıldız takması hiçbir zaman inandırıcı değildir. Bu şartlarda Sevgi Erenerol gönlündeki haç'tan vazgeçebilir mi? O zaman ay-yıldız takmak niye! Bu resim şahsım tarafından 1995 Temmuz'unda Ankara Kent Otelde çekilmiştir. Sevgi Hanım bu tarihten birkaç ay sonra genel merkeze kaydını yaptırarak Milliyetçi Hareket Partisi İstanbul il yönetimine girdi.

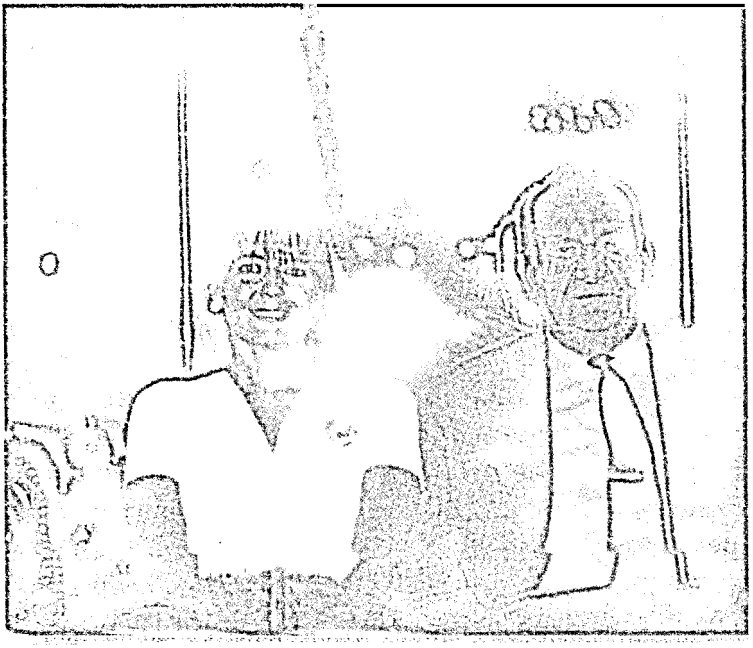

Türk Ortodoks Patriği Selçuk Erenerol ve patrikhane'nin sosyal faaliyetlerini yürüten kızı Sevgi Erenerol, (aynı gün yakın aile dostları eski Milli Birlik Komitesi Üyesi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi III. Dönem Afyonkarahisar Milletvekili Muzaffer Özdağ'ı ziyaretlerinden önce) son Ankara görüşmemizde mutlu bir baba-kız portresi çizmekteydiler. Bu görüşmenin son bölümlerine lobiden aşağıya inerek sohbete iştirak eden Kılıç Ali'nin oğlu Altemur Kılıç, kahvaltı esnasında partik'e takılarak "duyduğuma göre kızınız Sevgi Hanım'ı Tunca Toskay MHP'ye davet ediyormuş, yoksa dünya tersine mi dönmeye başladı" demekle yetinmişti.